Speculi Moralis Uincentii Liber primus incipit feliciter.

¶De Operũ Humanoꝝ Neceſſitate. DISTIN. .I.

In omnibus operibus tuis memorare nouiſſima tua: et in eternũ non peccabis. Eccĩ.vij. Humanũ genꝰ tria incõmoda per peccatũ primi hominis incurriſſe: nõ tã legimus in ſcripturis: ꝙ̃ ſenſibiliter experimur in nobis. videlicet difficultatẽ ad bonũ agendum: imprudentiã ad futura preuidẽdũ: ⁊ pronitatẽ ad peccandũ. Quia ꝑ peccatũ fuit homo viribus eneruatus: ſenſibꝰ obſcuratus: ⁊ actibus depꝛauatꝰ. Iuſte quidẽ homo recedens ab omnipotẽte deo: decidit in impotentiã. Recedẽs a ſũme ſapiẽte: amiſit ſapientiã. Recedens a ſũme bono: perdidit innocentiã. Ab his tribus malis oĩa mala ſuã originẽ ſortiunt̃. Deus autẽ infinite miſericoꝛdie ⁊ pietatis imenſe ꝑ ſapiẽtiã diuinitus inſpiratũ: cõtra tria p̄miſſa dat nobis perpulcherrimũ documentũ: ſaluberrimũ hoꝛtamentũ: fideliſſimũ cõſiliũ: ⁊ efficaciſſimũ remediũ: dicens ita: In oĩbꝰ operibꝰ ⁊c̃. Pꝛimo nãqꝫ excludit negligentiã. Secũdo ſuadet ꝓuidentiã. Tertio ꝓmittit hominẽ ꝑ hoc ad innocẽtiã reformari. ¶ In pꝛimis igit̃ excludit negligentiã: ſupponẽs opera meritoꝛia: cũ dicit: In oĩbꝰ operibꝰ tuis. Ex vi quippe ſermõis: ⁊ ex ipſo modo loquẽdi oſtẽdit vnũqueqꝫ fidelẽ non debere ocioſum eſſe: nec pigrũ ſeu negligentẽ: ſed ſtrenue operantẽ. De homine in ſtatu innocẽtie dicitur Geñ.ij. Tulit dñs deus hominẽ: ⁊ poſuit eũ in paradiſo voluptatis: vt oꝑaret̃ et cuſtodiret illũ. Sed hec oꝑatio eſſet ei ſine fatigatione: tedio: ⁊ doloꝛe. Eidem vͦo poſt lapſum dictũ eſt: Quia comediſti de ligno ex quo tibi pꝛeceperã: ne comederes: maledicta terra in opere tuo In laboꝛibꝰ comedes ex ea cũctis diebus vite tue. Sequit̃: In ſudoꝛe vultus tui veſceris pane tuo. Et Job.v. dicit̃: Hõ ad laboꝛẽ naſcit̃: ⁊ auis ad volandũ. ¶ Secũdo hoꝛtat̃ ſapiẽs ad ꝓuidentiã cũ dicit:: Memoꝛare nouiſſima tua. In his eñi pꝛecipue conſiſtit vel damnationis periculũ: vel ꝓcuratio ſalutis. Ideo attẽtiſſime hoꝛtat̃ idem̃ ſapiẽs Eccĩ.xxxviij. Memẽto nouiſſimoꝝ: ⁊ noli obliuiſci. ¶ Tertio ꝓmittit innocentiã: cũ dicit Et in eternũ nõ peccabis. Cũ ſũma diligẽtia cõſideret vnuſquiſqꝫ: ꝙ̃ fidele cõſiliũ: ꝙ̃ ſalubꝛe documentũ. O cõſiliũ nulla ratione ſpernendũ. O documentũ nulla obliuione delendũ: ſed potius cũ ſũmo ſtudio ſũma cura et ſollicitudine pꝛo viribꝰ adimplendũ. Docet eñi hominẽ ad puritatẽ innocẽtie refoꝛmari: per exercitiũ bonoꝝ operũ: ⁊ circũſpectã pꝛeuidẽtiã nouiſſimoꝝ. Ad hoc etiã hoꝛtat̃ paſtoꝛ eccleſie petrꝰ .ij Pe.j. Fratres magis ac magis ſatagite: vt ꝑ bona opera certã veſtrã vocationẽ ⁊ electionẽ faciatis. Hec eñi faciẽtes nõ peccabitis aliqñ. Ait ergo ſapiẽs: In oĩbꝰ operibꝰ tuis memoꝛare nouiſſima tua: ⁊ in eternũ nõ peccabis. ¶ Ad excludendã igit̃ negligentiã: que mater eſt omniũ vitioꝝ: debemus nos in exercitio virtuoſoꝝ operũ vtiliter occupare. Et circa hoc conſiderãda ſunt quattuoꝛ. Debet eñi vnuſquiſqꝫ diligẽter inſpicere genꝰ ⁊ ſpeciẽ ſue operationis. Secũdo modũ ⁊ ſeriẽ ſue executiõis. Tertio fructũ ⁊ finẽ ſue intẽtionis. Quarto oꝛtũ ⁊ oꝛiginẽ oĩs noſtre motionis. ¶ In pꝛimis igit̃ cõſiderãda ſunt opera que facere debeamꝰ. Sicut inquirũt iudei a dño Joh.vj. dicẽtes: Quid faciemus: vt operemur opera bona dei? Quibꝰ ille reſpõdit: Hoc eſt opus dei: vt credatis Hoc eſt pꝛimũ pꝛincipiũ operãdi: ⁊ fundamentũ pꝛimariũ omnis boni. videlicet fides: ſup quo videat vnuſquiſqꝫ: quõ ⁊ q̃ ſupedificet. Debemꝰ autẽ oꝑari opera penitẽtie: peccatoꝝ flagitia expiando. Opera miſericoꝛdie: pꝛoximoꝝ miſerias releuando. Opera ſapiẽtie: celeſtia cõtẽplãdo. Opera ꝑfecte iuſticie: diuina cõſilia adimplendo. ¶ Pꝛima opera noſtra debent eſſe opera penitẽtie. Quia nãqꝫ nõ eſt hõ qui nõ peccet. Sicut dicit̃ .iij. Reg.viij. Et .i. Joh.i. Si dixerimꝰ quia peccatũ nõ habemꝰ: noſipſos ſeducimꝰ: ⁊ veritas in nobis nõ eſt. Job quoqꝫ dicit: Quis poteſt dicere: mundũ eſt coꝛ meũ: purus ſum a peccato? Ideo neceſſe habemꝰ agere penitentiã. Ait eñi btũs Johãnes baptiſta Luc̃.iij. Genimina viperarũ: q̇s oſtẽdit vobis fugere a vẽtura ira. Reſpõdit autẽ: Facite ergo dignos fructꝰ penitẽtie. Signãter dicit Dignos fructꝰ penitẽtie. Neqꝫ eñi par debet eſſe penitẽtia eius qui multũ peccauit: et eius qui pauciora peccata cõmiſit. vel eius q̃ grauiora: ⁊ eius qui minꝰ grauia perpetrauit. Itẽ ſaluatoꝛ ait Luc̃.xiij. Niſi penitẽtiã egeritis: oẽs ſilr̃ peribitis. Et Eccĩ.ij. Niſi penitentiã egerimꝰ: incidemus in manꝰ dei: ⁊ nõ in manꝰ hominũ. Exhoꝛtãs autẽ dñs ad penitentiã: dicebat: Penitentiã agite: appꝛopinquabit eñi regnũ celoꝝ. Itẽ Apoc̃.ij. Memento vnde excideris: ⁊ age penitentiã: ⁊ pꝛĩma opera fac. aduerte ꝙ ſicut pius pater filiũ cõtumacẽ coꝛripiẽs aliqñ oſtendit ei mala q̃ fecit vt erubeſcat. bona q̃ perdidit vt doleat. mala q̃ meruit vt timeat. ⁊ ſic ꝑ diuerſas vias ipſum reuocare laboꝛat. Sic pius dñs diuerſis modis vtit̃: vt peccatoꝛẽ ad penitentiã ſalutarẽ reducat. Nã aliqñ obijcit ei grauitatẽ ⁊ vilitatẽ flagitij quod cõmiſit. Sicut dicit̃ Hiere.ij. Uide vias tuas in cõualle ſcito q̇d feceris. Aliqñ reducit ei ad memoꝛiã vilitatẽ ſtatꝰ in quẽ incidit. Sicut dixit ade Geñ.iii. Adam vbi es? Et Hiere.iij Leua in directũ oculos tuos: ⁊ vide vbi nunc pꝛoſtrata ſis. Aliqñ pꝛoponit ei penã quã meruit. Sicut patet in verbis beati Job. ⁊ dñi ſuperiꝰ annotatis. Et Geñ.iiij. Dixit dñs ad Cayn: Quid feciſti? Ecce vox ſanguinis fratris tui Abel clamat ad me de terra: petens videlicet vltionẽ. Nõnunq̃ etiã ad mentẽ eiꝰ reuocat honorẽ ⁊ bona: q̃ ꝑ peccatũ amiſit: vel dignitatẽ ſtatus: a quo decidit. Sicut hic: Memẽto vnde excideris. q.d. Memẽto quia ſtatum innocẽtie ꝑdidiſti: ⁊ a dignitate gr̃e coꝛruiſti. ⁊ ideo age penitẽtiã vt ⁊ perdita recuperare: ⁊ ad pꝛiſtinã dignitatẽ reſurgere: ⁊ debitas penas euadere: ⁊ ad ꝓmiſſa pꝛemia valeas peruenire. Sequit̃: Et pꝛima opera fac. Pꝛima inquã .i. pꝛecipua. vel pꝛima: q̃ anteq̃ peccatũ cõmitteres facere debuiſti. Exẽpla penitẽtie habemꝰ in Petro ⁊ Paulo: q̃ ſunt pꝛecipui fundatoꝛes eccleſie. In Magdalena euãgelica peccatrice. In dauid ⁊ ezechia regibꝰ. In niniuitis etiã: de quibus dicit̃ Jone.iij. Uidit deus opera eoꝝ: quia cõuerſi ſunt de via ſua mala. Et miſertus eſt deus ſuꝑ malitiã quã locutꝰ eſt vt faceret eis ⁊ nõ fecit. ¶ Nota igit̃: ꝙ ꝑ penitentiã macula peccati diluitur: reatus abſoluit̃: offenſa diuina remittit̃: reconciliat̃ deo: reſtituit̃ eccleſie: de filio diaboli filius dei efficit̃: paradiſus apit̃. Hec eſt q̃ impiũ iuſtificat: angelos letificat: amiſſa bona recuperat. Uñ Berñ. ait: O felix penitentiũ humilitas: o btã ſpes cõfitẽtiũ. ꝙ̃ facile vincis inuincibilẽ: ꝙ̃ cito tremebũdũ iudicẽ cõuerteris in piiſſimũ patrẽ. ¶ Secũdo debemꝰ agere opera charitatis ⁊ miſericoꝛdie. Sicut pulchꝛe docemur Lu.x. Cũ eñi quidã legiſdoctoꝛ inquiſiſſet a dño Magiſter quid faciẽdo vitã eternã poſſidebo? Reſpõdit: In lege quid ſcriptum eſt: Quõ legis? Qui ait: Diliges dñm deũ tuũ ex toto coꝛde tuo ⁊c̃. ⁊ pꝛoximũ tuũ ſicut teipm̃. Et ait illi dñs: Hoc fac ⁊ viues. Ille rurſum queſiuit. Et quis eſt meꝰ pꝛoximꝰ? Cui reſpõdens dñs: propoſuit parabolã de miſero: qui incidẽs in latrones: ſpoliatus: atrociter verberatꝰ: ⁊ ſemiuiuus relictus: a ſacerdote pꝛius ⁊ poſtmodũ a leuita trãſeuntibꝰ nõ adiutus: tandẽ a ſamaritano viſceroſa pietate ꝓmoto: vulneribꝰ illius vinũ ⁊ oleũ infundẽte ⁊ ea dulciter alligãte: impoſitꝰ eſt in iumento: ⁊ inductus in ſtabulũ: ſtudioſe ſtabulario cõmẽdatꝰ. His pꝛepoſitis interrogauit dñs: Quis hoꝛũ tibi videt̃ pꝛoximꝰ fuiſſe illi qui incidit in latrones? At ille dixit: Qui fecit miſericoꝛdiã in illũ. Et ait illi iheſus: Uade ⁊ tu fac ſilr̃. Ecce ad queſtionẽ pꝛimã: Quid faciẽdo vitã eternã poſſidebo. pꝛemiſſum eſt documentũ de dilectione dei ⁊ pꝛoximi: ⁊ oꝛdine conſequẽti ſubiunctũ hoꝛtamentũ de operibꝰ miſericoꝛdie faciendis. Nã de fonte charitatis debent ꝓcedere riuuli pietatis: alias nulliꝰ eſſent meriti vel virtutis. Sicut ait Apl̃s .j. Coꝛinth.xiij. Si diſtribuero in cibos pauperũ oẽs facultates meas. ⁊ ſi tradidero coꝛpus meũ ita vt ardeam: charitatẽ autẽ non habeã: nihil mihi pꝛodeſt. Propter quod bene iunxit apl̃s iſta duo dicẽs Hebꝛe.xiij. Charitas fraternitatis maneat in vobis: ⁊ hoſpitalitatẽ nolite obliuiſci. Per hãc eñi placuerũt q̇dã angelis hoſpitio receptis. Moueat ergo te dilectio dei ⁊ compaſſio miſerie pꝛoximi: ad exhibẽdũ opera pietatis ſm̃ exigentiã neceſſitatis. Hec aũt opera ſunt: nudũ veſtire: eſuriẽtẽ reficere: ſitien

tem potare: infirmū viſitare: peregrinū in domo recipere: captiuū
redimere: mortuū ſepelire: ⁊ multa talia ſm ꝙ innumerabilia ſunt
incōmoda pauperū ⁊ miſerabiliū ꝑſonarū. Ad hec opera pietatis
tenet quilibet ſaltē cōpaſſionis affectu. vel ſi aſſit facultas: etiā mi
ſeratiōis effectu. Vñ .i. Thi. vj. dicit Apl'ſ: Diuitibꝰ huiꝰ ſecli ꝑcipe
nō ſublime ſape: nec ſpa[...]i incerto diuitiarū: ſed in deo viuo ⁊c.
bene agere: diuites fieri in operibus bonis: facile tribuere: cōicare:
theſauriſare ſibi fundamentū bonū in futurū: vt apprehēdāt verā
vitā. De miſericordia latius inuenies infra li. ij. vbi agit de beati-
tudinibꝰ. ¶ Tertio debemꝰ agere opera ſapiētie: loquēdo de vera
et ſalutari ſapiētia: q̄ dicit a ſapore. Cōſiſtit hec ſapiētia nō tm̄ in
ſpeculatione veritatis: ſed potius in q̄dā deguſtatione ſapida bo-
nitatis: ⁊ etiā in operatione feruida ſanctitatis. Eſt aūt ſpeculatio
in cogitādo: ſtudendo: audiēdo: legēdo ea que ad honorē laudē ⁊
gloriā dei ꝑtinēt: aīeq; ſalutē. Deguſtatio aūt nō in plena fruitiōe
cōſiſtit: ſic erit in ꝑria. ſed in q̄dā prelibatiōe ac tenui ſaporatiōe
diuine dulcedinis: ꝓut poteſt vel modicū attingere humana fragi
litas pro modulo ſuo: ⁊ pro ſtatu miſerie ꝑſentis: q̄ peregrinamur
a dño: ⁊ detinemur exules ī hoc mūdo. Hec deguſtatio q̄ntūcūq;
ſit modica: excedit oēs delicias huiꝰ mūdi: ⁊ omnē delectationē: q̄
in creatura quacūq; valeat inueniri. Facit etiā oīa carnalia deſpi-
ci: oīa terrena ſeu tꝑalia vilipendi: ac ſicut ait expertus Apl'ſ velut
ſtercora reputari. facit nihilominꝰ ſpūalia diligi: tota mēte: totiſq;
precordijs celeſtia cōcupiſci. Nec ſufficit ſubtilis ſpeculatio intel-
lectus: ⁊ deguſtatio affectus: niſi ſequat ꝑfecte operatiōis effectꝰ.
Sed q̄ ꝑſpexerit in lege ꝑfecte libertatis: ⁊ ꝑmāſerit in ea nō audi
tor obliuioſus factus: ſed factor operis: hic beatꝰ in facto ſuo erit
Jaco. j. De hac ſapiētia dicit Sap. viij. Intrās in domū meā con-
quieſcā cū illa. ſ. ſapiētia. Nō enī habet amaritudinē ꝯuerſatio il-
lius: nec tediū cōuictus illiꝰ: ſed leticiā ⁊ gaudiū ſequit. In amici-
cia illius delectatio bona: ⁊ in opibꝰ illiꝰ honeſtas ſine defectione.
Rurſus Ecci. xxiiij. Sapiēs introducit ſapientē ſic loquentē. Trā
ſite ad me oēs q̄ ꝯcupiſcitis me: ⁊ a generatiōibꝰ meis adimplemī
Spūs enī meus ſup mel dulcis: ⁊ hereditas mea ſup mel ⁊ fauū.
Qui edūt me adhuc eſuriēt: ⁊ qui bibūt me adhuc ſitient: q̄ audit
me nō cōfundet: ⁊ qui opant in me nō peccabūt. Qui elucidāt me
vitā eternā habebunt. Si premiſſa verba quis ſerioſe vellet expo-
nere: paucis verbis nō poſſet ad eoꝝ indaginem ꝑuenire. De ſa-
pientia inuenies multa infra li. ij. Nūc aūt ſufficiat opera ſapiētie
ſub breuitate tāgere: quia hoc eſt quod a principio propoſuimꝰ et
ꝓmiſimꝰ declarare. Sūt autē opera ſapiētie: doctrinā veritatis di
ligēter audire: exhortationes vtiles ardēter accipe: correptiones li
benter ⁊ vtiliter ſuſtinere: audita memoriter retinere: memorie cō
mēdata operibꝰ exercere: vigilāter ſtudere: libros ſacros ſtudioſe
perlegere: nō ſtudēdo trāſcurrere: ſed frequēter in memoria rumi-
nare: in ſtudio non verba ſed ſenſum ⁊ fructū requirere: falſitates
abijcere: vanitates ꝯtēnere: curioſitates vitare: veritatē inquirere:
in dubijs peritos cōſulere: cōſulta diſcutere: dei volūtatē ⁊ māda
ta ꝑquirere: meditationes ſacras amare: audita: lecta: ſeu etiā cogi
tata memorāda digerere: nihil per ſurreptionē agere: nihil temere
iudicare: verba cū debita maturitate proferre: vitā ſuā ⁊ mores ſe-
rioſius ordinare: ſubiectos pie ⁊ iuſte regere: errata corrigere: errā
tes reducere: peccātes arguere: penitētibꝰ indulgere: defectꝰ alioꝝ
nō culpabiles benigne ſupportare: heſitātibꝰ cōſulere: deſolatis ſo
latiū exhibere. Quicūq; ſic fecerit: hic btūs in facto ſuo erit. Bene
ergo dicit ſapientia: Qui operant in me non peccabūt Ecci. xxiiij.
¶ Quarto debemꝰ habere opera ꝑfecte iuſticie: q̄ cōſiſtit in q̄ttuor
Primū eſt abdicatio mūdialiū facultatū. Secundū eſt aſpernatio
carnaliū voluptatū. Tertium eſt humilitas obediētie. Quartū eſt
ſtrēnuitas patiētie. De primo Prouer. xij. Melior eſt pauꝑ et
ſufficiēs ſibi: q̄z glorioſus ⁊ indigēs pane Et bene iūgit Sapiēs iſta
duo. ſ. pauꝑ ⁊ ſufficiēs. Quia cui ſatis eſt quod habet: ſatis illū cō
ſtat habere. Unde dicit Sen. ꝙ maxime diuitie ſunt pauꝑtas cū
ſufficiētia. Sicut dicit Thobie. v. Sufficiebat nobis pauꝑtas nr̄a
vt diuitie cōputarent. Iſta eſt vita letiſſima: ſecuriſſima: dulciſſi-
ma: ⁊ ꝑfecta. maxime qn̄ vita talis eligit: amat: ⁊ ſufficit propter
deū. Ideo dicit Ecci. xl. Vita oparij ſufficiētis ſibi cōdulcabit: et
in ea inuenies theſaurū. ſ. bonoꝝ ſpūaliū: ſm illud Math. xix. Si
vis ꝑfectus eſſe vade ⁊ vēde oīa q̄ habes ⁊c. Sequit: Et habebis
theſaurū in celo. Itē Jac. i. Qui ꝑſpexerit in lege ꝑfecte libertat. i.
pauꝑtatis: q̄ vere libera eſt: ⁊ permāſerit in ea nō auditor obliuio-
ſus factꝰ: ſed factor operis: hic btūs in facto ſuo erit. De ſecūdo
ſ. aſpernatione carnaliū voluptatū dicit Ecci. xxiiij. Cibaria ⁊ vir-
ga ⁊ onus aſino. panis ⁊ diſciplina ⁊ opus ſeruo. i. corpori. Huius

auctoritatis expoſitionē require infra diſtinctione ſequēti. Sane
victus auſteritas requirit in oībꝰ qui volūt illibatā pudiciciā ob-
ſeruare: ⁊ corporis ſui mēbra in ſancti ſpūs tēplū dedicare. Sicut
ait Apl'ſ infra .j. Corinth. vj. Neſcitis ꝙ mēbra veſtra tēplū ſunt
ſpūſcī. Ideo Dauid volens tēplū edificare: vel expēſas preparare
dicebat. j. Paral. xxix. Opus grāde eſt: nec homini preparat habi
tatio: ſed deo. Et Neemias edificans ciuitatem hieruſalē dicebat
Opus grande ego facio: ⁊ nō poſſum deſcēdere. ſ. ad ſecularia ne-
gocia: vel ad carnalia deſideria adimplenda. ¶ De tertio. ſ. de hu-
militate obediētie dicebat verus obediēs: ⁊ totius humilitatis et
obediētie ſpeculū ⁊ exemplar. Joh. ix. Me oportet operari opera
patris mei. Idē. iiij. Meus cibus eſt vt faciā volūtatē patris mei:
vt ꝑficiā opus eius. Et ideo religioſis ⁊ filijs obediētie dicit Joh.
viij. Si filij abrahe eſtis: opera abrahe facite. Ambro. Cuiꝰ opera
quiſq; facit eius filiꝰ vocat. De quarto. ſ. de benignitate patien
tie ſciendū: ꝙ nō ſufficit bene ſe habere in ꝓſperis: niſi ſtrenue ac
fortiter ſe habeat in aduerſis. nec in tranquillitate bene agere: ⁊ in
tētatione ſuccūbere: vel in tribulatione deficere. Nā ꝑ increpatio-
nem dicit dñs de quibuſdā: qui cū gaudio ſuſcipiūt ſemē bonū. i.
verbū dei: ſed orta ꝑſecutione propter verbū deficiūt. Hi radices
nō habēt: quia ad tēpꝰ credūt: ⁊ in tꝑe tētationis recedūt. Luc. viij
Oēs aūt qui pie volūt viuere in chriſto ihesu ꝑſecutionē patiunt
ait Apl'ſ. j. Thi. iii. Ideo neceſſariū eſt nobis agere ſicut faciebant
illi: qui de captiuitate reuerſi in anguſtia tēporis in hoſtiū ſuorū
medio reedificabāt hieruſalē. De quibꝰ dicit ꝙ vna manu opus
faciebant: ⁊ altera tenebāt gladiū Nee. iiij. Sane patiētes eſſe de-
bemꝰ: quia patiētia reddit hominē ꝑfectū in ſtatu grē: ſicut dicit
Jaco. j. Omne gaudiū exiſtimate frēs: cū in tētationes varias inci
deritis: ſciētes quia tribulatio patiētiā operat. Patiētia aūt opus
ꝑfectū habet: vt ſitis ꝑfecti ⁊ integri: in nullo deficiētes. Itē cumu
lat premiū in ſtatu glorie: Sicut ait Apl'ſ. ij. Corinth. v. Id quod
in preſenti eſt momētaneū ⁊ leue tribulatiōis noſtre: ſupra modū
eternū glorie pondus operat in nobis. Ecce aduerte quod leuiſſi-
mū eſt in paſſione: maximū eſt in remuneratione. ⁊ quod breuiſſi
mū eſt imo momētaneū in tempore: ſit eternū in duratione.

¶ De Operum Serie. DIS. .II.

POſtquā declarauimꝰ genus ⁊ ſpeciē noſtre
operationis. Nūc videamꝰ modū
et ſeriem noſtre executionis. Circa quod ſciēdū eſt: ꝙ
debemꝰ inchoare celeriter ſine dilatione: laborare fide
liter ex dilectione: continuare viriliter ſine defectione: conſumare
humiliter ſine elatione. Debemꝰ igit inchoare celeriter propter tē
poris breuitatē. Breuiſſimū eſt omne tēpus quo viuimꝰ. Sap. ij.
Exiguū eſt ⁊ cū tedio tempꝰ vite noſtre. Ideo excitat nos dñs ad
celeriter operādū dicēs Joh. ix. Operamini dū dies eſt: venit nox
qn̄ nemo poteſt operari. Et Apl'ſ Gal. vj. Dū tempꝰ habemꝰ opere
mur bonū. Nō poteſt bonā dietā facere qui mane nō ſurgit. Irri-
dendus eſſet qui tunc veniret ad opus: qn̄ tempus eſſet de opere
exeundi. tunc ſeminaret qn̄ eſſet metendū. Ideo Sapiēs Eccs. x.
Quodcūq; poteſt manus tua inſtanter operare: quia nec opus ad
merendū: nec ratio ad excuſandū: nec ſapiētia ad ſapide ꝯtēplan-
dum: nec ſcientia ad euadendū erunt apud inferos quo tu prope-
ras. Nota ꝙ fatuus eſſet homo: magnū opus habēs agere ⁊ tem-
pus breue: ſi non feſtinaret: ſed iaceret in lecto vſq; ad veſperam.
Nos aūt opus permaximū habemus agere. vnde quilibet veſtrū
poſſet dicere illud Nee. vj. Opus grande ego facio: nō poſſum de-
ſcēdere: ne forte negligat opus. Itē celeriter inchoare debemꝰ
propter ſecuritatē. Auguſti. Si vita breuis fuerit: expedit vtiq; ꝙ
bona ſit. ſi autē vita lōga fuerit: meliꝰ eſt ꝙ bona ſit. Si multū ha-
beres de frumento vino vel oleo: velles ꝙ totū eſſet bonū. ⁊ dole-
res ſi pars aliq̄ eſſet corrupta. Aug. Quid te offendit vita tua: quā
ſolā vis malā habere: vt inter omnia bona tua tu ſolus ſis malus.
nūquid plus diligis res tuas q̄z te. Talis iniquus eſt ſibiipſi dum
plus vult ſe malum eſſe q̄z bonū: infirmū q̄z ſanū: mortuū q̄z viuū
ſeruū q̄z liberū: nihil habentē q̄z bonoꝝ oīuꝫ participē. Propter ſe
curitatē habēdā ait Sap. Ecci. xj. Mane ſemina ſemen tuū ⁊ ve-
ſpere ne ceſſet manꝰ tua: quia neſcis q̄d horū magis oriat. Si aūt
vtrūq; ſit: meliꝰ erit. Quis vidēs ſagittariū arcū extentū cū ſagitta
tenentē: nō expectat ictū ſagitte: ſed euolat. ſed homo fatuus expe
ctat ictū mortis. Cōtra quod ait Pſalmiſta: Niſi cōuerſi fueritis
gladiū ſuū vibrabit: arcū ſuū tetēdit: ⁊ parauit illū: ⁊ in eo parauit
vaſa mortis. ita cito morit vitulus ſicut vacca. ita cito frāgit vas
nouū ſicut vetus. ⁊ citius amputat arbor iuuenis q̄z antiqua. Se-
curius eſt malum paſſum vitare q̄z eum cum difficultate tranſire.

Quia ſicut ait Sap. ꝓuerbi.iij. Qui amat periculū peribit in illo. ⁊
ſecuri⁹ eſt laqueos euadere ꝙ̄ ſeſe magis ac magis forti⁹ irretire.
Dicit aūt ſap. prouer.v. Iniquitates ſue capiūt impium ⁊ funibus
peccatoꝝ ſuoꝝ cōſtringit̄. Et ſecurius eſt in principio egritudinis
medicinā querere: ꝙ̄ vſqꝫ ad extremū vite terminū expectare. Jō
dicit ſapiens Eccleſiaſtici.xviij. Ante languorē adhibe medicinā.
lepra inueterata ⁊ gutta inoſſata curari nō poſſunt. De impio aūt
dicit̄ iob.xx. Oſſa illius implebunt̄ vitijs adoleſcentie ſue. Itē
celeriter inchoare debemus ꝓpter aſſuefactionē: vt ī etate tenera
caro domet̄: vt diſcat ſuſtinere labores. Equi: canes: vrſi: in iuuētu
te docent̄ ludere: ⁊ oē beſtiarū genus domabile: in iuuentute do-
mat̄. Equus qui diu ꝯſueuit trotare: nunꝙ̄ poſtea doceri pōt ali-
ter ambulare. ſic ⁊ pueri in etate tenera docendi ſunt ⁊ in virtutū
opibus exercēdi. Quia ſcriptū eſt ꝓuer.xxij. Adoleſcens iuxta viā
ſuā etiā cū ſenuerit nō recedet ab ea. canis vetus nō pōt teneri in
vinculo. nunq̇d pōt ethyops mutare pellē ſuā. aut pardus varieta
tes ſuas. ſic nec vos poteritis bn̄facere. cū didiceritis male. Iere.
xiij. Deſiderant oēs ⁊ ſperant bonū finē habere cū totā vitam ma-
lam habuerint dicētes cum balaam. moriat̄ aīa mea morte iuſto-
rū. ſed iſta duo non ꝯſonant. Ideo ſeni peſſimo iudici. dixit Danī.
xiij. Inueterate dierū maloꝝ nunc venerūt peccata tua que opabe
ris prius. Quāto diutius fuit in ferro rubigo. tanto vehementius
intimat̄: ⁊ ſemꝑ magis ac magis corrodit ferrū: et inde difficilius
eradicat̄. ⁊ ſordes diu derelicte in vaſe difficilius amouent̄. Sic
quanto diutius fuerit quis malis moribus aſſuetus: tanto ab eis
difficilius euellet̄: qꝛ iniquitates ſue capiūt impiū vt dictū eſt. ac
ſemꝑ fortius detinēt alligatū. Vn̄ Anſel. de ſeipſo dicit in libro cō
feſſi. Tenebar nō in alieno ferro ſed mea ferrea voluntate. Item
celeriter inchoare debemus ꝓpter meritoꝝ augmentū ⁊ diuinam
acceptationē. Qm̄ qui citius incipit ⁊ diutius operat̄ ⁊ plura me-
rita ꝯgregat: ⁊ opa in iuuētute facta gratiora ſunt deo. fructus iu-
uenis plantule dulciores ſunt. ⁊ fructus primitiui tpis cariores.
vn̄ Michee.vij. ait dn̄s. Precoquas ficus deſiderauit aīa mea. Et
in lege precepit ſibi offerri oē primogenitū ⁊ primitias frugū ter-
re ⁊ omniū fructuū. In ſignū ⁊ documentū q̄ḋ hō de flore iuuētu
tis ſue debet offerre deo nō de fece. ſtultus eſſet qui dn̄m ſuū ciba
re vellet de pane corrupto ⁊ de furfure vite ſue. potare de fecibus
vini ſui vel exeniū ei facere de pomis corruptis ⁊ alijs fructib⁹ pu
trefactis. Ideo ꝯquerit̄ dn̄s malach.j. Si offeratis cecū ad īmolā
dū nōne malū eſt. ⁊ ſi offeratis claudū vel languidū nōne malū eſt
Si q̇s ꝑ totā vitā ſuā dn̄m ſuū nequiter impugnaret: ⁊ poſtmodū
ꝯfectus ſenio ſeruitiū ſuū ei offerret: dn̄s nō multū gratanter acci
peret. debemus ergo deferre deo opa ꝓclara ⁊ electa. qꝛ ſcriptū eſt
Eccleſiaſtici.xviij. Oē opus corruptibile in fine deficiet ⁊ qui illud
opat̄ in illo peribit. Oē opus electū iuſtificabit̄. et qui illud opat̄
honorabit̄ in illo. Et ſic patet primū ꝓpoſitū videlicet ꝙ opus no
ſtrū debemus inchoare celeriter. Secūdo in incepto debemus
laborare fideliter. Fideliter laborat qui opat̄ ex affectiōe amoris.
Amor enī facit opus meritoriū apud deū. ꝓpter q̄ḋ dicit apl's Ro
ma.viij. Diligentibus deū oīa coopant̄ in bonū. Oīa igit̄ opa vr̄a
in charitate fiāt. Sicut hortat̄ apl's.j. Corin.xiiij. Vt in oībus me-
reamur. ait etiā Gal.v. In chriſto ihesu neqꝫ circūciſio. aliq̇d valet
neqꝫ ꝓpuciū. ſed fides que ꝑ charitatē opat̄. attēde ꝙ̄ pulchra ſo
cietas fidei charitatis ⁊ opis. Fides enī eſt bonoꝝ oīū primariū
fundamētū. Nā ſine fide impoſſibile eſt placere deo. Hebre.xj. Fi
des aūt ſine charitate nō valet. Sicut ait apl's.j. Corin.xiij. Si ha-
buero oēm fidē ita vt montes transferā: charitatē aūt nō habuero:
nihil ſum. Fides etiā ſine ope nō valet. Sicut docet apl's Iaco.ij
Sicut corpus ſine ſpū mortuū eſt. ita ⁊ fides ſine opibus mortua
eſt. ita nō valet opus: niſi fiat ex charitate. Sicut docet apl's.j. Co-
rin.xiij. Si diſtribuero in cibos pauperū oēs facultates. m. ⁊ ſi tra
didero corpus meū ita vt ardeā: charitatē aūt nō habuero nihil mi
hi ꝓdeſt. Similiter nec charitas ſufficit ſine opere. ſicut ait Greg.
Amor dei nunꝙ̄ eſt ocioſus. opat̄ enim magna ſi eſt. ſi aūt rēnuit
opari amor nō eſt. Ideo dicit.b. Ioh.j. ioh.iij. Nō diligamus ver
bo neqꝫ lingua ſed ope ⁊ veritate. Operatio ergo exterior meritū
habet ex interiori affectione. Affectio vō ꝓbat̄ ex opatione: ſicut
arbor cognoſcit̄ ex fructu. vita ex motu. ſemen ex germine. lapis
precioſus nō ex colore ſed potius ex virtute. ⁊ virtus medicine ex
ſanatione. Quia vō charitas primo ⁊ principaliter facit hoīeꝫ cha-
rū deo. ⁊ ꝑ ꝯſequens facit opus eſſe meritoriū. nec opus pōt place
re deo niſi prius placeat opator. Ideo btūs Iohānes ſalubriter ex
hortat̄ dicens videte voſmetipſos ne ꝑdatis q̄ opati eſtis. ¶ Itē
fideliter laborat qui opat̄ ex intentiōe honoris diuini. i. qui oīa fa
cit ꝓpter honorē dei. Sicut docet apl's Colo.iij. Oē quodcūqꝫ fa-
citis in verbo aut in ope. oīa in noīe ihesu chriſto facite. Et infra
Quodcūqꝫ facitis ex aīo operemini ſicut dn̄o ⁊ nō hominibus. et
Matth.v. dicit̄. Sic luceat lux veſtra corā hoībus: vt videāt opa
veſtra bona. ⁊ glorificent patrē veſtrū qui in celis eſt. Sic igit̄ pa-
tet ꝙ operari debemus ꝓpter dei gloriā: ſalutē ꝓpriā: edificationē
⁊ exemplū ꝓximoꝝ. Ideo dicit apl's Hebre.x. Conſideremus in-
uicem in ꝓuocationē charitatis ⁊ bonoꝝ operum. Tertio debe
mus opera noſtra viriliter ꝯtinuare. Nā oparius in vinea nō me-
ret̄ in ſero mercedē accipere. ſi victe negligenter ⁊ pigre operetur.
Dicit̄ enī Ieremi.xlviij. ſm̄ vnā litterā. Maledictus q̄ facit opus
dn̄i negligenter. Viriliter ⁊ ꝯſtanter laborant operarij: qm̄ cogitāt
ꝙ cito erit hora dimittendi opus ⁊ magnā recipiendi mercedem.
Nam ꝯſideratio mercedis minuit vim laboris. Ideo dicit apl's.j.
Corinth.xv. Fratres mei ſtabiles eſtote ⁊ īmobiles in oī ope bo-
no ſemꝑ: ſcientes qꝛ labor veſter nō eſt inanis in dn̄o. Attende q̄ḋ
opus plus diligit paterfamilias opariū qui tarde veniēs ad opus
viriliter operat̄. ꝙ̄ illū qui cito veniens remiſſius operat̄. ſicut et
dux exercitus plus diligit militē qui fugit in ꝑncipio. ſed poſtmo
dū rediens cōſtanter pugnat ⁊ ſtrēnue: ꝙ̄ illū qui nunꝙ̄ fugit nec
vnꝙ̄ ſtrēnui militis opus egit. Nam ſicut ait dn̄s Luce.xv. Ma-
ius gaudiū eſt in celo ſuꝑ vno peccatore penitentiā agente ꝙ̄ ſuꝑ
nonagintanouē iuſtis qui nō indigent penitentia. timeant ſibi ne
gligenter agentes ⁊ tepide: ne de ore dn̄i velut abominabiles euo
mant̄. Quia ſcriptū eſt apoca.iij. Quia tepidus es incipiā te euo-
mere ex ore meo. Quarto debemus opera noſtra ꝯſūmare hu-
militer. Sane humiliter operari: ⁊ de opibus noſtris hūiliter ſer-
uire debemus: qꝛ plura mala ꝙ̄ bona facimus. ⁊ qꝛ ſiqua bona fa-
cimus tante indeuotioni ꝑmixta ſunt ꝙ nō multū poſſumus glo-
riari. Ideo ps̄. Imperfectū meum viderunt oculi tui. ⁊ Yſa.lxiiij.
Quaſi pannus menſtruate omnes iuſticie noſtre. et qꝛ bona que
agimus. nō a nobis quaſi ex nobis ſunt ſed a deo. Sicut ait Yſa.
xxvj. Oīa opera noſtra operatus es in nobis dn̄e. Et aplus Phil.
j. Deus eſt qui operat̄ in nobis ⁊ velle ⁊ perficere. Et ipſa veritas
ait Iohā.xv. Sine me nihil poteſtis facere. ergo quia a deo ſunt
opera noſtra. necnō ⁊ ipſa voluntas operandi: ⁊ ſm̄ gratiā nobis
datam ⁊ frequenter oblatam nobis a deo: negligenter ⁊ non ſatis
fideliter operamur. ideo non nobis ſed deo debemus gloriam at-
tribuere. Ceterū: qꝛ pleruꝫqꝫ putamus bonū opus eſſe. ꝙ malū eſt
vel maius eſſe ꝙ̄ ſit: ⁊ meritoriū eſſe q̄ḋ nō eſt: vel maioris eſſe me
riti apud deum. Ideo in ſingulis operibus noſtris ſi diligenter cō
ſideremus. non gloriari ſed potius formidare debemus. ꝓpter q̄ḋ
dicebat Iob. Verebar oīa opera mea ſciens ꝙ nō parceres delin-
quenti. Et ſapiens ait Eccleſiaſtici.x. Noli extollere te in faciendo
opere tuo. Beatus quoqꝫ petrus āmonet dicens. Cū metu ⁊ tre-
more ſalutē veſtrā operamini. Debemus aūt opera noſtra con
ſūmare ⁊ ad finē vſqꝫ perducere. Videmus enī ꝙ oīs artifex cum
opus aliq̄ḋ ſue artis inceperit. nō ceſſat donec illud ad cōplemen-
tū perduxerit. Sicut oſtendit ſapiens in multis exemplis dicens
Eccleſiaſtici.xxxviij. Oīs faber ⁊ architectus q̄ noctē tanꝙ̄ diē trāſi
git cor ſuū dabit in ſilitudinē picture: ⁊ vigilia ſua perficiet opus.
Sic ferrari⁹ ſedēs iuxta incudē ⁊ ꝯſiderās opus ferri. cor ſuū da-
bit in ꝯſūmationē operū: ⁊ vigilia ornabit in ꝑfectionē. Sic figu-
lus ſedens ad opus ſuū qui in ſollicitudine poſitus eſt ſuꝑ opus
ſuū: in miſericordia eſt oīs opatio eius. Eodē mō pōt induci in oī
bus alijs. Et ſicut ait dn̄s Matth.x. ⁊ xxiiij. Nō q̄ bn̄ ceperit ſed
qui ꝑſeuerauerit vſqꝫ in finē hic ſaluus erit. Sine ꝑſeuerātia nāqꝫ
nec opus meritū habet: nec labor ꝓmiū: nec curſus brauiū: nec ſer
uitiū grām: nec pena quātūcūqꝫ afflictiua coronā. Sicut patet in
legenda.xl. martyꝝ de illo q̄ cucurrit ad balneū ⁊ ibi deficiēs coro
nā perdidit preparatā. ꝑſeueremus ergo in bono ope q̄ḋ cepimus
exemplo dn̄i. de quo dicit̄ Deutro.xxij. Dei ꝑfecta ſunt opa. et de
ſeipſo dicit Ioh.xvij. Opus cōſūmaui q̄ḋ dediſti mihi vt facerē.
Et nūc ſequit̄: Et ego ad te venio. ecce ergo dei filius nō ꝑuenit ad
patrē niſi noſtre ſalutis opere cōſūmato. In quo loco clarius no-
bis oſtendit̄ ꝙ nos multominus ad patrē glorie peruenire poteri
mus. niſi in bonis operibus perſeuerantiā teneamus. Vn̄ iudeis
perfidis deſcenſum de cruce chriſto ſuadentibus dum operabat̄
ſalutē in medio terre nullatenus acquieuit. ne nr̄e ſalutis opus re
linqueret imperfectū. Ber. Dolebat ſane venenati ſerpētis aſtutia
exaltatū in deſerto ſerpentē eneum. cuius intuitu aīarum noſtraꝝ
vulnera ſanabant̄. eo quippe tendebat malicioſa ꝑſuaſio. non vt
ꝑfidi iudei crederent dicētes. ſi rex iſrael eſt deſcendat nūc de cru-
ce ⁊ credimus ei. ſed noſtra quoqꝫ ſiqua eſſet in eum fides modis

omnibꝰ deperiret. Legẽtes eñi Dei perfecta ſunt opera: quõ illũ fateremur deũ eſſe: qui noſtre ſalutis opus reliquiſſet impfectũ. Nos quoqꝫ ſi ſequi volumꝰ caput noſtrũ: non ceſſemꝰ agere penitẽtiã: nõ ceſſemus tollere crucẽ noſtrã: pſeuerãtes in ea: ſicut ipſe perſeuerauit. Fiduciã habẽtes in dño: ꝙ qui cepit in nobis opus bonũ perficiet. Sicut ait apl's Petrus .j. Pe. v. Deus aũt oĩs grẽ: qui vocauit vos in eternã gloꝛiam ſuam in chriſto ihesu modicũ paſſos: ipſe perficiet: confirmabit: ſolidabitqꝫ: ipſi gloꝛia ⁊ imperium in ſecula ſeculoꝝ Amen.

¶ De operũ fine ⁊ fructu. DISTIN. .III.

POſtquã declarauimꝰ genus ⁊ ſpeciẽ noſtre operatiõis: modũ ⁊ feriẽ nr̃e executionis: Nũc videamꝰ fructũ ⁊ finẽ noſtre intentionis. Sciẽdũ eſt autẽ: ꝙ propter quattuoꝛ ſpecialiter ad operandũ moueri debemus. videlicet propter pericula deuitãda. propter merita cumulãda. propter delectationẽ internã. ⁊ propter retributionẽ eternã. Primo quidẽ operari debemꝰ propter pericula precauẽda. Cũ eñi coꝛ hominis ocioſum eſſe nõ poſſit: ſed neceſſario circa aliquid occupet̃: ſicut docet Anſelmus libro de ſimilitudinibꝰ: coꝛ hominis cõparãs molendino: cuius rota voluit̃ inceſſanter. ſi non fuerit intentũ circa aliquod opus bonũ: vndiqꝫ patet aditus vitioꝝ. Sane nõ intentũ circa vnũ: quod eſt neceſſariũ: nec ſacris operibꝰ occupatũ: euagat̃ circa plura minꝰ vtilia: et cito defluit ad nociua. Et hoc cõtingit interdum ex hoſtis inſtigatione: vel ex carnis coꝛruptione: vel ex ipſius coꝛdis euagatiõe. Ex hoſtis inſtigatione cõtingit vtplurimũ: quia cũ magnꝰ ille paterfamilias omni hoꝛa. i. mane hoꝛa tertia: ſexta: nona: vndecima: mittat operarios in vineam ſuã. Sicut ſcriptũ eſt Math. xx. Quos diabolus in vinea nõ operãtes inuenit: ad opera ſua mittit. Propter quod ait Hiero. Semper aliquid boni facito: ne te diabolus inueniat ocioſum. Ex carnis vo coꝛruptione frequẽter mens hominis a ſpiritualibꝰ ⁊ diuinis retrahit̃: ⁊ in carnalibꝰ emollit̃: niſi ſacris operibꝰ occupet̃. Propter quod ſapiens a carnis ſeruitute volens abſtrahere: ⁊ ad libertatẽ ſpũs eleuare: ait Eccĩ. xxxiij. Cibaria neceſſarie ſuſtẽtationis: ⁊ virga caſtigationis: ⁊ onus operationis. aſino. i. coꝛpoꝛi. panis ne deficiat. ⁊ diſciplina ne laſciuiat. et opus vt pficiat ſeruo. i. coꝛpoꝛi. tã aſini ꝙꝫ ſerui nominibꝰ carnẽ ſignificat: que dure ſuſtentanda eſt: rigide refrenanda: ⁊ in ſacris operibus occupãda. Sequit̃: Iugũ ⁊ loꝛũ curuant collũ durũ. Et ſeruũ inclinãt operationes aſſidue. Seruo maliuolo toꝛtura ⁊ cõpedes. mitte illũ in operationẽ ne vacet. Multã eñi malitiam docuit ocioſitas. In opere cõſtitue illũ: ſic eñi cõcedet illũ. Attẽde ꝙꝫ diſtricte macerauerũt carnẽ ſuã ſancti patres Iohãnes baptiſta: Benedictꝰ Antonius Hieronymꝰ: ⁊ oẽs alij. Paulus ſpecialiter de ſeipſo teſtat̃ Caſtigo inquiẽs coꝛpus meũ: ⁊ in ſeruitutẽ redigo: ne foꝛte cũ alijs predicauerim: ipſe reprobꝰ efficiar. j. Coꝛin. ix. Diligẽter aduerte: ſi paulus vas electionis: qui tot terras predicãdo circuiuit: tot animas ad chriſtũ cõuertit: tot ⁊ tãta pro chriſto ſuſtinuit: ſicut ipſemet teſtatur. j. Coꝛin. xv. Ter virgis ceſus ſum: ſemel lapidatus ſum: ter naufragiũ feci: nocte ac die in profundo maris fui. Et iterũ: In laboꝛibus plurimis: in plagis ſupꝛa modũ: in moꝛtibus frequẽter. ⁊ multa talia ſic enumerat. Deniqꝫ raptus eſt in paradiſum: ⁊ audiuit arcana verba: q̃ non licet homini loq̃. Si inquit ita eſt: ꝙ talis ac tantus caſtigat coꝛpus ſuũ ⁊ in ſeruitutem redigit: ne foꝛte reprobus efficiat̃: Quid nos miſeri dicturi ſumus: qui defectibꝰ pleni ſumus: qui peccata peccatis ſine numero cumulamꝰ: ⁊ tñ carnẽ miſerã in delicijs cõfouemꝰ. Ideo dicit Apl's Gal. vj. Qui chriſti ſunt: carnẽ ſuã crucifixerũt cũ vitijs ⁊ cõcupiſcẽtijs. Et Ro. viij. Si ſm carnẽ vixeritis moꝛiemini. Ex mentis vo euagatiõe pcedũt pericula. Sicut docet Sapiẽs puer. xxj. Deſideria occidũt pigrũ. noluerũt eñi quicquã operari manꝰ eiꝰ: tota die cõcupiſcit ⁊ deſiderat. Videas hominẽ ocioſum nũc verbis effluere: nũc rumoꝛes inquirere: nunc ludos perquirere: nunc cãpos: nũc flumina: nũc nemoꝛa vagãdo inaniter circuire: ſomnũ diligere: ciboꝝ delicias: ⁊ vinoꝝ varietates cõcupiſcere: appetere terrena: ſpũalia faſtidire: diuerſis cogitationibꝰ variari: varijs affectionibus trãſfoꝛmari: oĩmodis paſſionũ trãſmutationibꝰ agitari Et ſic in eo verũ eſt: quod dicit̃ Iob. xx. Cogitationes varie ſuccedunt ſibi: ⁊ mens in diuerſa rapitur. ¶ Secũdo operari debemus propter lucra. i. merita cumulãda ſiue conquirẽda. Videmus eñi mercatoꝛes: agricolas: ⁊ oẽs artifices operari ſollicite propter lucrũ ⁊ tempoꝛales diuitias acquirẽdas. Quãto magis deberemus totis viribus operari: propter ſpũales diuitias pmerendas. Ideo hoꝛtat̃ Apl's Colo. iij. Ambuletis digne deo ꝑ omnia placẽtes: in omni opere bono fructificãtes. Pẽſate verba. Ambuletis inq̃t. i. de bono in melius pficiatis. Digne deo. i. vt ſitis digni deo. Per oĩa placẽtes. i. vos placeatis deo per omnia opera veſtra: ⁊ ꝑ vos opera veſtra placeãt deo: in omni opere bono fructificãtes. Nota vnaqueqꝫ arboꝛ vnam ſpeciem fructus pfert. Sicut ait ſaluatoꝛ Luc. vj. Unaqueqꝫ arboꝛ ex fructu ſuo cognoſcitur. Neqꝫ eñi de ſpinis colligũt ficus: neqꝫ de rubo vindemiant vuam. Sed arboꝛ ſpũalis omnẽ fructum bonoꝝ operũ ferre debet. Mirabilis eſſet hominibꝰ arboꝛ vna: que oĩa genera fructuũ ex ſe pduceret. Sed arboꝛ ſpũalis nõ eſt recte fructifera: niſi ex ſe pferat fructꝰ. i. opera omniũ virtutũ. Sunt nãqꝫ nõnulli qui continent: ſed ab opere bono toꝛpẽt. Alij multa bona opera faciunt: ſed nõ continẽt. Sed ſicut ait Grego. Nec caſtitas magna eſt ſine bono opere: nec opus bonũ eſt ſine caſtitate. Alij cõtinẽt ſed nõ abſtinẽt. Alij ecõuerſo. Alij abſtinẽt quidẽ ⁊ continẽt: ſed ꝑ ſuperbiã intumeſcũt. Alij ſobrij ſunt caſti ⁊ humiles: ſed nõ compatiunt̃ afflictis: aut cõpatiẽtes vel verius cõpati ſe dicẽtes: pietatẽ in opere nõ oſtẽdũt. Sic intellige de alijs operibꝰ virtuoſis. Propter quod bene dicit Apoſtolus in auctoꝛitate premiſſa. In omni opere bono fructificãtes Nota ſicut mercatoꝛ induſtrius in diuerſis venaliũ rerũ generibꝰ mercationẽ ſuã exercet: vt in pluribꝰ lucrando diuitias ſuas plus augmentet: Sic ſpũalis mercatoꝛ debet in omnibꝰ operibꝰ bonis exerceri: vt in oĩbus mereat̃. Nã qui in omni opere bono fructificat: in omni bono abundat. Ait Sapiẽs Prouerbi. xiiij. In omni opere bono erit abundantia. Sed quia in tẽpoꝛalibꝰ abundantes vtplurimũ ſolent carere ſpũalibꝰ: vel minꝰ pꝛe ceteris abundare: Ideo dicit Apl's. j. Thi. vj. Diuitibus huius ſeculi precipe nõ ſublime ſapere: nec ſperare in incerto diuitiarũ: ſed in deo viuo diuites fieri in operibꝰ bonis. Iſte ſunt vere diuitie: que ⁊ verã ſufficientiã tribuũt: ⁊ ineffabiliter locupletãt animã: nec in caſu neceſſitatis vel moꝛtis eã deſerũt: ſed cũ ea permanẽt in eternũ. Sicut dicit̃ Apo. xiiij. Bti moꝛtui: qui in dño moꝛiunt̃: opera eñi illoꝝ ſequunt̃ illos. Uñ Bern. ait: Vere diuitie nõ opes ſunt: ſed virtutes: quas ſecũ conſciẽtia poꝛtat: vt in perpetuũ diues fiat. Sed ve filijs adam mũdana cupiditate cecatis: qui terrena ſapiũt: ſpiritualia paruipendũt: tempoꝛales diuitias totis viribus ⁊ modis omnibꝰ quibus poſſunt aggregãt: ſpũales cõtẽnentes: aut operari negligũt: aut quod eſt lõge deterius: opera nephãda perpetrãt. vñ nudi ⁊ rei de mũdo exeunt: nihil ſecũ preter peccata poꝛtãtes: ⁊ in egeſtatẽ perpetuã incidẽtes. Quia ſcriptũ eſt: Egeſtatem operata eſt manꝰ remiſſa: manus autẽ foꝛtiũ diuitias parat. Penſa quantam penuriã ſuſtinebat ille diues: qui ardoꝛe gehẽne ineffabiliter cruciatus: vnã guttã aque non potuit impetrare. ¶ Tertio operari debemꝰ propter delectationẽ internã. Omne eñi virtuoſum opus delectationẽ quandã habet annexam. ⁊ qui operat̃ illud: delectatur in eo. Sicut ecõtrario: omne malũ ſequit̃ remoꝛſus conſcientie. Hec delectatio eſt quaſi quedã remuneratio: ſed nõ plena: vel potius quedã pꝛelibatio remuneratiõis future. Quis eñi plantat vineam: ⁊ de fructu illius nõ edit: ait Apl's. j. Coꝛinth. ix. Nã ſicut ait Sapiens Prouer. xij. Qui operat̃ terrã ſuã: ſatiabit̃ panibus. Et. xiij. Aĩa operantiũ impinguabit̃. Et ipſa veritas ait Math. x. Dignus eſt operarius cibo ſuo. Quis aũt ſit iſte cibus: teſtat̃ ipſe Ioh. xiij. Meus cibus eſt: vt faciã volũtatẽ eius qui miſit me: vt perficiã opus eius. Ad hunc cibũ hoꝛtat̃ ipſe Ioh. vj. dicẽs: Operamini non cibũ qui perit: ſed qui permanet in vitã eternã. Nota ꝙ dicit permanet: quia hic inchoat̃: ibi autẽ nõ ceſſat: ſed pmanet in eternũ. hic valde tenuiter pregustat̃: ibi in ſua plenitudine miniſtrat̃. Quarto operari debemus propter retributionẽ eternã. Magnus eñi paterfamilias qualibet hoꝛa mittens operarios in vineã: conuẽtione facta cũ eis ex diurno denario: facto ſero dicit procuratoꝛi ſuo: Voca operarios: ⁊ redde illis mercedẽ. Paterfamilias eſt deus pater: chriſtus aũt huius vinee pcuratoꝛ. In ſero id eſt in vltima hoꝛa vite noſtre vocat dñs operarios: nõ ocioſos: nõ pigros: nõ operarios iniq̃tatis: ſed operarios veritatis. Merces que reddit̃ operarijs: eſt diurnꝰ denarꝰ. i. eterna dei viſio ſm Auguſti. Ad hanc mercedẽ acquirendã hoꝛtat̃ Sapiẽs Eccĩ vlti. Operami opus veſtrũ ante tempꝰ: ⁊ dabit vobis mercedẽ in tpe ſuo. i. tẽpoꝛe opoꝛtuno. Et ipſe dñs ait Apoc̃. vlti. Ecce venio cito: et merces mea mecũ eſt: reddã vnicuiqꝫ ſm opera ſua. Ex his verbis intellige: ꝙ opus noſtrũ eſt breuiſſimũ. Quod notat̃ cũ dicit Venio cito. videlicet in ſero moꝛtis ad retribuendũ: qui cito ſe vẽturũ aſſerit. Breui tẽpoꝛe nos monuit operari: merces autẽ operis eſt eterna Sicut ſcriptũ eſt Eccĩ. xviij. Nõ verearis vſqꝫ ad moꝛtẽ iuſtificari: qm̃ merces dñi manet in eternũ. Item opus noſtrũ eſt

leuiſſimū merces aūt immēſa ⁊ hoc inſinuat cū3 dicit. merces mea
ideſt quā me decet reddere. ipſu3 aūt dñm largitatis īmenſe nō de
cet niſi mercedē immēſa3 retribuere. q2 ipſemet immēſus ⁊ immēſi
tas eſt ipſa merces. Sicut ait abrahe geñ. xv. Noli timere ego pro
tector tuus ſu3 ⁊ merces tua magna nimis. l3 aute3 hec merces in ſe
ſimpliciter ſit īmēſa. tñ ꝓportionalit̄ reddit̄ vnicuiq3 ſcd̄3 ſuoꝝ ope
rū quātitatē: ꝓpter qd̄ ait. Reddere vnicuiq3 ſcd̄3 opa ſua. Et h̄ eſt
ꝙ dicit apl's. j. cori. iij. vnuſqſq3 ꝓpriā mercedē accipiet ſcd̄3 laborē.

¶ De operū ꝑncipio ꝑncipali. DIS. IIII.

POſtquā declarauimus opeꝝ noſtroꝝ genus ⁊ ſpeciē modū ⁊ ſeriē fructū ⁊ fine3.
Nūc reſtat declarare ortū ⁊ originē. Sciendū aūt eſt ꝙ
duplex eſt opeꝝ noſtroꝝ origo ſiue ꝑncipiū. Quedā enī
ſūt ꝑncipia intrinſeca ⁊ quedā extrinſeca. Principia intrinſeca ſūt
potētie habitus ⁊ paſſiōes ſcd̄m phm̄. ij. ethi. Extrinſeca vero prin
cipia poſſunt intelligi vel ex pte dei q̄ ſolus eſt actor ⁊ motor volū
tatis hūane. vel ex parte obiecti. Ex parte quidē dei q̄ ſol⁹ pōt mo
uere principaliter ⁊ directe volūtatē hoīs ad volendū. Sumunt̄ ex
trinſeca principia multis modis. Deus enī eſt operū noſtroꝝ princi
piū: principaliter operādo. ſpecialiter inſpirādo. efficaciter adiuuā
do. imperialiter aſtringēdo ⁊ exēplariter excitādo. ¶ Prio quippe
deus eſt operū humanoꝝ principiū principaliter operando: q2 cau
ſa prima plus influit in cauſatū q̄3 cauſa ſecūda. ſicut habet̄ propo
ſitione de cauſis. vnde omnis motus ⁊ omnis actio tam corporalis
q̄3 ſpiritualis reducitur in primum mouens. ⁊ in primū agens ſim
pliciter quod eſt deus. ⁊ ideo quantūcunq3 natura aliqua corpora
lis vel ſpiritualis ponatur eſſe perfecta naturaliter. tamē non poteſt
in actū ſuum procedere niſi moueatur a deo. Non ſolu3 autē ab ip
ſo eſt omnis motio ſicut a primo mouēte. ſ3 etiā ab ipſo eſt omnis
perfectio naturalis ſicut a primo actu. Sic igit̄ omnis operatio no
ſtra dependet a deo quātū ad duo. Uno modo ĩquātū ab ipſo ha
bemus omne3 perfectionē naturalē per quā agere poſſumus. Alio
modo inquantū ab ipſo mouemur ad agendu3. propter qd̄ dicitur
yſa. xx. Omnia opera noſtra opatus es in nobis. ⁊ j. corin. xij. Jde3
deus qui operatur omnia in omnibus. ¶ Secundo deus eſt cauſa
operum noſtrorum ſpiritualiter inſpirando. vt non ſolum habea
mus ab eo operandi poteſtatem. verumetiam voluntatem. ſicut di
citur phil'. ij. Deus eſt qui operatur in nobis. ⁊ velle ⁊ perficere pro
bona voluntate ſua. ſ. q. d. hoc eſt ex mera bonitate ſua ⁊ libera vo
luntate. Deus ergo ſua gratuita bonitate dat nobis vt poſſimus
bonum agere. dat etiam vt velimus. non enim ſufficientes ſumus
cogitare aliquid a nobis quaſi ex nobis. j. corin. iij. Si igit̄ non ſu
mus ſufficientes ex nobiſipſis bonum aliquid cogitare. multomi
nus ſufficiētes ſumus velle ⁊ adhuc minus agere ſeu ꝑficere. Ter
tio deus eſt cauſa operum noſtrorum virtualiter adiuuando: infun
dendo. ſ. gratiam ⁊ virtutes vt non tantū poſſimus nec ſolum vt ve
limus. ſed etiam vt expedite faciliter ⁊ delectabiliter operemur. vn
de Gal'. iij. Qui tribuit nobis ſpiritū. i. voluntatem inſpirat: vel ſpiri
tum ideſt gratiā ſpiritusſancti: operat̄ ⁊ virtutes in nobis. ¶ Quar
to deus eſt operum noſtrorum cauſa imperialiter obligādo ꝑ lege3
videlicet ⁊ precepta Leui. xviij. facietis iudicia mea ⁊ precepta mea
ſeruabitis. Sequitur. Cuſtodite leges meas. Lex autem ſcripta nō
eſt aliud q̄3 explicatio legis naturalis que in cordibus noſtris natu
raliter eſt impreſſa. Sic ait apoſt. Ro. ij. cum gentes que lege3 non
habent naturaliter ea que legis ſunt faciunt: oſtendunt opus legis
ſcriptum in cordibus ſuis: quādo primū hominē que3 formauerat
poſuit deus in paradiſo voluptatis: ſtatim lege3 dedit ei de operan
do. Geñ. ij. poſuit eū in paradiſo volup. vt operaretur. ſimilit̄ poſt
peccatū. Unde dicitur ibidem. iij. Emiſit eū dominus deus de para
diſo voluptatis vt operaret̄ terra3 de qua ſumptus eſt. Et Joh. vj.
Operamini cibu3 qui non perit. Et Math. xx. Conuentione facta
cū operarijs ex deñ. di. miſit eos in vineā ſuā. Jtem phil'. ij. Salute3
veſtrā operamini. ſic igit̄ deus eſt cā opeꝝ noſtroꝝ irrefragabiliter
imperādo ⁊ per legē ⁊ precepta firmiter obligādo. ¶ Quinto deus
eſt cauſa operum noſtrorum exemplariter informando. vnde chri
ſtus deum patrē ⁊ ſemetipſum proponit nobis in exemplar dicens
Joh. v. Pater meus vſq3 mō operat̄ ⁊ ego operor. Jnſpice ergo ⁊
fac ſecundum exemplar qd̄ tibi monſtratu3 eſt in monte Exo. xxv.
Cōſiderare debemus ꝙ illud exemplar altiſſimū. ſ. deus pater q̄ lu
cē inhabitat inacceſſibilē. j. thi. vj. nobis erat improportionatū ⁊ in
acceſſibile. Jdeo dei filius factus eſt homo ſimilis nobis paſſibilis
viſibilis ⁊ acceſſibilis. imo valde. familiaris vt nos ⁊ verbis iſtrue
ret ⁊ exēplis operū informaret: qui nos prius inſtruxerat ꝑ legē ve
terem que nimis grauis homini videbatur. Jdeo dedit legem gra
tie valde leuē: ſed ꝙ eſt incompabiliter maius ⁊ dulcius: ſeipſu3 to
tū nobis ꝑbuit in exēplar: Nullū ꝑfecto aliud exēplar poterat da
re nobis: qd̄ nos ad opandū magis accēderet vel efficacius excita
ret: qñ enī principes ⁊ alijs maiores in pplo man⁹ apponūt ad op⁹
mītū excitāt ⁊ animāt ſubditos ad ſilr operādū. Unde nee. iij. pro
uocatū eſt cor ppli ad operandum qñ. ſ. viderūt ꝑncipes opantes.
¶ Ex pte vo obiecti pōt intelligi ꝙ aliquid pōt mouere volūtate3 ⁊
eſſe cā operū noſtroꝝ tripliciter. Uno mō ipſum obiectū ꝓpoſitum
appetitui ſenſitiuo vel etiā intellectiuo: mouet aliq̄liter ⁊ ĩclinat. ſic
cibus excitat deſideriū hoīs ad edendū. Alio mō ille qui ꝓponit vl'
offert hmōi obiectū. Tertio ille qui ꝑſuadet obiectū ꝓpoſitū habe
re rationē boni quia in hoc ꝓponit obiectū proprium voluntati qd̄
oſtendit illud eſſe bonū verū vel apparēs. Primo igitur mō res ſen
ſibiles exterius apparētes mouent voluntatem hominis ad volen
dū bonū vel malum. ſicut cōſideratio creaturarum mouet ⁊ inducit
hominē ad laudandū ſapiam: honorandu3 omnipotentiā: ⁊ aman
dum bonitatē creatoris: ⁊ ecōtra. delectatio q̄ inuenitur in creaturī
⁊ varietas pulchritudinis inſipientib⁹ eſt occaſio concupiſcentie ⁊
multiplicis deceptionis. ſicut dicit̄ ſap. xiiij. creature dei in odium
facte ſunt: ⁊ in tentationē anime hominū: ⁊ in muſcipulā pedib⁹ in
ſipientiū. Scd̄o aute3 ⁊ tertio modo: poteſt homo hominem excita
re vel inclinare ad bonum vel malum agendū. diabolus vero ex in
tentionis ſue peruerſitate nititur ⁊ intendit inducere ad peccatū vel
offerendo aliquid appetibile ſenſu vel ꝑſuadēdo rationi. Jnter ꝑn
cipia intrinſeca que ſunt potentie: habitus ⁊ paſſiones. de ſolis paſ
ſionibus fiet hic conſideratio: q2 de potentijs anime tractare nō in
tendimus in hoc libro. De habitibus vero virtutum aliqui ſunt ac
quiſiti ex actibus: ⁊ aliq̄ diuinitus ſunt infuſi: habitus acquiſiti ſūt
intrinſeca principia actuum humanorum. habitus autem infuſi in
ter extrinſeca principia computantur pro eo ꝙ ab extrinſeco infun
duntur. Quia igitur principalis intentio theologice cōſiderationis
eſt agere de virtutibus infuſis que nobis infundunt̄ a deo ⁊ homi
nem ordināt ad ſupernaturalē beatitudine3 ⁊ eternā. ideo de virtu
tibus acquiſitis nihil dicemus ad preſens ſed infra cum de infuſis
agemus. Primo itaq3 conſiderandum eſt de principijs intrinſecis
actuum humanorum. ſecūdo de principijs extrinſecis.

¶ De operum principio intrinſeco. DIS. V.

DE principijs intrinſecis actuū humanoꝝ. i. paſſioni
bus anime. Primo conſiderandum eſt in genera
li. Secūdo in ſpeciali. Jn generali quattuor conſideran
da ſunt. Primo quidē de ſubiecto earū. Secūdo de dif
ferentijs earum. Tertio de bonitate ⁊ malicia earum. Quarto de or
dine earum adinuicē. Circa primu3 conſideranda ſunt tria. Primo
vtrum paſſiones ſint in anima ⁊ quomodo. Scd̄o ꝙ in parte appe
titiua mag' q̄3 in parte apprehenſiua. Tertio ꝙ ſunt in appetitu ſen
ſitiuo mag' q̄3 in intellectiuo. ¶ Ad primū patet ſcd̄3 phm̄ in tertio
ethi. Jn anima ſunt tria. potentie paſſiones ⁊ habitus. Sciendū au
tem ꝙ pati dicit̄ dupliciter. Uno modo cōmuniter ſm̄ ꝙ omne re
cipere eſt pati etiam ſi nihil abijciatur a re. ſicut ſi dicatur aerem pa
ti quādo illuminatur. hoc autem magis proprie eſt perfici q̄3 pati.
Alio modo dicit̄ pati proprie qñ aliquid recipit̄ cū alterius abiecti
one. Sed hoc cōuenit dupliciter. Uno mō qñ abijcit̄ ꝙ nō eſt con
ueniens rei. ſicut cu3 corpus aīalis ſanat̄ dicit̄ pati: q2 recipit ſanita
tē egritudie abiecta. Alio mō qñ ecōuerſo. ſic̄ egrotare dicit̄ pati: q2
recipit̄ infirmitas ſanitate abiecta: ⁊ hic ē ꝓpriiſſim⁹ modus paſſio
nis. Nā pati dicit̄ ex eo ꝙ aliquid trahit̄ ad agendū: ꝙ aūt recedit
ab eo ꝙ ē ſibi ꝯueniēs maxīe videt̄ ad aliud trahi: ⁊ ſilr in prio de
generatiōe dicit̄ ꝙ qñ ex ignobiliori generat̄ nobili⁹ eſt generatio
ſimplr: ⁊ corruptio ſm̄ quid. Econuerſo aūt qñ ex nobiliori genera
tur ignobili⁹ ex his trib⁹ modis ꝯtingit eē paſſionē in aīa. nā ſcd̄m
receptionē tm̄ dicit̄ ꝙ ſentire ⁊ intelligē eſt qd̄dā pati. paſſio aute3
cū abiectiōe nō eſt niſi ſcd̄m trāſmutationē corporalē. vñ paſſio ꝓ
prie dicta nō pōt ꝯpetere anime niſi ꝑ accidēs inquātū. ſ. ꝯpoſitum
patit̄: ſed in hoc ē diuerſitas. Nā qñ huiuſmodi trāſmutatio fit in
deterius mag' ꝓprie h3 nomē paſſiōis q̄3 qñ fit ī meli⁹. vñ triſticia
mag' ꝓprie eſt paſſio q̄3 leticia. ¶ Ad ſcd̄m. ſ. ꝙ paſſiones habent
eſſe in parte aīe appetitiua magis q̄3 in apprehenſiua. Sciendu3 ꝙ
ſic̄ Aug. dicit. ix. de ciuita. dei. Motus animi quos greci pathe. no
ſtri aūt quidam vt Cicero perturbationes. quidam affectiones vel
affectus. qdā vero ſicut in greco expreſſius paſſiōes vocant. Ex quo
patet ꝙ paſſiōes idem ſunt qd̄ affectiones: ſed affectiones manife
ſte pertinent ad partē appetitiuā ⁊ non ad apprehenſiuā. Jn nomi
ne enī paſſionis importat̄ ꝙ patiens trahatur ad id qd̄ eſt agentis
magis autē trahitur anima ad rem per vim appetitiuam. q̄3 ꝑ vim

apprehenſiuam. Nam per vim appetitiuam anima habet ordinem
ad ipſas res vt prout in ſeipſis ſunt. vt phs dicit in. vj. metha. ꝙ bo
nū ⁊ malū que ſunt obiecta appetitiue potentie ſunt in ipſis rebus
vis autē apprehenſiua nō trahitur ad reꝫ. ſm ꝙ in ſeipſa eſt ſed co-
gnoſcit eā ſm intentionē rei quā in ſe hꝫ vel recipit ſm propriū mo
dum. vnde ⁊ ibidem dicitur ꝙ verū ⁊ falſuꝫ que ad cognitionē per-
tinent. nō ſunt in rebus ſed in mente. Unde patet ꝙ ratio paſſiōis
magis inuenit̄ in parte appetitiua ꝙ̄ꝫ in parte apprehenſiua. hoc au
tem cōtrario modo ſe habet in his que pertinent ad perfectioneꝫ ⁊
in his que pertinent ad defectū. Nā in his que pertinent ad perfe-
ctionē attendit̄ intenſio per acceſſum ad vnū primū principiū. quia
quāto aliquid eſt propinquius tanto eſt magis intenſum. ſicut in-
tentio lucidi attendit̄ per acceſſuꝫ ad aliq̄d ſumme lucidū cui quā-
to ad aliq̄d magis appropinquat. tāto eſt magis luciduꝫ. Sꝫ in his
que ad defectū pertinent attenditur intenſio nō per acceſſum ad ali
quod ſummū. ſed per receſſum a perfecto: quia in hoc ratio priua-
tionis ⁊ defectus conſiſtit. ⁊ ideo quāto minus recedit a primo tā-
to eſt minus intenſum ⁊ propter hoc ſemper in principio inuenitur
paruus defectus q̄ poſtea procedēdo magis multiplicat̄. paſſio au
tē ad defectū pertinet qꝛ eſt alicuius ſꝫ ꝙ eſt in potētia. vnde in his
que appropinquant primo ꝑfecto. ſ. deo inuenit̄ parū de ratiōe po
tentie ⁊ paſſionis. in alijs aūt ꝯuenienter plus ⁊ ſic etiaꝫ in priori vi
anime. ſ. in apprehēſiua inuenit̄ minus de ratione paſſiōis. Licet
autē paſſio proprie loquēdo fiat ſm aliquā tranſmutationē corpo-
ralē tranſmutatio auteꝫ corporalis fieri pōt tam in parte anime ap-
prehenſiua ꝙ̄ꝫ in appetitiua. qꝛ vtraqꝫ alligata eſt organo corporali
nihilominus tamē huiuſmodi trāſmutatio pōt dupliciter fieri: q̄a
organū corporale pōt dupliciter trāſmutari. Uno modo trāſmuta
tione ſpirituali. ſcḋm ꝙ recipit intentiōeꝫ rei. ⁊ hoc per ſe inuenitur
in actu apprehenſiue virtutis ſenſitiue: ſicut oculus immutat̄ a viſi
bili nō ita ꝙ coloret̄ ſed ita ꝙ recipiat intentionē coloris. Eſt auteꝫ
alia materialis trāſmutatio organi prout organū tranſmutat̄ ꝙ̄ꝫtuꝫ
ad ſuā naturalē diſpoſitionē. puta ꝙ caleſit aut infrigidat̄ vel alio
ſimili modo tranſmutat̄. Et huiuſmodi tranſmutatio per accidens
ſe hꝫ ad actū apprehenſiue virtutis ſenſitiue. puta cū oculus fatiga-
tur ex forti intuitu vel diſſoluit̄ ex vehemētia viſibilis. ſꝫ ad actum
appetitus ſenſitiui per ſe ordinat̄ huiuſmodi trāſmutatio. vnde in
diffinitiōe motuū appetitiue partis materialiter ponit̄ aliqua ma-
terialis tranſmutatio organi. ſicut dicit̄ ꝙ ira eſt accēſio ſanguinis
circa cor. vn̄ pꝫ q̄ȯ rō paſſiōis magis īuenit̄ in actu ſenſitiue appeti
tiue ꝙ̄ꝫ ī actu ſenſitiue virtutis apphēſiue. lꝫ vtraqꝫ ſit actus organi
corpalis. Ad tertiū. ſ. ꝙ paſſio magꝭ hꝫ fieri ī appetitu ſenſitiuo ꝙ̄ꝫ
ī appetitu ītellectiuo q̄ȯ eſt volūtas. qꝛ paſſio ſicut dictū ē ꝓprie in-
uenitur vbi eſt trāſmutatio corporalis que quidem inuenit̄ in acti
bus appetitus ſenſitiui nō ſolū ſpiritualis. ſicut eſt in apprehēſione
ſenſitiua ſꝫ etiā naturalis. In actu aūt appetitus ītellectiui nō req̄ri
tur aliqua tranſmutatio corporalis qꝛ huiuſmodi appetius nō eſt
virtus alicuiꝰ organi. Unde patet q̄ȯ ratio paſſiōis magis proprie
inuenitur in actu appetitus ſenſitiui ꝙ̄ꝫ intellectiui. propter q̄ȯ da-
maſcenus deſcribens aīales paſſiones in ſcḋo libro dicit. paſſio eſt
motus appetitiue virtutis ſenſibilis in imaginatiōe boni vel mali.

De paſſionū differētia. DIS. VI.

DEinde conſiderandum eſt de differentia paſſio
num adinuicem. Et circa hoc conſiderā-
da ſunt tria. Primo ꝙ paſſiōes que ſunt in vi ꝯcupiſci-
bili ſpecie differunt ab his que ſunt in iraſcibili. Secun
do quomodo fit contrarietas in paſſionibus iraſcibilis. Tertio ꝙ
in eadem potentia poſſunt eſſe paſſiones ſpecie differentes ⁊ nō cō
trarie adinuicem. Ad primum dicendum quod paſſiones que
ſunt in iraſcibili ſpecie differunt ab his que ſunt in concupiſcibili.
Cum enim diuerſarum potentiarum diuerſa ſint obiecta. neceſſe
eſt ꝙ paſſiones diuerſarum potentiarum ad diuerſa obiecta refe-
rantur. vnde multomagis paſſiones diuerſarum potentiarum ſpe-
cie differunt. maior enim differentia obiecti requiritur ad diuerſi-
ficandum ſpeciem potentiarum ꝙ̄ꝫ ad diuerſificandum ſpecieꝫ paſ
ſionum vel actuum. Sicut enim in naturalibus diuerſitas generis
conſequitur diuerſitatem potentie materie. diuerſitas autem ſpe-
ciei diuerſitatem forme in eadem materia. Ita in actibus anime
actus ad diuerſas potentias pertinentes ſunt non ſolum ſpecie ſed
⁊ genere diuerſi. actus autem vel paſſiones reſpicientes diuerſa
obiecta ſpecialia comprehenſa vel vno obiecto vnius potentie dif-
ferunt. ſicut ſpecies illius. ad cognoſcendum ergo que paſſiones
ſint in iraſcibili. ⁊ que in concupiſcibili oportet aſſumere obiectum
vtriuſqꝫ potentie. Obiectum autem potentie concupiſcibilis eſt bo
num vel malum. ſenſibile ſimpliciter acceptuꝫ q̄ȯ eſt delectabile vel
doloroſum. Sed quia neceſſe eſt ꝙ interdum anima difficultateꝫ
vel pugnam patiatur in adipiſcendo aliquod hm̄ōi bonū vel in fu
giendo aliquod huiuſmodi malū inquātū hoc eſt quodāmodo ele
uatum ſupra talem facilē poteſtatē animalis. Ideo ipſum bonum
vel malū ſm ꝙ habet rōnē ardui vel difficilis eſt obiectū iraſcibil̄.
Quecunqꝫ ergo paſſiones reſpiciunt bonū vel malum abſolute ꝑti
nent ad concupiſcibilē: vt gaudium triſticia amor odium ⁊ ſimilia
Quecunqꝫ vero paſſiōes reſpiciunt bonū vel malū ſub ratione ar-
dui prout ē adipiſcibile vel fugibile cū aliqua difficultate pertinēt
ad iraſcibilem: vt audacia timor: ſpes ⁊ huiuſmodi: ⁊ quia adhuc
vis iraſcibilis eſt animalibus vt per eam tollantur impedimenta q̄
bus concupiſcibilis in ſuū obiectum tendere prohibetur vel ꝓpter
difficultatem boni adipiſcendi: vel propter difficultatē mali ſupe-
randi. ⁊ ideo paſſiones iraſcibilis omnes terminant̄ ad paſſiones
concupiſcibilis: ⁊ ſcḋm hoc etiam paſſiones que ſunt in iraſcibili
conſequitur gaudium ⁊ triſticia que ſunt in concupiſcibili. Ad
ſcḋm. ſ. qualiter ſit contrarietas in paſſionibus q̄ ſunt in iraſcibili:
dicendū ꝙ cū paſſio ſit quidā motus animi vt dictū eſt oportet cō-
trarietatē paſſionū accipere ſcḋm contrarietatē motuū vel mutatio
nū. Eſt aūt duplex cōtrarietas in mutatiōibus vel motibus: vt dici
tur in. v. phiſi. vna quidē ſm acceſſum ⁊ receſſuꝫ ab eodē termino.
que quidē cōtrarietas eſt ꝓprie mutationū id eſt generatiōis q̄ eſt
mutatio ad eſſe ⁊ corruptionis q̄ eſt mutatio ab eſſe. Alia aūt ſcḋꝫ
cōtrarietatē terminorū. que proprie cōtrarietas eſt motuū ſicut de-
albatio que eſt motus a nigro in albū: opponit̄ denigrationi q̄ eſt
motus ab albo in nigrū. ſic igit̄ in paſſionibꝰ aīe duplex ꝯtrarietas
inuenit̄. vna quidē ſcḋm contrarietatē obiectoꝝ. ſ. boni ⁊ mali. alia
vero ſcḋm acceſſuꝫ ⁊ receſſum ab eodē termino. in paſſionibꝰ qui-
dem cōcupiſcibilis inuenit̄ prima ꝯtrarietas tm̄ q̄. ſ. eſt ſcḋm obie-
ctū. in paſſionibus aūt iraſcibilis inuenit̄ vtraqꝫ. cuiꝰ ratio eſt obie
ctū concupiſcibilis eſt bonū vel malū ſenſibile abſolute. bonū autē
inquātū bonū nō pōt eſſe terminus vt a quo ſed ſolū vt ad quē: qꝛ
nihil refugit bonū inquantū bonū ſed oīa appetunt ipſuꝫ. ſilr̄ nihil
appetit malū inquantū huiuſmodi: ſed oīa fugiunt ipſum: ⁊ ꝓpter
hoc malū non habet rōnē termini ad quē: ſed ſoluꝫ termini a quo.
Sic igitur oīs paſſio ꝯcupiſcibilis reſpectu boni eſt vt ad ipſum. ſi-
cut amor deſideriū ⁊ gaudiū: oīs vero paſſio eiꝰ reſpectu mali eſt vt
ab ipſo ſicut odium. fuga ſeu abominatio ⁊ triſticia. vnde in paſſio
nibus ꝯcupiſcibilis nō pōt eſſe cōtrarietas ſcḋm acceſſuꝫ ⁊ receſſuꝫ
ab eodē obiecto. Sed obiectū iraſcibilis eſt ſenſibile bonū vl̄ malū
nō quidē abſolute: ſed ſub rōne difficultatꝭ vel arduitatis vt dictū
eſt. Bonū aūt arduū ſiue difficile habet rōnē: vt in ipſum tendatur
inquantū eſt bonū q̄ȯ ꝑtinet ad ſpei paſſionē ⁊ vt ab ipſo recedat̄
inquantū eſt arduū vel difficile q̄ȯ pertinet ad paſſionē deſperatio
nis. ſilr̄ malū arduū habet rationē vt vitetur inquantū eſt maluꝫ ⁊
hoc pertinet ad paſſionē timoris. Habet enim rōnē vt in ipſuꝫ tēda
tur ſicut in quoddā arduum ꝙ. ſ. aliq̄d euadit abiectionē mali. ⁊ ſic
tēdit in ipſuꝫ audacia. inuenit̄ ꝰ in paſſionibus iraſcibilis ꝯtrarie-
tas ſcḋm ꝯtrarietatē boni ⁊ mali ſicut iter ſpem ⁊ timorē: ⁊ iterum
ſcḋm acceſſuꝫ ⁊ receſſuꝫ ab eodē termino ſic iter audaciā ⁊ timorē.
Ad tertiū. ſ. ꝙ in eadē potētia pn̄t eſſe paſſiones ſpecie differen-
tes ⁊ nō ꝯtrarie ad inuicē. ſciēdū ꝙ paſſiōes ſcḋm actiua differunt
q̄ ſunt obiecta paſſionū aīe. differētia aūt actiuoꝝ pōt attēdi dupli
citer. vno modo ſm ſpeciē vel naturā ipſorū actiuoꝝ ſicut ignis dif
fert ab aq̄. Alio mō ſcḋm diuerſam virtutē actiuā. diuerſitas auteꝫ
actiui vel motiui quātū ad virtutē mouendi accipi pōt in paſſiōibꝰ
anime ſm ſimilitudinē agentiū naturaliū. Omne eniꝫ mouens tra-
hit quodāmodo ad ſe patiens vel a ſe repellit. Trahēdo quidē ad
ſe tria facit in ipſo. Nā primo quidē dat ei inclinationē vel aptitu-
dinē vt in ipſum tendat. ſicut cū corpus leue q̄ȯ eſt ſurſuꝫ dat leui-
tatē corpori generato ꝑ quā habet inclinationē ⁊ aptitudinē ad h̄
q̄ȯ ſit ſurſum. Secūdo ſi corpus generatū extra locū propriū dat ei
moueri ad locū. Tertio dat ei quieſcere in locū cū ꝑuenerit qꝛ ex ea
dem cauſa aliquid quieſcit in loco per quā mouebat̄ ad locū: ⁊ ſilr̄
intelligendū eſt de cauſa repulſiōis. In motibus aūt appetitiue ꝑtꝭ
bonū hꝫ quaſi virtutē attractiuā. malū aūt v̄tutē repulſiuā. Bonuꝫ
ergo primo quidē in potētia appetitiua cauſat quādā inclinationē
ſeu appetitudinē ſeu ꝯnaturalitatē ad bonū q̄ȯ pertinet ad paſſio
neꝫ amoris cui: per cōtrariū rn̄det odiū ex parte mali. Secūdo ſi bo
nū ſit nondū habitū dat ei motū ad aſſequendū bonum amatum ⁊
hoc pertinet ad paſſionē deſiderij vel concupiſcentie ⁊ ex oppoſito
ex ꝑte mali eſt fuga vel abominatio. Tertio cū adeptum fuerit bo-
num dat appetitus quietatiōeꝫ quandā in ipſo bono adepto ⁊ hoc

pertinet ad delectationē quādā vel gaudiuꝫ cui opponitur ex parte
mali doloꝛ vel triſticia. In paſſionibus aūt iraſcibilis pꝛeſupponitᷣ
quedā appetitudo vel inclinatio ad perquirendū bonū vel fugiēdū
malū ex cōcupiſcibili que abſolute reſpicit bonū vel maluꝫ ꝛ reſpe-
ctu boni nondū adepti eſt ſpes ꝛ deſperatio. reſpectu aūt mali non-
dū nocētis eſt timoꝛ ꝛ audacia. reſpectu autē boni adepti nō eſt ali
qua paſſio in iraſcibili qꝛ iā nō habet rationē ardui vt dictū eſt. ſꝫ
ex malo iam iniacēte ſequitᷣ paſſio ire. Sic igitᷣ patet qꝺ ſunt quat
tuoꝛ coniugatiōes in cōcupiſcibili. ſ. amoꝛ ꝛ odiū deſideriuꝫ ꝛ fuga
gaudiū ꝛ triſticia delectatio ꝛ doloꝛ. Similiter in iraſcibili ſunt tres
ſ. ſpes ꝛ deſperatio. timoꝛ ꝛ audacia ꝛ ira cui nulla paſſio opponitᷣ.
hoc aūt ſingulare eſt ire ꝙ nō habeat ꝯtrariū. non enim pōt habere
ꝯtrariū neqꝫ ſm acceſſum neqꝫ ſm receſſum. neqꝫ ſm cōtrarietateꝫ
boni vel mali. cauſatur enim ira ex malo difficili iaꝫ iniacēte. ad cu-
ius pꝛeſentiā neceſſe eſt ꝙ aut appetitus ſuccumbat ꝛ ſic nō erit ter
minus triſticie que eſt paſſio concupiſcibilis aut habet motū ad in
uadendū malū leſiuū qꝺ pertinet ad iram. motū autē ad fugienduꝫ
habere nō poteſt. quia iam malum ponitur eſſe pꝛeſens vel preteri-
tum ꝛ ſic motui ire nō cōtrariatur aliqua paſſio ſcḋm cōtrarietateꝫ
acceſſus ꝛ receſſus. ſimiliter etiā neqꝫ ſcḋm cōtrarietatē boni. quia
malo iam iniacenti opponitur bonū iam adeptū qꝛ iam non poteſt
habere rationem ardui vel difficilis. nec poſt adeptionē boni rema
net alius motus niſi quietatio appetitus in bono adepto quo perti
net ad gaudiū qꝺ eſt paſſio cōcupiſcibilis. vnde motus ire non po-
teſt habere aliquem motum anime contrariū. ſed ſolūmodo oppo-
nitur ei ceſſatio a motu. Sicut philoſophus dicit in ſua rethoꝛica.
ꝙ miteſcere opponitᷣ ei qꝺ eſt iraſci. ꝙ nō eſt oppoſitū cōtrarie. ſed
negatiue vel pꝛiuatiue. Sunt igitᷣ omnes paſſiones differētes. xiij.
octo in concupiſcibili ꝛ quinqꝫ in iraſcibili ſub quibus omnes paſ
ſiones anime continentᷣ. puta verecūdia ſub timoꝛe. zelus ſub amo
re. inuidia ſub triſticia. miſericoꝛdia ſub doloꝛe.

¶ De paſſionū aīe bonitate ꝛ malicia. DIS. VII.

DEinde ꝯſiderādū eſt de bono ꝛ malo circa paſ-
ſiōes. Et circa hec vidēda ſunt quattuoꝛ
Pꝛimo vtrum bonū ꝛ malum moꝛale poſſit in paſſioni
bus inueniri. Scḋo vtrum oīs paſſio aīe ſit mala moꝛa-
liter. Tertio vtrum paſſio addat vel minuat ad bonitatē vel mali-
ciā actus moꝛalis. Quarto vtruꝫ aliqua paſſio ſit bona vel mala ex
ſua ſpecie. ¶ Ad primum. ſ. vtrū bonū vel malum moꝛale poſſit in
paſſionibus inueniri. dicendū ꝙ paſſiones anime poſſunt ꝯſidera-
ri dupliciter. vno modo ſm ſe. ꝛ ſic non ſunt bone vel male moꝛali-
ter. ſed ſunt cōmunes hoībus ꝛ bꝛutis. vnde dicit philoſophus. ij.
ethi. ꝙ paſſionibꝰ nō laudamur neqꝫ vituperamur. Alio modo poſ
ſunt ꝯſiderari ſcḋm ꝙ ſubiacent imperio rationis ꝛ volūtatis ꝛ ſic
eſt in eis bonū ꝛ malum moꝛale. pꝛopinquioꝛ enī eſt appetitus ſen
ſitiuus ipſi rationi ꝛ voluntati q̄ꝫ membꝛa exterioꝛa: quoꝛum tamē
motus ꝛ actus ſunt boni vel mali moꝛaliter ſm ꝙ ſunt voluntarij.
vnde multomagis ꝛ ipſe paſſiōes ſcḋm ꝙ ſunt voluntarie poſſunt
dici bone vel male moꝛaliter. dicuntur aūt voluntarie vel ex eo ꝙ a
voluntate nō pꝛohibentᷣ. vel etiā ex eo ꝙ a volūtate imperantᷣ. ꝛ ſic
nō ſunt cōmunes hoībꝰ ꝛ beſtijs ſꝫ ſunt homini pꝛopꝛie. ꝛ poſſunt
fieri laudabiles vel vituperabiles. licet enim nō laudetᷣ vel vitupere
tur qui timet vel iraſcitᷣ abſolute loquēdo tamē qui aliqualiter. i.
ſcḋm rationē vel pꝛeter rationē. Ad ſcḋꝫ ſcilicet. vtrū omnis paſ
ſio anime ſit mala moꝛaliter. dicendū ꝙ circa hanc queſtionē diuer
ſa fuit ſententia ſtoycoꝛum ꝛ peripateticoꝛuꝫ. Nam ſtoyci dixerūt
omnes paſſiones eſſe malas. peripatetici vero dixerunt paſſiones
moderatas eſſe bonas. que quidem differentia licet magna videa-
tur ſecundum vocem: tamen ſecundū rem vel eſt parua vel nulla. ſi
quis vtroꝛumqꝫ intentiones conſideret. ſtoyci enim non diſcerne-
bant inter ſenſum ꝛ intellectum ꝛ per conſequens nec inter intelle-
ctiuum appetitum ꝛ ſenſitiuum. vnde non diſcernebant paſſiones
anime a motibus voluntatis ſecūdū hoc qꝺ paſſiones anime ſunt
in appetitu ſenſitiuo. Simplices autem motus voluntatis ſecundū
hoc qꝺ paſſiones anime ꝛ voluntatis ſunt in intellectiuo. Sed oēꝫ
rationalem motum appetitiue partis vocabant voluntatem. paſ-
ſionem autem dicebant motum pꝛogredientem extra limites ratio
nis. Et ideo coꝝ ſententiā ſequēs tulius in. iij. li. de tuſculanis que-
ſtionibus omnes paſſiones anime vocat moꝛbos. ex quo argumē-
tatᷣ ꝙ q̄ moꝛboſi ſunt. ſani nō ſūt. ꝛ q̄ ſani nō ſunt: īſipiētes ſūt vn̄ ꝛ in-
ſipiētes inſanos dicimus. Peripatetici vero omnes motus appeti-
tus ſenſitiui paſſiones vocant. vnde eas bonas exiſtimant cuꝫ ſunt
a ratione moderate. malas autem cum ſunt pꝛeter moderationem
rationis. ex quo patet ꝙ tulius in eodem libꝛo peripateticoꝛum ſen
tentiam (quia appꝛobauit mediocritates paſſionum) inconuenien-
ter impꝛobat dicens ꝙ omne malum etiā mediocre vitandū eſt. nā
ſicut coꝛpus etiā ſi mediocriter egrotat ſanū non eſt ſic iſta medio-
critas moꝛboꝝ vel paſſionum anime: non enī paſſiones dicuntᷣ moꝛ
bi vel perturbationes anime. niſi cum carēt moderatione rationis.
Ad tertium. ſ. vtrum omnis paſſio aīe addat vel minuat ad boni
tatem vel malitiā actus moꝛalis: dicenduꝫ ꝙ ſtoyci ſicut ponebant
omnē paſſionē anime eſſe malā. ita ponebāt ꝯuenienter omnē paſ
ſionē anime diminuere actus bonitatē. Omne eniꝫ bonū ex ꝑmixti
one mali: vel totaliter tollitur: vel ſit minus bonū: ꝛ hoc quidē verū
eſt ſi dicimus paſſiones anime ſolū inoꝛdinatos motus appetitus
ſenſitiui pꝛout ſunt perturbatiōes vel egritudines: ſed ſi paſſiones
ſimpliciter nominemus oēs motus appetitus ſenſitiui. ſic ad perfe
ctionē humani boni pertinet ꝙ etiā ipſe paſſiones ſint moderate ꝑ
rationē. Cū enim bonū hominis conſiſtat in ratione ſicut in radice
tanto illud bonū erit perfectius. quāto ad plura que homini conue
niunt diriuari poteſt. vnde nullus dubitat quin ad perfectionē bo-
ni moꝛalis pertineat ꝙ actus exterioꝛū membꝛoꝛū per ratiōis regu
laꝫ dirigantᷣ: vnde cū appetitus ſenſitiuus poſſit obedire rōni vt di
ctum eſt: ad perfectionē moꝛalis ſiue humani boni pertinet: ꝙ etiaꝫ
ipſe paſſiones anime ſint regulate per rationē. Sicut igitur melius
eſt ꝙ homo ꝛ velit bonū ꝛ faciat exterioꝛi actu. ita etiaꝫ ad perfecti
onem boni moꝛalis pertinet ꝙ homo ad bonū moueatur: nō ſoluꝫ
ſm voluntatē: ſed etiā ſcḋm appetitū ſenſitiuū. ſecundū ꝙ in pſal.
dicitur. Coꝛ meū ꝛ caro mea exultaue. ī deuꝫ viuū: vt coꝛ accipiamꝰ
pꝛo appetitu ītellectiuo: carnē aūt pꝛo appetitu ſenſitiuo. Unde no-
tandū qꝺ paſſiōes anime dupilciter ſe poſſunt habere ad iudicium
rationis. Uno modo antecedenter ꝛ ſic cū obnubilent iudiciū ratio
nis ex quo dependet bonitas moꝛalis actus diminuit actus bonita
tem: laudabilius enim ē ꝙ ex iudicio ratiōis aliquis faciat opꝰ cha
ritatis q̄ꝫ ex ſola paſſione aīe. alio modo ſe habent conſequenter: ꝛ
hoc dupliciter. vno modo per modū redundantie. quia. ſ. cū ſuperi-
oꝛ pars anime intenſe mouetur in aliquid. ſequitur motū eius etiā
pars inferioꝛ: ꝛ ſic paſſio exiſtens conuenienter in appetitu ſenſiti-
uo ē ſignū intētōis volūtatis: ꝛ ſic indicat bonitatē moꝛalē maioꝛē.
Alio mō ꝑ modū electiōis. qn̄. ſ. hō ex iudicio rationis eligit affici
aliqua paſſione vt ꝓmptius opetur cooperante appetitu ſenſitiuo:
ꝛ ſic paſſio anime addit ad bonitatē actionis. Ad quartū ſcilicet
vtrū aliqua paſſio anime ſit ſcḋm ſe bona vel mala ex ſua ſpecie. di
cendū ꝙ ſpecies actus vel paſſionis dupliciter pōt conſiderari: vno
mō ſcḋm ꝙ eſt in genere nature ꝛ ſic bonū vel malū moꝛale non ꝑ-
tinet ad ſpeciem actus vel paſſionis. alio mō ſcḋm ꝙ pertinent ad
genus moꝛis. pꝛout. ſ. ꝑticipant aliquid de voluntario ꝛ de iudicio
rationis ꝛ hoc mō bonū ꝛ malum moꝛale poſſunt ꝑtinere ad ſpeci-
em paſſionis ſm ꝙ accipitur vt obiectum paſſiōis aliquid de ſe cō
ueniens rationi vel diſſonum a ratione. Sicut patet de verecundia
que eſt timoꝛ turpis ꝛ de inuidia que eſt triſticia de bono alterius.
ſic enim pertinent ad ſpeciem exterioꝛis actus.

¶ De paſſionum anime oꝛdine. DIS. VIII.

DEinde ꝯſiderandū eſt de oꝛdine paſſionum ad
inuicem. Et circa hec videnda ſunt quat
tuoꝛ. Pꝛimo de oꝛdine paſſionum iraſcibilis ad paſſio-
nes concupiſcibilis. Secundo de oꝛdine paſſionū cōcu-
piſcibilis adinuicem. Tertio de oꝛdine paſſionum iraſcibilis adin-
uicem. Quarto de quattuoꝛ pꝛincipalibꝰ paſſionibꝰ. Ad pꝛimuꝫ
dicendum ꝙ paſſiones concupiſcibilis ad plura ſe habent q̄ꝫ paſſi-
ones iraſcibilis. in paſſionibus concupiſcibilis inuenitur aliquid ꝑ
tinēs ad motū ſicut deſideriū: ꝛ aliquid ꝑtinēs ad quietē. ſicut gau-
diū ꝛ triſticia: ſed in paſſionibus iraſcibilis nō inuenitur aliquid ꝑ
tinens ad quietē ſed ſolū pertinēs ad motū. cuius ratio eſt quia id
in quo iam quieſcitᷣ nō habet rōnē difficilis ſeu ardui qꝺ eſt obie
ctū iraſcibilis. quies autē cū ſit finis motus eſt pꝛioꝛ in intentione:
ſed eſt poſterioꝛ in executiōe. ſi ergo cōparentᷣ paſſiones iraſcibilis
ad paſſiōes cōcupiſcibilis q̄ ſignāt quietē in bono. manifeſte videtᷣ
ꝙ paſſiones iraſcibilis pꝛecedunt oꝛdine executōis huiuſmodi paſ
ſiones ꝯcupiſcibilis. ſicut ſpes pꝛecedit gaudium. vnde ꝛ cauſat ipꝫ
ſcḋm id apl̄i. Ro. xij. Spe gaudentes: ſed paſſio concupiſcibilis im
poꝛtans quieteꝫ in malo. ſ. triſticia. media inter duas paſſiones ira
ſcibilis. Sequitur enim timoꝛem. cum eniꝫ occurrerit malum qꝺ ti
mebatur cauſatur triſticia. pꝛecedit autem motum ire: quia cum ex
triſticia pꝛecedente aliquis in vindictam inſurgit hoc pertinet ad
motum ire: ꝛ quia rependere vicem malis appꝛehenditur vt bonuꝫ
cum iratus hic conſecutusᷣ fuerit gaudet ꝛ ſic malum eſt ꝙ oīs paſ
ſio iraſcibilis terminatur ad paſſionem concupiſcibilis pertinentē

ad quietē.ſ.vel ad gaudiū vel ad triſticiam.ſꝫ ſi comparent̄ paſſio-
nes iraſcibilis ad paſſiones cōcupiſcibilis que impoꝛtant motū.ſic
manifeſte paſſiōes cōcupiſcibilis ſunt pꝛioꝛes eo ꝙ paſſiōes iraſci-
bilis addūt ſupꝛa paſſiōes cōcupiſcibilis:ſicut etiā obiectū iraſcibi
lis addit ſupꝛa obiectū cōcupiſcibilis arduitatē ſiue difficultatem.
Spes enim ſupꝛa deſideriū addit quēdā conatū ⁊ quādā eleuatio
nem animi ad conſequendū bonū arduū.⁊ ſimiliter timoꝛ addit ſu
pꝛa fugam ſeu abominationē quandā depꝛeſſionꝫ animi pꝛopter
difficultatem mali.ſicut ergo paſſiones iraſcibilis medie ſunt inter
paſſiones cōcupiſcibilis que impoꝛtant motum in bonū vel malū.
⁊ inter paſſiōes cōcupiſcibilis que impoꝛtant quietē bono vel ma-
lo.⁊ ſic patet ꝙ paſſiones iraſcibilis ⁊ pꝛincipiuꝫ habent a paſſioni-
bus concupiſcibilis ⁊ in paſſiones ꝯcupiſcibilis terminant̄. ¶ Ad
ſcdm.ſ.de oꝛdine paſſionū cōcupiſcibilis ad inuicē.dicēdū ꝙ obie
ctuꝫ cōcupiſcibilis ſunt bonū ⁊ malū.naturaliter autē bonū eſt pꝛi-
us malo:eo ꝙ malū eſt pꝛiuatio boni.vnde omnes paſſiones qua-
rū obiectum eſt bonuꝫ naturaliter ſunt pꝛioꝛes paſſionibus quarū
obiectuꝫ eſt malum.vnaqueq̄.ſ.ſua oppoſita.quia enim queritur
bonū ideo refutatur oppoſitū malum.bonū autē habet rationeꝫ fi-
nis qui quidē eſt pꝛioꝛ in intentione.ſed poſterioꝛ in conſecutione
poteſt ergo oꝛdo paſſionum concupiſcibilis attēdi.vel ſm intentio
nem.vel ſm conſecutionē.Secundū quidē conſecutioneꝫ illud eſt
pꝛius quod pꝛimo fit in eo qđ tendit ad finem. manifeſtū eſt auteꝫ
ꝙ omne quod tendit ad finem aliquem.pꝛimo quidem habet apti
tudinem ſeu pꝛopoꝛtionem ad finem.nihil enim tendit ad fineꝫ nō
pꝛopoꝛtionatum. ſecundo mouetur ad finem. tertio quieſcit in fi-
ne poſt eius conſecutionem.ipſa autem aptitudo ſeu pꝛopoꝛtio ap
petitus ad bonum eſt amoꝛ qui nihil eſt aliud q̄ complacentia bo-
ni.motus autē ad bonū eſt deſideriū vel concupiſcentia.quies au-
teꝫ in bono eſt gaudiū vel delectatio.⁊ ideo ſm hunc oꝛdineꝫ amoꝛ
pꝛecedit deſideriū.⁊ deſideriū pꝛecedit delectationē.ſed ſm oꝛdinē
intentionis eſt econuerſo.nam delectatio intenta cauſat deſideriuꝫ
⁊ amoꝛē.delectatio enim eſt fruitio boni que quodāmodo eſt finis
ſicut ⁊ ipſum bonum vt dictum eſt. ¶ Ad tertium.ſ.de oꝛdine paſ-
ſionum iraſcibilis.dicendum ꝙ ſicut iam dictum eſt omnes paſſio
nes iraſcibilis impoꝛtant motum ad aliquid.motus autem ad ali-
quid in iraſcibili poteſt cauſari ex duobus.vno modo ex ſola apti-
tudine ſeu pꝛopoꝛtiōe ad finē que pertinet ad amoꝛē vel odiū.Alio
modo ex pꝛeſentia ipſius boni vel mali que pertinet ad triſticiā vel
gaudiū:⁊ quidē ex pꝛeſentia boni non cauſatur aliqua paſſio in ira
ſcibili vt dictū eſt.ſꝫ ex pꝛeſentia mali cauſat̄ paſſio ire.quia igit̄ in
via generationis ſeu conſecutionis pꝛopoꝛtio vel aptitudo ad finē
pꝛecedit ꝯſecutionē finis.inde eſt ꝙ ira inter oēs paſſiōes iraſcibi-
lis eſt vltima in oꝛdine generationis.inter alias aūt paſſiōes iraſci-
bilis q̄ īpoꝛtāt motū ꝯſequētē amoꝛē vel odiū boni vel mali.opoꝛ-
tet ꝙ paſſiōes quaꝝ obiectū eſt bonū ſicut ſpes ⁊ deſperatio ſint na
turaliter pꝛioꝛes paſſionibus quaꝝ obiectū eſt malū.ſ.audacia ⁊ ti
moꝛe.ita tamē ꝙ ſpes eſt pꝛioꝛ deſperatiōe q꞉ ſpes eſt motus in bo
nū ſm rationē boni qđ de ſua ratiōe eſt arbitratiuū.⁊ ideo eſt mo-
tus in bonū pſe.deſperatio aūt eſt receſſus a bono nō ſm ꝙ eſt bo
nū.ſꝫ ſcdꝫ aliq̄d aliud.vnde eſt quaſi ꝑ accidēs ⁊ eadē ratiōe timoꝛ
cū ſit receſſus a malo eſt pꝛioꝛ q̄ audacia.Q꞉ aūt ſpes ⁊ deſperatio
ſint naturaliter pꝛioꝛes q̄ timoꝛ ⁊ audacia.ex hoc manifeſtū eſt ꝙ
ſicut appetitus boni eſt ratio quare vitet̄ malū.ita etiaꝫ ſpes ⁊ de-
ſperatio ſunt ratio timoꝛis ⁊ audacie.nā audacia cōſequit̄ ſpem vi
ctoꝛie ⁊ timoꝛ ꝯſequit̄ deſperationē vincēdi.ira aūt ꝯſequit̄ auda-
ciā.nullus enī iraſcit̄ vindictā appetēs niſi audeat vindicare.ſm ꝙ
Auicē.dicit in.vi.de naturalibus.ſic ergo patet ꝙ ſpes eſt pꝛima in
ter oēs paſſiōes iraſcibilis.⁊ ſi oꝛdinē omniū paſſionū ſm viam ge
nerationis ſcire velimus.pꝛimo occurrunt amoꝛ ⁊ odiuꝫ.ſcdo deſi-
deriū ⁊ fuga.tertio ſpes ⁊ deſperatio.quarto timoꝛ ⁊ audacia.quin
to ira.ſexto ⁊ vltimo gaudiū ⁊ triſticia que cōſequuntur ad omnes
paſſiones vt dicitur in ſecūdo ethi.Ita tamē ꝙ amoꝛ eſt pꝛioꝛ odio
⁊ deſiderium fuga ⁊ ſpes deſperatione.⁊ timoꝛ audacia.⁊ gaudiuꝫ
q̄ triſticia vt ex pꝛedictis colligi poteſt. ¶ Ad quartum ſcilicet de
quattuoꝛ pꝛincipalibus que ſunt ſpes ⁊ timoꝛ gaudium ⁊ doloꝛ.di
cendum ꝙ he quattuoꝛ paſſiones conuenienter pꝛincipales eſſe di-
cuntur:quarum due ſcilicet gaudium ⁊ triſticia pꝛincipales dicun-
tur.quia ſunt finales ⁊ completiue ſimpliciter reſpectu omniuꝫ paſ
ſionum.vnde ad omnes paſſiones ſequuntur vt dicitur in libꝛo.ij.
ethicoꝛum.timoꝛ auteꝫ ⁊ ſpes ſunt pꝛincipales non quidē q̄ſi com
pletiue ſimpliciter.ſed quia ſunt completiue in genere motus appe
titiui ad aliquid.Nā reſpectu boni incipit motus in amoꝛe ⁊ pꝛoce
dit in deſideriū ⁊ terminat̄ in ſpe.reſpectu vō mali īcipit in odio ⁊
pꝛocedit ad fugam ⁊ terminatur in timoꝛe.⁊ ſolet harum quat-
tuoꝛ paſſionum numerus accipi ſm differentiam pꝛeſentis ⁊ futu-
ri:motus enim reſpicit futurum:ſed quies in aliquo pꝛeſenti:de bo
no igitur pꝛeſenti eſt gaudium:de malo pꝛeſenti eſt triſticia.de bo-
no vero futuro eſt ſpes de malo futuro eſt timoꝛ.omnes enim alie
paſſiōes que ſunt de bono vel malo pñti vel futuro ad has comple
tiue reducuntur.vnde etiam a quibuſdam dicuntur pꝛincipales he
pꝛedicte quattuoꝛ paſſiones quia ſunt generales qđ q̄dem verum
eſt.ſi ſpes ⁊ timoꝛ deſignant motum appetitus conuenienter tendē
tem ad aliquid appetendum vel fugiendum.

¶ De amoꝛe. DIS. IX.

DEinde ꝯſiderandū eſt de paſſionibus anime in
ſpeciali:⁊ pꝛimo de paſſionibus cōcupi-
ſcibilis.deinde de paſſiōibꝰ iraſcibilis.Inter omnes au
tem paſſiones pꝛimo dicendū eſt de amoꝛe ⁊ odio.Se-
cūdo de deſiderio ⁊ fuga ſeu abominatione.Tertio de delectatiōe
⁊ doloꝛe.Quarto de gaudio ⁊ triſticia. ¶ Circa amoꝛē conſideran
da ſunt tria.pꝛimo de ipſo amoꝛe.ſcdo de cā amoꝛis.tertio de effe-
ctibus eius.Circa pꝛimū conſideranda ſunt q̄nq̄ꝫ. pꝛimo ꝙ multi-
plex eſt genus amoꝛis.ſcdo vtrum amoꝛ ſit in concupiſcibili.tertio
vtrum amoꝛ ſit paſſio.quarto de differentia inter amoꝛem ⁊ dilecti
onem.quinto vtrum amoꝛ cōuenienter diuidatur in amoꝛē amici-
tie ⁊ amoꝛē concupiſcentie. ¶ Circa pꝛimū ſciendū eſt:ꝙ duplex ē
amoꝛ ſcilicet.Amoꝛ quo diligimus deum ⁊ rationaleꝫ creaturaꝫ ꝓ
pter deum qui dicitur charitas.Et eſt amoꝛ quo diligimus creatu-
ram abſolute nō habito reſpectu ad deum:⁊ iſte eſt multiplex. Eſt
enim amoꝛ naturalis conuenientie:quo amoꝛe debent ſe mutuo di
ligere omnes homines pꝛopter confoꝛmitatem nature:⁊ amoꝛ car-
nalis attinentie:qualis eſt inter parentes ⁊ filios:⁊ econuerſo inter
fratres ⁊ ſoꝛoꝛes adinuicem.inter cōſanguineos ⁊ affines.Et amoꝛ
ſpiritualis colligantie quā facit vnitas pꝛofeſſionis:qualis eſt inter
chꝛiſtianos adinuicem pꝛopter vnitatē fidei:⁊ inter religioſos vniꝰ
regule pꝛofeſſoꝛes.Et amoꝛ legalis cōditionis:qualis eſt inter do-
minos ⁊ ſeruos ⁊ ecōuerſo.Et amoꝛ coniugalis adherētie:qualis ē
inter viruꝫ ⁊ vxoꝛē.Et amoꝛ ſpecialis amicitie:qualis eſt inter ami-
cos.Et amoꝛ ſocialis:qualis eſt inter ſocios.vicinos ⁊ conciues ſil̄
cohabitātes.Omnes iſti amoꝛes ſunt liciti.⁊ ſunt in eis diuerſi gra
dus amoꝛis:⁊ diuerſa ratio diligendi.Eſt autem ⁊ alius amoꝛ illici
tus ſcilicet Inoꝛdinatus amoꝛ tempoꝛalis opulentie.mundialis ex
cellentie.⁊ carnalis cōcupiſcētie. Amoꝛ charitatis quo diligimus
deū eſt optandus ⁊ a deo poſtulandus.omnes alij qui dicti ſunt eſ
ſe liciti:ſunt oꝛdinādi ⁊ modificandi.tres vltimi abijciendi ſunt tā
q̄ illiciti.Hos modos amoꝛis bꝛeuiter cōpꝛehendit Augu.dicens.
duo ſunt amoꝛes:quoꝝ vnus ſanctus:alter īmūdus:alter ſocialis:
alter pꝛiuatus:alter cōmuni vtilitati ꝯſulens pꝛopter ſupernā ſocie
tatem:alter etiā rem cōmunē in pꝛopꝛiā poteſtatē redigēs ꝓpter ar
rogantē dominationē:alter trāquillus.alter turbulētus.alter paci-
ficus.alter ſedicioſus.alter amicabilis.alter inuidus. alter hoc vo-
lens pꝛoximo qđ ſibi.alter pꝛoximuꝫ ſubijcere ſibi. alter ꝓpter pꝛo-
ximi vtilitatē regēs pꝛoximū.alter ꝓpter ſuā. Hec Aug.Circa affe-
ctionē igit̄ amoꝛis ſic ſe debent habere oēs homines:ꝙ deuꝫ ⁊ bo-
num eius id eſt honoꝛē ſuuꝫ pꝛimo pꝛincipaliter pꝛopter ſe ⁊ ſuper
oīa debent diligere ⁊ optare.ſecūdo bonū anime ſue debet vnuſq̄ſ
q̄ꝫ diligere plus q̄ bonū omnium alioꝝ:⁊ pluſq̄ aliud quodcunq̄ꝫ
citra deum.ita ꝙ pꝛopter nullū aliud bonū debet facere aliquid qđ
ſit in damnū anime ſue.Sicut ait ſaluatoꝛ math.xvi. Quid ꝓdeſt
homini ſi mundū vniuerſum lucret̄.aīe vero ſue detrimentū patia
tur:quaſi diceret nihil. ¶ Ad ſecūdū.ſ.Vtrū amoꝛ ſit in ꝯcupiſcibi
li.dicēdū ꝙ amoꝛ ē aliq̄d ad appetitū pertinēs:cū vtriuſq̄ꝫ obiectū
ſit bonū.Vnde ſm differentiā appetitus eſt differētia amoꝛis. Eſt
enim quidā appetitus nō cōſequens appꝛehēſionē ipſius appetētꝭ
ſed alterius.⁊ hmōi dicitur appetitus naturalis.Res enim natura
les appetunt qđ eis cōuenit ſm ſuā naturā:nō per appꝛehenſioneꝫ
ꝓpꝛiā:ſed appꝛehēſionē inſtituentis naturā.Alius autē eſt appeti
tus cōſequens appꝛehēſionē ipſius appetētis ſed ex neceſſitate nō
eſt ex iudicio libero:⁊ talis ē appetitus ſenſitiuus in brutꝭ qui tñ in
hoībus aliquid libertatis participat inquātū obedit rationi.Alius
aūt eſt appetitus conſequens appꝛehenſionē appetentis ſꝫ iudiciū
liberū:⁊ talis eſt appetitus rōnalis ſiue intellectiuus:qui dicit̄ vo-
luntas. In vnoquoq̄ꝫ aūt hoꝝ appetituū amoꝛ dicit̄ illud qđ eſt
pꝛincipiū motus tēdentis in fineꝫ amatū.In appetitu aūt naturali
pꝛincipiū huiꝰ motus eſt ꝯnaturalitas appetētis ad id in qđ tēdit
q̄ dici pōt amoꝛ naturalis.ſicut ipſa connaturalitas coꝛpoꝛis gra-
uis ad locū mediū:eſt ꝑ grauitatē.⁊ pōt dici amoꝛ naturalis.⁊ ſimi

liter coaptatio appetitus ſenſitiui vel volūtatis ad aliq̄ḋ bonū.i.ip
ſa cōplacentia boni dicit̄ amor ſenſitiuus vel itellectiuus ſeu ratio
nalis. Amor igitur ſenſitiuus eſt in appetitu ſenſitiuo: ſicut amor in
tellectiuus eſt in appetitu intellectiuo. ⁊ pertinet ad concupiſcibi-
lem: quia dicit̄ per reſpectū ad bonū abſolute: non per reſpectuꝫ ad
arduū: qḋ eſt obiectū iraſcibilis. ¶ Ad tertiū.ſ.vtrū amor ſit paſſio
Dicēdū eſt ꝙ paſſio ē effectus agētis in patiēte. agens aūt naturale
duplicē effectū iducit in patiēs. Nā p̄mo q̄dē dat formā. ſcḋo autē
dat motū ꝯſequentē formā. ſicut generans dat corpori grauitatē ⁊
motū ꝯſequētē ipſaꝫ. ⁊ ipſa grauitas q̄ eſt p̄ncipiū motus ad locuꝫ
cōnaturalē: ꝓpter grauitatē pōt quodāmō dici amor naturalis. ſic
⁊ ipſum appetibile dat p̄mo q̄dē quādā coaptationē ad ipſum: que
eſt cōplacētia appetibilis. ex qua ſequit̄ motus ad appetibile. Nā
appetitiuus motus circulo agit̄. vt dicit̄ in tertio de anima. appeti
bile eni mouet appetitū faciēs quodāmō in eius intentiōe. ⁊ appe
titus tendit in appetibile realiter ꝯſequētē: vt ſic ibi ſit finis motus
vbi fuit principiū. Prima ergo immutatio appetitus ab appetibili
vocat̄ amor. q̄ nihil aliud eſt q̄ꝫ cōplacentia appetibilis. ⁊ ex hac cō
placētia ſequit̄ motus in appetibile: qui eſt deſideriū: ⁊ vltimo q̄es
que eſt gaudiū. Sic igit̄ cū amor ꝯſiſtat in quadā immutatiōe ap-
petitus ab appetibili. manifeſtuꝫ eſt ꝙ amor eſt paſſio proprie qui-
dē ſꝫ ꝙ eſt in cōcupiſcibili. cōmuniter aūt ⁊ extenſo noīe ſm̄ ꝙ eſt
in voluntate. ¶ Ad quartū.ſ. de differentia inter amorē ⁊ dilectio-
nē. Dicendū eſt: ꝙ quattuor noīa inueniunt̄ ad idē quodāmō per-
tinentia.ſ. amor ⁊ dilectio charitas ⁊ amicicia: differūt tñ in hoc: ꝙ
amicicia ſm̄ philoſophū in. vii. ethi. eſt quaſi habitus. amor autē ⁊
dilectio ſignant̄ per modū actus vel paſſiōis: charitas autē vtroqꝫ
mō accipi pōt. Differēter tamen ſignat̄ actus ꝑ iſta tria. Nā amor
cōmunius eſt inter ea: omnis eni amor eſt dilectio vel charitas: ſed
nō ecōuerſo. Addit eni dilectio ſupra amorē electionē precedenteꝫ
vt ipſuꝫ nomē ſonat. vnde dilectio nō eſt in cōcupiſcibili. ſꝫ in volū
tate tantum. ⁊ eſt ſolum in ſola rationali natura. charitas auteꝫ ad-
dit ſupra amorem perfectionē quādā amoris: inquātū id qḋ ama
tur magni precij eſtimat̄. vt ipſum nomē deſignat. ¶ Ad quintum
ſcilicet vtrum amor conuenienter diuidatur per amorem amicicie
⁊ concupiſcentie. Dicendum ꝙ ſicut philoſophus dicit in ſecundo
retho. amor eſt velle alicui bonum. Sic ergo motus amoris in duo
tendit.ſ. in bonum ꝙ quis vult alicui vel ſibi vel alij ⁊ in id cui vult
Ad illud ergo bonū ꝙ quis vult alteri: habetur amor concupiſcen-
tie. Ad illud aūt cui aliq̄s vult bonum: habetur amor amicicie. Hec
autem diuiſio eſt ſm̄ prius ⁊ poſterius. Naꝫ id quod amatur: amo
re amicicie: ſimpliciter ⁊ per ſe amatur. ꝙ autem amatur amore cō-
cupiſcentie: ſimpliciter ⁊ ſꝫ ſe amatur. ſed amatur alteri. Sicut eniꝫ
ens ſimpliciter eſt quod habet eſſe. ens autem ſm̄ quid eſt. ꝙ eſt in
alio: ita bonum quod conuertitur cum ente ſimpliciter quidem eſt
quod ipſum habet bonitatem. Quod autem eſt bonuꝫ alterius: eſt bo
num ſm̄ quid: ⁊ per conſequens amor quo amatur aliquis. vt ſit ei
bonum eſt amor ſimpliciter. amor auteꝫ quo amatur aliquid vt ſit
bonum alterius: eſt amor ſm̄ quid.

¶ De cauſa amoris. DIS. X.

DEinde ꝯſiderandū eſt de cauſa amoris. Et pri-
mo vtrum ſolum bonum ſit cauſa amo-
ris. Scḋo vtrū cognitio. Tertio vtruꝫ ſimilitudo. Quar-
to vtrum aliqua alia paſſio anime. ¶ Ad primum. ſcili-
cet vtrum ſolum bonum ſit cauſa amoris. Dicendum ꝙ ſicut dicit
Augu. viij. de trini. Non amatur certe niſi bonum. quia ſicut dictū
eſt: amor ad appetitiuam potentiaꝫ pertinet que eſt vis paſſiua. vn
de obiectū eius comparatur ad ipſam: ſicut cauſa motus vel actus
ipſius. Oportet igitur vt illud ſit proprie cauſa amoris qḋ eſt amo-
ris obiectum. amoris autem proprium obiectum eſt bonum. quia
vt dictum eſt amor importat quandaꝫ connaturalitatē vel compla
centiam amantis ad amatum. vnicuiqꝫ autem eſt bonum id quod
eſt ſibi cōnaturale ⁊ proportionatū. vnde relinquitur ꝙ bonū ſit ꝓ-
pria cauſa amoris. Malum autem nunq̄ꝫ amatur niſi ſub ratione
boni.ſ. inquantū eſt ſm̄ quid bonum ⁊ apprehenditur vt ſimplici-
citer bonum: ⁊ ſic aliquis amor eſt malus inquantū tendit in id qḋ
nō eſt ſimpliciter bonum. ⁊ per hunc modum diligit homo iniqui-
tatem inquantū per iniquitatem adipiſcitur aliquod bonum puta
delectationem vel pecuniam vel aliquod tale. Pulchrum auteꝫ etſi
de ſui ratione ſit amabile. ſicut dicit Dyo. iiij. de di no. ꝙ non ſoluꝫ
bonum ſed etiam pulchrum eſt omnibus amabile. hoc non obſtat
predictis: quia pulchrum eſt idem cum bono ſola ratione differens
cum eni bonuꝫ ſit quod omnia appetūt: de ratione boni eſt: ꝙ in eo
quietetur appetitus: ſed ad rationem pulchri pertinet: ꝙ in eiꝰ aſpe
ctu ſeu cognitione quietet̄ appetitꝰ: vnde ⁊ illi ſenſus p̄cipue reſpi-
ciūt pulchrū qui cognoſcitiue ſunt.ſ. viſus ⁊ auditus rōni deſeruiē
tes: dicimus eni pulchra viſibilia ⁊ pulchros ſonos: in ſenſibilibus
aūt alioꝝ ſenſuū nō vtunt̄ nomine pulchritudinis: nō eni dicimus
pulchros ſapores aut odores: ⁊ ſic patet ꝙ pulchrū addit ſupra bo-
nū quendā ordinē ad vim cognoſcitiuā: ita ꝙ bonuꝫ dicatur id qḋ
ſemper cōplacet appetitui. pulchrū aūt dicat̄ id cuius ipſa apprehē
ſio placet. ¶ Ad ſcḋm.ſ. vtrū cognitio ſit cā amoris. Dicendū: ꝙ ſic
dictū eſt bonū eſt cauſa amoris per modū obiecti. bonū aūt nō eſt
obiectū appetitus niſi prout apprehenſuꝫ. ⁊ ideo amor requirit ali-
quā apprehenſionē boni qḋ amatur: ⁊ ꝓpter hoc phūs dicit. i. viij.
ethi. ꝙ viſio corpalis eſt principiū amoris ſenſitiui: ⁊ ſilr ꝯtēplatio
ſpūalis pulchritudinis vel bonitatꝭ eſt principiū ſpūalis amoris. ſic
igit̄ cognitio ē cauſa amoris rōne qua ⁊ bonū: ꝙ nō pōt amari niſi
cognitū. ¶ Ad tertiū.ſ. vtrū ſilitudo ſit cauſa amoris. Dicendū ꝙ ſi
militudo proprie loquēdo eſt cā amoris. Sed ꝯſiderandū eſt ꝙ ſi-
militudo inter aliq̄ pōt attendi dupliciter. Uno mō ex hoc ꝙ vtrū-
qꝫ habꝫ idē in actu ſicut duo habētes albedinē dicunt̄ ſimiles. Alio
modo ꝙ vnū habet in potētia: ⁊ in quadā inclinatiōe id qḋ aliḋ ha
bet in actu. Sicut ſi dicamus ꝙ corpus graue exiſtēs extra ſuū lo-
cū habet ſimilitudinē cū corpore graui in ſuo loco exiſtenti: vel etiā
ſm̄ ꝙ potentia habet ſimilitudinē ad actū ipſuꝫ. Nā in ipſa poten-
tia eſt quodāmodo actus. Primus ḡ ſimilitudinis modus cauſat
amorē amicitie ſiue beniuolentie. ex hoc eni ꝙ aliqui duo ſunt ſimi
les qui habentes vnā formā: ſunt quodāmodo vnuꝫ in forma illa.
Sicut duo hoīes ſunt vnū in ſpecie humanitatiſ: ⁊ duo albi in albe
dine. ⁊ ideo affectus vniꝰ tendit in alterū ſicͭ ī vnū ſibi: ⁊ vult ei bonū
ſicut ⁊ ſibi. Sed ſcḋus modus ſilitudinis cauſat amorē ꝯcupiē vel
amicitiā vtilis ſeu delectabilis: q̄r vnicuiqꝫ exiſtenti in potentia in
quantū hmōi ineſt appetitus ſui actus: ⁊ in eius cōſecutione dele-
ctatur ſi ſit ſentiens ⁊ cognoſcens: dictuꝫ eſt aūt ꝙ in amore concu
piſcentie amans proprie amat ſeipſuꝫ: cum vult id bonū: qḋ concu
piſcit: magis autē vnuſquiſqꝫ ſeipſum amat q̄ꝫ alium: quia ſibi eſt
vnus in ſubſtantia. alteri vero i ſimilitudine alicuius forme. ⁊ ideo
ſi ex eo qui eſt ſimilis ſibi in participatiōe forme impediat̄: ipſemet
a conſecutione boni qḋ amat efficit̄ ei odioſus: nō inquantū eſt ſi-
milis: ſed inquantū eſt boni proprij impeditiuꝰ: ⁊ propter hoc figu
li corrixantur adinuicē: q̄r ſeinuicē impediunt in proprio lucro: ⁊ in
ter ſuperbos ſunt iurgia: q̄r ſeinuicem impediunt in ꝓpria excellen
tia quā ꝯcupiſcūt. ¶ Ad quartū.ſ. vtrum aliqua alia paſſio anime
ſit cauſa amoris. Dicendū: ꝙ nulla alia paſſio aīe eſt que nō preſup
ponat aliquē amorē. Cuius ratio eſt: q̄r omnis alia paſſio aīe vel i-
portat motum ad aliquid vel quietē in aliquo. oīs aūt motus in ali
q̄d vel quies in aliquo ex aliqua cōnaturalitate vl̄ coaptatione ꝓce
dit que ꝑtinet ad rationē amoris: vnde impoſſibile ē ꝙ aliqua alia
paſſio aīe ſit cauſa naturaliter oīs amoris: cōtingit tamē aliquā ali
am paſſioneꝫ eſſe cām amoris alicuius. ſicut etiā vnū bonū eſt cā al
terius. vnde cū quis amat aliquid ꝓpter delectationem. amor qui-
dem ille cauſatur ex delectatione: ſed delectatio illa iterū cauſat̄ ex
alio amore precedente. nullus eniꝫ delectat̄ in re niſi aliquo modo
amata. Itē deſideriū alicuius rei ſemꝑ preſuppōit amorē illius rei
Sed deſideriū alicuius rei poteſt eſſe cā vt res illa ametur. ſicut qui
deſiderat pecuniam: amat ꝓpter hoc eum a quo pecuniam recipit.
Spes etiam cauſat vel auget amoreꝫ: ⁊ ratione delectationis q̄r de
lectationem cauſat: ⁊ etiam ratione deſiderij: q̄r ſpes deſideriuꝫ for
tificat. Non enim ita intenſe deſideramus que non ſperamus ſed
tamen ⁊ ipſa ſpes eſt alicuius boni amati.

¶ De effectibus amoris. DIS. XI.

DEinde ꝯſiderandū eſt de effectibꝰ amoris ⁊ cir
ca hec querunt̄ quattuor. Primo vtruꝫ
vnio ſit effectꝰ amoris. Secūdo vtrū mutua iheſio. Ter
tio vtrū extaſis. Quarto vtrū zelus. ¶ Ad primū.ſ. vtrū
vnio ſit effectꝰ amoris. Dicēdū ꝙ duplex ē vnio amantis ad amatū
vna ſm̄ rē puta cū amatū p̄ntialiter adeſt amanti. alia vero ſꝫ affe-
ctū que quidē vnio ꝯſiderāda eſt ex apprehēſione p̄cedēti. nā mo-
tus appetitiuus ſequit̄ apprehenſionē. Cū autē ſit duplex amor.ſ.
concupiſcentie ⁊ amicitie vterqꝫ ꝓcedit ex quadaꝫ apprehenſione
vnitatis amati ad amantē: cuꝫ enim aliquis amat aliquid quaſi cō
cupiſcens illud. apprehendit illud quaſi ꝑtinēs ad ſui bene eſſe. Si
militer cū aliquis amat aliquid amore amicitie eivult bonū ſicut ⁊
ſibi vult bonū. vnde apprehēdit eū vt alterū ſe inquātū.ſ. vult ei bo
ncut ⁊ ſibiipſi ⁊ inde eſt ꝙ amicus dicit̄ alter ipſe: ⁊ Aug. dicit i. iiij.
cōfeſſ. vnde quidā dixit de amico ſuo: dimidiū anime mee. Primaꝫ
ergo vnionem amor facit effectiue: quia mouet ad deſideranduꝫ ⁊

querendm preſentiam amati quaſi ſibi conuenie̅tis ad ſe pertine̅-
tis: ſcđam vero vnione̅ facit formalr: q2 ipſe amor eſt talis vnio vl
nexus: vnde Aug. dicit in. viij. de trini. ꝙ amor e̅ vitta q̄dā duo ali
qua copulās vel copulare appetēs amante̅. ſ. ⁊ qđ amatur: qđ eni̅
dicit copulans refert ad vnione̅ affect⁹ ſine qua nō eſt amor: ꝙ vō
dicit copulare appetēs ꝑtinet ad vnione̅ reale̅. Sciendū aūt quod
vnio tripl'r ſe habet ad amorem: quedā enim vnio eſt cauſa amo-
ris: ⁊ hec quidem vnio eſt ſubſtātialis q̄ntum ad amore̅ quo quis
amat ſeipſum: quātū vero ad amore̅ quo quis amat alia eſt vnio
ſilitudinis vt dictum eſt. Quedā vero vnio eſt eſſentialr ipe amor
⁊ hec eſt vnio ſm cooperatione̅ affect⁹ qui quidem aſſimilat̄ vnio
ni ſubſtātiali inquātū amās ſe habet ad amatū: in amore quidem
amicicie vt ad ſeipſum: in amore aūt ꝯcupiſce̅tie vt ad aliquid ſui
Quedā vero vnio eſt effect⁹ amoriſ ⁊ hec vnio eſt realis quā amās
querit de re amata: ⁊ hec quide̅ vnio eſt ſm ꝯuenientiam amoris.
vt enim phs refert in ſcđo poli. Ariſtophanes dixit ꝙ amātes de-
ſiderarent ex ambobus fieri vnum: ſed q2 ex hoc accideret aut am
bos aut alterum corrumpi querunt vnione̅ que ꝯuenit ⁊ decet vt
vt. ſ. ſimul conuerſent ⁊ ſimul colloquant̄ ⁊ in alijs huiuſmodi cō
iungant̄. ¶ Ad ſcđm. ſ. vtrum mutua inheſio ſit effectus amoris.
Dicendum ꝙ effect⁹ iſte mutue inheſionis poteſt intelligi ⁊ quātū
ad vim apprehe̅ſiuam ⁊ quātum ad vim appetitiuā. Nam quātū
ad vim apprehe̅ſiuam amatum dicit̄ eſſe in amante inquātū ama
tum immoratur in apprehenſione amātis ſm illud phil'. j. Eo ꝙ habe
am vos in corde. amans vero dicitur eſſe in amato ſm apprehenſio
nem inquantū amans non eſt cōtentus ſuperficiali apprehenſione
amati: ſed nititur ſingula que ad amatū pertinent intrinſecus diſq̄
rere ⁊ ſic ad interiora eius ingreditur ſicut de ſpirituſancto qui eſt
amor. dicitur. ij. ad corin. ij. Quis ſcrutatur etiam profunda dei: ſed
q̄ntum ad vim appetitiuā amatum dicitur eſſe in amāte: prout eſt ꝑ
quandā complacentiā in eius affectu vt vel delectetur in eo aut in
bonis eius apud preſentiam vel in abſentiā per deſideriū tendat
in ipſum amatum per amore̅ concupiſcentie: vel in bona que vult
amato eius per amorem amicitie: nō quidē ex aliqua extrinſeca cā
ſicut cū aliquis deſiderat aliquid ꝓpter alterū: vel cum aliquis vult
bonū alteri non ꝓpter aliq̄d aliud: ſed ꝓpter complacentiam amati
intrinſecus iudicatam: vnde ⁊ amor dicit̄ intimus ⁊ dicitur viſce-
ra charitatis: econuerſo aute̅ amans eſt in amato. aliter quidem ꝑ
amore̅ amicitie: aliter per amore̅ concupiſcentie: Amor enim cōcu
piſcentie non requieſcit in quacūq3 extrinſeca aut ſuperficiali ade
ptione vel fruitione amati: ſed querit amatū perfecte habere quaſi
ad intima illius ꝑueniens. In amore vero amicitie amans requie-
ſcit in amato in quantum reputat bona vel mala amici ſicut ſua ⁊
voluntatem amici ſicut ſuam vt quaſi ipſe in ſuo amico videat̄ bo
na vel mala pati ⁊ affici: ⁊ ꝓpter hoc proprium eſt amicorum eade̅
velle ⁊ in eodem triſtari ⁊ gaudere ſm phm in. ix. ethi. ⁊ in ſecūdo
rethorice: vt ſic inquantū que ſunt amici eſtimat ſua amans videa
tur eſſe in amato quaſi idem fact⁹ amato. Inquantū vero econuer
ſo vult ⁊ agit ꝓpter amante̅ ſicut ꝓpter ſeipm quaſi reputans ami-
cum ide̅ ſibi ſicut amatū eſt in amante: poteſt autem ⁊ tertio modo
mutua inheſio intelligi in amore amicitie ſm viam readamationis
inquātum mutuo ſe amant amici ⁊ ſubinuicē bona volunt ⁊ ope
rant̄. ¶ Ad tertium. ſ. vtrum extaſis ſit effectus amoris. Dicendū
ꝙ extaſim pati aliquid dicitur cum aliquis extra ſe ponit̄ ꝙ quide̅
conuenit ⁊ ſm vim apprehenſiuā ⁊ ſm vim appetitiuam. Scđm q̄
dem vim apprehenſiuā aliquis dicitur extra ſe poni quando poni-
tur extra cognitione̅ propriā ſibi vel qui ad ſuperiora ſublimātur.
ſicut homo dum eleuat̄ ad comprehe̅dendū aliqua que ſunt ſupra
ſenſum ⁊ ratione̅: dicitur extaſim pati inquantū patitur extra cōna
turale̅ apprehenſione̅ rationis ⁊ ſenſus vel ad inferiora deprimitur
puta cū aliquis in furiā vel in amentiā cadit dicit̄ extaſim paſſus.
Scđm appetitiuam vero ꝑtem dicit̄ aliquis extaſim pati quū appe
titus alicuius in alterū fertur exiens quodammodo extra ſeipſum.
primam quidē extaſim facit amor diſpoſitiue̅ inquantū. ſ. facit me
ditari de amato: vt dictū eſt. Inte̅ſa aute̅ meditato vnius abſtrahit
ab alijs: ſed ſecundam extaſim facit amor directe. ſimpliciter quide̅
amor amicitie. amor aute̅ concupiſcentie non ſimpliciter ſed ſ3 q̄d.
Nā in amore concupiſce̅tie quodāmodo fert̄ amans extra ſeipſū
inquātū. ſ. nō contentus gaudere de bono qđ habet querit frui ali-
quo extra ſe: ſed q2 illud extrinſecum bonū querit ſibi habere: nō ex
it ſimpliciter extra ſe: ſed talis affectio in fine ipſa concludit̄: ſed in
amore amicitie affectus alicui⁹ ſimpliciter exit extra ſe q2 vult ami
co bonū ⁊ operat̄ quaſi gerēs curā ⁊ prouide̅tia ipſius ꝓpter ipſū
amicum. ¶ Ad quartum. ſ. vtrū zelus ſit effectus amoris. Dice̅dū
ꝙ zelus quocūq3 mō ſumat̄ ex ite̅ſiōe amoris ꝓuenit. Manifeſtū
eſt eni̅ ꝙ quāto aliqua virtus inte̅ſius te̅dit in aliq̄d fortius etiā re
pellit omne ꝯtrariū vel repugnās. Cū igit̄ amor ſit q̄dā mot⁹ i ama
tū. vt Aug. dicit in li. lxxxiij. queſtionū. Inte̅ſus amor querit exclu-
dere omne: qđ ſibi repugnat. aliter tn̄ hic ꝯtingit i amore ꝯcupiſce̅-
tie ⁊ aliter in amore amicicie. nā in amore ꝯcupiſce̅tie q̄ ite̅ſe aliq̄d
ꝯcupiſcit mouet̄ ꝯtra omne illud qđ repugnat ꝯſecutioni vel frui-
tiōi q̄ete eius qđ amat̄. ⁊ h̄ mō viri dicunt̄ zelare vxores ne ꝑ ꝯſor-
tiū alioꝝ ipediat̄ ſingularitas quā in vxore querūt. Similiter etiā
qui querūt excellentiā mouent̄ ꝯtra eos qui excellere vident̄ quaſi
impedie̅tes eoꝝ excelle̅tiā. ⁊ iſte eſt zelus inuidie de quo dicitur in
pſ. noli emulari in malig. neq3 zelaueris faci. iniq̄tate̅. Amor autem
amicicie querit bonū amici. vnde quando eſt intenſus facit homi
ne̅ moueri ꝯtra omne illud qđ repugnat bonis amici: ⁊ ſcđ3 hoc ali
quis dicit̄ zelare pro amico quādo ſiqua dicunt̄ vel fiunt ꝯtra bo-
num amici homo repellere ſtudet. ⁊ per hunc etiam modū aliquis
dicit̄ zelare pro deo quādo ea que ſunt ꝯtra honore̅ vel voluntate̅
dei, repellere ſm poſſe conatur ſm illud. iij. reg. xix. Zelo zelatus ſū
pro domino exercituū. Et ideo ſuper illud Zelus domus tue come-
me. dicit gloſa ꝙ bono zelo comedit̄ quilibet: qui praua que vide-
rit corrigere ſatagit ſi nequit tolerat ⁊ gemit.

DIS. XII.

¶ De odio.

DEinde cōſiderādū eſt de odio. Et circa h̄ q̄runt̄
ſex. Primo vtrū obiectum ⁊ cauſa odij
ſit malū. Secūdo vtrū odiū cauſetur ex amore. Tertio
vtrū odiū ſit fortius q̄3 amor. Quarto vtrū aliquis poſ-
ſit odio habere ſeipſum. Quinto vtrū aliquis poſſit odio h̄re veri-
tate̅. Sexto vtrū aliquis poſſit odio haberi in vniuerſali. ¶ Ad pri
mū ſcilicet vtrū obiectū ⁊ cauſa odij ſit malū. Dicendū ꝙ cū appeti
tus nālis deriuet̄ ab aliqua apprehenſione l3 nō coniuncta eadem
ratio videt̄ ee̅ de inclinatione appetitus naturalis ⁊ appetitus ani-
malis qui ſequit̄ apprehenſione̅ cōiunctā: In appetitu aute̅ natu
rali hoc manifeſte apparet ꝙ ſicut vnūquodq3 habet naturale̅ con
ſonantiā vel appetitudine̅ ad id qđ ſibi cōuenit que eſt amor natu
ralis: ita ad id qđ eſt ei repugnans ⁊ corruptiuū h3 diſſonantiā na-
turalem q̄ eſt odiū naturale. Sic igit̄ ⁊ in appetitu animali ſeu in-
tellectiuo amor eſt conſonantia q̄dā appetitus ad id qđ apprehen-
ditur vt ꝯueniens: odiū vero eſt diſſonantia quedā appetitus ad id
qđ apprehendit̄ vt repugnans ⁊ nociuū: ſicut aūt omne ꝯueniens
inquātū hmōi habet ratione̅ boni: ita omne repugnans vl' nociuū
inquātū hmōi habet rationē mali: ⁊ ideo ſicut bonū eſt obiectū a
moris: ita malū eſt obiectū odij. ¶ Ad ſecundū. ſ. vtrum odiū cau-
ſetur ex amore. Dicendū ꝙ ſicut dictū eſt amor cōſiſtit in quadā cō
uenientia amantis ad amatū: odiū vero cōſiſtit in quadā repugnā
tia vel diſſonātia: oportet aute̅ in quolibet prius cōſiderare quid ei
cōueniat q̄3 quid ei repugnet: ꝑ hoc enim aliquid eſt repugnās alte
ri qđ eſt corruptiuū vel impeditiuū eius qđ eſt cōueniens: vnde ne
ceſſe eſt ꝙ amor ſit prius odio ⁊ ꝙ nihil odio habeatur niſi per hoc
qđ contrariat̄ conuenie̅ti qđ amatur ⁊ ſm hoc omne odiū ex amo
re cauſat̄. ¶ Ad tertium. ſ. vtrū odiū fortius ſit amore. Dice̅dū ꝙ
impoſſibile eſt effectū ſua cauſa eſſe fortiore̅: omne enim odiū pro-
cedit ex aliquo amore ſicut ex cauſa vt ſupra dictū eſt: vnde impoſ-
ſibile eſt ꝙ odiū fortius ſit amore ſimpliciter: ſ3 oportet vlterius ꝙ
amor ſimpliciter loque̅do ſit odio fortior. Fortius eni3 mouet̄ ali-
quid in fine̅ q̄3 in ea que ſunt ad fine̅: receſſus aute̅ a malo ordinat̄
ad cōſecutionem boni ſicut ad fine̅: vnde ſimpliciter loquendo for-
tior eſt motus anime in bonū q̄3 in malū: ſed tame̅ aliquādo vide-
tur odiū fortius amore propter duo. Primo quide̅ quia odiū eſt
magis ſenſibile q̄3 amor: cū enim ſenſus ꝑceptio ſit in quadā immu-
tatione ex quo aliquid iā immutatū eſt nō ita ſentit̄ ſicut quando
eſt in ipſo immutari: vnde calor febris ethice q̄uis ſit maior q̄3 ca-
lor tertiane nō tame̅ ita ſentitur ſicut calor tertiane q2 calor ethice
iam verſus eſt quaſi in habitū ⁊ naturā: ꝓpter hoc etiā amor ma-
gis ſentitur in abſentia amati: ſicut Aug. dicit i. x. de trini. Dꝫ amor
nō ita ſentitur cū non prodit eum indigentia: ⁊ ꝓpter hoc etiā re-
pugnantia eius qđ oditur ſenſibilius ꝑcipit̄ q̄3 cōuenientia eius
qđ amat̄. Secūdo q2 nō compat̄ odiū ad amorē ſibi correſponde̅
te̅. ſm eni̅ diuerſitate̅ bonoꝝ e̅ diuerſitas amorū in magnitudine ⁊
paruitate q̄b⁹ ꝓportionant̄ oppoſita odia. vnde odiū qđ correſpō
det maiori amori mag' mouet q̄3 minor amor. ¶ Ad quartū. ſ. vtrū
aliq̄s poſſit odio habere ſeipm. Dice̅dū ꝙ ipoſſibile eſt: ꝙ aliquis
per ſe loque̅do odiat ſeipſū. naturaliter eni̅ vnūquodq3 appetit ſi-
bi bonū. nec poteſt aliq̄s aliq̄d ſibi appetere niſi ſub ratione boni.
nam malum eſt preter volūtate̅. vt dyoniſius dicit. iiij. ca. de di. no.

Amare aūt aliquē eſt velle ei bonū. vnde neceſſe eſt ꝙ aliq̄s amet ſeipſum. ⁊ impoſſibile eſt ꝙ aliquis ſeipſum odiat ꝑ ſe loquēdo: Per accidēs tñ cōtingit ꝙ aliquis ſeipſuꝫ odio habeat. ⁊ hoc dupliciter. Uno modo ex parte boni quod ſibi vult aliquis. Accidit enī q̄nq̄ꝫ illud quod appetit̄: vt ſm quid bonū eſſe ſimpliciter malū. ⁊ ſm hoc aliquis ꝑ accidēs vult ſibi malū quod eſt odire. Alio modo ex parte ſuipſius cui vult bonū. Unūquodq̄ꝫ enī maxime eſt id quod eſt principali⁹ in ipſo. vnde ciuitas dicit̄ facere quod rex facit: q̄ſi rex ſit tota ciuitas. Manifeſtū eſt ergo: ꝙ hō maxime eſt mens hoīs. Cōtingit aūt ꝙ aliqui eſtimāt ſe maxime eē id qđ ſunt ſm naturā corporalē ⁊ ſenſitiuā. vnde amāt ſe ſm ꝙ eſtimāt ſe eſſe. ſed odiūt id qđ vere ſunt dū volūt ꝯtraria rationi. ⁊ vtroq̄ꝫ modo ille qui diligit iniquitatē: odit non ſolū animā ſuā: ſed etiā ſeipſum. ¶ Ad quintū. ſ. vtrū aliquis poſſit odio habere veritatē: Dicēdū ꝙ bonū ⁊ verū ⁊ ens ſunt idem ſm rem: ſed differūt rōne. Bonū enī habet rationē appetibilis: nō autē ens vel verum. quia bonū eſt qđ oīa appetūt. ⁊ ideo bonū ſub ratione boni non poteſt odio haberi nec in vniuerſali nec in particulari. ens autē ⁊ verū in vniuerſali quidē odio haberi nō poſſunt: quia diſſonātia eſt cauſa odij: ⁊ ꝯueniētia cauſa amoris. ens autē ⁊ verū ſunt cōia oīb⁹. Sed in particulari nihil ꝓhibet quoddā ens ⁊ quoddā verū odio haberi: inquantū habet rationē cōtrarij ⁊ repugnātis. cōtrarietas enī ⁊ repugnātia nō aduerſat̄ rōni entis ⁊ veri: ſicut aduerſat̄ rationi boni. Cōtingit autē verum aliquod particulare tripliciter repugnare vel cōtrariari bono amato. Uno modo ſm ꝙ veritas eſt cauſaliter ⁊ originaliter in ipſis reb⁹. ⁊ ſic homo quādoq̄ꝫ odit aliquā veritatē: dū vellet nō eſſe verū quod eſt verū. Alio modo ſm ꝙ veritas eſt in cognitione ipſius hoīs: q̄ impedit ipſum a perſecutione amati. ſicut ſi aliqui vellent nō cognoſcere veritatē fidei: vt libere peccarēt. Ex quoꝝ ꝑſona dicit̄ Job. xxij. Sciētiā viarū tuarū nolumus. Tertio modo habet̄ veritas particularis odio tanq̄ꝫ repugnās: ꝓut eſt in intellectu alteri⁹: puta cū aliquis latere volēs in pctō odit ꝙ aliq̄s veritatē circa ſuū peccatū cognoſcat. ⁊ ſm h̄ dicit Augu. in .x. cōfeſ. ꝙ hoīes amāt veritatē lucentē: oderūt eam redarguentē. ¶ Ad ſextū. ſ. vtrū aliquid poſſit odio haberi in vniuerſali. Dicendū ꝙ de vniuerſali dupliciter cōtingit loq̄. Uno mō ſm ꝙ ſubeſt intentioni vniuerſali. Alio autē modo de natura cui talis intētio attribuit̄. Alia eſt cōſideratio hoīs vniuerſalis: ⁊ alia hoīs in eo ꝙ hō. Si igit̄ vniuerſale accipiat̄ primo modo: ſic nulla potētia ſenſitiue partis: neq̄ꝫ apprehenſiua: neq̄ꝫ appetitiua poteſt in vniuerſale: quia vniuerſale fit ꝑ abſtractionē a materia indiuiduali: in qua radicat̄ oīs virtus ſenſitiua. ⁊ poteſt tñ aliq̄ potentia ſenſitiua ⁊ apprehēſiua ⁊ appetitiua ferri in aliq̄d vniuerſaliter. ſicut dicim⁹ ꝙ obiectū viſus eſt color ſm gen⁹. nō quia viſus cognoſcat colorem vniuerſalē: ſed quia ꝙ ſit cognoſcibilis a viſu: nō cōuenit colori inquantū eſt hic color: ſed inquātū eſt color ſimpliciter. Sic igit̄ odiū ſenſitiue partis poteſt reſpicere aliquid in vniuerſali: quia ex natura cōi aliquid aduerſat̄ alteri: ⁊ nō ſolū ex eo ꝙ eſt particularis: ſicut lup⁹ oui. vñ ouis odit lupū generaliter. Sed ira ſemꝑ cauſatur ex aliquo particulari: quia ex aliquo actu ledentis. actus autē particulariū ſunt. Et propter hoc phūs dicit ꝙ ira ſemꝑ eſt ad aliq̄d particulare vel ſingulare. odiū vō poteſt eſſe ad aliquid in genere. ſed odiū ſm ꝙ eſt in parte intellectiua cū cōſequat̄ apprehenſionē vniuerſalē intellectus poteſt vtroq̄ꝫ modo eſſe reſpectu vniuerſalis. ¶ Sciendum autē ꝙ nihil eſt habendū odio niſi peccatū: vel propter peccatū. Sicut autē vnūquodq̄ꝫ diligit̄ ratione bonitatis: ⁊ illud magis amandū eſt: in quo magis relucet ratio bonitatis. ſic vnūquodq̄ꝫ odiendū propter malū. ⁊ vbi eſt maior ratio mali: illud eſt ampli⁹ odiendū. Primo igit̄ ⁊ principaliter odire debem⁹ peccatū inquantū eſt ꝯtrariū volūtati diuine: ⁊ inquātū deus ꝑ ipſum ꝯtēnit̄ dehonorat̄ ⁊ offendit̄. Et ſicut deū ⁊ eius honorē debem⁹ amare ſuꝑ oīa: ita peccatū inquātū eſt cōtra deū ⁊ eius honorē ſuꝑ oīa debem⁹ odire. Pſal. Qui diligitis dñm odire malū. Debemus etiā odire oēs dehonorantes deū. Pſal. Nonne q̄ oderūt te dñe oderā: ⁊ ſuꝑ inimicos tuos tabeſcebā: ꝑfecto odio oderā illos. Hoc autē eſt ꝑfectū odiū: vt ſic odiant̄ vitia: vt tñ diligant̄ hoīes: ſicut deus diligit omnia q̄ ſunt: ⁊ nihil odit eoꝝ q̄ fecit. ſicut dicit̄ Sap. xi. Odit tñ pctōres. Eccī. xij. Altiſſim⁹ odio habet pctōres: nō naturā quā cōdidit: nec animā quā redemit. Ideo ſtatim ſequit̄ Et miſertus eſt penitētib⁹. i. ratione nature quā diligit miſeret̄ pctōri ꝯ̄ſcito pctā dimittit penitendo. Peccatū debem⁹ odire ratione qua ꝯtrariū eſt ſaluti noſtre. Pſalmiſta. Qui diligit iniquitatē odit animā ſuā. Odiam⁹ ergo ꝑtrix et oēm hominē qui ſalutē noſtrā impedit: ⁊ nos ꝯtrahit ad ꝑctā.

Ait enī ſaluator Luc. xiiij. Si quis venit ad me ⁊ nō odit patrem ſuū ⁊ matrē ſuā ⁊ vxorē ⁊ filios: adhuc autē ⁊ animā ſuā: non poteſt meus eſſe diſcipulus. Quod exponēs Grego. ait: Percunctari licet quō parētes ⁊ carnaliter propinquos precipimur odiſſe: qui iubemur ⁊ inimicos diligere. Sꝫ ſi vim ꝓcepti perpēdim⁹: vtrūq̄ꝫ agere ꝑ diſcretionē valem⁹: vt eos qui nobis carnis cognatiōe cōiuncti ſunt: ⁊ quos proximos nouimus diligam⁹. ⁊ quos aduerſarios in via dei patimur: odiendo ⁊ fugiēdo neſciam⁹. Quaſi enī ꝑ odiū diligit̄: q̄ carnaliter ſapiēs dū praua nobis ingerit nō audit̄. Sic aūt odiſſe debem⁹ proximos ⁊ amicos ſicut ⁊ animā noſtrā: quā tūc recte odio habem⁹: cū eius appetitū frāgim⁹: inclinatiōes naturales refrenamus: motus vitioſos reſtringim⁹: ⁊ inhoneſtos mores penitus abdicam⁹. Qui ſic odit animā ſuam in hoc mūdo in vitā eternā cuſtodit eā Joh. xij. Qđ exponēs Aug. ait: Magna ⁊ mira ſentētia: quēadmodū ſit hoīs in aīam ſuā amor vt pereat: odiū ne pereat. Si male amaueris tunc odiſti: ſi bene oderis tunc amaſti. Felices qui oderūt cuſtodiēdo: vel cuſtodiūt odiendo: ne perdant amādo. ¶ Secūdo debemus odire quicq̄d eſt cōtrariū ⁊ nociuū reipublice ⁊ bono cōi: exēplo Pſal. dicētis: A iudicijs tuis nō declinaui: quia tu legē poſuiſti mihi. Sequit̄: A mādatis tuis intellexi: propterea odiui omnē viā iniquitatis. Idem: Facientes preuaricationes odiui. Et iterū: Iniquos odio habui. Et quia cupiditas deteſtāda ꝑuertit iudiciū: ſubuertit iuſticiā: ꝑ quā reſpublica cōſeruat̄. ſicut dicit̄ .j. Regū. viij. de filijs Samuelis. Declinauerūt poſt auariciam: acceperūtq̄ꝫ munera ⁊ peruerterūt iudiciū. Ideo dicit̄ Exo. xviij. Prouide de omni plebe viros potētes ⁊ timētes deū: in quibus ſit veritas: ⁊ qui oderūt auariciā. Cōtra auaros ⁊ impios ꝓncipes dicit̄ Michee. iij. Audite ꝓncipes: nunq̄d nō veſtrū eſt ſcire iudiciū: qui odio habetis bonū ⁊ diligitis malū qui violēter tollitis pelles eoꝝ deſuꝑ eos: ⁊ carnes eoꝝ deſuꝑ oſſibus eorū. Patet igit̄ ex predictis: q̄liter oēs hoīes debeant ſe habere circa paſſionē odij: quia. ſ. odire debent illa q̄ ſunt honori diuino contraria: ⁊ proprie ſaluti nociua: reipublice aduerſantia vt publice aduerſari. Sed multi adeo ꝑuerſi ſunt: ꝙ odiūt diligētes ſe: ⁊ diligūt odiētes ſe. ſicut falſo dictū eſt Dauid. ij. Regū. xix. Diligis odiētes te: ⁊ odio habes diligētes te. Diligūt enī adulatores et eos q̄ eis ꝯſulūt ad ſue placitū volūtatis. odiūt vō bonos q̄ eos corripiūt: ⁊ nitunt̄ auertere ab eis q̄ illoꝝ cordib⁹ male placēt. vñ odiūt eos propter ſolā diſplicentiā veritatis. Exēplū habem⁹. iij. Reg. xxij. Dixit rex Achab de michea propheta: Ego odi eū: quia non prophetat mihi bonū: ſed ſemꝑ malū. Falſos prophetas qui ei proſpera nūciabāt amabat: tñ ſuis falſis ꝓmiſſiōib⁹ decipiebāt eū. ſanctū vō prophetā: qui veraciter predicebat ei mala q̄ ventura erāt ſuꝑ eū odiebat. Hui⁹ rationē reddit ſaluator Joh. iij. Oīs qui male agit odit lucē: ⁊ nō venit ad lucē: vt nō arguant̄ opera eius. De talib⁹ dicit̄ Oſee. v. Odio habuerunt in porta corripientē ⁊ loquentē ꝑfecte abominati ſunt. Alij odiūt bonos propter diſplicētiam bonitatis: quia eoipſo ꝙ mali ſunt: bonos videre vel de bonis audire bona nō poſſunt. Exēplū de Jacob ⁊ Eſau Geñ. xxvij. Itē exēplū de Joſeph Geñ. xxxvij. Oderāt eū frēs eius: nec poterant ei quicquā pacifice loq̄. Et Exo. j. Oderāt egyptij filios iſrael. Diligenter aduerte: ꝙ nec Jacob nocebat nec malū volebat Eſau fratri ſuo: nec Joſeph frīb⁹ ſuis: nec filij iſrael egyptijs. ſed ſeruiebāt eis ⁊ bona plurima faciebāt: ⁊ tñ nō poterāt eos diligere: ſed nequiter odiebāt. Nec mirū ſi mali bonos odiūt: quia ⁊ ipm deū qui ſūme bon⁹ eſt odiūt. ſicut ipſe teſtat̄ Joh. xv. Si mūdus vos odit: ſcitote quia me priorē vobis odio habuit.

¶ De deſiderio. DIS. XIII.

DEinde conſiderandū eſt de paſſione deſiderij vel concupiſcētia. De deſiderio nota: ꝙ eſt deſideriū reprimēdū: quia culpabile. ⁊ eſt deſideriū perſequendū quia laudabile. ¶ Primū multiplex eſt. Alij enī deſiderāt excellētias dignitatū. alij opulentias facultatū. alij affluētias voluptatū. alij truculētias volūtatū. Quidā enī deſiderāt excellētias dignitatū. in quorū deſignationē dicit̄ Hiere. ij. Onager aſſuetus in ſolitudine in deſiderio aīe ſue attraxit ventū amoris ſui. Onager iſte qui nulli vult ſeruire vel ſubijci ſignificat ambitioſum: qui preeſſe deſiderat: nō ſubeſſe. Iſte dicit̄ eſſe aſſuetus in ſolitudine: quia ſol⁹ vult laudari: honorari: reputari: ac etiā dominari. Iſte in deſiderio aīe ſue attrahit vētū. ſ. vanitatis. Sic enī onager vt attrahat vētū in refrigeriū cordis ſui os aperit. Sic ambitioſus vt deſiderij ſui ardorē refrigeret hiat ⁊ aſpirat ad honores. qui per ventū proprie deſignant̄: quia aliq̄ntulū refrigerāt. tñ nō ſatiāt ſed inflant ⁊ fantaſtice replēt. Honores ergo nō ſunt

deſiderādi: tñ poſſunt recipi patiēter obediendo diuine ꝓuidētie vel mādato. Sicut Dauid: cui dictū eſt .ij. Regū .iii. Imperes oībꝰ ſicut deſiderat aīa tua. vel vtilitatē ppl'i deſiderādo. ſic ait Apl's .j. Thi. iij. Qui epatū deſiderat: bonū opus deſiderat. Opus inq̄t nō requiē: onus nō honorē. Alij deſiderāt opulētias facultatū. cōtra quos dicit̄ .j. Thi. vj. Qui volūt diuites fieri incidūt in tētationē ⁊ in laqueū diaboli ⁊ in deſideria multa ⁊ inutilia ⁊ nociua: q̄ mergunt hominē in interitū ⁊ perditionē. Faciamꝰ ergo ſm doctrinā eiꝰ Thi. ij. Abnegātes impietatē ⁊ ſecularia deſideria: ſobrie ⁊ iuſte ⁊ pie viuamꝰ ī hoc ſeculo. Signāter diuigit Apl's iſta duo. ſ. cupiditatē ⁊ impietatē: q꜡ cupiditatē vt in pluribꝰ cōcomitat̄ impietas. Sobrie inq̄t q̄ntū ad nos: iuſte q̄ntū ad ꝓximos: pie. i. deuote et religioſe q̄ntū ad deū. Sobrietatē aūt ītelligimꝰ nō ſolū in cibis ⁊ potibꝰ: verūetiā in verbis ⁊ in opibꝰ. Itē in ītellectu: vt ſobrie cogitemꝰ de nobis: ne ſupra nos in cogitationibꝰ nr̄is inaniter extollamur. Et ſilr̄ in affectu: ne vltra q̄ꝫ ſtatū nr̄m deceat vel ſaluti nr̄e expediat appetamꝰ. ¶ Alij deſiderāt affluētias voluptatū. a quibꝰ nos reuocat apl's Petrus dicēs .j. Pe. ij. Obſecro vos tanq̄ꝫ aduenas ⁊ ꝑegrinos abſtinere vos a carnalibꝰ deſiderijs: q̄ militant aduerſus animā. Itē Paulus apl's Ro. xiiij. Curā carnis ne feceritis in deſiderijs. Itē Gal. v. Spū ambulate: ⁊ deſideria carnis nō ꝑficietis. ¶ Alij deſiderāt implere truculētias volūtatū. ſicut dicebat dn̄s iudeis Joh. viij. Vos ex patre diabolo eſtis: ⁊ deſideria patrī veſtri vultis implere. ille homicida erat a principio. tales deſiderāt mortes: aduerſitates: dāna: vel alia huiuſmodi infortunia ꝓximoꝝ. Vn̄ dicit̄ ꝓuer. xxi. Aīa impij deſiderat malū. Vigilāter attēde q̄ꝫ miſera ſit conditio pctōꝝ. Sicut enī diligētibꝰ deū oīa coopant̄ in bonū Ro. viij. ita pctōribꝰ oīa cedūt ⁊ cōuertunt̄ in malū. Deꝰ enī dimittit eos libere ambulare ꝑ deuia vitioꝝ: ſicut taurꝰ indomitꝰ libere ꝑmittit̄ ire quocūq3 impetꝰ eū ducit. Pſal. Dimiſi eos ſm deſideria cordis eoꝝ: ibūt in adinuētionibꝰ ſuis. Itē Ro. j. Tradidit eos deꝰ in deſideria cordis eoꝝ in īmūdiciā. Et hoc eſt manifeſtū ſignū reprobationis eterne. Itē preces eoꝝ exaudit in dānū ipſoꝝ. Pſal. Pluit ſup eos ſicut puluerē carnes ⁊c̄. Sequit̄: Manducauerūt ⁊ ſaturati ſunt nimis: ⁊ deſiderium eoꝝ attulit eis. Nō ſunt fraudati a deſiderio ſuo: adhuc eſce eoꝝ erāt in ore ipſoꝝ: ⁊ ira dei aſcendit ſup ipſos ⁊c̄. Itē laudant̄ ab hoībus: fouent̄ in ſceleribꝰ ſuis. Pſal. Laudat̄ peccator in deſiderijs aīe ſue ⁊c̄. Itē fruſtrantur a ſpe adeptionis bonoꝝ. Verbi gr̄a: Peccator ꝑmittit ſibi vite lōgeuitatē: cōpūctionē: penitētie premeditationē: ī morte adeptionē gl'ie. ſed deſideriū peccatoꝝ peribit Itē a ſpe euaſionis maloꝝ. Apoc. ix. Querēt hoīes mortē: ⁊ nō inuenient eā. deſiderabūt mori et fugiet mors ab eis. Oīa p̄dicta deſideria ſunt culpabilia ⁊ nociua. ¶ Viſo de deſiderio culpabili: dicendū eſt de deſiderio laudabili. De quo notādū eſt: q̄ ſicut deſiderari ſolēt naturaliter loquēdo ſanitas: fortitudo: ſapiētia: pulchritudo: delectatio: plenitudo: ſic ſpūaliter deſiderare debemꝰ ſanitatē ſanctimonie: fortitudineꝫ poteſtatis: claritatē ſapientie: pulchritudinē honeſtatis: plenitudinē meritoꝝ: ⁊ dulcedinē gaudioꝝ. ¶ Primo ergo deſiderare debemus ſanitatē ſāctimonie. Salus enī aīe in ſanctitate iuſticie Eccl. xxx. Attēde q̄ꝫ ardēter infirmꝰ deſiderat ſanitatē: quātas abſtinentias ⁊ ieiunia facit: quātas expēſas faciēs paruipēdit. nihil enī tēporale carū habet dūmodo recupet ſanitatē. q̄ꝫ libēter obedit medico: q̄ꝫ amaras potiones: q̄ꝫ aſperas ſectiones: q̄ꝫ horrēdas vſtiones ſuſtinet pro ſpe recuperāde ſanitatis. tñ certus nō eſt q̄ recuperet ſanitatē: nec q̄ꝫdiu recupata durabit. Si igit̄ tanta facit ⁊ ſuſtinet hō pro incerta ſanitate corporis de neceſſitate poſt modicū morituri: q̄nta facere: q̄ꝫ aſpera ſuſtinere: q̄ꝫ larga munera dare: q̄ꝫ humiliter obedire ſpūali medico deberemꝰ pro ſalute aīe īmortal'. Hāc ſanitatē deplorabat amiſſam Pſal. dicēs: Nō eſt ſanitas in carne mea a facie ire tue ⁊c̄. q̄ ſequunt̄ vſq3 ibi: Dn̄e ante te omne deſideriū meū. Pro hac recuperāda ⁊ ſeruāda petebat Job. xxxi: Quis mihi tribuat auditorē: ⁊ deſideriū meū audiat oīpotēs: ⁊ librū mihi ſcribat ipſe qui iudicat ⁊c̄. ¶ Secundo deſiderare debemus fortitudinē poteſtatis in ſuſtinēdis aduerſis: ⁊ tētatiōibꝰ deuincēdis. Et quia nō in fortitudine ſua roborabit̄ vir: ſed dn̄i: ad ipſum per orationē recurrēdū eſt in oī periculo. ſicut facto docuit ipſe xp̄s īminēte paſſiōe. Ideo dicit̄ Iſa. xxvi. Vrbs fortitudinis nr̄e ſyon. id eſt ſpecula orationis ſaluator ponet̄ in ea murus ⁊ antemurale. Sequit̄: Nomen tuū ⁊ memoriale tuū in deſiderio aīe. Exiſtēs enī in periculo ſalutis perdēde inuocare debet nomē dn̄i: quod eſt iheſus. i. ſaluator ⁊ memoriale dn̄ice paſſiōis debet ante mētis oculos reuocare: vt exēplū accipiat patiēdi quecūq3 grauia et virtutē oīa genera tentationū deuincendi. ¶ Tertio deſiderare debemꝰ claritatē ſapiētie. Sicut enī ait Sap. ꝓuer. iij. fructꝰ eiꝰ p̄cioſior eſt cūctis opibꝰ: ⁊ oīa q̄ deſiderant̄ huic nō valent comparari Idē. viij. Melior eſt ſapiētia cunctis opibꝰ p̄cioſiſſimis: ⁊ omne deſiderabile ei nō poteſt cōparari. Sequit̄: Per me reges regnāt: ⁊ legū cōditores iuſta diſcernūt. ꝑ me principes imperāt: ⁊ potētes decernūt iuſticiā. Itē Sap. vij. Preposui illā. ſ. ſapiētiā regnis: et diuitias nihil eſſe duxi in cōparatione illiꝰ. q̄m omne aurū ī cōparatione illius harena eſt exigua: ⁊ tanq̄ꝫ lutū eſtimabit̄ argentū in cōſpectu illiꝰ: ſup ſalutē ⁊ ſpeciē dilexi eā. Itē Sap. vj. Diligite lumen ſapientie oēs qui p̄eeſtis ppl'is. Idē. Emitte illā de ſede magnitudinis tue: vt mecū ſit ⁊ mecū laboret: vt ſciam quid acceptuꝫ ſit corā te oī tp̄e. Scit enī illa oīa ⁊ ītelligit: ⁊ deducet me in opibꝰ meis ſobrie: ⁊ cuſtodiet me in ſua potētia: ⁊ erūt accepta opa mea: ⁊ diſponā populū meū iuſte: ⁊ ero dignꝰ ſediū patris mei. ¶ Quarto deſiderare debemꝰ pulchritudinē honeſtatis. Eccl. xl. Gratiā et ſpeciē deſiderabit oculus. Quod duobus modis poteſt intelligi. ſ. ꝯiūctim in ſpeciē gratioſam: vel diuiſim gratiā interius iuſtificantē: ⁊ ſpeciē conuerſationis exteriꝰ honeſtantē. Vnū eſt neceſſariū propter conſciētiā: aliud propter famā: vel propter exēplū ꝓximis inhibēdū. ¶ Quinto deſiderare debemꝰ plenitudinē meritoꝝ. Attēde cū quātis laboribꝰ: periculis: ſollicitudinibꝰ: ⁊ anguſtijs acq̄runt hoīes huiꝰ ſeculi diuitias tp̄ales. trāſeunt maria: regna ⁊ terras circueunt: ſuſtinēt glacies: niues: frigora: pluuias: ⁊ ſolis ardores: vt acquirāt incertas diuitias. theſauriſant ſibi in terra: vbi tinea ⁊ erugo demolit̄: ⁊ vbi fures effodiūt ⁊ furant̄. Quāto magis nos ſi ſapiētes eſſemꝰ faceremꝰ nobis theſaurū indeficientē in cel'. Ad q̄d nos hortat̄ dn̄s Math. vj. Theſauriſate vobis theſauros in celo: vbi nec tinea nec erugo demolitur: ⁊ vbi fures nō effodiūt nec furant̄. De hoc theſauro dicit̄ ꝓuer. xxi. Theſaurꝰ deſiderabil' ⁊ oleū in habitaculo iuſti. Theſaurꝰ deſiderabilis meritorū ⁊ oleū gr̄e. vel oleū pietatis in habitaculo. i. ꝯſciētia iuſti. Attēde q̄ ſicut maiori theſauro indigēt principes q̄ꝫ ſubiecti: īmo periculoſiꝫ eſt principi eſſe ſine theſauro. ita maioribꝰ meritis indigēt principes: ⁊ in maiori ſunt periculo: niſi maiorē theſaurū habeant meritorū. Ceterū abſurdū ē q̄ principes aggregēt ſibi theſauros tp̄ales: et careant ſpūalibꝰ ⁊ eternis. ¶ Sexto deſiderare debemꝰ dulcedinē gaudiorū. Hec dulcedo ſentit̄ aliq̄liter in ſecreto orationis ⁊ ꝯtēplatiōis. Sicut expertā ſe gaudet aīa ſcā Can. ij. Sub vmbra illiꝰ quē deſiderabā ſedi: ⁊ fructꝰ eiꝰ dulcis gutturi meo. Itē Can. v. Dilectus meus cādidus ⁊ rubicūdus electus ex milibꝰ. Sequit̄: Guttur illiꝰ ſuauiſſimū ⁊ totus deſiderabilis. Vere totus deſiderabil': quia nō ſolū deſiderabilis ꝯtēplatio diuinitatis: ſed etiā humanitatis. nec ſolū gloria regnātis: ſed etiā aduētus naſcētis. Aggei. ij. Veniet deſideratus cūctis gentibus ⁊c̄. Et humilitas cōuerſantis et paſſio moriētis. Iſa. liij. Aſcendet ſicut virgultū corā eo: ⁊ ſicut radix de terra ſitiēti. Sequit̄: Deſiderauimꝰ eū deſpectū: ⁊ nouiſſimū viroꝝ virū doloꝝ ⁊ ſcientē ⁊c̄. Hec plenitudo hic inchoat̄ hic in via. Pſal. Benedic aīa mea dn̄o: qui replet in bonis deſideriū tuū: ſed cōſumat̄ in patria. Ideo dicebat Pſal. Sicut ceruus deſiderat ad fontes aq̄rū ⁊c̄. Itē Apl's Phil. ij. Deſideriū habēs diſſolui ⁊ eſſe cū xp̄o multo melius eſt. vere meliꝰ: quia ibi eſt omne bonū. Prouer. xxi. Deſideriū iuſtoꝝ omne bonum. Propter quod moyſi dixit Exo. xxxiij. Ego oſtēdā tibi omne bonū. Hoc aūt deſideriū implebit̄ ſicut promiſit ſpūſſcūs. Prouer. x. Deſideriū iuſtis dabit̄. ¶ Cōcupiſcētia proprie eſt in appetitu ſenſitiuo. De cōcupiſcētia vo q̄runt̄ q̄ttuor. Primo vtrū cōcupiſcētia ſit in appetitu ſenſitiuo. Secūdo vtrū ſit paſſio ſpecialis. Tertio vtrū ſint aliq̄ cōcupiſcētie naturales: ⁊ aliq̄ nō naturales. Quarto vtrū cōcupiſcentia ſit infinita. ¶ Ad primū. ſ. vtrū cōcupiſcētia ſit in appetitu ſenſitiuo Dicēdū q̄ ſicut ph's dicit in primo rhetorice: Cōcupiſcentia eſt appetitꝰ delectabilis. Eſt autē duplex delectatio. Vna q̄ eſt in bono intelligibili: quod eſt bonū rationis. Alia q̄ eſt in bono ſm ſenſum. Prima quidē delectatio videt̄ aīe tm̄ eſſe. Secūda aūt eſt aīe ⁊ corporis: quia ſenſus eſt virtus in organo corporeo. vñ ⁊ bonū ſm ſenſum eſt bonū totiꝰ ꝯiūcti. Talis autē delectationis appetitus videt̄ ꝯcupiſcētia eſſe: q̄ ſimul ꝑtinet ⁊ ad animā ⁊ ad corpꝰ vt ipſum nomē cōcupiſcētie ſonat. vñ cōcupiſcētia proprie loquēdo eſt in appetitu ſenſitiuo: ⁊ in cōcupiſcibili: q̄ ab ea denoīat̄. Appetitus aūt ſapiētie vel alioꝝ bonoꝝ ſpūaliū interdū cōcupiſcētia noīat̄: ſicut dicit̄ Sap. vi. Cōcupiſcētia ſapiētie deducit ad regnū perpetuū. Et in pſal. Cōcupiui mādata tua: ⁊ concupiuit aīa mea deſiderare iuſtificationes tuas. Et hoc propter ſilitudinē quandā vel propter intenſionē appetitus ſupioris partis: ex quo fit redundantia in inferiorē appetitū: vt ſimul etiā ip̄e inferior appetitꝰ ſuo

modo tendat in ſpūale bonū conueniēs appetitū ſuperioꝛē: ⁊ etiā
ipſum coꝛpꝰ ſpūalibꝰ deſeruiat. ſicut in pſal. dicitˀ: Coꝛ meū ⁊ caro
mea exultauerūt in deū viuū. ¶ Ad ſecūdū. ſ. vtrū cōcupiſcētia ſit
paſſio ſpecialis. Dicēdū ꝙ ſicut dictū eſt bonū delectabile ſm ſen
ſum: eſt cōiter obiectū cōcupiſcibilˀ. vñ ſm eius differētiā diuerſe
paſſiōes cōcupiſcibilis diſtinguuntˀ. Diuerſitas aūt obiecti poteſt
attendi: vel ſm naturā ipſius obiecti: vel ſm diuerſitatē in virtute
agēdi. Diuerſitas aūt obiecti actiui ꝗ eſt ſm rei naturā: facit mate
rialem differētiā paſſionū. Sed diuerſitas ꝗ eſt ſm virtutē actiuā
facit formalē differentiā paſſionū: ſm quā paſſiones ſpecie diffe
runt. Eſt autē alia ratio virtutis motiue ipſiꝰ finis vel boni ſm ꝙ
eſt realiter preſens: ⁊ ſm ꝙ eſt abſens. Nā ſm ꝙ eſt preſens facit
in ſeipſo quieſcere. ſm autē ꝙ eſt abſens facit ad ſeipſum moueri
Vñ ipſum delectabile ſm ſenſum inquantū appetitū ſibi adaptat
quodāmodo ⁊ cōformat cauſat amoꝛē. Inquātū vō abſens attra
hit ad ſeipſuꝫ: ⁊ cauſat cōcupiſcētiā. inquantū vō preſens quietat
in ſeipſo: ⁊ cauſat delectationē. Sic igitˀ ꝯcupiſcētia eſt paſſio dif
ferēs ſpecie ⁊ ab amoꝛe ⁊ a delectatione. ſed cōcupiſcētie hoc dele
ctabile vel illud facit cōcupiſcētias diuerſas numero. ¶ Ad tertiū
ſ. vtrū ſint ꝗdā cōcupiſcētie naturales: ⁊ ꝗdā nō naturales Dicēdū
ꝙ ſicut dictū eſt: cōcupiſcētia eſt appetitꝰ boni delectabilis. Dupli
citer aūt eſt aliꝗd delectabile. Vno modo quia eſt ꝯueniēs aīalis
nature: ſicut cibꝰ potus: ⁊ huiuſmodi. ⁊ huiuſmodi delectabilis cō
cupiſcētia dicitˀ naturalis. Alio modo eſt aliꝗd delectabile quia ē
ꝯueniēs aīali ſm appꝛehēſionē. ſicut cū aliꝗs appꝛehēdit aliꝗd vt
bonū: ⁊ ꝯueniēs delectatˀ in ipſo. ⁊ huiuſmodi delectabilis concu
piſcētia dˀ nō nālis: ⁊ ſolet magis dici cupiditas. Prime igitˀ ꝯcu
piſcētie naturales cōes ſunt hoībꝰ ⁊ aīalibꝰ: quia vtriuſqꝫ eſt ali
quid ꝯueniēs ⁊ delectabile ſm naturā. ⁊ in his etiā oēs hoīes ꝯue
niūt. vñ Phs in. iij. ethi. vocat eas cōes ⁊ neceſſarias. Sed ſecūde
cōcupiſcētie ſunt pꝛopꝛie hominū: quoꝝ pꝛopꝛiū eſt excogitare ali
quid vt bonū ⁊ ꝯueniēs: ꝑter id qđ nā reꝗrit. Vñ in pmo rhetori
ce phs dicit pmas ꝯcupiſcētias eē irrōnales: ſecūdas vō cū rōne.
Et quia diuerſimode ratiocinatˀ: ideo ⁊ ſecūde dicuntˀ in. iiii. ethi.
impꝛopꝛe ⁊ appoſite. ſ. ſupꝛanaturales. ¶ Ad ꝗrtū. ſ. vtrū ꝯcupiſcē
tia ſit infinita Dicendū ꝙ ſicut dictū eſt concupiſcētia eſt duplex.
vna naturalis: ⁊ alia nō naturalis. Naturalis quidē igitˀ ꝯcupiſcē
tia nō poteſt eſſe infinita in actu. Eſt enī eiꝰ qđ natura reꝗrit: natu
ra vō ſemꝑ tēdit in aliꝗd finitū ⁊ certū: vñ nunꝗ͂ hō cōcupiſcit in
finitū cibū vel infinitū potū. Sed ſicut in natura cōtingit eſſe infi
nitū in potētia ꝑ ſucceſſionē: ita huiuſmodi cōcupiſcētia cōtingit
in infinitū eſſe per ſucceſſionē: vt. ſ. poſt adeptū cibū iterū alia vice
deſideret cibū: vel quodcūqꝫ aliud natura reꝗrit. quia huiuſmodi
coꝛpoꝛalia bona cū adueniūt nō perpetuo manēt ſed deficiūt. Vñ
dñs dixit ſamaritano Joh. iiij. Qui biberit ex hac aꝗ ſitiet iterum
Sed cōcupiſcētia nō naturalis oīno eſt infinita. Sequitˀ enī rōnē
vt dictū eſt. rōni aūt cōpetit in infinitū ꝓcedere. vñ qui cōcupiſcit
diuitias poteſt eas cōcupiſcere non aliquē certū tˀminū ſed ſim
pliciter diuitē ſe eſſe quantūcunqꝫ poteſt. Poteſt ⁊ alia ratio aſſi
gnari ſm phm in pmo politice. Quare ꝗdā ꝯcupiſcētia ſit finita: ⁊
ꝗdā infinita. Semꝑ enī ꝯcupiſcētia finis infinita eſt. finis enī ꝑ ſe
cōcupiſcitˀ vt ſanitas. vñ maioꝛ ſanitas magis cōcupiſcitˀ: ⁊ ſic in
finitū. ſicut ⁊ ſi albū per ſe diſgregat magis albū magis diſgregat.
cōcupiſcētia vō eiꝰ qđ eſt ad finē non eſt infinita: ſed ſm illā men
ſurā appetitˀ ꝗ cōuenit fini. vñ ꝗ finē in diuitijs ponūt habēt cōcu
piſcētiā diuitiaꝝ ī infinitū. Qui aūt diuitias nō appetūt niſi ꝑꝑ ne
ceſſitatē vite ꝯcupiſcūt diuitias finitas ſufficiētes ad neceſſitatē vi
te: vt phs dicˀ ibidē. Et eadē rō ē de ꝯcupiſcētia ꝗrūcūqꝫ aliaꝝ rerū

¶ De abominatione. DIS. .XIIII.

DEinde conſiderandū eſt de paſſione abomina
tionis vel fuge. Sicut aūt affectionem
amoꝛis ſequitˀ deſideriū: quia cū aliꝗd cepit amari: ſta
tim deſideratˀ haberi. ſic poſt paſſionē odij ſequitˀ abo
minatio vel fuga: quia cū aliquid incipit odiri: ſtatim coꝛ incipit il
lud abominari ⁊ refugere. ¶ Sciēdū autē ꝙ ſolū peccatū abomi
nari debemꝰ. ſpecialiter tñ ipocriſis falſitatē in regularibus: ſymo
niacā pꝛauitatē in clericis ⁊ pꝛeſulibꝰ: iuſticiā in pꝛincipibꝰ: detra
ctionis maliciā in curialibꝰ: oꝛnatus vanitatē ⁊ luxurie feditatem
in mulieribꝰ. ¶ Specialiter abominari debet aīa hipocriſis falſi
tatē: ⁊ maxime in regularibꝰ: quia ⁊ deus abominatˀ eā. Sicut di
cit Luc. xvi. Vos eſtis ꝗ iuſtificatis vos coꝛā hoībꝰ. Deus aūt no
uit coꝛda: quia qđ hoībꝰ altū eſt: abominatio eſt ante deū. ¶ Itē
ſymoniacā pꝛauitatē in clericis. Dañ. ix. Erit in tēplo abominatio
deſolationis. Itē Ezech. viij. Vidi ab aquilone poꝛte altaris idoꝛ
lū celi in ipſo ītroitu. Et dixit ad me: fili hoīs putas ne vides tu ꝗd
iſti faciūt: abominatiōes magnas ꝗs domꝰ iſrael facit hic vt ꝓcul
recedā a ſanctuario meo. Itē iniquitatē ⁊ iniuſticiā in pꝛincipi
bus. Pſal. Iniquitatē odio habui ⁊ abominatꝰ ſum: legē aūt tuā
dilexi. Itē Prouer. xx. Pōdus ⁊ pōdus mēſura ⁊ mēſura: vtrūqꝫ
abominatio eſt apud deū. Idem. xj. Statera doloſa abominatio
eſt ante deum. ¶ Item detractoꝛum virulentas ſeuitias: et adula
toꝛū fraudulentas blandicias in curialibꝰ. Prouerbi. xxiiij. Abo
minatio eſt hominū oīs detractoꝛ. Idem. iij. Abominatio eſt dño
oīs illuſoꝛ. De vtroqꝫ ſimul Prouer. xvij. Et qui iuſtificat impiū:
⁊ qui ꝯdēnat iuſtū: vterqꝫ abominabilis eſt apud deū. Itē oꝛna
tus vanitatē ⁊ luxurie feditatē in mulieribus. Vñ dicebat Heſter
xiiij. Tu ſcis infirmitatē ⁊ neceſſitatē meā: ꝙ abominer oē ſignuꝫ
ſupbie ⁊ glīe mee: qđ eſt ſup caput meū in die oſtentationis mee:
et deteſter illud ꝗſi pannū mēſtruate: ⁊ nō poꝛtē illud in diebꝰ ſilē
tij mei. Exēplo huiꝰ ſcē regine abominari debēt oēs dñe ⁊ mulie
res honeſte factū: ⁊ etiā indecētiā in oꝛnatu ſuo. Cōtra qđ loquitˀ
btūs Joh. Apoc. xvij. Vidi mulierē ſedētē ſup beſtiā coccineā ple
nā noībꝰ blaſphemie: habētē capita ſeptē: ⁊ coꝛnua decē. ⁊ mlier
erat circūdata purpura ⁊ coccino: ⁊ inaurata auro ⁊ lapide ꝓcioſo
⁊ margaritis: habēs poculū aureū in manu ſua plenum abomina
tione ⁊ īmūdicia foꝛnicationis ſue. ⁊ in fronte eiꝰ nomē ſcriptū my
ſteriū: babylon magna mater foꝛnicationū ⁊ abominationū terre.
¶ De fuga vō ſciēdū: ꝙ ſicut appetitus bene diſpoſitꝰ abominatˀ
malū inꝗntū triſtabile vel nociuū: ſic etiā fugit. ⁊ ſicut bonū rōne
ſue bonitatꝭ eſt appetibile: ſic malū in eo ꝙ malū eſt fugiēdū. Fu
ga igitˀ pꝛopꝛie loquendo eſt reſpectu mali inꝗntū habet rationē
triſtabilis vel nociui. Sciendū tñ ꝙ eſt ꝗdā fuga miſerabilis: ꝗdā
deteſtabilis: ⁊ ꝗdā cōmēdabilˀ. Poꝛro fuga miſerabilˀ eſt qua vi
ta nr̄a pꝛeſens cōtinue fugit. Naturaliter enī hō nititˀ fugere moꝛ
tē. ſed hoc eſt miſerabile ꝙ inceſſanter fugit ad moꝛtem. Dicit enī
Augu. ꝙ vita nr̄a nihil eſt aliud ꝗ͂ curſus ad moꝛtē. Itē miſerabi
lis eſt vita nr̄a: quia multis miſerijs cumulatˀ. ſicut dicitˀ Job. xiij.
Hō natus de muliere breui viuēs tꝑe repletˀ multis miſerijs: ꝗ ꝗſi
flos egreditˀ ⁊ cōteritˀ: ⁊ fugit velut vmbꝛa ⁊c̄. Grego. Quāuis hō
hic diu ſtare deſideret: ipſo tñ curſu moꝛtalis vite impellitˀ vt egre
diatˀ. ⁊ quia per momēta ſingula cōpellitˀ ad moꝛtē: recte dicitˀ Et
fugit velut vmbꝛa. Vmbꝛa quippe fugiēda eſt ⁊ obſcura: ⁊ ſemꝑ
moto coꝛpoꝛe cuiꝰ eſt: vmbꝛa mouetˀ: nec teneri poteſt. Vita igitˀ
nr̄a dicitˀ fugere velut vmbꝛa: quia cecitatē mētis patimur. ⁊ ſi ꝗd
cognitiōis habemꝰ obſcure cognoſcimꝰ: ⁊ defectū caloꝛis. i. amo
ris diuini patimur. Itē Job. ix. Dies mei velocioꝛes fuerūt curſo
re: fugierūt ⁊ non viderūt bonū. Itē eſt fuga deteſtabilis: qñ. ſ.
fugit hō id qđ verū bonū eſt ⁊ vtile: ſibi tñ reputat eſſe malū. Et hͦ
fit multipliciter. Primo quidē qñ fugit hō coꝛrectionē inſipiētie:
ſicut puer fugit ſcolas: diſcipulus doctoꝛē: filiꝰ patrē coꝛripientē.
et indeuotus hō fugit eccleſiā ⁊ pꝛedicationes: ⁊ inſolēs cōſoꝛtia
bonoꝝ. Prouer. xix. qui affligit patrē ſuū ſuis malis moꝛibus vel
inſolentijs: ⁊ matrē fugit docētē monentē ⁊ coꝛripientē: ignomi
nioſus erit. i. ignominia dignꝰ erit. Secundo qñ fugit ſubiectionē
obediētie. ſicut Agar ancilla Sarai fugit: vt dicitˀ Geñ. xv. affligē
te eā Sarai fugā inijt. Cui dixit angelus dñi: Agar ancilla Sarai
vnde venis: ⁊ quo vadis: Que reſpōdit: A facie Sarai dñe mee fu
gio. Dixitqꝫ ei angelus dñi: Reuertere ad dñam tuā: ⁊ humiliare
ſub manu ipſiꝰ. Hāc imitantˀ inobediētes in clauſtris ⁊ monaſte
rijs: ꝗ a ſuis religionibꝰ apoſtatāt iugū obediētie fugiētes. Tertio
qñ fugit auſteritatē penitētie: timēs. ſ. aggredi penitētiā: quia du
ra eſt. Sed iſte incurrit illud poeticū: Decidit in ſcyllam cupiēs vi
tare carybdim. Et illud Job. vj. Qui timent pꝛuinā: irruit ſup eos
nix. Greg. Sūt pleriqꝫ ꝗ recta agere deſiderāt: ſed nōnulla ſunt ꝗ
infirmis coꝝ mentibꝰ ex pñti vita cōtradicūt. Cūqꝫ aduerſa in infi
mis metuūt in ſupni iudicij rectitudinē offendūt. dū tꝑalia aduer
ſa pertimeſcūt diſtrictioni animaduerſionis eterne ſe obijciūt. De
quibꝰ bene ꝑ Pſal. dicitˀ: Illic trepidauerūt timoꝛe vbi nō erat ti
moꝛ. Itē Job. xx. Fugiet arma ferrea: ⁊ incidet in arcū ereū i. vita
bit dura vel aduerſa tꝑalia ⁊ incidet in eterna. quia ꝗ timoꝛe malo
fugit auſteritatē penitētie tꝑalis: incidet in penā miſerie gehēnalˀ.
Quarto qñ fugit auſteritatē ſuſtinētie. ſicut qñ ad modicū tē
tatiōis impulſum ſtatim vincitˀ ⁊ fugit. vñ de quibuſdā dicitˀ. vij.
Mach. Pꝛoiecerūt arma ſua ⁊ fugerūt. Et de diſcipulis dñi dici
tur Math. xvj. ꝙ relicto eo fugerūt. De malo etiam paſtoꝛe dicitˀ
Joh. x. Mercēnariꝰ videt lupū venientē: ⁊ dimittit oues ⁊ fugit.
Quia paſtoꝛ qui plus querit lucra tꝑaliū ꝗ͂ ſalutē fideliū ſubdito
rū vidēs ꝑſecutoꝛē hominē vel diabolū gregē ſibi creditū inuadē

tē fugit:qꝛ̄ cōſiliū vel pꝛeſidiū ſubtrahit. Et qn̄qꝫ timet hō pericu
lū ſuſpicatū vbi non eſt periculū. quia ſcriptū eſt ꝓuer. xxviij. Fu
git impius nemine pſequēte. ¶ Tertio qdā eſt fuga cōmēdabil: q̄
ſ. eſt reſpectu veri mali nō ſolū apparētis. Et iſta duplex eſt. videli
cet vel reſpectu mali culpe: vel mali pene. Porro malū culpe ſum
mopere eſt fugiēdū. ſicut dicit̄ ꝓuc. xxi. Quaſi a facie colubꝛi fuge
peccatū. Colubꝛo quippe peccatū pꝛopꝛie cōparat̄. quia coluber
ſerpit: tortuoſe incedit: venenū ſilenter infundit: ⁊ infundendo oc
cidit. Itē coluber ſolo aſpectu hoꝛroꝛē incutit. Nota bene ⁊ appli
ca. Nec ſolū peccata fugienda ſunt q̄ vere peccata ſunt: verūetiā q̄
ſpeciē peccati pꝛetēdunt. Sic docet Apl's. j. Theſſa. v. Ab oī ſpecie
mala abſtinete vos. Et hoc fuit bene figuraliter deſignatū Exo. iiij
Ubi dicit̄ ꝙ virga moyſi verſa eſt in colubꝛē: ita vt fugeret moy
ſes. Coluber ille nō credit̄ habuiſſe venenū: ſed ſpeciē habebat ve
nenati ſerpētis: ⁊ ideo moyſes fugit. Sic quicqd habet ſpeciē ap
parentiā vel coloꝛē peccati debem⁹ fugere ⁊ vitare. Licet autē pec
catū omne ſit ſūma diligentia fugiēdū: ſpecialiter tn̄ peccatū luxu
rie. ſicut docet. j. Coꝛin. vj. Fugite foꝛnicationē. Glo. Cū alijs vitijs
poteſt expectari cōflictus. Sed hanc fugite ne appꝛoximetis: quia
nō aliter melius poteſt vinci. Ideo Joſeph cū dn̄a ſua ſollicitaret
eū relicto in manu eius pallio fugit. Gen. xxxix. ⁊ Eccſ. vij. Inueni
amarioꝛē moꝛte mulierē: q̄ laqueus venatoꝛū eſt: ſagena coꝛ eius:
vincula ſunt man⁹ illi⁹: qui placet deo effugiet illā. Et. ij. Pe. j. Effi
ciamini cōſoꝛtes diuine nature fugiētes illā que in mūdo eſt cōcu
piſcētie coꝛruptionē. Nō ſolū aūt peccata: vel que ſpeciē habēt. i.
apparētiā peccatoꝝ fugere debem⁹: verūetiā quecūqꝫ dare poſſūt
occaſiones ad peccādū. Et ſunt ſpecialiter tria. videlicet excellētie
mūdiales: opulentie tpales: ⁊ inſolentie ſociales. Excellentie qdẽ
mūdiales pꝛebēt vtplurimū occaſiones ſupbie: faſtus: indignatio
nis: pꝛeſumptionis: elationis: ⁊ multoꝝ taliū. Ideo dn̄s nō tn̄ ver
bo ꝗꝫ exēplo fugiēdā eſſe docuit excellentiā mūdialē. quia cum co
gnouiſſet ꝙ vēturi eſſent vt caperēt eū ⁊ facerēt regē: fugit ipſe in
montē. De multis ſanctis legimus ꝙ fugiebāt honoꝛes. ſicut Au
guſtin⁹ Gregoꝛi⁹ Ambꝛoſius Martin⁹ Baſilius: ⁊ alij multi. De
hoc require infra. iij. li. de ambitione. ¶ Itē multas peccatoꝝ oc
caſiones dant opulentie tpales. ſicut dicit Apl's. j. Thi. vj. Qui vo
lunt diuites fieri incidūt in tētationē ⁊ in laqueū diaboli: ⁊ in deſi
deria multa inutilia nociua: q̄ mergūt hominē in interitū ⁊ perdi
tionē. Radix enī oīuꝫ maloꝝ eſt cupiditas. Sequit̄: Tu aūt homo
dei hoc fuge. Ideo mathathias volens mundana diſſerere: vt deo
liberi⁹ ſeruiret. Dixit. j. Mach. ij. Oīs qui zelū habet legis ſtatuēs
teſtamentū exeat poſt me: ⁊ fugit ipſe ⁊ filii eius in montes: ⁊ reli
querūt oīa que habebāt in ciuitate. Itē. iiij. Reg. vij. Fugerūt ſyri
et dereliquerunt tentoꝛia ſua ⁊ equos ⁊ mulos ⁊ aſinos in caſtris
fugerūt: quia aīas tn̄ ſuas ſaluare cupiētes. Idem: Multas occa
ſiones peccatoꝝ pꝛebēt inſolentie ſociales. Pſal. Cū puerſo puer
teris. In vitiſpatrū legit̄ dictū eſſe Arſenio querēti quō poſſet ſal
uari Fuge hoīes ⁊ ſaluaberiſ. Tobie. j. Cū irent oēs ad vitulos au
reos quos hieroboam fecerat: rex iſrael hic ſolus fugiebat ꝯſoꝛtia
omniū. Tobie. j. Bern. ad Fulchonē monachū: Fugit ouis treme
bunda veniente lupo: abſcōdit ſe colūba accipitre viſo: de cauerna
mus eſuriens exire nō audet ambiente catto. ⁊ tu cū videbas furē
currebas cū eo. De hoc require infra de vitāda ſocietate maloꝝ.
¶ Itē fugiendū eſt malū pene. Multa vo ſunt mala pene: que fu
gere debem⁹. videlicet: pſecutiones: pturbationes: tremebundū iu
diciū: ⁊ hoꝛrendum inferni ſuppliciū. Perſecutiones quidē fugere
poſſum⁹ ⁊ debem⁹. ſicut fugit Jacob a facie eſau fratris ſui Gen.
xxvij. ⁊ Moyſes a facie pharaonis Exo. ij. Querebat pharao occi
dere Moyſen: qui fugiēs a cōſpectu eius moꝛatus eſt in terra ma
dian. Similiter Dauid a facie Saul. j. Reg. xix. Fugit Dauid ⁊ ſal
uatus eſt. Sic Helyas a facie Jezabel. iij. Regū. Sic pꝛeceperat an
gelus Joſeph Math. ij. Fuge in egyptū. Sic dn̄s dixit diſcipulis
ſuis Mat. x. Cū vos pſequent̄ de vna ciuitate fugite in aliā. Sic
ſancti Hieronym⁹ Silueſter Urban⁹: ⁊ alij pſecutiones tyrannoꝝ
fugiebāt ad tp̄s. Itē fugere debem⁹ pturbationes mētis. Pſal.
Elōgaui fugiēs ⁊c. Michee. ij. Surgite abite: quia nō habetis hic
requiē. Sic fugiebāt ſcī inquietudines ⁊ tumult⁹ mūdi: vt quieti
ſeruirēt deo: ⁊ ꝯtēplationi vacarēt. Un̄ Hiere. xlviij. Fugite ſalua
te animas veſtras. Et eiuſdē. lj. Fugite de medio babyl. vt ſaluet
vnuſquiſqꝫ animā ſuā. ¶ Itē fugere debem⁹ iudiciū tremēdū. ſic
monet Job. xix. Fugite a facie gladij: quia vltoꝛ iniqtatis gladius
eſt. Grego. xiiij. moꝛal. ca. vlti. Faciē gladij fugere eſt animaduer
ſionis diſtricte ſententiā anteqꝫ opoꝛteat placare. Uitari nāqꝫ ter
roꝛ iudicis nō niſi ante iudiciū poteſt. vn̄ neceſſe eſt nūc timere iu
dicē: cū nondū iudiciū exercet: cū diu ſuſtinet: cū adhuc mala tolle
rat que videt: ne cū ſemel manū in retributione vltionis excuſſerit
tāto diſtrictius in iudicio feriat: quāto ante iudiciū diutius expe
ctauit. Sequit̄: Et ſcitote eſſe iudiciū. Et Grego. ibidē. Oīs q̄ puer
ſe agit: eo ipſo ꝙ hoc timere deſpicit dei iudiciū eē neſcit. Nā ſunt
pleriqꝫ qui extremū eſſe iudiciū verboten⁹ ſciūt: ſed puerſe agēdo
teſtāt̄ quia neſciūt. Un̄ btūs Joh. bap. pꝛedicādo iudeis: dicebat
Math. iij. Genimina viperarū quis oſtendit vobis fugere a vētu
ra ira. Sequit̄: Facite ergo dignos fructus penitētie. ¶ Item fu
gere deben⁹ hoꝛrendū inferni ſuppliciū. Luc. xxi. Uigilate oī tpe
oꝛantes vt digni habeamini. Fugere oīa iſta q̄ vētura ſunt. ſ. ſup
impios: que tam ineſtimabiliter erunt acerba: ꝙ ſicut dicit̄ Apoc.
ix. Querēt homines moꝛtē ⁊ nō inuenient eam. ⁊ deſiderabūt moꝛi
⁊ fugiet moꝛs ab eis. Sic ecōtra dicit̄ de iuſtis Iſa. xxxv. Gaudiū
et leticiam obtinebūt: ⁊ fugiet doloꝛ ⁊ gemitus.

¶ De delectatione DIS. .XV.

DEinde conſiderādū eſt de paſſione delectatio
nis. Sicut autē ad amoꝛē ſequitur deſi
deriū: ſic ad deſideriū ſequit̄ delectatio. quia deſideriū
ſi cōpleat̄ delectat animaꝫ. Pꝛouer. xiiij. Ideo poſtqꝫ
dictū eſt de paſſione deſiderij: cōſequēter eſt de delectatione dicē
dū. ¶ Circa delectationē vo conſiderāda ſunt q̄ttuoꝛ. Pꝛimo de
ipſa delectatiōe ſm ſe. Secūdo de cauſis delectationis. Tertio de
effectib⁹ eius. Quarto de bonitate vel malicia eius. ¶ Circa pmū
querunt̄ octo. Pꝛimo vtrū delectatio ſit paſſio. Secundo vtrū ſit
in tpe. Tertio vtrū differat a gaudio. Quarto vtrū ſit in intellecti
uo appetitu. Quinto de cōparatione delectationū ſupioꝛis appeti
tus ad delectationē inferioꝛis. Sexto de cōparatiōe delectationū
ſenſitiuarū ad inuicē. Septimo vtrū ſit aliq̄ delectatio nō natural'.
Octauo vtrū delectatio poſſit eſſe cōtraria delectationi. ¶ Ad pꝛi
mū. ſ. vtrū delectatio ſit paſſio. Dicendū ꝙ motus appetitus ſenſi
tiui pꝛopꝛie paſſio noīat̄. affectio autē quecūqꝫ ex appꝛehenſione
ſenſitiua ꝓcedēs eſt motus appetitus ſenſitiui: hoc aūt neceſſe eſt
cōpetere delectationi. Nā ſicut phs dicit in pmo rheto. delectatio
eſt quidā aīe motus ⁊ conſtitutio ſimul tota ⁊ ſenſibilis in naturā
exiſtentē. Ad cui⁹ intellectū ꝯſiderādū eſt: ꝙ ſicut ꝯtingit in rebus
naturalib⁹ aliq̄ cōſeq̄ ſuas pfectiones naturales: ita hoc ꝯtingit in
aīalib⁹. ⁊ q̄uis moueri ad perfectionē nō ſit totū ſimul: tn̄ conſeq̄
naturalē pfectionē eſt totū ſimul. Hec autē eſt differētia inter ani
malia ⁊ alias res naturales: ꝙ alie res naturales qn̄ cōſtituunt̄ in
id quod cōuenit eis ſm naturā: hoc nō ſentiūt: ſed aīalia ſentiūt. ⁊
ex iſto ſenſu cauſat̄ motus quidā aīe in appetitu ſenſitiuo. ⁊ iſte
motus eſt delectatio. Per hoc ergo ꝙ dicit̄: ꝙ delectatio eſt mot⁹
aīe: ponit̄ in genere. Per hoc vo ꝙ dicit̄ cōſtitutio in exiſtentē na
turā. i. in illud quod exiſtit natura rei: ponit̄ cauſa delectatiōis. ſ.
pꝛeſentia eſſe naturalis boni. Per hoc autē ꝙ dicitur Tota ſimul
oſtēdit ꝙ cōſtitutio nō debet accipi ꝓut eſt cōſtitui: ſed ꝓut eſt in
conſtitutū eſſe quaſi in termino motus. Nō enī delectatio eſt ge
neratio: vt Plato poſuit. ſed magis conſiſtit in factum eſſe vt di
citur in. vij. ethi. Per hoc autē ꝙ dicit Senſibilis: excludunt̄ per
fectiones rerū inſenſibiliū: in quib⁹ nō eſt delectatio. Sic ergo pa
tet: ꝙ cū delectatio ſit motus in appetitu aīali cōſequēs appꝛehen
ſionē ſenſus delectatio eſt paſſio aīe. ¶ Ad ſecūdū. ſ. vtrū delecta
tio ſit in tpe: Dicendū ꝙ aliq̄d cōtingit eſſe in tpe dupliciter. Uno
modo ſm ſe. alio modo p aliud: ⁊ q̄ſi p accidens. Quia enī tp̄s eſt
numerus ſucceſſiuoꝝ. Illa ſm ſe dicunt̄ eſſe in tpe: de quoꝝ rōne
eſt ſucceſſio: vel aliq̄d ad ſucceſſionē ptinēs: ſicut motus: quies: lo
cutio ⁊ huiuſmodi. Scōm vo aliud ⁊ nō p ſe dicunt̄ eſſe in tpe il
la de quoꝝ ratiōe nō eſt aliq̄ ſucceſſio: ſed tn̄ alicui ſucceſſiuo ſub
iacent. Sicut eſſe hominē de ſui ratione nō habet ſucceſſionē. nō
enī eſt motus ſed termin⁹ motus vel mutationis vel generationis
ipſius. ſed quia humanū eſſe ſubiacet cauſis tranſmutabilib⁹: ſm
hoc eē hominē eſt in tpe. Sic ergo dicendū eſt ꝙ delectatio ſm ſe
quidē nō eſt in tpe. eſt enī delectatio in bono iam adepto: quod ē
q̄ſi termin⁹ mot⁹. ſed ſi illud bonū iam adeptū trāſmutationi ſub
iaceat: erit delectatio p accidēs in tpe. Si autē ſit oīno intrāſmuta
bile: delectatio nō erit in tpe nec p ſe nec p accidēs. ¶ Ad tertiū. ſ.
vtrū gaudiū ſit idē quod delectatio. Dicendū ꝙ gaudiū vt Auic.
dicit in ſuo libꝛo de aīa: eſt q̄dā ſpēs delectationis. Eſt autē conſi
derādū: ꝙ ſicut ſunt quedā cōcupiſcētie naturales: q̄dā aūt nō na
turales: ſed conſequunt̄ rationē: vt ſupꝛa dictū eſt. ita etiā delecta
tionū quedā ſunt naturales: quedā non naturales: que ſunt cū ra
tione. Uel ſicut Dam. ⁊ Greg. nicen⁹ dicūt: quedā ſunt coꝛpoꝛales
quedā aīales: quod in idem redit. Delectamur enī ⁊ in his q̄ natu

raliter cõcupiſcimꝰ ea adipiſcẽtes: ⁊ in his q̃ cõcupiſcimꝰ ſm ratio
nẽ. Sed nomẽ gaudij non habet locũ niſi in delectatione: q̃ conſe/
quit̃ rationẽ. vñ gaudiũ nõ attribuimꝰ brutis aĩalibꝰ: ſed ſolũ no
mẽ ꝯdelectationis. O autẽ quod cõcupiſcimꝰ ſm naturã: poſſumꝰ
ſm naturã. Poſſumꝰ etiã cũ delectatione ratiõis cõcupiſcere: ſed
nõ ecõuerſo. vnde de oĩbꝰ poteſt eſſe delectatio. Poteſt etiã eẽ in
habẽtibꝰ rationẽ: q̃uis nõ ſemꝑ de oĩbꝰ ſit gaudiũ. Q̃nqꝫ enĩ ali/
quis ſentit aliquã delectationẽ ſm corpus: de qua tñ non gaudet
ſm rationẽ. ⁊ ſm hoc patet ꝙ delectatio eſt in plus q̃ȝ gaudium.
¶ Ad quartũ. ſ. vtrũ delectatio ſit in appetitu intellectiuo. Dicen/
dũ ꝙ ſicut dictũ eſt: delectatio quedã ſequit̃ apprehenſionẽ ratio
nis. Ad apprehenſionẽ autẽ rationis nõ ſolũ cõmouet̃ appetitus
ſenſitiuus ꝑ applicationẽ ad aliq̃d particulare: ſed etiã appetitus
intellectiuus: qui dicit̃ volũtas. ⁊ ſm hoc in appetitu intellectiuo
ſiue in volũtate eſt delectatio que gaudiũ dicit̃: nõ aũt delectatio
corporalis. Hoc tñ intereſt inter delectationẽ vtriuſqꝫ appetitus:
ꝙ delectatio appetitus ſenſibilis eſt cũ aliq̃ trãſmutatione corpo
rali. Delectatio autẽ appetitꝰ intellectiui nihil eſt aliud q̃ȝ ſimplex
motus volũtatis. ⁊ ſm hoc Auguſ. dicit. xiiij. de ciui. dei: ꝙ cupidi
tas ⁊ leticia nõ eſt aliud q̃ȝ volũtas in eoꝝ cõſecutione q̃ volumꝰ.
¶ Ad quintũ. ſ. vtrũ delectatiões corporales ⁊ ſenſibiles ſint ma/
iores delectationibꝰ ſpũalibꝰ. Dicẽdũ ꝙ ſicut dictũ eſt: delectatio
ꝓuenit ex ꝯiũctione ſibi ꝯueniẽtis: q̃ ſentit̃ vel cognoſcit̃. In ope
ribꝰ autẽ aĩe precipue ſenſitiue ⁊ intellectiue eſt hoc cõſiderandũ:
ꝙ ſi nõ trãſeant in materiã exteriorẽ ſunt actus vel ꝑfectiões ope/
rãtis. ſ. intelligere: ſentire: velle: ⁊ huiuſmodi. Nã actiones q̃ tran
ſeunt in exteriorẽ materiã magis ſunt actiones ⁊ ꝑfectiones ma/
terie trãſmutate. Motus enĩ eſt actus mobilis a mouẽte. ſic igit̃
predicte actiões aĩe ſenſitiue ⁊ intellectiue: etiã ipſe ſunt quoddã
bonũ operãtꝭ. ⁊ ſunt etiã cognitiue ꝑ ſenſuȝ ⁊ ꝑ intellectũ. vñ etiã
ex ipſis cõſurgit delectatio: ⁊ nõ ſolũ ex eoꝝ obiectꝭ. Si igit̃ cõpa/
rant̃ delectationes intelligibiles delectationibꝰ ſenſibilibꝰ ſm ꝙ
delectamur in ipſis actionibꝰ: puta in cognitiõe ſenſus ⁊ in cogni
tione intellectus: non eſt dubium: ꝙ multo ſunt maiores delecta/
tiones intelligibiles q̃ȝ ſenſibiles. Multo magis enĩ delectat̃ hõ
de hoc ꝙ cognoſcit aliq̃d intelligẽdo q̃ȝ de hoc ꝙ cognoſcit aliq̃d
ſentiendo: quia intellectualis cognitio ⁊ ꝑfectior eſt: ⁊ magis etiã
cognoſcit̃: quia intellectus magis reflectit̃ ſupra actũ ſuũ q̃ȝ ſen/
ſus. Eſt etiã cognitio intellectiua magis dilecta. nullus enĩ eſt qui
nõ magis vellet carere viſu corporali q̃ȝ viſu ĩtellectuali: eo modo
quo beſtie vel ſtulti carẽt. Sic Augu. dicit in. xi. de ci. dei. Sed ſi cõ
parent̃ delectatiões intelligibiles ſpũales delectationibꝰ ſenſibili/
bus corporalibꝰ. Sic ſm ſe ⁊ ſimpliciter loquẽdo delectatiões ſpi
rituales ſunt maiores. Et hoc apparet ſm tria que requirũt̃ ad de
lectationẽ. ſ. bonũ coniunctũ: ⁊ id cui ꝯiũgit̃: ⁊ ipſa ꝯiũctio. Nam
ipſum bonũ ſpũale ⁊ eſt maius q̃ȝ bonũ corporale: ⁊ eſt magis di/
lectũ. Cuiꝰ ſignũ eſt ꝙ hoĩes etiã a maximis corporalibꝰ voluptati
bus abſtinẽt: vt nõ perdãt honorẽ qui eſt bonũ intelligibile. Siliť
ipſa pars intellectiua eſt multo nobilior ⁊ magis cognoſcitiua q̃ȝ
pars ſenſitiua. Coniũctio etiã vtriuſqꝫ eſt magis intima ⁊ magis
ꝑfecta et magis firma. Intimior quidẽ eſt: quia ſenſus ſiſtit circa
exteriora accidẽtia rei. Intellectus võ penetrat vſqꝫ ad rei eẽntiã.
obiectũ enĩ intellectus eſt ꝙ quid eſt: ꝑfectior aũt eſt ꝯiũctio: quia
ꝯiũctioni ſenſibilis ad ſenſuȝ adiũgit̃ motus: qui eſt actus impfe/
ctus. vnde ⁊ delectationes ſenſibiles nõ ſunt tote ſimul: ſed in eis
aliquid pertrãſijt: ⁊ aliquid expectat̃ conſumandũ: vt patet in de/
lectione ciboꝝ ⁊ venereoꝝ. ſed intelligibilia ſunt abſqꝫ motu: vnde
delectationes tales ſunt tote ſimul. ⁊ etiã firmior: quia delectabi/
lia corporalia ſunt corruptibilia ⁊ cito deficiunt: bona võ ſpũalia
ſunt incorruptibilia. Sed quo ad nos delectatiões corporales ſũt
magis vehemẽtes propter tria. Primo quia ſenſibilia ſunt magis
nota quo ad nos q̃ȝ intelligibilia. Secũdo etiã quia delectationes
ſenſibiles cũ ſint paſſiones appetitus ſenſitiui ſunt cũ aliq̃ trãſmu
tatione corporali: quod nõ cõtingit in delectationibꝰ ſpũalibꝰ niſi
ꝑ quãdã redundantiã a ſuꝑiori appetitu in inferiorẽ. Tertio quia
delectationes corporales appetunt̃: vt medicine q̃dã cõtra corpo/
rales defectꝰ vel moleſtias: ex quibꝰ triſticie quedã cõſequunt̃. vñ
delectationes corporales triſtitijs huiuſmodi ſuꝑuenientes magis
ſentiunt̃: ⁊ ꝑ cõſequẽs magis acceptant̃ q̃ȝ delectationes ſpũales
q̃ nõ habẽt triſtitias cõtrarias. Ideo aũt plures conſequunt̃ dele/
ctationes corporales: quia bona ſenſibilia ſunt magis ⁊ pluribus
nota: ⁊ quia hoĩes indigẽt delectationibꝰ: vt medicinis cõtra mul
tiplices dolores ⁊ triſtitias. Siliť cũ plures hoĩes nõ poſſint attin/
gere ad delectationes ſpũales: q̃ ſunt proprie virtuoſoꝝ: ꝯueniẽs ẽ
ꝙ declinẽt ad corporales. ¶ Ad ſextũ. ſ. vtrũ delectationes q̃ ſunt
ſm tactũ ſint maiores delectationibꝰ ſm alios ſenſus. Dicendũ ꝙ
ſicut dictũ eſt: vnũquodqꝫ inquantũ amat̃ efficit̃ delectabile. Sẽ/
ſus autẽ vt dicit̃ in principio meth. diligunt̃ ꝓpter duo. ſ. propter
cognitionẽ: ⁊ propter vtilitatẽ. vñ ⁊ vtroqꝫ modo cõtingit eſſe de/
lectationẽ ſm ſenſum. Sed quia apprehendere ipſam cognitionẽ
tanq̃ȝ propriũ bonũ quoddã eſt hoĩs: ideo prime delectatiões ſen
ſuũ: q̃. ſ. ſunt ſm cognitionẽ ſunt ꝓpe hominũ. delectatiões autẽ
ſenſuũ inquantũ diligunt̃ propter vtilitatẽ ſunt cões oĩbꝰ aĩalibꝰ.
Si igit̃ loq̃mur de delectatione ſenſus: q̃ eſt ratione cognitionis:
manifeſtũ eſt ꝙ ſm viſum eſt maior delectatio q̃ȝ ſm aliũ aliquẽ
ſenſum. ſi autẽ loquamur de delectatione ſenſus: q̃ eſt ratione vti
litatis: ſic maxima delectatio eſt ſm tactũ. vtilitas enĩ ſenſibiliũ at
tẽdit̃ ſm ordinẽ ad cõſeruationes nature aĩalis. Ad hanc autẽ vti
litatẽ propinquiꝰ ſe habẽt ſenſibilia tactus. Eſt enĩ tactus cogno/
ſcitiuus eoꝝ ex quibꝰ ꝯſiſtit aĩal. ſ. calidi ⁊ frigidi ⁊ huiuſmodi. vñ
ſm hoc delectationes q̃ ſunt ſm tactũ ſunt maiores quaſi fini pro
pinquiores. ⁊ propter hoc etiã alia animalia q̃ non habẽt delecta/
tionẽ ſm ſenſum niſi ratione vtilitatis nõ delectant̃ ſm alios ſen
ſus: niſi in ordine ad ſenſibilia tactus. Neqꝫ enĩ odoribꝰ leporũ ca
nes gaudent: ſed cibatione. neqꝫ leo gaudet voce bouis: ſed come/
ſtione: vt dicit̃ in. iij. ethi. Cũ ergo delectatio tactui ſit maxima ra/
tione vtilitatis: delectatio autẽ viſus ratione cognitionis. ſi quis
vtrũqꝫ cõparare velit inueniet ſimpliciter delectationẽ tactus eſſe
maiorẽ delectatione viſus ſm ꝙ ſiſtit infra limites ſenſibilis dele
ctationis. quia manifeſtũ eſt: ꝙ id quod eſt naturale in vnoquoqꝫ
eſt potẽtiſſimũ. huiuſmodi autẽ delectationes tactus ſunt: ad q̃s
ordinant̃ cõcupiſcẽtie naturales: ſicut cibi: ⁊ venerea: ⁊ huiuſmo/
di. Sed ſi cõſideremꝰ delectationes viſus ſm ꝙ viſus deſeruit in/
tellectui: ſic delectationes viſus erũt potiores ea ratione qua intel/
ligibiles delectationes ſunt potiores ſenſibilibꝰ. ¶ Ad ſeptimũ. ſ.
vtrũ ſit aliq̃ delectatio naturalis. Dicendũ ꝙ naturale dicit̃ quod
eſt ſm naturã: vt dicit̃ in. ij. phiſi. Natura autẽ in hoĩe dupliciter
ſumi poteſt. Uno modo ꝓut intellectus ⁊ ratio eſt potiſſime natu
ra hoĩs: quia ſm eã hõ in ſpecie potiſſime cõſtituit̃. ⁊ ſm hoc na/
turales delectationes hominũ dici poſſunt: que ſunt in eo q̃ꝺ con
tingit ei ſm rationẽ. ſicut delectari in ꝯtẽplatiõe veritatis ⁊ in acti
bus virtutũ eſt naturale homini. Alio modo poteſt ſumi natura ĩ
hoĩe ſm ꝙ cõdiuidit̃ rationi: illud. ſ. quod eſt cõmune homini et
alijs: precipue ꝙ rationi nõ obedit. ⁊ ſm hoc ea que ꝑtinent ad cõ
ſeruationẽ corporis: vel ſm indiuiduũ: vt cibꝰ: potus: lectus: ⁊ hu/
iuſmodi: vel ſm ſpeciẽ: ſicut venereoꝝ vſus dicuntur homini dele
ctabilia naturaliter. Scḋm vtraſqꝫ aũt delectationes cõtingit ali/
quas eſſe innaturales ſimpliciter loquẽdo: ſed ꝯnaturales ſm q̃d.
Contingit enĩ in aliquo indiuiduo corrumpi aliquod principioꝝ
naturaliũ ſpeciei. ⁊ ſic id quod eſt cõtra naturã ſpeciei poteſt fieri
ꝑ accidẽs naturale huic indiuiduo. ſicut huic aq̃ calefacte eſt natu
rale ꝙ calefaciat. Ita igit̃ cõtingit ꝙ id quod eſt cõtra naturã ho/
minis: vel q̃ntũ ad rationẽ: vel q̃ntũ ad corporis cõſeruationẽ fiat
huic homini cõnaturale propter aliquã corruptionẽ nature in eo
exiſtentem. Que quidẽ corruptio poteſt eſſe vel ex parte corporis:
ſiue ex egritudine. ſicut febricitãtibꝰ dulcia vident̃ amara: ⁊ econ/
uerſo. vel propter malã cõplexionẽ: ſicut aliqui delectant̃ in come
ſtione terre: vel carbonũ: vel aliquoꝝ huiuſmodi. vel etiã ex parte
aĩe: ſicut propter cõſuetudinẽ aliq̃ delectant̃ in comedendo homi
nes: vel in coitu beſtiarũ: aut maſculoꝝ: aut aliquoꝝ huiuſmodi: q̃
nõ ſunt ſm naturã humanã. ¶ Ad octauũ. ſ. vtrũ delectationi ſit
aliq̃ delectatio cõtraria. Dicẽdũ ꝙ delectatio in affectiõibꝰ aĩe ſic
dictũ eſt proportionat̃ quieti in corporibꝰ naturalibꝰ. Dicunt̃ aũt
due eſſe quietes ꝯtrarie: q̃ ſunt in cõtrarijs terminis. ſicut quies q̃
eſt ſurſum ei que eſt deorſum: vt dicit̃. v. phiſi. vnde ⁊ cõtingit in
affectibus anime duas delectationes eſſe contrarias.

¶ De cauſis delectationũ DIS. .XVI.

DEinde cõſiderandũ eſt de cauſis delectationis
Et circa hoc querunt̃ octo. Primo vtrũ
operatio ſit propria cauſa delectationis. Secũdo vtrũ
motus ſit cauſa delectationis. Tertio vtrũ ſpes ⁊ me/
moria. Quarto vtrum triſtitia. Quinto vtrũ actiones alioꝝ ſint no
bis delectationis cauſa. Sexto vtrũ benefacere alteri ſit cauſa de/
lectationis. Septimo vtrũ ſilitudo ſit cauſa delectatiõis. Octauo
vtrũ admiratio ſit cauſa delectationis. ¶ Ad primũ. ſ. vtrũ operatio
ſit cauſa delectationis. Dicendũ ꝙ ſicut ſupra dictũ eſt: ad delecta
tionẽ duo requirunt̃. ſ. cognitio boni ꝯueniẽtis: ⁊ cognitio huiuſ/
modi adeptionis. Utrũqꝫ autẽ boni in q̃dã cõparatione cõſiſtit.

nã actualis cognitio operatio quedã eſt. Silr autẽ bonũ ꝯueniẽs adipiſcimur aliq̃ operatione. ipſa autẽ opatio ꝓpria eſt quoddã bonũ ꝯueniens. vnde oportet ꝙ oĩs delectatio aliquã operationẽ ꝯſequat. Ad ſecũdũ. ſ. vtrũ motus ſit cauſa delectationis. Dicẽdũ ꝙ ad delectationẽ tria requirunt. ſ. duo quoꝝ ꝯiũctio eſt delectabilis: ⁊ tertiũ quod eſt cognitio huiuſmodi ꝯiũctionis. ⁊ ſm hec tria mot⁹ efficit delectabilis: vt phs dicit in. vij. ethi. ⁊ in p̃mo retho. Nã ex parte noſtra qui delectamur: trãſmutatio nobis efficit delectabilis propter hoc ꝙ natura noſtra trãſmutabilis eſt. et propter hoc ꝙ eſt nobis ꝯueniẽs nũc: nõ erit nobis conueniẽs poſtea. ſicut calefieri ad ignẽ eſt ꝯueniẽs homini in hieme: nõ aũt in eſtate. ex parte v̾o boni delectãtis quod nobis ꝯiũgit ſit etiã trãſmutatio delectabilis: quia actio cõtinuata alicui⁹ agẽtis auget effectũ. ſicut cũ aliq̃s diutius appropinquat igni magis calefit ⁊ deſiccat. Naturalis autẽ habitudo in q̃dã mẽſura cõſiſtit. ⁊ ideo q̃n cõtinuata preſentia delectabilis ſupercedit menſurã naturalis habitudinis: efficit remotio ei⁹ delectabilis. ex parte v̾o cognitionis quia hõ deſiderat cognoſcere aliquod totũ ⁊ perfectũ. cũ ergo nõ poteſt aliq̃ nunc apprehẽdere tota ſimul delectat in his trãſmutatio vt vnũ trãſeat ⁊ ſic totũ ſentiat. Vñ Augu. dicit in. iiij. confeſ. Nõ vis vtiq̃ ſtare ſyllabã ſed tranſuolare vt alie veniãt ⁊ totum audias. Ita ſemꝑ oĩa ex quib⁹ vnũ aliquid cõſtat: ⁊ nõ ſunt oĩa ſil̃ plus delectant oĩa q̃ ſingula ſi poſſint ſentiri oĩa. Si ergo ſit aliq̃ res cuius natura ſit intrãſmutabilis ⁊ nõ poſſit in ea fieri exceſſus naturalis habitus ꝑ cõtinuationẽ delectabilis: ⁊ q̃ poſſit totũ ſuũ delectabile ſil̃ mouere: nõ erit ei trãſmutatio delectabilis. ⁊ quanto alique delectationes plus adhuc accedũt: tanto plus cõtinuare poſſunt. ¶ Ad tertiũ. ſ. vtrũ ſpes ⁊ memoria ſint cauſa delectationis: Dicendũ ꝙ delectatio cauſat ex preſentia boni ꝯueniẽtis ſm ꝙ ſentit vel q̃litercũq̃ ꝑcipit. Eſt autẽ aliq̃d preſens nobis dupliciter. Vno modo ſm cognitionẽ, put. ſ. cognitũ eſt in cognoſcẽte ſm ſuã ſiĩtudinẽ. Alio modo ſm rem, put. ſ. vnũ alteri realiter cõiũgit vel actu vel potẽtia ſm quẽcũq̃ coniũctionis modũ. ⁊ quia maior eſt ꝯiũctio ſm rem q̃ ſm ſiĩtudinẽ: que eſt coniũctio cõditionis. Itẽ quia maior eſt coniũctio rei in actu q̃ in potẽtia: ideo maxima eſt delectatio que ſit ꝑ ſenſum: qui requirit preſentiã rei ſenſibilis. Secũdũ autẽ gradũ tenet delectatio ſpei: in qua nõ ſolũ eſt ꝯiũctio delectabilis ſm apprehenſionẽ: ſed etiã ſm facultatem vel poteſtatẽ adipiſcẽdi bonũ quod delectat. Tertiũ autẽ gradum tenet delectatio memorie: que habet ſolã ꝯiũctionẽ apprehẽſiõis.

¶ Ad quartũ. ſ. vtrũ triſtitia ſit cauſa delectationis. Dicẽdũ ꝙ triſtitia poteſt dupliciter ꝯſiderari. Vno modo ſm ꝙ eſt ĩ actu. alio modo ſm ꝙ eſt in memoria. ⁊ vtroq̃ modo poteſt eſſe triſtitia cã delectationis. Triſtitia ſiquidẽ in actu exiſtẽs eſt cauſa delectationis inquantũ facit memoriã rei dilecte: de cuius abſentia aliq̃s triſtat: ⁊ tñ de ſola eius apprehenſione delectat. Memoria autẽ triſtitie ſit delectabilis propter ſequentẽ euaſionẽ. nã carere malo accipit in ratione boni. vñ ſm ꝙ hõ apprehendit ſe euaſiſſe ab aliq̃bus triſtib⁹ ⁊ doloroſis accreſcit ei gaudij materia: ſm ꝙ Aug. dicit. xxij. de ciui. dei: ꝙ ſepe leti triſtiũ meminim⁹: ⁊ ſani doloꝝ ſine dolore: ⁊ inde ampli⁹ leti ⁊ grati ſum⁹. Et in viij. cõfeſ. dicit: ꝙ q̃nto maius periculũ fuit in prelio: tãto erit maius gaudiũ in triũpho

¶ Ad quintũ. ſ. vtrũ actiones alioꝝ ſint nobis cauſa delectatiõis. Dicẽdũ ꝙ ſicut iam dictũ eſt: ad delectationẽ duo requirunt. ſ. cõſecutio proprij boni: ⁊ cognitio proprij boni conſecuti. Tripliciter igit operatio alteri⁹ poteſt eſſe delectationis cauſa. Vno modo inquantũ ꝑ opationẽ alicui⁹ cõſeq̃mur aliquod bonũ. ⁊ ſm hoc operationes illoꝝ qui nobis aliquod bonũ faciũt ſunt nobis delectabiles: quia bene pati ab alio ẽ delectabile. Alio modo ſm ꝙ ꝑ opationes alioꝝ efficit nobis aliq̃ cognitio vel eſtimatio proprij boni. ⁊ propter hoc hoĩes delectant in hoc ꝙ laudant vel honorant ab alijs: quia. ſ. ꝑ hoc accipiũt eſtimationẽ in ſeipſis eſſe aliq̃d bonũ. ⁊ quia iſta eſtimatio fortius generat ex teſtimonio bonoꝝ ⁊ ſapiẽtũ: ideo in boꝝ laudib⁹ ⁊ honorib⁹ hoĩes magis delectant. ⁊ quia adulator eſt apparẽs laudator: propter hoc etiã adulationes ſunt aliquib⁹ delectabiles. ⁊ quia amor eſt alicui⁹ boni: ⁊ admiratio eſt alicui⁹ magni: iccirco amari ab alijs ⁊ in admiratione haberi eſt delectabile: inquãtũ ꝑ hoc homini ſit eſtimatio proprie bonitatis vel magnitudinis: in quib⁹ aliquis delectat. Tertio modo inq̃ntũ ipſe opatiões alioꝝ ſi ſint bone eſtimant vt bonũ propriũ propter vim amoris: qui facit eſtimare amicũ q̃ſi eundẽ ſibi. ⁊ ꝑ odiũ: q̃d facit eſtimare bonũ alteri⁹ eſſe ſibi cõtrariũ: efficit mala opatio inimici delectabilis. Vñ dicit. j. Corinth. xiij. ꝙ charitas nõ gaudet ſuper iniquitate: ſed cõgaudet veritati.

¶ Ad ſextũ. ſ. vtrũ benefacere alteri ſit cauſa delectationis. Dicendũ ꝙ hoc ipſum quod eſt benefacere alteri poteſt triplici ratione eſſe delectationis cauſa. Vno mõ ꝑ cõparationẽ ad effectũ: quod eſt bonũ in alterũ ꝯſtitutũ. ⁊ ſm hoc inquantũ bonũ alteri⁹ reputam⁹ q̃ſi bonũ noſtrũ propter vnionem amoris: delectamur in bono quod ꝑ nos ſit alijs precipue amicis: ſicut in bono proprio. Secundo ꝑ cõparationẽ ad finẽ. ſicut cũ aliquis ꝑ hoc ꝙ alteri benefacit ſperat conſeq̃ aliquod bonũ ſibiipſi vel a deo vel ab hoĩe. ſpes autẽ eſt delectationis cauſa. Tertio mõ ꝑ cõparationẽ ad principiũ. ⁊ ſic hoc quod eſt benefacere alteri poteſt eſſe delectabile ꝑ cõparationẽ ad triplex principiũ. Quoꝝ vnũ eſt facultas benefaciendi. ⁊ hoc benefacere alteri ſit delectabile inquantũ per hoc ſit homini quedã imaginatio abundantis boni in ſeipſo exiſtentis: ex quo poſſit alij cõicare. ⁊ ideo hoĩes delectant in filijs ⁊ in proprijs operib⁹: ſicut quib⁹ cõicat ꝓpriũ bonũ. Aliud principiũ eſt habitus inclinãs: ſm quẽ benefacere eſt alicui connaturale. vnde liberales delectabiliter dant alijs. Tertiũ principiũ eſt motiuũ: puta cũ aliq̃s mouet ab aliquo quẽ diligit ad benefaciendũ alicui. Oĩa enĩ que facim⁹ vel patimur propter amicũ: delectabilia ſunt: quia amor eſt precipua cauſa delectationis. ¶ Ad ſeptimũ. ſ. vtrũ ſiĩtudo ſit cauſa delectationis. Dicendũ ꝙ ſiĩtudo eſt quedã vnitas. vnde id quod eſt ſimile inquãtũ eſt vnũ eſt delectabile ſicut ⁊ amabile. ⁊ ſiquidẽ id quod eſt ſimile propriũ bonũ nõ corrumpat ſed augeat: eſt ſimpliciter delectabile: puta hõ homini: et iuuenis iuueni. Si v̾o ſic corruptiuũ proprij boni ſit ꝑ accidens efficit faſtidioſum vel cõtriſtans. nõ quidẽ inquantũ eſt ſimile et vnũ: ſed inq̃ntũ corrumpit id quod eſt magis vnũ. Qꝫ aũt aliquid ſimile corrũpat bonũ propriũ: ꝯtingit dupliciter. Vno modo quia corrumpit menſurã proprij boni ꝑ quendã exceſſum. bonũ enĩ ꝑcipue corporale: vt ſanitas in q̃dã cõmenſuratione ꝯſiſtit. ⁊ propter ſupabundantes cibi vel quelibet delectatiões corporales faſtidiũtur. Alio modo ꝑ directã cõtrarietatẽ ad propriũ bonũ. ſicut figuli abominant alios figulos: nõ inq̃ntũ ſunt figuli: ſed inq̃ntũ ꝑ eos amittũt excellentiã propriã ſiue propriũ lucrũ: q̃ appetũt ſicut propriũ bonũ. ¶ Ad octauũ. ſ. vtrũ admiratio ſit cauſa delectationis. Dicendũ ꝙ adipiſci deſiderata eſt delectabile. ⁊ ideo q̃nto alicui⁹ rei amate magis creſcit deſideriũ: tanto magis ꝑ adeptionẽ creſcit delectatio. ⁊ etiã in ipſo augmento deſiderij ſit augmentũ delectationis: ſm ꝙ ſit etiã ſpes rei amate. ſicut dictũ eſt ꝙ ipſum deſideriũ ex ſpe eſt delectabile. eſt autẽ admiratio deſideriũ quoddã ſciẽdi: quod in hoĩe cõtingit ex hoc ꝙ videt effectũ ⁊ cauſam ignorat: vel ex hoc ꝙ cauſa talis effectus excedit cognitionẽ aut facultatẽ ipſius. ⁊ ideo admiratio eſt cauſa delectationis inq̃ntũ habet ꝯiũctam ſpem conſequẽdi cognitionẽ eius q̃d ſcire deſiderat: ⁊ ꝓpter hoc oĩa mirabilia ſunt delectabilia: ſicut que ſunt rara: ⁊ oẽs repreſentationes rerũ: etiã que in ſe nunc ſunt delectabiles. Gaudet enĩ aĩa in collocutione vnius ad alterũ: quia cõferre vnũ alteri eſt proprius ⁊ connaturalis actus rationis: vt phs dicit in ſua poetria. ⁊ propter hoc etiã liberari a periculis magnis eſt magis delectabile quia eſt admirabile: vt dicit in p̃mo rhetorice.

¶ De effectibus delectationis. DIS. .XVII.

DEinde conſiderãdũ eſt de effectib⁹ delectationis. Et circa hoc querunt q̃ttuor. Primo vtrũ delectatiõis effectus ſit dilatare. Secũdo vtrũ delectatio cauſet deſideriũ ſuiipſius. Tertio vtrũ delectatio impediat vſum rationis. Quarto vtrũ delectatio ꝑficiat operationẽ. ¶ Ad primũ. ſ. vtrũ delectationis effectus ſit dilatare. Dicendũ ꝙ latitudo eſt quedã dimẽſio magnitudinis corporalis. vñ in affectionib⁹ aĩe nõ niſi ſm methaphorã dicit. dilatatio autẽ dicit q̃ſi motus ad latitudinẽ. ⁊ cõpetit delectationi ſm duo q̃ ad delectationẽ requirunt. Quoꝝ vnũ eſt ex parte apprehenſiue virtutis q̃ apprehẽdit ꝯiũctionẽ alicui⁹ boni ꝯueniẽtis. Ex hac autẽ apprehenſione apprehẽdit ſe hõ ꝑfectionẽ quandã adeptũ: q̃ eſt ſpũalis magnitudo. ⁊ ſm hoc anim⁹ hoĩs dicit ꝑ delectationẽ magnificari ſeu dilatari. Aliud autẽ eſt ex parte appetitiue virtutis: q̃ aſſentit rei delectabili: ⁊ in ea quieſcit quodãmodo ſe ei prebẽs ad eam interius capiendã. ⁊ ſic dilatat affectus hoĩs ꝑ delectationẽ q̃ſi ſe tradens ad ꝯtinẽdũ interius rem delectantẽ. ¶ Ad ſecũdũ. ſ. vtrũ delectatio cauſet deſideriũ ſuiipſius. Dicendũ ꝙ delectatio dupliciter poteſt ꝯſiderari. Vno modo ſm ꝙ eſt in actu. Alio modo ſm ꝙ eſt in memoria. Item ſitis vel deſideriũ dupliciter accipi poteſt Vno modo ꝓprie ſm ꝙ importat appetitũ rei nõ habite. alio mõ cõiter ſm ꝙ importet excluſionẽ faſtidij. ¶ Scõm quidẽ igit ꝙ ẽ ĩ actu delectatio nõ cauſat ſitim vel deſideriũ ſuiipſius ꝑ ſe loquẽdo: ſed ſolũ ꝑ accidẽs. Si tñ ſitis vel deſideriũ dicat rei nõ habite

appetitus.nā delectatio eſt affectio appetitus circa rem preſentē.
ſed cōtingit rem preſentē non perfecte haberi. ⁊ hoc poteſt eſſe vel
ex parte rei habite: vel ex parte habētis. Ex parte quidē rei habite
eo ꝙ res habita nō eſt tota ſimul: vnde ſucceſſiue recipit̄. ⁊ dū ali-
quis delectat̄ in eo quod habet: deſiderat potiri eo quod reſtat. ſi-
cut qui audit primā partē verſus: ⁊ in hoc delectat̄: deſiderat aliā
partē verſus audire: vt Augu. dicit. iiij. cōfeſ. ⁊ hoc modo oēs fere
delectationes corporales faciūt ſuiipſarū ſitim quouſqꝫ conſumū-
tur: eo ꝙ tales delectationes conſequunt̄ aliquē motū. ſicut patet
in delectatiōibꝰ ciboꝝ. Ex parte autē ipſius habētis: ſicut cū aliqͥs
aliquā rem in ſe imperfectā exiſtētē nō ſtatim perfecte habet: ſed
paulatim acquirit. ſicut in mūdo iſto percipiētes aliquid imꝑfecte
de diuina cognitiōe delectamur: ⁊ ipſa delectatio excitat ſitim vel
deſideriū perfecte cognitionis. ſm quod poteſt intelligi quod ha-
bet̄ Eccī. xxiiij. Qui bibūt me adhuc ſitient. Si vō ꝑ ſitim aut deſi-
deriū intelligat̄ ſola intenſio affectus tollens faſtidiū: ſic delecta-
tiones ſpūales maxime faciunt ſitim vel deſideriū ſuiipſarū. Dele-
ctatiōes enī corporales que augmētate vel cōtinuate faciūt ſuper-
creſcētiā naturalis habitudinis efficiunt̄ faſtidioſe: vt patet in de-
lectatione ciboꝝ. ⁊ propter hoc qū iam aliquis peruenit ad ꝑfectū
in delectationibꝰ corporalibꝰ faſtidit eas: ⁊ qn̄qꝫ appetit aliquas
alias. ſed delectationes ſpūales nō ſuperexcreſcunt naturalē habi-
tudinē: ſed ꝑficiūt naturā. Vn̄ cū ꝑueniūt ad cōſumptionē in ipſis
tunc ſunt magis delectabiles: niſi forte ꝑ accidens inqn̄tū opationi
ↄtēplatiue adiūgunt̄ alique operationes virtutū corporaliū: que
per aſſiduitatē operādi laſſant̄. Et ꝑ hunc etiā modū poteſt intelli-
gi quod dicit̄ Eccī. xxiiij. Qui bibet me adhuc ſitiet: quia etiam de
angelis ꝗ ꝑfecte deū cognoſcunt ⁊ delectant̄ in ipſo. Dicit̄ .j. Pe. j
ꝙ deſiderāt in eū cōſpicere. Si vō cōſideret̄ delectatio ꝓut eſt in
memoria ⁊ nō in actu: ſic ꝑ ſe nata eſt cauſare ſuiipſius ſitim ⁊ de-
ſideriū: qn̄. ſ. hō redit ad illam diſpoſitionē: in qua erat ſibi dele-
ctabile quod preterijt. Si vō imutatꝰ ſit ab illa diſpoſitione me-
moria delectatiōis nō cauſat in eo delectationē ſed faſtidiū: ſicut
pleno exiſtenti memoria cibi. ¶ Ad tertiū. ſ. vtrū delectatio impe-
diat vſum rationis. Dicendū ꝙ ſic phs dicit in. x. ethi. delectatio-
nes proprie adaugēt operationes: extranee vō impediūt. Eſt ergo
quedā delectatio que habet̄ de ipſo actu rationis. ſicut cū aliquis
delectat̄ in ↄtēplando vel ratiocinādo. ⁊ talis delectatio nō impe-
dit vſum rationis: ſed adiuuat ipm. quia illud attētius operamur
in quo delectamur. attētio autē adiuuat operationē. Sed delecta-
tiones corporales impediūt vſum rationis triplici ratiōe. Primo
quidē ratione diſtractionis. quia ſicut iam dictū eſt: ad ea in qui-
bus delectamur multū attēdimꝰ. Cū aūt attētio fortiter inheſerit
alicui rei debilitat̄ circa alias res: vl̄ totaliter ab eis reuocat̄. ⁊ ſm
hoc ſi delectatio corpal̄ fuerit magna: vel totaliter impediet vſum
rationis ad ſe animi intenſionē attrahēdo: vel multum impediet.
Secūdo ratione cōtrarietatis. Quedā enī delectationes maxime
ſuperexcedentes ſunt cōtra ordinē rationis. ⁊ ꝑ hunc modū phs di-
cit in. vj. ethi. ꝙ delectationes corporales corrumpūt extimatio-
nē prudentie. nō autē extimationē ſpeculatiuā: cui nō cōtrarian-
tur: puta ꝙ triangulus habet tres angulos equales duobꝰ rectis.
Secūdū aūt pmū modū vtrāqꝫ impedit. Tertio modo ſm quādā
ligationē inquantū. ſ. ad delectationē corporalem ſequit̄ qdā trāſ-
mutatio corporalis: maior etiā ꝙꝫ in alijs paſſionibꝰ quanto vehe-
mētius afficit̄ appetitus ad rem preſentē ꝙꝫ ad rem abſentē: hu-
iuſmodi autē corporales perturbationes impediūt vſum ratiōis.
ſicut patet in vinolentis: qui habēt vſum rationis ligatū vel impe-
ditū. ¶ Ad qrtū. ſ. vtrū delectatio ꝑficiat opationē. Dicēdū ꝙ de-
lectatio dupliciter opationē ꝑficit. Vno modo ꝑ modū finis. non
quidē ſm ꝙ finis dicit̄ id propter quid eſt aliqͥd: ſed ſm ꝙ omne
bonū cōpletiue ſuꝑueniēs poteſt dici finis. ⁊ ſm hoc dicit phs in
x. ethi. ꝙ delectatio ꝑficit opationē. ſicut quidā finis ſuperueniēs
inqn̄tū. ſ. ſuꝑ h̄ bonū qḋ eſt opatio: ſuꝑuenit aliud bonū qḋ ē de-
lectatio: ꝗ importat quietationē appetitꝰ in bono ꝑſuppoſito. Se-
cūdo mō ex pte cauſe agētis. nō qdē directe: qꝛ phs dicit i. x. eth.
ꝙ ꝑficit delectatio opationē: non ſicut medicꝰ ſanū: ſed ſicut ſani-
tas. indirecte aūt inqn̄tū. ſ. agens delectat̄ in ſua actione vehemē-
tius attēdit ad ipſā: ⁊ diligentius ad eā opat̄. ⁊ ſm h̄ dr̄ in. x. eth.
ꝙ delectatiōes adaugēt ꝓprias opatiōes: ſꝫ impediūt extraneas.

¶ De bonitate vel malicia delectationū. DIS. .XVIII.

DEinde cōſiderandū eſt de bonitate vel malicia delectationū. Et circa h̄ querūt̄ qͣttuor.
Primo vtrū oīs delectatio ſit mala. Secūdo vtrū oīs
delectatio ſit bona. Tertio vtrū aliq̄ delectatio ſit opti-
mū. Quarto vtrū delectatio ſit menſura vel regula ſm quā iudice-
tur bonū vel malū in moribꝰ. ¶ Ad pmū. ſ. vtrū oīs delectatio ſit
mala. Dicendū ꝙ ſicut dicit̄. x. ethi. aliqui poſuerunt oēs delecta-
tiones malas. Cuius ratio videt̄ fuiſſe quia intenſionē ſuā refere-
bant ad ſolas delectationes ſenſibiles ⁊ corporales: ꝗ ſunt magis
manifeſte. Nā ⁊ in ceteris intelligibilia a ſenſibilibꝰ antiq̄ phi nō
diſtinguebāt: nec intellectū a ſenſu: vt dicit̄ in li. de aīa. delectatio-
nes autē corporales arbitrabant̄ oēs eſſe malas: vt ſic hoīes q̄ ad
delectationes īmoderatas ſunt proni: a delectationibꝰ ſe retrahē-
tes ad mediū virtutis perueniant. ſed hec eſtimatio nō fuit conue-
niens. Cū enī nullus poſſit viuere ſine aliqua ſenſibili ⁊ corporali
delectatione: ſi illi qui docent oēs delectationes eſſe malas depre-
hendant̄ aliquas delectationes ſuſcipere magis hoīes ad delecta-
tiones erunt ꝓcliues exēplo operū verboꝝ doctrina pretermiſſa.
In operationibꝰ enī ⁊ paſſiōibꝰ humanis: in quibꝰ experiētia plu-
rimū valet: magis mouēt exēpla ꝙꝫ verba. Dicendū eſt ergo aliqͥs
delectatiōes eſſe bonas ⁊ aliquas malas. Eſt enī delectatio quies
appetitiue virtutis in aliquo bono amato: ⁊ cōſequēs aliquā ope-
rationē. Vn̄ huiuſmodi ratio duplex accipi poteſt. Vna quidē ex
parte boni: in quo aliquis quieſcēs delectat̄. bonū enī ⁊ malū in
moralibꝰ dicit̄ ſm ꝙ cōuenit rationi vel diſcordat ab ea vt dictū
eſt. ſicut in rebus naturalibꝰ aliquid dicit̄ naturale ex eo ꝙ ↄuenit
nature. Innaturale vō ex eo ꝙ a natura diſcordat. ſicut igit̄ in na-
turalibꝰ eſt quedā quies naturalis: ꝗ. ſ. eſt in eo quod cōuenit na-
ture: vt cū graue quieſcit deorſuꝫ: ⁊ quedā innaturalis: ꝗ eſt in eo
quod repugnat nature. ſicut cū graue quieſcit ſurſū. Ita ⁊ in mo-
ralibus eſt quedā delectatio bona ſm ꝙ appetitꝰ ſuperior aut in-
ferior requieſcit in eo quod ↄuenit rationi. ⁊ quedā mala ex eo ꝙ
quieſcit in eo quod a ratione diſcordat ⁊ a lege dei. Alia ratio ac-
cipi poteſt ex parte operationū. quarū quedā ſunt bone: ⁊ quedā
male. Operationibꝰ autē magis ſunt affines delectationes ꝗ ſunt
eis coniūcte ꝙꝫ cōcupiſcētie: que tpe eas precedūt. vnde cū cōcupi-
ſcētie bonarū operationū ſint bone malarū vō male: multomagis
delectationes bonarū opationū ſunt bone: malarū vō male. ¶ Ad
ſecundū. ſ. vtrū oīs delectatio ſit bona. Dicendū ꝙ ſicut aliq̄ ſtoy-
coꝝ poſuerūt oēs delectationes eſſe malas: ita epicuri poſuerunt
delectationē ſm ſe eſſe bonū: ⁊ ꝑ ↄſequēs oēs delectatiōes eē bo-
nas. qui ex hoc decepti eſſe vident̄: ꝙ nō diſtinguebāt inter id qḋ
eſt bonū ſimpliciter: ⁊ id quod eſt bonum quo ad hūc. ſimpliciter
quidē bonū eſt quod ſm ſe bonū eſt. Cōtingit autē aliquod non
ſm ſe bonū eſſe huic bonū dupliciter. Vno modo quia eſt ei ↄue-
niens ſm diſpoſitionē in qua nūc eſt: que tn̄ non eſt naturalis. ſic
leproſo bonū eſt qn̄qꝫ comedere aliq̄ venenoſa: que nō ſunt ſim-
pliciter ↄueniētia cōplexioni humane. Alio modo quia id qḋ nō
eſt ↄueniēs eſtimat̄ vt ↄueniēs. Et quia delectatio eſt quies appe-
titus in bono: ſi ſit ſimpliciter bonuꝫ id in quo quieſcit appetitus
erit ſimpliciter delectatio ⁊ ſimpliciter bona. ſi autē nō ſit ſimplici-
ter bonū: ſed quo ad hūc quidē tūc nec delectatio eſt ſimpliciter.
ſed huic nec eſt bona ſimpliciter: ſed bona ſm quid: vel apparens
bona. ¶ Ad tertiū. ſ. vtrū aliqua delectatio ſit optimū. Dicēdū ꝙ
plato nō poſuit oēs delectatiōes eſſe malas ſicut ſtoyci: neqꝫ oēs
eē bonas ſicut epicuri: ſed quaſdā eſſe bonas ⁊ quaſdā malas. ita
tn̄ ꝙ nullū ſit ſummū vel optimū: ſed quantū ex eius rationibꝰ da-
tur intelligi in duobus defecit. In vno quidē quia cū videret dele-
ctationes ſenſibiles ⁊ corporales in quodā motu ⁊ generatiōe cō-
ſiſtere: ſicut patet in repletione ciboꝝ ⁊ huiuſmodi: eſtimauit oēs
delectationes cōſequi generationē ⁊ motū. vnde cū generatio et
motus ſint actus imꝑfecti: ſequebat̄ ꝙ delectatio non haberet ra-
tionē vltime perfectionis. ſed hoc manifeſte falſum apparet in de-
lectationibus intellectualibꝰ. Aliquis enī nō ſolū delectat̄ in gene-
ratione ſcientie: puta cū addiſcit aut mirat̄: ſicut dictū eſt. ſed etiā
in contēplando ſm ſcientiā iam acquiſitā. Alio vō modo quia di-
cebat optimū id quod eſt ſimpliciter bonū ſūmū. quod. ſ. eſt ipſuꝫ
bonū quaſi abſtractū ⁊ nō participatū. ſicut ipſe deus eſt ſummū
bonū. Nos autē loquimur de optimo in rebus humanis. optimū
autē in vnaquaqꝫ re eſt vltimꝰ finis. finis autē vt dictū eſt dupli-
citer dicit̄. ſ. ipſa res ⁊ vſus rei. ſicut finis auari eſt vel pecunia vel
poſſeſſio pecunie. ⁊ ſm hoc vltimus finis hoīs dici poteſt vel ipſe
deus qui eſt ſūmū bonū ſimpliciter: vel fruitio ipſius: que impor-
tat delectationē qndā ī vltimo fine. ⁊ ꝗ hūc modū aliq̄ delectatio
hoīs poteſt dici optimū inter bona humana. ¶ Ad quartū. ſ. vtrū
delectatio ſit menſura vel regula boni vel mali moralis. Dicendū
ꝙ bonitas vel malicia moralis principaliter in volūtate conſiſtit.
Vtrū autē voluntas ſit bona vel mala precipue ex fine cognoſcit̄.

illud autem habetur pro fine in quo voluntas quieſcit. quies autē voluntatis ꝛ cuiuſlibet appetitus in bono eſt delectatio. ꝛ ideo ſcd̄m delectationē voluntatis humane precipue iudicatur homo bonus vel malus. Eſt eniꝫ bonꝰ ꝛ virtuoſus qui gaudet in operibꝰ virtutū. malus aūt qui in opibꝰ malis. delectationes aūt appetitus ſenſitiui nō ſunt regula moralis bonitatis vel malicie. nā cibꝰ ꝯmuniter delectabilis ē ſcd̄m appetitum ſenſitiuū bonis ꝛ malis. ſed voluntas bonoꝝ delectatur in eis ſm ꝯuenientiā rationis quā nō curat voluntas maloꝝ. Ex p̄dictis patere pōt ꝙ multiplex eſt delectatio. eſt enī delectatio naturalis: ſicut ſenſus nāliter delectatur in preſentia ſenſibilis ſibi ꝯuenientis. vt viſus in coloribꝰ. auditus in ſonis melodioſis. olfactꝰ in odoribꝰ. ꝛ guſtus in ſaporibꝰ. pſ̄. Delectaſti me dn̄e in factura tua: pōt enī guſtꝰ delectari in cibo delicato vel potu ꝯuenienti nature ſine peccato ꝛ homo ſanctus in aſpectu picturaꝝ vel alterius rei pulchre ex ſola ꝯplacētia nāli. ¶ Iteꝫ eſt delectatio beſtialis: qn̄. ſ. homo inordinate delectatur in re qua non dꝫ vel vltra q̄ꝫ dꝫ aut modo quo nō debet. Exēplū huius habemus Ben̄. iij. Uidit mulier lignū ꝙ eſſet bonū ꝛ ad veſcendum ſuaue ꝛ pulchrū: oculis aſpectuqꝫ delectabile ꝛ tulit de fructu illiꝰ ꝛ ꝯmedit: hec delectatio fuit culpabilis nō q2 lignū maluꝫ eſſet de ſe: ſed q2 ꝓhibitum: Eſau etiā in edulio vilis lenticule vltra q̄ꝫ debuit delectatus eſt: ꝛ peccauit ex gula. Yſaac autē in delicato cibo heduloꝝ ꝛ delicate parato nō peccauit: vnde māifeſtuꝫ eſt ꝙ in ipſis creaturis nō eſt vitiū ſed in abuſu ſumentiū. Dauid etiā ſimiliter in aſpectu berſabee delectatus eſt tanq̄ꝫ in re q̄ nō debuit ꝛ vltra q̄ꝫ debuit. Alij ſunt q̄ delectantur in rebus oīno malis ꝛ illicitis. Sicut in mēdacijs ꝛ periurijs: in fornicationibꝰ: furtis: rapinis: homicidijs: ꝛ huiuſmodi. Yſaie. j. In abominationibꝰ aīa eoꝝ delectata ē. Itē prouerb. xx. Luxurioſa res vinū ꝛ tumultuoſa ebrietas quicunqꝫ his delectatur non erit īnocens. Item eſt delectatio ſpiritualis ꝛ gratioſa: qn̄. ſ. delectatur intellectus in ꝯſideratione ſapiētie: ſic dicitur Sap. viij. Immortalis in cogitatiōe ſapiētia: ꝛ ī amicitia illiꝰ delectatio bona: affectꝰ etiā ī diuine dulcedinis degustatione. pſ̄. Aīa mea exultabit ī dn̄o ꝛ delectabitur ſup ſalutari ſuo. Idē delectare ī dn̄o ꝛ dabit tibi petitiōes cordis tui. Itē in laude dei ꝛ grāꝝ actiōe. pſ̄. Cātabo dn̄o in vita mea pſallā deo meo q̄diu ſū. Iocūdū ſit ei eloquiū meū: ego vō delectabor ī dn̄o. Itē ī ſacramēti eucharistie pceptiōe. Sap. xvj. angeloꝝ eſca nutriuiſti ꝓpluꝫ tuū ꝛ paratuꝫ panē de celo preſtitiſti illis ſine labore ꝛ omne delectamentū habentē ꝛ oīs saporis ſuauitatē. ¶ Iteꝫ in puritate cordis ꝛ bonoꝝ operatione. Eccl̄i. xxx. Nō eſt cenſus ſup cenſum ſalutis corporis: ꝛ non eſt oblectamentū ſuper cordis gaudiū. ¶ Iteꝫ eſt delectatio glorioſa. pſ̄. Iuſti epulentur ꝛ exultent in ꝯſpectu dei ꝛ delectentur in leticia. Idem adimplebis me leticia cū vultu tuo delectatiōes in dextera tua vſqꝫ in finē. His viſis patet quomō vnuſquiſqꝫ debeat ſe habere circa delectationes: q2 delectatio nālis eſt moderāda ne videlicet excedat ꝓprios limites excedendo: delectatio beſtialis ꝛ vitioſa ē oīno fugienda: tn̄ quanto aliquis magis debet eſſe ſapiens ꝛ modeſtus. ꝛ magis elongari a vita beſtiali: tāto amplius dꝫ abhorrere tales delectatiōes: delectatio ſpiritualis eſt deguſtanda: delectatio glorioſa totis precordiis appetēda.

¶ De dolore ꝛ triſticia. DIS. XIX.

DEinde conſiderandū eſt de dolore ꝛ triſticia. ꝛ circa hoc primo ꝯſiderandū eſt de dolore ſcd̄m ſe. Secūdo de cauſis eius. Tertio de effectibꝰ eius. Quarto de remedijs eius. Quinto de bonitate vel malicia eius. ¶ Circa primū conſideranda ſunt octo. Primo vtrū dolor ſit paſſio aīe. Secūdo vtrū ſit idem qd̄ triſticia. Tertio vtrū triſticia vel dolor ſit ꝯtraria delectationi. Quarto vtrū oīs triſticia cōtrarietur delectatiōi. Quinto vtrū delectationi ꝯtēplatiōis ſit aliq̄ triſticia ꝯtraria. Sexto vtrū magis ſit fugiēda triſticia q̄ꝫ delectatio appetēda. Septimo vtrū dolor exterior ſit maior q̄ꝫ dolor interior. Octauo de diuerſis ſpeciebꝰ doloris ſeu triſticie. ¶ Ad p̄mū ſcꝫ vtrū dolor ſit paſſio aīe: dicenduꝫ ꝙ ſicut ad delectationeꝫ duo requiruntur. ſ. ꝯiunctio boni ꝛ pceptio huiꝰ ꝯiunctionis. ita etiaꝫ ad dolorē duo requiruntur. ſ. ꝯiunctio alicuiꝰ mali qd̄ ea ratione ē malū: q2 priuat aliqd̄ bonū ꝛ pceptio huiꝰ ꝯiunctionis: quicq̄d aūt cōiungitur ſi nō habeat reſpectu eius cui ꝯiungitur rationē boni vel mali: nō poteſt cauſare delectatiōeꝫ vel dolorē. Ex quo patet ꝙ aliq̄d ſub ratione boni vel mali eſt obiectū delectatiōis ꝛ doloris: bonū aūt ꝛ malum inquātum hmōi ſunt obiecta appetitus: vnde patet ꝙ delectatio ꝛ dolor ad appetitū ptinent. Omnis aūt motus appetitiuꝰ ſeu inclinatio ꝯſequens apprehenſionē ptinent ad appetitū intellectiuū vel ſenſitiuū. Nam inclinatio appetitus naturalis nō conſequitur apprehenſioneꝫ ipſius appetentis: ſed alterius. Cuꝫ igitur delectatio ꝛ dolor p̄ſupponant in eodem ſubiecto ſenſum vel apprehenſionē aliaꝫ: manifeſtū eſt ꝙ dolor ſicut ꝛ delectatio eſt in appetitu intellectiuo vel ſenſitiuo. Omnis aūt motus appetitꝰ ſenſitiui dicitur paſſio ꝛ p̄cipue illi qui in defectum ſonant: vnde dolor ſcd̄m ꝙ eſt in appetitu ſenſitiuo ꝓpriiſſime dicitur paſſio anime. ſic moleſtie corporales ꝓprie paſſiōes corporis dicuntur: vnde ꝛ Aug. xiiij. de ciuitate dei. dolorē ſpecialiter egritudinem nominat. Sciēdū aūt ꝙ dolor dicitur eſſe corporis q2 cauſa doloris eſt in corpore puta cum patimur aliquod nociuuꝫ corpori: ſed motus doloris ſemp eſt in anima. naꝫ corpus nō poteſt dolere niſi dolente anima vt Aug. dicit. ¶ Ad ſcd̄m. ſ. vtrū triſticia ſit idem quod dolor. dicēdum ꝙ triſticia ꝛ dolor ex duplici apprehenſione cauſari poſſunt ſcꝫ ex apprehenſione exterioris ſenſus. ꝛ ex apprehenſione interiori ſiue intellectus ſiue imaginationis. interior aūt apprehenſio ad plura ſe extendit q̄ꝫ exterior eo ꝙ quecunqꝫ cadunt ſub exteriori apprehenſione cadunt ſub interiori: ſed nō econuerſo. Sola igitur illa delectatio que ex interiori apprehenſione cauſatur. gaudium nominatur. ꝛ ſimiliter ſolus ille dolor qui ex apprehenſione interiori cauſatur. nominatur triſticia. ꝛ ſicut illa delectatio que exteriori apprehēſione cauſatur. delectatio quidem nominatur. non aūt gaudiuꝫ. Ita ille dolor qui exteriori apprehenſione cauſatur nominatur quidem dolor. non aūt triſticia. Sic igitur triſticia eſt quedam ſpecies doloris ſicut gaudium delectationis. Et nota ꝙ quia ſenſus exterior non pcipit niſi p̄ſens: vis autem cognitiua interior poteſt pcipere preſens p̄teritum ꝛ futurum. ꝛ ideo triſticia poteſt eſſe de preſenti p̄terito. ꝛ futuro. Dolor aūt corporalis qui ſequitur apprehenſioneꝫ ſenſus exterioris non poteſt eſſe niſi de p̄ſenti. Item ſenſibilia tactus ſunt doloroſa. non ſolum inquantum ſunt improportionata virtuti apprehenſiue: ſed etiam inquātum ꝯtrariantur nature. alioꝝ vero ſenſuum ſenſibilia poſſunt quideꝫ eſſe improportionata virtuti apprehenſiue. nō tamen ꝯtrariantur nature niſi in ordine ad ſenſibilia tactus: vnde ſolus homo qui eſt animal pfectuꝫ in cognitione delectatur in ſenſibilibꝰ alioꝝ ſenſuum ſcd̄m ſeipa. Alia vero animalia nō delectantur in eis niſi ſcd̄m ꝙ referuntur ad ſenſibilia tactꝰ: vt dicitur in. iij. ethi. Et ideo de ſenſibilibꝰ alioꝝ ſenſuū non dicitur eē dolor ſcd̄m ꝙ ꝯtrariantur delectatiōi naturali: ſed magis triſticia q̄ cōtrariatur gaudio aīali. ſic igitur ſi dolor accipiatur ꝓ corporali dolore qd̄ vſitatius ē dolor ex oppoſito diuiditur ꝯtra triſticiā ſcd̄m diſtinctionē apprehēſiōis interioris ꝛ exterioris licet q̄tū ad obiecta delectatio ad plura ſe extendat q̄ꝫ dolor corporalis. ſi vero dolor accipiatur cōmuniter. ſic dolor eſt genus triſticie. vt dictū eſt. ¶ Ad tercium. ſ. vtrū dolor ꝯtrarietur delectationi. dicendū ꝙ ſicut p̄hus dicit in. x. ethi. contrarietas eſt differētia ſcd̄m formā. forma aūt ſeu ſpecies paſſionis ꝛ motus ſumitur ex obiecto vel termino. vnde cū obiecta delectationis ꝛ triſticie ſeu doloris ſint contraria. ſ. bonū preſens ꝛ malum preſens ſequitur ꝙ dolor ꝛ delectatio ſint ꝯtraria. ¶ Ad quartum. ſ. vtrum oīs triſticia contrarietur omni delectatiōi dicendum ꝙ ſicut dicitur in. x. meth. contrarietas eſt differentia ſcd̄m formam. forma autem eſt ꝛ ſpecialis ꝛ generalis. vnde cōtingit eſſe aliqua contraria ſm formaꝫ generis. ſicut virtus ꝛ vitium ꝛ ſm formam ſpeciei. ſicut iuſticia ꝛ iniuſticia. Eſt autem conſiderandum ꝙ quedam ſpecificantur ſcd̄m formas abſolutas ſicut ſubſtantie ꝛ qualitates. quedā vero ſpecificantur per compationem ad aliquid extra. ſicut paſſiones ꝛ motus recipiunt ſpeciem ex terminis ſiue ex obiectis. In his ergo quoꝝ ſpecies cōſiderantur ſcd̄m formas abſolutas cōtingit quidem ſpecies que continentur ſub cōtrarijs generibꝰ nō eſſe contrarias ſm rationem ſpeciei. non tamē contingit ꝙ habeant aliquam affinitatē vel ꝯuenientiā adinuicē. In temperantia enī ꝛ iuſticia que ſunt in contrarijs generibꝰ virtute. ſ. ꝛ vitio nō ꝯtrariantur adinuicē ſm rationem proprie ſpeciei nec tamen habent aliquā affinitatē vel ꝯſequentiā adinuicem: ſed in illis quoꝝ ſpecies ſumūtur ſm habitudinē ad aliquid extrinſecū contingit ꝙ ſpecies ꝯtrarioꝝ generum nō ſolum nō ſunt cōtrarie adinuicem: ſed etiā habent quandā ꝯuenientiā ꝛ affinitatē ad inuicem. eo ꝙ eodē modo ſe habere ad contraria ꝯtrarietatē inducit. ſicut accedere ad albū ꝛ accedere ad nigrū habent rationem cōtrarietatis: ſed contrario modo ſe habere ad contraria habet rationem ſimilitudinis. ſicut recedere ab albo ꝛ accedere ad nigrum ꝛ hoc maxime apparet in contradictione que eſt principium oppoſitionis. nam in affirmatione ꝛ negatione eiuſdem conſiſtit oppoſitio. ſicut album ꝛ non album. In affirmatione autem vnius oppoſitorum ꝛ negatione alterius attenditur conuenientia ꝛ ſimilitudo. vt ſi dicam nigrum ꝛ non album. triſticia autem ꝛ delectatio cum

ſint paſſiones ſpecificant̄ ex obiectis. ⁊ quideꝫ ſꝫ genus ſuū cōtra-
rietatē habent. nam vnuꝫ ꝑtinet ad ꝓſecutioneꝫ. aliud vero ad fu-
gā: q̄ ſe habēt ī appetitu: ſicut affirmatio ⁊ negatio in ratiōe. vt dr̄
in ſexto ethi. ⁊ ideo triſticia ⁊ delectatio q̄ ſunt de eodeꝫ habēt op
poſitionē adinuiceꝫ ſm̄ ſpeciē. triſticia vero ⁊ delectatio de diuer
ſis. ſi qdem illa diuerſa nō ſint oppoſita ſed diſpata nō ſunt oppo-
ſita adinuicē ſcd̄m rationē ſpeciei. ſed ſunt ēt diſpate. ſicut triſtari
de morte amici ⁊ delectari in ꝯtemplatiōe. ſi vero illa diuerſa ſint
ꝯtraria. tunc triſticia ⁊ delectatio nō ſoluꝫ habēt ꝯtrarietatem ſm̄
rationeꝫ ſpeciei. ſed ēt habent ꝯuenientiam ⁊ affinitatem. ſicut gau-
dere de bono ⁊ triſtari de malo. ¶ Ad qntum. ſ. vtrū delectatōi cō
templationis ſit aliq̄ triſticia ꝯtraria. dicendū ꝙ delectatio ꝯtem-
platiōis poteſt intelligi dupliciter. vno modo ita ꝙ ꝯtemplatio ſit
delectatiōis cauſa ⁊ nō obiectū. ⁊ tunc delectatio nō eſt de ipſa ꝯ
templatiōe. ſed de re ꝯtemplata. ꝯtingit āt ꝯtemplari aliquid noci
uum ꝯtriſtans ſicut ⁊ aliquid ꝯueniens ⁊ delectās. vnde ſi ſic de-
lectatio ꝯtemplatiōis accipiat̄. nihil ꝓhibet delectatiōi ꝯtempla-
tiōis eſſe triſticiam ꝯtrariā. Alio modo pōt dici delectatio ꝯtem-
platiōis. qꝛ ꝯtemplatio eſt eius obiectum ⁊ cā. puta cū aliquis de
lectat̄ de hoc ipſo qd̄ ꝯtemplat̄. ⁊ ſicut dicit Grego. Nicenꝰ ei de-
lectatiōi q̄ eſt ſm̄ ꝯtemplationem nō opponit̄ aliq̄ triſtitia. ⁊ hoc
idē philoſophus dicit in primo thopicoꝝ. ⁊ in. x. ethi. ſed hoc eſt
intelligendū ꝑ ſe loquendo. cuius ratio ē qꝛ triſticia ꝑ ſe ꝯtrariat̄
delectatiōi q̄ eſt de ꝯtrario obiecto. ſicut delectatiōi que ē in calore
ꝯtrariat̄ triſticia q̄ eſt de frigore. obiecto āt ꝯtemplatiōis nihil eſt
ꝯtrarium. ꝯtrarioꝝ. n. rationes ſm̄ ꝙ ſunt apprehenſe nō ſunt cō-
trarie. ſed vnum ꝯtrarium ē ratio cognoſcendi aliud. vnde delec-
tationi que ē in ꝯtemplando nō pōt ꝑ ſe loquendo eſſe aliqua tri
ſticia ꝯtraria. ſed nec ēt habet triſticiam annexā. ſicut corporales
delectationes q̄ ſunt vt medicine quedā ꝯtra aliquas moleſtias. ſi
cut cum aliquis delectatur in potu ex hoc ꝙ anxiat̄ ſiti. qn̄ auteꝫ
iam tota ſitis ē repulſa ceſſat delectatio potus. delectatio. n. ꝯtem
platiōis nō cauſat̄ ex hoc ꝙ excludat̄ aliqua moleſtia. ſed ex hoc
ꝙ eſt ſm̄ ſeipſam delectabilis. non. n. eſt generatio ſed opatio q̄-
dam ꝑfecta vt dictuꝫ ē. ꝑ accidens āt admiſcet̄ triſticia delectatio
ni apprehenſionis. ⁊ hoc dupliciter. vno modo ex ꝑte organi. alio
modo ex impedimēto apprehenſionis. ex ꝑte āt organi admiſcet̄
triſticia vel dolor apprehenſioni directe quidē in viribꝰ apprehē-
ſiuis ſenſitiue ꝑtis: q̄ habent organuꝫ corporale vel ex ſenſibili: qd̄
eſt ꝯtrarium debite ꝯplexioni organi. ſicut guſtus rei amare ⁊ ol-
fatus rei fetide. vel ex ꝯtinuitate ſenſibilis cōuenientis qd̄ ꝑ aſſi-
duitatem facit ſuperexcreſcentiam naturalis habitus. ⁊ ſic reddit̄
apprehēſio ſenſibilis. q̄ priꝰ erat delectabilis tedioſa. ſed hec duo
directe in ꝯtemplatione mentis locū non habent. qꝛ mens nō hēt
organum corporale. vnde dicit̄ Sap. viij. ꝙ nō habet ꝯtemplatio
mentis nec amaritudinē nec tediū. ſed quia mēs humana vtit̄ in-
ꝯtēplando viribus apprehenſiuis ſenſitiuis in quaꝝ actibus ac
cidit laſſitudo. ideo indirecte admiſcent̄ aliqua afflictio vel dolor
ꝯtemplationi. ſed neutro modo triſticia ꝯtēplationi ꝑ accidēs ad
iuncta ꝯtrariat̄ delectationi eius. nā triſticia que ē de impedimē-
to ꝯtēplationis non ꝯtrariat̄ delectationi ꝯtēplationis ſed magis
habet affinitatē ⁊ ꝯuenientiā cū ipſa vt ex dictis patet. triſticia ve
ro vel afflictio que ē de laſſitudine corporali. nō ad idē genus re-
fert̄. vnde penitus eſt diſpata. ⁊ ſic manifeſtū eſt ꝙ delectationi q̄
ē de ipſa ꝯtēplatione nulla triſticia contrariat̄ nec adiungit̄ ei ali
qua triſticia niſi ꝑ accidens. ¶ Ad ſextū. ſ. vtrū magis ſit fugienda
triſticia q̄ꝫ delectatio appetēda. dicendū ꝙ ꝑ ſe loquendo appeti-
tus delectatiōis ē fortior q̄ꝫ fuga triſticie. cuius ratio ē: qꝛ delecta
tionis cā eſt bonū ꝯueniens. cā auteꝫ doloris ſeu triſticie ē aliqd̄
malū repugnans. ꝯtingit āt eſſe aliqd̄ bonū ꝯueniens abſqꝫ omni
diſſonātia. nō auteꝫ pōt eſſe aliquod malū abſqꝫ omni ꝯueniētia
repugnans: vn̄ delectatio pōt eſſe integra ⁊ ꝑfecta: triſticia āt ſem
per eſt ſm̄ ꝑtē. vnde naturaliter maior eſt appetitus delectatiōis
q̄ꝫ fuga triſticie. alia vero ratio eſt: qꝛ bonū qd̄ eſt obiectū delecta-
tionis ꝓpter ſeipſuꝫ appetit̄. malū autē quod ē obiectū triſticie ē fu-
giendū inq̄ntuꝫ eſt priuatio boni. qd̄ autē eſt ꝑ ſe. potius eſt eo qd̄
eſt ꝑ aliud. cuiꝰ etiā ſignum apparet in motibus naturalibus. naꝫ
oīs motus naturalis intenſior ē in fine cū appropinquat ad termi
num ſue nature ꝯuenientē q̄ꝫ in p̄ncipio cū recedit a termino ſue
nature nō ꝯueniēti. q̄ſi natura magis tēdat in id qd̄ ē ſibi ꝯuenieſ
q̄ꝫ fugiat id qd̄ eſt ſibi repugnans. vnde ⁊ īclinatio appetitiue vir
tutis ꝑ ſe loquendo vehementiꝰ tendit in delectationē q̄ꝫ fugiat
triſticiā. ſꝫ ꝑ accidēs ꝯtingit ꝙ triſticiā aliq̄s magis fugit q̄ꝫ delec
tationē appetat. ⁊ hoc tripliciter. Primo qdē ex ꝑte apphēſiōis.
quia vt Aug. dicit. x. de trini. Amor magis ſentit̄ cū eum ꝑdit in
digentia. Ex indigētia. n. amati ꝓcedit triſticia que ē ex amiſſiōe
alicuius boni amati. vel ex incurſu alicuiꝰ mali ꝯtrarij. delectatio
aūt non habet indigentiā boni amati: ſed q̄ſcit in eo iā adepto.
Cū igit̄ amor ſit cā delectationis ⁊ triſticie. in tāto magis fugitur
triſticia. quātomagis ſentitur amor ex eo ꝙ ꝯtrariat̄ amori. Se-
cūdo ex ꝑte cauſe ꝯtriſtātis vel dolorē inferentis q̄ repugnat bo-
no magis amato q̄ꝫ ſit bonū illud in quo delectamur. magis eniꝫ
amamꝰ ꝯſiſtentiā corꝑis naturalē q̄ꝫ delectationē cibi. Et ideo ti-
more doloris q̄ ꝓuenit ex flagellis vel alijs huiuſmodi q̄ ꝯtrariāt̄
bone ꝯſiſtentie corꝑis dimittimꝰ delectationē ciboꝝ vel alioꝝ hu
iuſmodi. Tertio ex ꝑte affectus inquātū ſcꝫ triſticia impedit non
vnā tm̄ delectationē ſed oēs. ¶ Ad ſeptimū. ſ. vtrū dolor exterior
ſit maior q̄ꝫ interior. dicendū ꝙ dolor interior ⁊ exterior in vno ꝯ
ueniunt. ⁊ in duobꝰ differūt. Conueniunt qdē in hoc ꝙ vterqꝫ eſt
motꝰ appetitiue virtutis. differūt āt ſcd̄m illa duo q̄ ad triſticiam
⁊ delectationē requirunt̄. ſ. ſcd̄m cauſam q̄ eſt bonū vel malū ꝯiū
ctū. ⁊ ſcd̄m apprehenſionē. cā aūt doloris exterioris eſt malū ꝯiū-
ctū qd̄ repugnat corꝑi. cā aūt doloris interioris eſt malū ꝯiunctū
qd̄ repugnat appetitui. dolor āt exterior ſequit̄ apprehēſionē ſen
ſus ⁊ ſpecialiter tactus. dolor āt ⁊ timor ſequit̄ apprehenſionē in
teriorē imaginatiōis. ſ. vel ēt ratiōis. Si igit̄ cōparat̄ cā īterioris
doloris ad cām exterioris vna ꝑ ſe ꝑtiet ad appetitū. cuiꝰ ē vterqꝫ
dolor. alie vero ꝑ aliud. Nā dolor interior ē ex hoc ꝙ aliqd̄ repu-
gnat ipſi appetitui. Dolor āt exterior ex hoc ꝙ repugnat appetitui
qꝛ repugnat corꝑi. ſemꝑ āt qd̄ eſt ꝑ ſe eſt prius eo qd̄ eſt ꝑ aliud.
vnde ex ꝑte iſta dolor interior p̄eminet dolori exteriori. ſimiliter
ēt ⁊ ex ꝑte apprehenſionis. nā apprehenſio rationis ⁊ imaginatio
nis ē altior q̄ꝫ apprehenſio ſenſus tactꝰ. vnde ſimpliciter ⁊ ꝑ ſe lo-
quendo dolor interior potior ē q̄ꝫ dolor exterior. cuius ſignum ē
ꝙ ēt dolorē exteriores aliquis volūtarie ſuſcipit vt euitet dolorē
interiorē ⁊ in q̄ꝫtum nō repugnat dolor exterior interiori appeti-
tui. ſit quodāmodo delectabilis ⁊ iocūdus iteriori gaudio. q̄ꝫdo-
que tn̄ dolor exterior eſt cū interiore dolore. ⁊ tunc dolor augetur
nō ſolū enī dolor interior eſt maior q̄ꝫ exterior. ſed ēt vniuerſali-
ter Quicqd̄. n. eſt repugnans corꝑi poteſt eſſe repugnans interiori
appetitui. ⁊ quicquid apprehendit̄ ſenſu poteſt apprehendi ima-
ginatione ⁊ ratione ſed nō ꝯuertit̄. ⁊ ideo ſignāter dicit̄ Eccī. xxv
oīs plaga triſticia cordis ē. qꝛ ēt dolores exterioꝝ plagaꝝ ſub īte-
riori cordis triſticia ꝯprehēdunt̄. ¶ Ad octauum. ſ. de ſpeciebus
triſticie. dicendum ꝙ ad rationē ſpeciei ꝑtinet ꝙ ſe habeat ex ad-
ditione ad genus. ſed generi poteſt aliqd̄ addi dupliciter. vno mō
qd̄ ꝑ ſe ad ipſum ꝑtinet ⁊ virtute ꝯtinet̄ in ipſo. ſicut rationale addi
tur aīali ⁊ talis additio facit veras ſpecies alicuiꝰ generis. vt pa
tet ꝑ phm̄ ī. vij. ⁊. viij. meth. Aliquid vero addit̄ generi quaſi ali
quid extraneū a ratiōe ipſius ſicut ſi albū animali addatur vel ali-
quid huiuſmodi. ⁊ talis additio n̄ facit veras ſpecies generis. ſm̄
ꝙ cōmuniter loquimur de genere ⁊ ſpeciebus. Interdū. n. aliquid
dicitur eſſe ſpecies alicuius generis. propter hoc ꝙ habet aliquid
extraneum ad quod applicat̄ generis ratio. Sicut carbo ⁊ flāma
dicit̄ ſpecies ignis propter applicationem nature ignis ad materi
am alienam. ⁊ ſimilitudo loquendi dicuntur aſtrologia ⁊ perſpe-
ctiua ſpecies mathematice. inquātum principia mathematica ap
plicantur ad materiam naturalem. ⁊ hoc modo loquendi aſſignā-
tur hic ſpecies triſticie per applicationem rationis triſticie ad ali-
quid extraneuꝫ: quod quidem extraneum accipi poteſt vel ex par-
te cauſe obiecti. vel ex parte effectus. proprium enim obiectum tri
ſticie eſt proprium malum. vnde extraneum obiectum triſticie po
teſt accipi vel ſm̄ alterum terminum tm̄. quia ſcilicet eſt malum.
ſed non proprium. ⁊ ſic eſt miſericordia que eſt triſticia de alieno
malo: inquantum tamen eſtimatur vt proprium. vel quantum ad
vtrunque. qꝛ neque eſt de ꝓprio neque de malo ſed de bono alie
no. inquantum tamē bonum alienum eſtimatur vt proprium ma
lum ⁊ ſic eſt inuidia. proprius autem effectus triſticie conſiſtit in-
quadam fuga appetitus. vnde extraneum circa effectum triſticie
poteſt accipi quātum ad alterum tantum. quia ſcilicet tollitur fu-
ga. ⁊ ſic ē anxietas que ſic aggrauat animū vt non appareat aliqd̄
refugium. vnde alio nomine dicitur anguſtia. ſi vero intm̄ ꝓcedat
talis aggrauatio. vt etiam exteriora membra īmobilitet ab opere
quod ꝑtinet ad accidiam. ſic erit extraneum q̄ꝫtū ad vtrunque: qꝛ
nec eſt fuga nec eſt in appetitu. ideo autem ſpecialiter accidia dici
tur vocem amputare. quia vox inter omnes exteriores motus ma
gis exprimit interiorem conceptum ⁊ affectum non ſolum in hōi
bus ſed etiam in alijs animalibus. vt dicitur in primo politice.

De cauſis doloris. DIS.XX.

DEinde ↄſiderandū eſt de cauſis doloris: ⁊ circa hoc querunt̃ q̃ttuoꝛ. Primo vtrū bonū amiſſū ſit cā doloris vl̃ mag̃ malū ↄiunctū. Scd̃o vtrū cõcupiſcentia ſit cauſa doloris. Tertio vtrū appetitus vnitatis ſit cauſa doloris. Quarto vtrū poteſtas cui nõ poteſt reſiſti ſit cauſa doloris. ¶ Ad primū .ſ. vtrū bonū amiſſum magis ſit cauſa doloris ꝙ̃ malū cõiunctū. dicendū ꝙ ſi hoc mõ ſe haberent priuatiões in appꝛehenſione aĩe: ſicut ſe habent in ipſis rebus iſta queſtio nullius momenti eſſe videret̃. malū enĩ eſt priuatio boni. priuatio aũt in rerū natura nihil aliud eſt ꝙ̃ carentia oppoſiti habitus: ſm̃ hoc ergo idem eſſet triſtari de bono amiſſo et de malo habito: ſed triſticia eſt motus appetitus appꝛehenſionẽ ſequentis In appꝛehenſione aũt ipſa priuatio habet rationẽ cuiuſdã entis. vñ dicit̃ ens rationis: ⁊ ſic malū cum ſit priuatio ſe habet ꝑ modū ↄtrarij. ⁊ ideo quantū ad motū appetitiuū differt. vtrum reſpiciat principalius malū ↄiunctū vel bonū amiſſū: ⁊ q꜠ motus appetitꝰ animalis hoc mõ ſe habet in operationibus aĩe: ſicut motus naturalis in rebus naturalibꝰ: ex ↄſideratione naturaliū motuū vnitas accipi poteſt. Si enĩ accipiamus in motibus naturalibus acceſſū ⁊ receſſū. acceſſus ꝑ ſe reſpicit id qđ eſt ↄueniens nature. receſſus aũt ꝑ ſe reſpicit id qđ eſt ↄtrariū: ſicut graue ꝑ ſe recedit a loco ſuperioꝛi. Accedit aũt naturaliter ad locū inferiorẽ. ſed ſi accipiamꝰ cauſam vtriuſq; motus .ſ. grauitatẽ. ipſa grauitas ꝑ prius inclinat ad locum deoꝛſum ꝙ̃ retrahat a loco ſurſum a quo recedit vt deoꝛſum tendat. ſic igit̃ cum triſticia in motibus appetitiuis ſe habeat ꝑ modū fuge vel receſſus. delectatio autẽ ꝑ modū ꝓſecutionis vel acceſſus ſicut delectatio ꝑ prius reſpicit bonū adeptū quaſi ꝓprium obiectū: ita triſticia reſpicit malū ↄiunctū: ſed cauſa delectationis ⁊ triſticie .ſ. amoꝛ per prius reſpicit bonū ꝙ̃ malū. Sic ergo eo mõ quo obiectū eſt cauſa paſſionis: magis ꝓprie eſt cauſa triſticie ⁊ doloris malū ↄiunctum ꝙ̃ bonū amiſſum. ¶ Ad ſcd̃m .ſ. vtrū ↄcupiſcentia ſit cauſa doloris. dicendū ꝙ triſticia eſt quidā motus appetitus aĩalis. motus aũt appetitus ſicut dictū eſt habet ſimilitudinẽ appetitus naturalis. cuius duplex cauſa aſſignari poteſt. vna per modū finis. alia ſicut vnde eſt principiū motus ſicut deſcenſionis coꝛpoꝛis grauis. cauſa ſicut finis eſt locus deoꝛſum principiū autẽ motus eſt inclinatio naturalis que eſt ex grauitate cauſa aũt motus appetitiui ꝑ modū finis eſt eius obiectū. ⁊ ſicut ſupra dictū eſt ꝙ cauſa doloris ſeu triſticie eſt malū ↄiunctū. cauſa aũt ſicut vñ eſt principiū talis motus eſt interioꝛ inclinatio appetitus qui quidẽ ꝑ prius inclinat̃ ad bonū ⁊ ex ↄſequẽti ad repudiandū malū cõtrariū. ⁊ ideo huiuſmodi motus appetitiui primū principiū eſt amoꝛ: qui eſt prima inclinatio appetitus ad bonū cõſequẽdū. Scd̃m aũt principiū eſt odiū qđ eſt inclinatio prima appetitus ad malū fugiendū: ſed q꜠ ↄcupiſcẽtia vel cupiditas eſt primus effectus amoꝛis quo maxĩe delectat̃. Ideo frequẽter Augu. cupiditatẽ vel ↄcupiſcentiã ꝓ amoꝛe ponit. ⁊ hoc mõ ↄcupiſcentiam dicit eſſe vniuerſalẽ cauſam doloris. Sed ipſa ↄcupiſcentia ſm̃ ꝓpriã rationẽ ↄſiderata eſt quidẽ interdū cauſa doloris. Oẽ enĩ qđ impedit motū ne ꝑueniat ad terminū eſt ↄtrariū motui. id aũt qđ eſt ↄtrariū motui appetitus eſt ↄtriſtans. ⁊ ſic ꝑ ↄſequens ↄcupiſcentia ſit cauſa triſticie inquãtū de retardatione boni ↄcupiti vel totali ablatione triſtamur. vniuerſalis autẽ cauſa doloris eſſe nõ põt: q꜠ magis dolemus de ſubtractione bonoꝝ pꝛeſentiū in quibus iā delectamur ꝙ̃ futuroꝝ que ↄcupiſcimus. ¶ Ad tertiū .ſ. vtrū appetitus vnitatis ſit cauſa doloris. dicendū ꝙ eo mõ quo ↄcupiſcentia vel cupiditas boni eſt cauſa doloris: etiã appetitus vnitatis vel amoꝛ cauſa doloris eſt ponẽdus. bonū enĩ vniuſcuiuſq; rei in quadã vnitate ↄſiſtit put .ſ. vnaqueq; res habet in ſe vnita illa ex quibus ↄſiſtit eius ꝑfectio. vñ ⁊ platonici poſuerũt vnum eſſe primū ſicut ⁊ bonū. vñ naturaliter vnūquodq; appetit vnitatẽ ſicut ⁊ bonitatẽ. ⁊ ꝓpter hoc ſicut amoꝛ vel appetitus boni eſt cauſa doloris: ita ⁊ amoꝛ vel appetitus vnitatis. ¶ Ad quartū .ſ. vtrū poteſtas maioꝛ cui nõ põt reſiſti ſit cauſa doloris. dicendū ꝙ ſicut dictū eſt: malū ↄiunctū eſt cauſa doloris vel triſticie ꝑ modū obiecti. Id ergo qđ eſt cauſa ↄiunctionis debet poni cauſa doloris vel triſticie. Manifeſtū eſt aũt hoc eſſe ↄtra inclinationẽ appetitus vt malū pꝛeſentialiter inhereat. qđ aũt eſt ↄtra inclinationẽ alicuius nunq̃ aduenit ei niſi ꝑ actionẽ alicuius foꝛtioꝛis. ⁊ iõ poteſtas maioꝛ eſſe ponit̃ cã doloris ab Aug. Sed ſciendū eſt ꝙ ſi poteſtas foꝛtioꝛ intantū inualeſcat ꝙ mutet ↄtrariã inclinationẽ in inclinationẽ ꝓpriã iam nõ erit aliqua repugnãtia vel violẽtia. ſicut qñ agens foꝛtius coꝛrũpendo coꝛpus graue aufert ei inclinationẽ qua tendit deoꝛſum: ⁊ tunc ferri ſurſum nõ eſt violentū: ſed naturale. ſic igit̃ ſi aliqua poteſtas maioꝛ intãtū inualeſcat ꝙ auferat inclinationẽ voluntatis: vel appetitus ſenſitiui ex ea nõ ſequit̃ doloꝛ vel triſticia: ſed tũc ſolū ſequit̃ qñ remanet inclinatio appetitus in ↄtrariū. ⁊ inde eſt qđ Aug. dicit ꝙ voluntas reſiſtẽs poteſtati foꝛtioꝛi cauſat doloꝛẽ. ſi enĩ nõ reſiſteret ſed cederet conſentiendo non ſequeret̃ doloꝛ ſed delectatio.

De effectibus doloris vel triſticie. DIS.XXI.

DEinde ↄſiderandū eſt de effectibus doloris vel triſticie. ⁊ circa hoc querunt̃ quattuoꝛ. Primo vtrū doloꝛ auferat facultatẽ addiſcẽdi. Scd̃o vtrū aggrauatio animi ſit effectus doloris. Tertio vtrū doloꝛ vel triſticia impediat vel debilitat omnẽ opationẽ. Quarto vtrū triſticia noceat coꝛpoꝛi magis ꝙ̃ alie paſſiones. Ad primū .ſ. vtrū doloꝛ auferat facultatẽ addiſcendi. dicendū q꜠ oẽs potẽtie aĩe in vna eſſentia aĩe radicant̃: neceſſe eſt ꝙ qñ intentio aĩe vehementer trahit ad opationẽ vnius potentie: retrahat ab opatione alterius. vnius enĩ potentie nõ põt eſſe niſi vna intentio: et ꝓpter hoc ſi aliq̃d ad ſe trahat totã intentionẽ aĩe vel magnã partẽ ipſiꝰ nõ cõpatit̃ ſecū aliq̃d aliud qđ magnã attractionẽ requirat. Manifeſtū eſt aũt ꝙ doloꝛ ſenſibilis maxime trahit ad ſe intentionē aĩe: q꜠ naturaliter vnūquodq; tota intentiõe tendit ad repellendū ↄtrariū: ſicut etiã in naturalibus apparet. Silr̃ etiā manifeſtū eſt ꝙ ad addiſcendū aliquid de nouo: requirit̃ ſtudiū ⁊ conatus cū magna intentiõe. vt patet ꝑ illud qđ dicit̃ Prouer. i. Si queſieris ſapientiã quaſi pecuniã ⁊ ſicut theſauros effoderis eam tũc intelliges diſciplinã. ⁊ ideo ſi ſit doloꝛ intenſus impedit̃ hõ ne tunc aliquid addiſcere poſſit: ⁊ tantū põt intendi ꝙ nec etiam inſtante doloꝛe põt hõ aliquid ↄſiderare etiã qđ prius ſciuit. In hoc tñ attendit̃ diuerſitas ſm̃ diuerſitatẽ amoꝛis quẽ hõ habet ad addiſcẽdū vel ↄſiderandū: qui quanto maioꝛ fuerit: magis retinet̃ intentionẽ animi ne oĩno ferat̃ ad doloꝛẽ. ¶ Ad ſcd̃m .ſ. vtrū aggrauatio animi ſit effectus doloris. dicendū ꝙ affectus paſſionū aĩe. quãq; metaphoꝛice noĩat̃ ſm̃ ſĩlitudinẽ ſenſibiliū coꝛpoꝝ: eo ꝙ motus appetitus aĩalis ſunt ſimiles oꝛdinationibus ⁊ inclinatiõibus appetitus naturalis: et ꝑ hunc modū feruoꝛ attribuit̃ amoꝛi. dilatatio delectatiõi ⁊ aggrauatio triſticie. dicit̃ enĩ hõ aggrauari ex eo ꝙ aliquo pondere impedit̃ a ꝓpꝛio motu. Manifeſtū eſt aũt ex pꝛedictis ꝙ triſticia ꝓuenit ex aliquo malo pꝛeſenti: qđ quidẽ ex hoc ipſo qđ repugnat motui voluntatis aggrauat animū inquãtū impedit ipſū ne fruat̃ eo ꝙ vult: ⁊ ſiquidẽ nõ ſit tanta vis mali ↄtriſtantis vt auferat ſpem euadẽdi: lʒ animus aggrauet̃ ꝗ̃tū ad hoc ꝙ in pꝛeſenti potit̃ eo ꝙ vult: remanet tñ motus ad repellendū nociuū ↄtriſtans. ſi võ ſupercreſcat vis mali intantū vt ſpem euaſionis excludat tũc ſimpliciter impedit̃ ⁊ interioꝛ motus animi anguſtiat̃: vt neq; hac neq; illac diuertere valeat: ⁊ quãq; etiā impedit̃ exterioꝛ motus coꝛpoꝛis: ita ꝙ remaneat hõ ſtupidus in ſeipſo. ¶ Ad tertiū .ſ. vtrū doloꝛ vel triſticia impediat omnẽ opationem. dicendū ꝙ ſicut dictū eſt. triſticia quãq; nõ ita aggrauat vel abſoꝛbet animū: vt omnẽ motū interioꝛẽ ⁊ exterioꝛẽ excludat: ſed aliq̃ motus quãq; ex ipſa triſticia cauſant̃: ſic ergo operatio ad triſticiã poteſt dupliciter cõparari. vno mõ ſicut ad id de quo ex triſticia. ⁊ ſic triſticia quãlibet operationẽ impedit. nūq̃ enĩ illud qđ cum triſticia facimus ita bene facimus ſicut illud qđ facimus cū delectatione vel ſine triſticia. cuius ratio eſt q꜠ voluntas eſt cauſa opationis humane. vnde qñ operatio eſt de qua aliquis ↄtriſtat̃: neceſſe eſt ꝙ actio debilitet̃. Alio mõ cõparat̃ operatio ad triſticiā ſicut ad principiū ⁊ cauſam: ⁊ ſic neceſſe eſt ꝙ operatio talis ex triſticia augeat̃: ſicut quãto aliquis magis triſtat̃ de aliqua re: tãto magis conat̃ ad expellendū triſticiã dūmõ ſpes remaneat expellẽdi: alioquin nullus motus vel operatio ex triſticia cauſaret̃. Ad quartū .ſ. vtrū triſticia magis noceat coꝛpoꝛi ꝙ̃ alie paſſiones. dicendū ꝙ triſticia inter oẽs aĩe paſſiões magis coꝛpoꝛi nocet. cuiꝰ rõ eſt q꜠ triſticia repugnat humane vite ꝗ̃tū ad ſpeciē ſui motus ⁊ nõ ſolū ꝗ̃tū ad mẽſurã ſeu quãtitatẽ ſicut alie paſſiones: ↄſiſtit enĩ hũana vita in quadã motione que a coꝛde in cetera mẽbꝛa diffundit̃: que quidẽ motio ↄuenit nature hũane ſm̃ aliquã determinatã menſurã. ſi igit̃ iſta motio ꝓcedat vltra menſurã debitã repugnabit hũane vite ſm̃ quãtitatis menſurã. nõ aũt ſm̃ ſimilitudinẽ ſpeciei. ſi aũt impediat̃ ꝓceſſus hmõi motionis repugnabit vite ſm̃ ſuam ſpeciẽ. Eſt aũt attendendū in oĩbus aĩe paſſionibus ꝙ tranſmutatio coꝛpoꝛalis que eſt in eis materialis eſt cõformis ⁊ ꝓpoꝛtionata motui appetitus qui eſt foꝛmalis ſicut in omnibꝰ materia ꝓpoꝛtionat̃ foꝛme. Ille ergo anime paſſiones que impoꝛ

tant motū appetitus ad ꝓſequendū aliquid non repugnant in tali motione ſm ſpeciē: ſed poſſūt repugnare ſm quātitatē: vt amor gaudiū deſideriū ⁊ hmōi: ⁊ ideo iſta ſm ſpeciē iuuant naturā corporis: ſed ꝓpter exceſſū poſſunt nocere. paſſiones aūt que important motū appetitus cū fuga vel retractiōe quadā repugnāt in tali motione: nō ſolum ſm quātitatē ſed etiā ſm ſpeciē motus. ⁊ iō ſimpliciter nocent: ſicut timor deſperatio ⁊ pre oībus triſticia que aggrauat animū ex malo pñti cuius eſt fortior īpreſſio ꝗ̄ futuri.

¶ De remedijs doloris vel triſticie. DIS.XXII.

DEinde ꝯſiderandū eſt de remedijs doloris vel triſticie. ⁊ circa hoc querunt̄ ꝗ̄nqꝫ. Primo vtrū dolor vel triſticia mitiget̄ ꝑ quālibet delectationē. Scdo vtrū ꝑ fletū. Tertio vtrū ꝑ cōpaſſionē amicoꝝ. Quarto vtrū ꝑ ꝯtemplationē veritatis. Quinto vtrū ꝑ ſomniū.

¶ Ad primū. ſ. vtrū quelibet delectatio mitiget quālibet triſticiā vel dolorē. dicēdū ꝙ ſicut ex predictis patet: Delectatio eſt quedā quies appetitus ī bono ꝯueniēti. triſticia aūt ē ex hoc ꝙ repugnat appetitui. vñ ſic ſe habet delectatio ad triſticiā in motibus appetitiuis: ſicut ſe habet ī corporibus quies ad fatigationē: que accidit ex aliqua tranſmutatione innaturali. nam ⁊ iſta triſticia fatigationē quādā ſeu egritudinē appetitiue virtutis importat. Sicut igit̄ quelibet quies corporis remediū affert ꝯtra quālibet fatigationeꝫ ex quacūqꝫ cauſa innaturali ꝓuenientē: ita quelibet delectatio remediū affert ad mitigandū quālibet triſticiā ex quacūqꝫ ꝓcedat.

¶ Ad ſcōm. ſ. vtrū fletus mitiget triſticiā vel dolorē. dicendū ꝙ lachryme ⁊ gemitus naturaliter mitigāt triſticiā. ⁊ hoc duplici rōne Primo quidē q2 oē nociuū interius clauſum magis affligit: quia magis multiplicat̄ intentio aīe circa ipſuꝫ: ſed qñ ad exteriora diffundit̄ tunc intentio aīe ad exteriora quodāmodo diſgregat̄: ⁊ ſic interior dolor minuit̄. ⁊ ꝓpter hoc qñ hoīes qui ſunt in triſticijs exterius ſuā triſticiā manifeſtant vel fletu vel gemitu: vel etiā vbo mitigat̄ triſticia. Scdo q2 ſemꝑ operatio ꝯueniens hoī ſm diſpoſitionē in qua eſt: eſt ſibi delectabilis. fletus aūt ⁊ gemitus ſunt ꝗ̄dā operationes ꝯuenientes triſtato vel dolenti. ⁊ ideo efficiunt̄ ei delectabiles. cū ergo oīs delectatio aliqualiter mitiget triſticiā vel dolorē: vt dictū eſt. ſequit̄ ꝙ ꝑ fletum ⁊ gemituꝫ triſticia mitiget̄.

¶ Ad tertiū. ſ. vtrū dolor amici cōpatientis mitiget dolorē. dicendū ꝙ naturaliter amicus ꝯdolens in triſticijs eſt ꝯſolatiuus. cuiꝰ duplicē rōnē tangit phus in. ix. Ethi. quarū prima eſt q2 cū ad triſticiā ꝑtineat aggrauare habet rōnē cuiuſdā oneris a quo aliquis aggrauatus alleuiari conat̄. cū ergo aliquis videt de ſua triſticia alios ꝯtriſtatos fit ei quaſi quedam imaginatio ꝙ illud onus alii cū ipſo ferant quaſi conantes ad ipſum ab onere alleuiandū: ⁊ iō leuius fert triſticie onus. ſicut etiā in portandis oneribus corporalibus ꝯtingit. Scda rō: ⁊ melior eſt. q2 ꝑ hoc ꝙ amici ꝯtriſtant̄ ei percipit ſe ab eis amari quod eſt delectabile: vt dictum eſt. vnde cum omnis delectatio mitiget triſticiam: vt dictum eſt. ſequit̄ ꝙ amicus ꝯdolens triſticiā mitiget. ¶ Ad quartū. ſ. vtrū cōtēplatio veritatis mitiget dolorē. dicendū ꝙ ſicut ſupra dictū eſt in ꝯtēplatione veritatis maxima delectatio ꝯſiſtit. oīs aūt delectatio dolorem mitigat. vt dictū eſt. ⁊ ideo ꝯtemplatio veritatis mitigat triſticiam vel dolorē. ⁊ tanto magis quāto magis aliquis ꝑfectius eſt amator ſapientie. ⁊ ideo hoīes ex cōtemplatione diuina ⁊ future beatitudinis in tribulationibus gaudēt. ſm illud Jaco. j. Oē gaudiū exiſtimate fratres cū in tentationes varias incideritis. ⁊ ꝙ eſt amplius etiā inter corporis cruciatus hmōi gaudiū inuenit̄. ſicut tyburtius martyr cum nudatis plantis ſuꝑ ardentes prunas incederet dixit. videt̄ mihi ꝙ ſuꝑ roſeos flores incedam in noīe iheſu chriſti. ¶ Ad quintū. ſ. vtrū ſomnus vel balneū mitigent dolorem dicendū ꝙ ſicut dictū eſt triſticia ſm ſuam ſpeciē repugnat vitali motioni corporis: ⁊ ideo illa que reformant naturam corporalē in debitū ſtatū vitalis motionis repugnant triſticie: ⁊ ipſum mitigāt ꝑ hoc etiā ꝙ hmōi remedijs reducit̄ natura ad debitū ſtatū cauſatur ex his delectatio. hꝫ enī eſt ꝙ delectationē facit. vñ cū oīs delectatio triſticiā mitiget ꝑ hmōi remedia corꝑalia triſticia mitigat̄.

De bonitate vel malicia doloris vel triſticie. DIS. XXIII

DEinde ꝯſiderandū eſt de bonitate vel malicia: doloris vl' triſticie. Et circa hoc querunt̄ ſex. Primo vtrū oīs triſticia ſit malū. Scdo vtrū poſſit eſſe bonū honeſtū. Tertio vtrū poſſit eſſe bonum vtile. Quarto vtrū dolor corporis ſit ſūmū malū. Quinto qualiter oēs hoīes ſe debeant habere circa paſſionē doloris. Sexto qualit̄ oēs hoīes ſe habere debeāt circa triſticie paſſionē. ¶ Ad primū. ſ. vtrū oīs triſticia ſit malū. dicendū ꝙ aliquid poteſt dici bonū vel malū dupliciter. vno modo ſimpliciter ſicut dictum eſt ⁊ ſm ſe: ⁊ ſic oīs triſticia eſt quoddam malum. hoc enim ipſum ꝙ eſt appetitum hominis anxiari de malo preſenti rationem mali habet. Impedit̄ enim per hoc quies appetitus in bono. Alio modo dicit̄ aliquod bonū vel malum ex ſuppoſitione alterius. ſicut verecundia dicitur eſſe bonū ex ſuppoſitione alicuius turpis cōmiſſi. vt dicitur in. iiij. Ethi. Sic igitur ſuppoſito aliquo cōtriſtabili: vel doloroſo ad bonitatē pertinet ꝙ aliquis de malo preſenti triſtetur vel doleat. ꝙ enim nō ꝯtriſtaret̄ vel nō doleret nō poſſet eſſe niſi q2 vel non ſentiret: vel q2 non reputaret ſibi repugnans: ⁊ vtrūqꝫ iſtoꝝ eſt malū manifeſte. ⁊ ideo ad bonitatē pertinet vt ſuppoſita preſentia mali ſequat̄ triſticia vel dolor: ⁊ hoc eſt ꝙ Aug. dicit. viij. ſuꝑ Geñ. ad litterā. Adhuc eſt bonū ꝙ dolet amiſſum bonū. nam niſi aliquod bonū remanſiſſet in natura. nullius boni amiſſi dolor eſſet in pena ſed q2 ſermones morales ſunt in ſingularibus quoꝝ ſunt oppoſitiones: illud ꝙ ſuppoſitione bonū eſt debet bonum iudicari. ſicut ꝙ eſt ex ſuppoſitione voluntariū: voluntariū iudicat̄. vt dicit̄ in iij. Ethi. ⁊ ſupra habitum eſt. ¶ Ad ſecundū. ſ. vtrū triſticia poſſit habere rationē boni honeſti. dicendū ꝙ ſm illam rationē qua triſticia eſt bonū poteſt eſſe bonū honeſtū. Dictū eſt enī ꝙ triſticia eſt bonū: ſm cognitionē ⁊ recuſationē mali. que quidē duo in dolore corporali atteſtant̄ bonitati nature: ex qua prouenit ꝙ ſenſus ſentit: ⁊ natura refugit leſiuū ꝙ cauſat dolorē. In interiori vō triſticia cognitio mali. qñqꝫ quidē eſt per rectū iudiciū rationis: ⁊ recuſatio mali eſt per voluntatē bene diſpoſitam deteſtantē malum omne aūt bonū honeſtū ex his duobus procedit. ſ. ex rectitudine rationis ⁊ voluntatis. vnde manifeſtū eſt ꝙ triſticia poteſt habere rationē boni honeſti. ¶ Ad tertiū. ſ. vtrū triſticia poſſit eſſe bonuꝫ vtile. dicēdū ꝙ ex malo preſenti inſurgit duplex appetitus motus Unus quidē quo appetitus ꝯtrariat̄ malo preſenti: ⁊ ex iſta parte triſticia non habet vtilitatē: q2 id ꝙ eſt preſens non poteſt eſſe nō preſens. Secundus motus conſurgit in appetitu ad refugiendum vel repellendum malum contriſtans: ⁊ quantū ad hoc triſticia habet vtilitatē: ſi ſit de aliquo ꝙ eſt fugiendū. Eſt enim aliquid fugiendū dupliciter. Uno modo propter ſeipſum ex ꝯtrarietate quam habet ad bonum ſicut peccatū. ⁊ ideo triſticia de peccato vtilis eſt ad hoc ꝙ homo fugiat peccatū. ſicut apoſtolus dicit. ij. ad Corin. vij. Gaudeo non q2 contriſtati eſtis: ſed q2 ꝯtriſtati eſtis ad penitentiā. Alio modo eſt aliquid fugienduꝫ: non q2 ſm ſe ſit malum: ſed quia eſt occaſio mali: dum vel homo nimis inheret ei per amorem: vel etiam ex hoc precipitat̄ in aliquod malū: ſicut patet in bonis temporalibus: ⁊ ſm hoc triſticia de bonis tēporalibus poteſt eſſe vtilis. ſicut dicit̄ Eccl. vij. Melius eſt ire ad domū luctꝰ ꝗ̄ ad domū ꝯuiuij. in illa enim finis cunctoꝝ āmonet̄ hominū. Ideo autem triſticia in oī fugiendo eſt vtilis: q2 geminat̄ fugiendi cauſa. nam ipſum malum ſm ſe fugiendū eſt. ipſam autem triſticiaꝫ ſm ſe omnes fugiunt. ſicut etiam omnes bonū appetunt ⁊ delectationem de bono. ſicut ergo delectatio de bono facit vt bonū auidius queratur: ita triſticia de malo facit: vt malum vehementius fugiatur. ¶ Ad quartum ſcilicet: vtrum dolor corporis ſit ſummum malum. dicendū ꝙ impoſſibile eſt aliqueꝫ dolorem vel triſticiam eſſe ſummū hominis malum. omnis enim triſticia ſeu dolor aut eſt de hoc quod eſt vere malum: aut eſt de aliquo apparenti malo ꝙ eſt vere bonum. dolor autem ſeu triſticia que eſt de vere malo non poteſt eſſe ſummū malum. eſt enim aliquid eo peius. ſ. vel nō iudicare eſſe malum illud quod eſt vere malū vel etiam non refutare illud. triſticia autem vel dolor que eſt de apparenti malo ꝙ eſt vere bonū non poteſt eſſe ſummū malum: quia peius eſſet omnino alienari a vero bono. vnde impoſſibile eſt ꝙ aliqua triſticia vel dolor ſit ſummū hominis malum. ¶ Ad quintum. ſ. qualiter omnes homines debeant ſe habere circa paſſionē doloris. notandum eſt ꝙ multiplex eſt dolor. ſ. dolor appetendus: dolor recolendus: dolor ſuſtinendus: dolor preuidendus: dolor precauendus. Eſt enim dolor appetendus ſcꝫ dolor ꝯtritionis. de hoc Oſee. xiij. Colligata eſt iniquitas effraym vinculo. ſ. male voluntatis ⁊ praue ꝯſuetudinis. de ꝗ dicit Aug. in libro ꝯfeſ. Ligatus erā nō ferro alieno ſed mea ferrea volūtate. velle meū tenebat inimicus: ⁊ inde cathenam ſibi fecerat ⁊ cōſtrinxerat me. quippe ex voluntate non refrenata facta eſt libido: ⁊ dum ſeruitur libidini facta eſt conſuetudo: ⁊ dum conſuetudini ⁊ non reſiſtitur: facta eſt neceſſitas quibus quaſi anſulis ſibimet innexis me tenebat aſtrictum. Sequitur. Abſconditum eſt peccatum eius quaſi gladius in corpore: venenū in ventre: ſerpens in ſinu: latrones in domo: ⁊ ignis in lecto. Sequitur. Dolores vt parturientis venient ei. ſicut enim mulier

cum delectatione ↄcipit: ſed cum maiori dolore parturit: ſic peccator cum delectatione peccat: ſed cum dolore incõpabiliter maiori q̃ fuerit delectatio penitere debet: qđ bñ ſignificat̃. cũ dicit̃ Dolores vt parturiẽtis: In parturiẽte tantus eſt dolor vt pre dolore deficere videat̃: nec eſt in ea mẽbrũ qđ nõ anguſtia repleat̃. Sic penitens adeo vehementer dolere debet: quaſi totus dolore deficiat. ſicut docet Aug. dicẽs. Doleat peccator ⁊ de dolore gaudeat ⁊ nõ ſatis ei ſit ꝙ doleat: ſed nõ ſemꝑ ſe doluiſſe doleat: nimiruꝫ certe ꝙ de dolore gaudiũ generat̃ ⁊ quãto vehemẽtior eſt dolor: tanto maius gaudiũ inde ↄſequit̃. Item pluraliter dicit dolores: qꝛ ſm multitudinẽ peccatoꝝ debet eſſe multitudo doloꝝ: qꝛ de quolibet ſpeciali peccato debet haberi ſpecialis dolor. Itẽ de quolibet ſemel facto non ſufficit ſemel dolere: ſed quotiẽs recolit homo ſe peccaſſe. Ideo de vno peccato oportet habere multos dolores. Iõ dicit̃ Yſa. xiij. Torſiones ⁊ dolores tenebũt quaſi parturiẽs dolebunt. ¶ Itẽ eſt dolor recolendus. ſ. dolor dñice paſſionis. ad hoc nos hortat̃ ipſe dñs. Tre. i. O vos oẽs qui trãſitis ꝑ viã attẽdite ⁊ videte ſi eſt dolor ſimilis ſicut dolor meus: in cuius memoriã eiꝰ imago in parietibus depingit̃ in eccleſiaruꝫ medijs quaſi in locis patentioribus exaltat̃: figurat̃ in vitreis ⁊ cruces in viarũ cõpitis eleuant̃: vt eius memoria ſemꝑ vbiq3 ⁊ ab oĩbus habeat̃. Hic dolor deſignat̃ ꝑ dolorẽ capitis cui dolenti ↄdolẽt oĩa mẽbra corporis niſi ſint mortua: vt patet in paraliticis: vel abſciſa vt patet ĩ mutilatis: ideo bñ põt dicere cor deuotũ: caput meũ doleo. ¶ Quãtꝰ eſſe debeat iſte dolor in corde cuiuſlibet fideliter ↄdolentis. oſtendit̃ Zach. xij. Dolebat ſuꝑ eũ ſicut doleri ſolet ſuꝑ mortẽ vnigeniti. ¶ Itẽ eſt dolor aſſumẽdus. ſ. dolor compaſſionis: ſicut vni mẽbro dolenti ↄdolent oĩa mẽbra: cuius ſignũ eſt ꝙ qñ dolet vnum mẽbrũ ſtatim os aperit̃ ad querendũ remediũ: auris ad audiendũ oculus ad videndũ: manus ad tangẽdũ vel ligandũ. Nos aũt oẽs ſumus mẽbra vnius corporis. ſicut docet apl's Ro. xij. Multi vnũ corpus ſumus in chriſto: Huius compaſſiõis exemplũ habemus Iere. xx. Quare de vulua egreſſus ſum vt viderẽ laborẽ ⁊ dolorẽ. Item Tre. i. Attendite vniuerſi populi ⁊ videte dolorẽ meũ. iuuenes mei ⁊ virgines mee abierunt in captiuitatẽ. ſ. diaboli eos per peccatũ miſerabiliter captiuantis: ⁊ de captiuitate in horrendũ inferni carcerẽ ꝑtrahentis. hoc aũt vehemẽtius eſt dolendũ ꝙ iuuenes ⁊ virgines in quibus florere deberet innocentie pulchritudo a diabolo captiuant̃. Item exemplũ ↄdolendi fratribus veſtris oſtẽdit apl's Ro. ix. Triſticia mihi magna eſt ⁊ cõtinuus dolor cordi meo. optabã enĩ anathema eſſe a chriſto ꝓ fratribus meis. ¶ Attende quõ porci ſibinuicẽ ↄdolentes mutuo ſe adiuuant ſi clamat vnus eoꝝ: oẽs accurrũt percuſſum adiuuare: vel detentuꝫ liberare nitunt̃: ſed multi ſunt ſicut canes qui canẽ percuſſũ lacerãt perſequunt̃ ⁊ mordent: ita ſi vnus peccauerit alij diffamant ⁊ improperant: ſi in paupertatẽ deuenerit: clamant vilipendũt ⁊ derident. ⁊ ſiquid ei remanſerit auferre moliunt̃: ſi diffamat̃ iniuſte: alij ſtatim fidem adhibent infamie: verba diſſeminãt: multiplicant exaggerant ⁊ augmẽtant: ſi ꝑſecutionẽ patit̃ alij ſimiliter ꝑſequunt̃. vñ pſal. ait. Quẽ tu ꝑcuſſiſti ꝑſecuti ſunt: ⁊ ſuꝑ dolorẽ vulnerũ meoꝝ addiderũt. ¶ Item eſt dolor deponendus: hic eſt dolor inuidie q̃ dolet quis de ꝓſperitate fraterna. ſed de hoc dicemus infra diffuſius capitulo de inuidia. ¶ Item eſt dolor ſuſtinẽdus. hic eſt dolor aduerſitatis tꝑalis. de quo Eccĩ. ij. In dolore ſuſtine ⁊ in humilitate tua patientiã habe. huius exempluꝫ habemus. ij. Mach. vj. De eleazaro qui tanq3 miles ſtrẽnuus ꝓ lege dei ſuſtinẽs paſſionẽ dixit. Dñe qui habes ſanctã ſcientiã. manifeſte tu ſcis qꝛ cum a morte poſſem liberari: duros corporis ſuſtineo dolores: ſm aĩam võ ꝓpter timorẽ tuũ libenter hoc patior. Item exemplũ euidentiſſimũ eſt de chriſto: de quo dicit̃ Yſa. liij. Uidimus eum ⁊ non erat aſpectus ⁊ deſiderauimus eum deſpectũ ⁊ nouiſſimũ viroꝝ viruꝫ dolorũ ⁊ ſciẽtẽ infirmitatẽ: ⁊ quaſi abſconditus vultus eius ⁊ deſpectus. vñ nec reputauimus eũ: vere languores noſtros ipſe tulit ⁊ dolores noſtros ipſe portauit: ⁊ nos reputauimus eum quaſi leproſũ ⁊ percuſſũ a deo ⁊ hũiliatũ. ſi igit̃ ꝓ nobis dolores ſuſtinuit multomagis ꝓ nobiſipſis debemus nõ ſolũ patiẽter: imo etiã letãter ſuſtinere dolores. Itẽ ſi ꝓ incerta ſanitate corporis poſt modicum morituri multa grauia ſuſtinemus: quãtomagis ꝓ ſalute aĩe ĩmortalis. Item inter ipſos dolores ſeipſos ꝓpter deũ voluntarie ſuſtinemus: deus miſericors mltas ↄſolatiões ĩmittit. ſicut ait pſ. Scđm multitudinẽ doloꝝ meoꝝ in corde meo ↄſolationes tue letificauerũt aĩam meã. ⁊ apl's. ij. Corin. i. Sicut abũdant paſſiones chriſti in nobis. ita ⁊ ꝑ xp̄m abũdat ↄſolatio nr̃a. Itẽ ad hoc mouere nos debet incõprehẽſibilis ꝓmij magnitudo. Nã expectatio premij minuit vim doloris. nõ ſunt aũt ↄdigne paſſiões huius tẽporis ad futurã gloriã que reuelabit̃ in nobis Ro. viij. Itẽ eſt dolor ꝓuidendus ſcꝫ dolor mortis corporalis. Naꝫ ſicut dicit apl's. i. Theſ. v. Cũ dixerint pax ⁊ ſecuritas tũc repentinus eis ſuperueniet interitus. ecce ꝙ aduentus mortis inopinatus eſt ⁊ incertus. Nihil enim morte certius: ſed nihil incertius hora mortis: nihil venit velocius: nihil ĩuadit acrius: ſicut dolor in vtero hñtis. ecce ꝙ dolor eſt grauiſſimus in partu ruptis carnibus vix egredit̃ fetus de ventre: ſed in morte extrahit̃ aĩa de toto corpore. Et nõ effugient. ecce ꝙ dolor ꝑpetuus ⁊ ineuitabilis. attende q̃ꝫ periculoſũ ſit non preuidere ſibi ante mortẽ: qꝛ tunc dolores intolerabiles corpus et cruciant peccata oĩa prius facta ſubito occurrentia cũ deſperatiõe agende pñie animũ ꝑturbãt: infernales pene ad quas aĩa ſe videt irremediabiliter deſcenſurã: ineffabiliter ipſam terrent: tandẽ demones horribiles ⁊ crudeles eã expectantes infeſtant. Quid igit̃ faciet aĩa miſera ſic vndiq3 obſeſſa. hec oĩa breuiter tangit pſal. dicens. Circũdederũt me dolores mortis ⁊ torrentes iniquitatis cõturbauerũt me: dolores inferni circũdederũt me: preoccupauerunt me laquei mortis. Hec ad preſens ſufficiant: qꝛ infra dicemus latius de morte ⁊ de his que ad mortẽ ꝑtinẽt. ¶ Itẽ eſt dolor ꝓcauẽdus. ſ. dolor ſupplicij infernalis. de hoc Baruch. ij. Nõ audierunt vocẽ tuã dñe ⁊ ecce mortui ſunt in doloribus peſſimis: mali ſunt hi dolores ꝓpter acerbitatẽ incõpabilẽ. Ibi enĩ vlulabũt miſeri ſicut lupus in pedica. ⁊ ſicut canis qui excoriat̃. vñ Yſa. lxi. Serui mei laudabũt pre exultatione cordis: ⁊ vos clamabitis pre dolore cordis ⁊ pre ↄtritione ſpũs vlulabitis. Scđo peiores ſunt hi dolores propter anxietatẽ imitigabilẽ. nulla enĩ ſpes erit alleuiationis vel interpolationis. vñ apoc. xvj. Cõmãducauerũt linguas ſuas pre dolore ⁊ blaſphemauerũt deũ celi pre doloribus ⁊ vulneribus ſuis. Itẽ Iere. xxx. Inſanabilis eſt dolor tuus pre multitudine iniquitatũ tuarũ. ¶ Tertio peſſimi ſunt ꝓpter eternitatẽ interminabilẽ tunc cũ deriſione dicet̃ illis. ambulate in lumine ignis veſtri ⁊ in flãmis quas ſuccendiſtis vobis in doloribus dormietis. hyronice dicta ſunt qꝛ nec ignis inferni lumen habet: ſed eſt horribiliter tenebroſus nec reprobi in doloribus dormire poterũt nec requiẽ inuenire. vñ Iere. xv. dicit̃. in ꝑſona cuiuſlibet dãnati. Quare factus eſt dolor meus ꝑpetuus. Sequit̃ reſpon. Et pro qꝛ plaga mea incurabilis renuit curari: vt poterũt ſemꝑ dicere. hec oĩa initia ſunt doloꝝ. Matth. xxiiij. Quia dolores eoꝝ ſemꝑ erũt quaſi incipientes etiã poſt infinita ſecula nunq3 ꝑueniẽtes ad finẽ. ¶ Ad ſextuꝫ ſcꝫ qualiter oẽs hoĩes ſe debeant habere circa paſſionem triſticie. Notãdũ ẽ ꝙ ſicut docet apl's. ij. Corin. vij. Quedã ẽ triſticia ſm deũ quedã ſm ſeculũ: prima laudabilis: ſcđa vituperabilis. ¶ Circa primã debemus diligenter attendere: ꝙ ſi iuſtus hõ ſciret ⁊ vellet ſapiẽter aduertere ꝙ vndiq3 ſibi tot occurrerẽt cauſe triſticie: ꝙ nũq3 in vita preſenti ſine triſticia poſſet eſſe. Inuenit enĩ hõ materiã et rõnẽ triſticie ⁊ reſpectu ſui ⁊ reſpectu dei ⁊ reſpectu primi. ¶ Primo quidẽ in ſeipſo reperit ⁊ ſenſibiliter experit̃ rõnẽ triſticie q̃ ꝓuenit ex languore ↄditiõis: ex dolore cõpunctiõis: ex angore afflictionis. ¶ Ex languore quippe ↄditiõis primarie orit̃ triſticia magna valde: ⁊ eo maior quo inſupabilis et inſepabilis eſt a nobis. vbiq3 enĩ ⁊ ſemꝑ circũferimus nobiſcũ triſticie rõnẽ. Dicit̃ aũt oriri ex languore ↄditionis ſiue corruptionis. qñ ex pctõ primi hoĩs ineſt aĩe nr̃e languor quidã ⁊ debilitas: vt nec malo poſſimꝰ ſicut vellemus reſiſtere: nec bonũ deſideremꝰ ſicut expediret agere: aut non ſicut oporteret appetimus: ꝓpter qđ in ꝑſona cuiuſlibet nr̃m apl's ingemiſcens exclamat dicẽs Ro. vij. Ego carnalis ſum venũdatus ſub peccato. nõ enĩ qđ volo bonũ hoc ago: ſed qđ odi malũ illud facio. Inueni igit̃ aliam legem volenti mihi facere bonũ: qñ mihi malũ adiacet. Uideo igit̃ aliam legem in mẽbris meis: repugnantẽ legi mentis mee: ⁊ captiuantẽ me ſub lege peccati. Nõne ↄſiderata tali miſeria: debet in nobis eſſe triſticia: vſq3 ad mortẽ. Nã ⁊ xp̄s miſerie nr̃e pie cõpatiẽs dicit Matth. xxvj. Triſtis eſt aĩa mea vſq3 ad mortẽ. Nõ enĩ ꝓpter timorẽ paſſiõis pie iheſu triſtabaris ꝓpter quã ꝑferẽdã veneras ſed ꝓpter nr̃am miſeriã triſtis eras. Iõ bñ dicit̃ Eccẽs. vij. Cor ſapiẽtis vbi triſticia: in ſeipſo inuenit rõnẽ triſticie: iõ in ſeipſo debet cor ſuũ ↄuertere: vt ⁊ miſeriã ſuã defleat ⁊ lãguorẽ ſuũ excutiat: malũ ꝓ poſſe ſuo caueat: et bonũ agere nõ tepeſcat. hanc miſeriã ſuã pſal. lamentabiliter deplorãdo dicebat. Miſer factus ſum ⁊ curuatus ſum vſq3 in fineꝫ tota die ↄtriſtatus ingrediebar: qñ lũbi mei impleti ſũt illuſiõibꝰ ⁊ nõ eſt ſanitas ĩ carne mea. miſer factus ſũ. inqt. Miſer eſt q̃ qđ deſiderat nõ habet: ⁊ nõ deſiderat qđ deberet: ⁊ mlta ſibi eueniũt que nõ vellet. Qui nõ aſſequit̃ qđ delectet ⁊ pati cogit̃ quod mo

leſtet qui ꝓſicua ſibi negligit vel ꝯtēnit: ⁊ noxia ꝯcupiſcit. Oīs hō
qui hec oīa experit̄ in ſe debet dicere cum dolore: miſer factus ſuꝫ
Et incuruatus ſum inquit. ſ. ad inferiora adeo inqꝫ incuruatus vt
non rectus incedere nec ad opus bonū expedite ꝓcedere: nec ſurſū
reſpicere: id eſt celeſtia valeam ꝯtemplari. vnde dicebat manaſſes
rex. ij. Parali. vlti. Incuruatus ſum multo vinculo ferri et non eſt
reſpiratio mihi: ꝓpter hoc bñ ſubdit̄ in auctoritate premiſſa. tota
die: id eſt toto tp̄e vite mee. contriſtatus: id eſt de predicta miſeria
ꝯturbatus ingrediebar in cor meū: ad ſtatus mei pericula explorā
dum ⁊ meā miſeriā deplorandū: ⁊ merito debeo triſtis eſſe: qꝛ lū
bi mei impleti ſunt illuſionibus: frequēter imiſſis a demone: ⁊ nō
eſt ſanitas in carne mea: id eſt ſuſtineo tentationes a carne. ¶ Se
cūdo prouenit in nobis triſticia ex dolore cōpunctiōis. de qua di/
cit apl's. ij. Corin. vij. Contriſtati eſtis ad penitentiā. bona eſt triſti
cia que deo cedit ad honorē ⁊ aīe prouenit ad ſalutē: ꝙ ſit ad glo/
riam dei. dicit̄ Baruch. ij. Anima que triſtis eſt ſup magnitudine
mali: id eſt peccati cōmiſſi. ⁊ incedit curua ⁊ in infimis: id eſt cur/
uata ceruice ſuperbie tenet ſe in infimis humilitatis. infima ſe pre
ceteris reputando: ⁊ infima humilitatis opera exercendo: ⁊ oculi
deficientes pre lachrymis ꝯtritionis: quo ad ſe cōpaſſiōis quo ad
ꝓximū deuotionis quo ad deū. ⁊ aīa eſuriens: id eſt ardenter deſi
derans opera bona facere: meritū acquirere: diuinā dulcedinē pre
guſtare: ⁊ ad eterne vite gaudia peruenire. talis inquā aīa dat tibi
gloriā ⁊ iuſticiā dño: qꝛ iuſticiā exercet de ſeipſa: ſatiſfactionem
de peccatis ꝓprijs exoluendo ⁊ honorē dei in oībus ſuis operib᷑
intendendo. ſic ergo patet ꝙ hec triſticia ſit ad gloriā dei. ¶ Item
ꝙ hec triſticia ſit ad ſalutē aīe teſtatur aplus. ij. Corin. vij. dicens.
Que ſm deū eſt triſticia pniām in ſalutē ſtabileꝫ operat̄. bona eſt
triſticia que a deo infundit̄: que ſm deum mouet̄: ꝓpter deū ope
ratur: ad deum ordinat̄: ⁊ a deo eternaliter remunerat̄. Iſta ope/
ratur pniām: id eſt ſatiſfactionē ꝯdignā in ſaluteꝫ ſtabilē. i. ſalutē
aīe non corporis: qꝛ illa non eſt ſtabilis ſed breuis mutabilis ⁊ in/
certa. ¶ Tertio ꝓuenit in nobis triſticia ex angore afflictionis. ſa
ne multiplex eſt in nobis afflictio cordis ⁊ corporis: id eſt tentatio
nes tribulationes anguſtie oppreſſiones ⁊ penurie ſollicitudines
⁊ labores ⁊ alia multa: ſine quibus non agitur vita preſens. Ideo
dicit̄. j. Pe. j. Exultabitis modicū nunc ſi oportet ꝯtriſtari in varijs
tentationibus ⁊c. exultabitis inqꝫ: ſi oportet peccato ꝓmerēte dei
iuſticia exigente ex ſapia ordinante et clementia faciente. oportet
ergo ſignificat neceſſitatē ineuitabilē. triſtari nunc: deſignat tēpo/
ris breuitatē: modicū denotat leuitatē: qđ aūt modicum eſt ⁊ leue
tribulationis noſtre: eternū glorie pondus operat̄ in nobis. ij. Co/
rin. ⁊ Ro. viij. Non ſunt ꝯdigne paſſiones huius tp̄is ad futuram
gloriā que reuelabit̄ in nobis: vere non ſunt condigne nec cōpara
biles paſſiones huius temporis ad peccatū qđ remittit̄: ad gratiā
que infundit̄ ad meritū qđ acquirit̄: ad ꝯſolationem que īmittit̄
ad eternā penam que euadit̄: ad futurā gloriā que ꝓmittit̄ in va/
rijs tentationibus: ſiue ſint a deo ꝓbante vt approbet: ſiue ab hoīe
moleſtante: ſiue a carne inſtigante: ſiue a demone infeſtante. Oīa
mala que hic patimur tentationes quedā ſunt: quibus ꝓbat̄ vir/
tus noſtra vel vitiū. nunc enī eſt tempus ꝓbationis: tunc: id eſt in
futuro erit tempus ꝓfeſſionis. ſicut nāqꝫ in religione nouicij. pri/
mo ꝓbant̄ anteqꝫ ꝓfiteant̄: ſic nos ī vita preſenti ꝓbamur: in qua
ꝓbatione ſi bñ humiliter ⁊ deuote vixerimus: recipiemur in ſacrū
collegiū ⁊ glorioſū ꝯſortiū beatoꝝ. ſi aūt indeuoti indiſciplinati: in
obedientes ⁊ rebelles diuine voluntati fuerimus abijciemur ⁊ tur
piter expellemur. magnā ergo gratiā facit deus hoī quē in tribula
tione probat vt approbet ⁊ approbatū recipiat in collegiū beatoꝝ.
vnde dicit̄. j. Pe. ij. Hec eſt grā ſi ꝓpter ꝯſcientiā dei: id eſt ꝯſcien/
riam bonā diuinitus informatā ⁊ a deo per gratiā inhabitatā: vel
ꝓpter ꝯſcientiā dei: id eſt in tentationē honoris diuini ſuſtinet qs
patienter ſine murmure triſticias. id eſt tribulationes que ſunt oc
caſio ⁊ materia triſticie. Aduertendū eſt aūt ꝙ triſticia qñqꝫ ſcili/
cet eſt motus quidā precedens iudiciū rationis: ⁊ iſto mō bene eſt
triſticia in viris iuſtis: ⁊ fuit etiā in chriſto. ſicut dicit̄ Mach. xiiij
Cepit ꝯtriſtari ⁊ metus eſſe: ⁊ ſic eſt paſſio ſubuertens iudiciū ra/
tionis: ⁊ ſic non cadit in virū iuſtū. ſicut dicit̄ Prouer. xij. Nō con
triſtabit iuſtum quicqđ ei acciderit. vñ Thob. j. dicit̄. Nō eſt ꝯtri
ſtatus ꝯtra deū ꝙ plaga cecitatis euenerit ei. Et de chriſto dicitur
Yſa. xlij. Nō erit triſtis neqꝫ turbulentus. Itē occurrūt nobis oc
caſiōes triſticie ſi ꝯſideremus ea que ſunt ad ꝓximū. videmus enī
frequēter amicos nr̄os ⁊ ꝓximos delinquētes aduerſa ſuſtinētes
vel de vita decedentes. Debemus aūt correctionē delinquētibus
cōpaſſionē ſuſtinētibus affectionē decedentib᷑. Eſt ḡ triſticia co/
reptiua delinquētiū: cōpaſſiua ſuſtinētiū: ⁊ deploratiua decedētiū
eſt inqꝫ triſticia correptiua delinquētiū. Nā videntes ꝓximū de/
linquere vel audientes deliquiſſe: debemus eū ex charitate corri/
pere. ſicut ait ſapiens Ecci. xi. Corripe amicū. ſepe enī fit cōmiſſio.
Idē corripe amicū: ne forte nō intellexerit: ⁊ ſi intellexerit ne forte
iteret. Hec aūt correptio lꝫ ꝓcedat ex dulcedine charitatis: tñ fre/
quēter expedit eam fieri cum quadam triſticia: id eſt auſteritate
vultus ⁊ pondere verborū ⁊ efficacia ſermonis: vt oſtendat̄ zelus
ad eum qui corripit̄: ⁊ diſplicētia peccatoꝝ. Nā ſi molliter ꝓferat̄
verbū correptionis ⁊ tepide: nō mouet ⁊ penetrat animū delinquē
tis. vñ nec erubeſcit de preterito nec metuit de futuro. Peccant ḡ
qui videntes ꝓximū delinquentē rident ⁊ vident̄ applaudere: vel
cū riſu ⁊ quadā verboꝝ mollicie corripiūt: ex timore videlicet aut
aut fauore. Ideo dicit̄ Ecc̄s. iiij. Melior eſt ira riſu. qꝛ p triſticiā
vultus: corripit̄ animus delinquentis. Corripiens ergo triſticiam
vultus oſtendat: id eſt diſplicentiā peccati: vel ſi forte corripere nō
audeat ꝓpter pſone magnitudinē vel ſtatus celſitudinē: ſaltē tri/
ſticiā vultus oſtendat in ſignū diſplicentie: qꝛ ſic corripit̄ animus
delinquētis. vñ Prouer. xxv. dicit̄. Uentus aquilo diſſipat pluui
as: ⁊ facies triſtis linguā detrahētē. Sicut enī cū aliquis detrahit
alijs ſi rideant auditores: oſtendūt ſibi detractoria verba placere: ⁊
ex hoc prebent detractoribus audaciā detrahendi. ſic ecōtra oſten
dendo triſticiā vultus exprimūt audaciā obloquēdi ⁊ ita eſt etiaꝫ
de alijs peccatis. hec ē ergo triſticia correptiua delinquētiū. ¶ Iteꝫ
eſt triſticia cōpaſſiua ſuſtinentiū. Nā ſm aplm. ſi patit̄ vnū mēbꝝ
cōpatiunt̄ alia mēbra. Et ſi corporib᷑ patientiū ꝓximoꝝ debem᷑
cōpati qñtomagis aīabus eoꝝ: vtpote cū videmus aīas chriſti ſan
guine redemptas peccare ⁊ ad dānationē currere: quas tñ retrahe
re non valemus. Ideo dicebat apl's zelo charitatis accenſus Ro.
ix. Triſticia mihi magna eſt ⁊ dolor ꝯtinuus cordi meo. optabam
enī ipſe anathema eſſe a chriſto ꝓ fratribus meis ſaluandis. ſ. vel
iuuandis: id eſt optabā ſi ſine peccato poſſet optari: ꝙ ad tēpus in
vita videlicet vel poſt mortē ſeparer a dño iheſu chriſto: vt illi nō
ſeparent̄ eternaliter. Simile habem᷑ Exo. xxxij. Nā cū peccaſſent
filij iſrael in deſerto vitulū ꝯflatilē adorando. videns moyſes iraꝫ
dñi grauiter ꝯtra eos accenſam: orando dicebat. Obſecro dñe pec
cauit populus tuus peccatū magnū: aut dimitte eis noxam hanc:
aut dele me de libro tuo queꝫ tu ſcripſiſti. Ait etiam ipſe chriſtus
Matth. xxvi. Triſtis eſt aīa mea vſqꝫ ad mortē. O dñe iheſu vñ
ꝓuenit tibi iſta triſticia. Nūquid ex timore paſſionis inſtantis.
abſit hoc a cordibus fideliū cogitare. Nō enī ꝓpter timorē paſſio
nis ad quā pferendā veneras: ⁊ quā ꝓ ſalute noſtra ſūmo deſide/
rio ꝑoptabas triſtis erat aīa tua ſanctiſſima: ſed de dānatione peſ
ſimi ꝓditoris: de lapſu aploꝝ: de perfidia iudeoꝝ: de ingratitudine
falſoꝝ chriſtianoꝝ. Heu quot hodie nobis occurrūt cauſe triſticie
qui tot pauperes videmus quotidie grauari temporaliter affligi
corporaliter: anguſtiari mentaliter: inſup innumerabiles aīas dei
timore reiecto ſue ſalutis īmemores multiplicare flagitia ⁊ preci/
pitanter currere ad eterna ſupplicia. Item eſt triſticia deploratiua
morientiū: ⁊ iſta quodāmodo naturalis eſt. Naturale enī eſt ꝙ hō
de ſeparatione dilecti doleat: cui viuenti conuiuere ſe gaudebat: nec
eſt poſſibile quin caro ſentiat diuiſionē carnis: id eſt quin carna/
lis ſenſualiter ſentiat ſeparationē ꝓximi cōiuncti ſibi mentaliter:
vel carnaliter attinentis. ꝓcedit ergo hec triſticia ex radice carna/
lis affectionis: ſed officio rationis eſt mediocriter temperanda: ſi/
cut docet ſapiens Ecci. xxxviij. Fili in mortuū produc lachrymas
ex affectiōe: ⁊ quaſi dira paſſus incipe plorare ſcilicet ſine fictione
ꝯtra multos qui ſe plorare fingunt vt videant̄ amici fuiſſe defun/
cti: ſed ille lachryme vel falſe ſunt: qꝛ non procedunt ex amore vel
doloſe: procedentes ex gaudio non dolore. Sequit̄. Et ſcḋm iudi
ciūm contege corpus illius. Scḋm iudiciū inqꝫ id eſt ſm diſcretio
nem: ⁊ ſm approbatam conſuetudinē patrie: ⁊ ſm modū faculta/
tis ſue: ⁊ ſm dignitatē perſone defuncte. Et non deſpicias ſepultu
ram ipſius. Curandū eſt enim ꝙ ſepeliat̄ vbi ſepulturā elegit: vel
in ſepulchris maioꝝ: id eſt ꝓgenitoꝝ ſuoꝝ: vl' vbi maius adiutoriū
ſuffragioꝝ habebit. Hoc aūt vltimū in electiōe ſepulture pncipali᷑
eſt curādū. Propter delaturā aūt: id eſt ne alij te accuſent de inhu
manitate ⁊ remiſſo amore. Amare fer luctū illius vno die: ⁊ ꝯſola
re pp iuſticiā dei. ſ. cui᷑ volūtati debet volūtas hoīs ꝯformari: a q̄
ſi ſm rōnis iudiciū diſſonaret peccaret: vñ ⁊ ſi ſm motū ſenſuali/
tatis nō poſſit hoī placere mors amici tñ ſm iudiciū rōnis ⁊ deli/
beratiuū motū volūtatis debet ſibi non diſplicere. hec eſt enī ſnīa
dei iuſta: id eſt iuſte ꝓpter pctm̄ inflicta vt de mūdo iſto nō niſi p
mortē anguſtiā trāſeam᷑. vñ dicit Greg. amicoꝝ nos amiſſio tāto

debet tolerabilius ɔtriſtare quanto amiſſuros nos illos conditio
mortalitatis expoſcit.itē ɔſolare ꝑpter iuſticiā defuncti. Nā quā
to melius vixit ⁊ maioris meriti fuit tanto minꝰ eſt dolendū. Quā
to vō deterioris vel infamioris vite fuit:tanto vehementius eſt lu
gendū.vñ ſequit̄ hic ſtatim.⁊ fac luctū ſm meritū eius vno die vł
duobus. Et.prima Theſ.iiij. Non ɔtriſtemini ſicut ceteri qui ſpē
nō habent.qui enī non ſperant de ſalute defuncti:magnā habent
cauſā ⁊ materiā diutius ⁊ vehemētius lamētādi.ſed ſunt nōnulli
qui nō lugent mortuos: ſed ſeipſos nō ɔſiderantes bonitatē vite:
ſed vtilitatē pſone neqꝫ cogitantes de penis quas mortui habent
ſuſtinere poſt mortē:deflent amiſſionē bñficiorꝫ auxilij vel hono
ris antea perceptorꝫ:vel in poſterū ſperatorꝫ.nec recogitāt quō poſ
ſint eos elemoſynis ieiunijs ⁊ orationibꝰ adiuuare.ſed quō bona
eorꝫ poterūt obtinere.vbi dictū eſt ſupra. Cōſolare ꝑpter iuſticiā
alia littera cōmunior eſt ꝑpter triſticiā.ne.ſ.abſorbearis nimia et
īmoderata triſticia.a triſticia enī feſtinat mors aīe ⁊ corpis: ⁊ co
operit virtutē:id ē facultatē bñ agēdi:⁊ triſticia cordis flectit cer
uicē:id eſt debilitat potētiā ſuſtinēdi. Uidens ergo qꝫ īmoderata
triſticia abbreuiat vitā corporis:⁊ inducit mortē aīe:generat acci
diā:⁊ cauſat impatientiā. Ideo ɔſequēter hortat̄ ſapiens ibidem
Ne dederis in triſticia cor tuū:id eſt nō ſequarīs triſticie paſſionē
nec deſolatiōis impetū ꝓſequaris:ſed repelle eā a te. Modū aūt
repellendi docet optime cū ſubiūgit. Memēto nouiſſimorꝫ:id eſt
mortis tue. Futuri iudicij:in quo ſm facta tua recipies. Inferna
liū tormentorꝫ:ne incurras. Celeſtiū gaudiorꝫ:ne ꝑ īmoderatā tri
ſticiā illa perdas. Sequit̄. Neqꝫ enī eſt ɔuerſio:id eſt ille nō ɔuer
tet̄ ſeu reuertet̄ ad te:ſꝫ tu ibis ad eū. Sicut ait dauid de filio ſuo
mortuo. Nunqd potero eū reuocare amplius.ego vado magis ad
eū.ille vō nō reuertet̄ ad me. Sequit̄. Et huic:id eſt mortuo:nihil
ꝓderis:teipſū īmoderate ꝑ triſticiā affligēdo:⁊ teipſū peſſimabis
qꝛ ⁊ corpus tuū peſſime grauabis:⁊ aīam dānificabis peſſime vł
dānabis. Ecci.xxx. Multos occidit triſticia ⁊ nō eſt vtilitas in ea
Itē occurrūt nobis cauſe triſticie:ſi ɔſideremus ea q̄ ſunt ad deū.
Nam in deuotis cordibus ꝓuenit triſticia ex recordatione dñice
paſſionis:ex emulatione diuine dehonorationis:⁊ ex ꝓlongatione
optate poſſeſſionis. ¶ Primo quidē in nobis debet eſſe triſticia
ex recordatiōe dñice paſſiōis. Nā cū in eo fuerit triſticia īminēte
paſſiōe:ſicut ipſe teſtat̄:triſtis eſt aīa mea vſqꝫ ad mortē:nō fuit ī
eo ex timore paſſionis:qꝛ nō timebat ꝓculdubio:ſed optabat:ſed
inter alias rōnes triſticie:fuit vna ingratitudo noſtra: qꝛ videlicet
tāi bñficiūꝫ nec digne recognoſcimus nec deuote recolimus: nec
grās agimus:vt debemus.vñ in pſal.ɔquerit̄ dicens. Suſtinui.i.
expectaui qui ſimul ɔtriſtaret̄ ⁊ nō fuit qui ɔſolaret̄ ⁊ non inueni
Igit̄ ſi pius dñs ſup ingratitudine noſtra triſtis erat vſqꝫ ad mor
tē:⁊ nos ſup indeuotione noſtra ⁊ ingratitudine triſtes eſſe debe
mus. Eius itaqꝫ triſticiā ſtudeamus nobis aſſumere ⁊ deuotione
fideli totā in nobis ſue paſſionis triſticiā excitare.ſic ait aīa deuo
ta. Tren.iij. Memoria memor ero:⁊ tabeſcet in me aīa mea. Et pō.
dicit. Quaſi lugens ⁊ contriſtatus ſic humiliabar. Attende qꝫ dñs
diſcipulis de paſſione ſua triſtibus ⁊ inuicē ɔferentibus iunxit ſe
mediū ⁊ ɔſortē.ſicut dicit̄ Luce.xxiiij.⁊ ait. Qui ſūt hi ſermones
quos ɔfertis ad inuicē ambulantes: ⁊ eſtis triſtes ſcripturas q̄ de
ipſo erant aperuit:mētes nr̄as interius illuſtrauit:⁊ ad amorē ſuū
vehemētius inflāmauit. Sicut ipſi teſtant̄ dicentes. Nōne cor no
ſtrū ardēs erat in nobis dū loqueret̄ in via:⁊ apiret ſcripturas:ſic
⁊ nobis pie ſuā paſſionē recolētibus:ac de ea cū alijs vel in corde
nr̄o ɔferentibus ſe dignāter aſſociat:mētes illuminat ⁊ inflāmat.
Hec ergo triſticia quā in nobis aſſumimus ⁊ excitare ſatagimus:
in gaudiū cōmutat̄. Sicut ipſe diſcipulis ſuis promiſit Joh.xvj.
Uos triſtabimini: ſed triſticia veſtra vertet̄ in gaudiū. ¶ Itē eſt
triſticia ꝓueniēs ex emulatiōe diuine dehonorationis:qꝛ videlicet
leges eius lacerant̄:pcepta negligunt̄:ɔſilia ɔtēpnunt̄:nomē eius
blaſphemat̄:⁊ honor ei debitus ɔculcat̄:ac ꝑ ɔſequēs aīe ſuo ſan
guine precioſo redēpte dānant̄. vñ Johā.xvj. diſcipulis ſuis ait.
Amē amē dico vobis:qꝛ plorabitis ꝓ mea dehonoratiōe: ⁊ flebi
tis:ꝓ aīaꝝ dānatiōe:mūdus aūt gaudebit:gaudio quodā inſano:
ſicut freneticus ridet ⁊ gaudet:medicus aūt luget:ſic ꝑfecto miſe
ri peccatores gaudēt in falſa felicitate ⁊ ꝓſperitate mūdana:nō ad
uertētes qꝫ in pūcto ad inferna deſcendūt.vos aūt ɔtriſtabimini.
Huius triſticie exemplū habemꝰ notabile prima Eſdre.ix.vbi di
cit̄ qꝫ cū ipſi eſdre nūciatū fuiſſet filios iſrael ɔtra legē dei vxores
alienigenas accepiſſe:ſcidit veſtimēta ſua:⁊ euulſit capillos capit̄
ſui in ſignū vehemētiſſimi doloris. Dolebat enī tā de trāſgreſſiōe
diuine legis q̄ꝫ de offenſa dei: q̄ꝫ etiā de dānatiōe: id eſt dānabili

pctō ppl̄i ſui.vñ dicit̄ ibi. Ego ſedebā triſtis vſqꝫ ad ſacrificiū ve
ſpertinū. Et ſequit̄: Et in ſacrificio veſpertino curuaui genua mea:
⁊ expādi manꝰ meas ad dñm:⁊ dixi dñe deus meus ɔfūdor ⁊ eru
beſco leuare faciē meā ad te:qm̄ iniq̄tates nr̄e mltiplicate ſūt ſup
caput nr̄m:⁊ delicta nr̄a creuerūt vſqꝫ ad celū:id ē vſqꝫ ad tue ma
ieſtatis ɔtēptū. ¶ Itē eſt triſticia ꝓueniēs ex ſubtractiōe diuine
ɔſūctiōis. Aīa naqꝫ ſancta diuine dilectiōis igne ſuccēſa:feruen
ter deſiderat deū habere pſentē:ſiue in pnti vita ꝑ experimētalē gu
ſtū ſuauitatis interne:ſiue in futuro ꝑ adeptionē felicitatis eterne
ſicut ait Pſal. Quēadmodū deſiderat ceruus ad fontes aquaꝝ:ita
deſiderat aīa mea ad te deus. Sitiuit aīa mea ad deū fontē viuū:
qn̄ veniā ⁊ apparebo an̄ faciē dei ⁊c̄. Et qꝛ deus diſpenſatiue pſen
tiā ſuā qnꝫ ſubtrahit:vt ardentiꝰ appetat̄:excitet̄ deuotio ⁊ me
ritū augeat̄.iō hūiliter ɔquerēdo dicit idē pſal. Quare oblitus es
mei:⁊ q̄re triſtis incedo:dū affligit me inimicus. ſed qꝛ ꝑpter vti
litatē nr̄aꝫ ſic ſe ſubtrahit. Iō dicit̄ Joh.xvi. Uado ad eū qui me
miſit:id eſt pntiā meā corporalē ſubtraho:ſed qꝛ hec locutus ſum
vobis:triſticia impleuit cor veſtrū:ſed ego dico vobis:expedit vo
bis vt ego vadā. Sicut aūt expediebat aplīs qꝫ xp̄s ſuā pntiā cor
poralē ſubtraheret:vt.ſ.ſpūalius ⁊ ſublimius ipſū amare diſcerēt
ita nobis expedit qꝫ deus aliqn̄ ſe a nobis q̄ſi ſubtrahere videat̄:
vt nō ꝑpter breuē ⁊ momētaneā delectationē que de ipſo ſentit̄
multū exiliter in pnti q̄ramus eū:ſed ꝑpter īmenſam:ineffabilē:⁊
eternā. Eſt igit̄ in nobis triſticia:qn̄ ſe ſpūaliter ſubtrahit in pnti:
ſed maior eſt qꝛ ad fruitionē eius felicē ꝑuenire differimus in fu
turꝫ. Sic ergo declaratū eſt qꝫ multiplex eſt cauſa triſticie ſm deū
que eſt laudabilis. ¶ Cōſequēter videndū eſt de triſticia que eſt
ſm ſeculū ⁊ eſt culpabilis. Hoībus aūt mūdanis filij huius ſeculi
multiplex occurrit cauſa triſticie.quotiēs.ſ.vnuſquiſqꝫ nō pōt aſ
ſeq̄ qō q̄rebat:vel amittere cogit̄ qō habebat. Orit̄ aūt qnꝫ triſti
cia:ex timore ſupbie:vel ex liuore inuidie:vel ex furore iracūdie:vł
ex languore accidie:vel ex ardore auaricie:vel ex doloſa ſimulatio
ne:vel ex eterna deſolatiōe. ¶ Orit̄ ergo triſticia in ambitioſis ex
timore ſupbie qn̄.ſ.qō appetūt adipiſci nō poſſunt:ſicut luculent̄
apparet ī quotidianis exēplis. Euidētiſſimū aūt exēplū.i. Mach.
vi.vbi dicit̄:qꝫ cū audiſſet rex Antyochus qꝫ deuictꝰ eſſet eius ex
ercitus ſpoliatus ⁊ fugatus turpiter a iudeis:expauit rex ⁊ cōmo
tus eſt valde:⁊ decidit in luctū:⁊ incidit in languorꝫ pre triſticia:
qꝛ nō eſt factū ſicut cogitabat:⁊ renouata eſt in eo triſticia:⁊ arbi
tratus eſt ſe mori. Sequit̄. Receſſit ſomnus ab oculis meis:⁊ cō
cidi ⁊ corrui corde pre ſollicitudine:⁊ dixi in corde meo:in quātaꝫ
tribulationē deueni: ⁊ in quos fluctus triſticie in qua nūc ſuꝫ. de
ſupbia ⁊ elatione iſtius dicit̄.ij. Mach.ix. Uidebat̄ etiā ſibi flu
ctibus maris imparē:ſupra humanū modū ſupbia replerꝰ:⁊ mon
tiū altitudines in ſtatera appendere ⁊ ſydera celi ɔtingere ſe arbi
trabat̄. Tales ergo replent̄ merore triſticie:qn̄ non poſſunt qō ap
petunt obtinere. ¶ Item oritur ex liuore inuidie. nam inuidia eſt
triſticia felicitatis aliene. vñ Geñ.iiij. dixit dñs ad chaym q̄ inui
dia torquebat̄. Quare iratus es:⁊ cur ɔcidit facies tua. Item Nee
ij.dicit̄. Contriſtati ſunt ſanaballath ⁊ thobias:qꝛ veniſſet homo
qui querebat ꝓſperitatē filiorꝫ iſrael.de hoc dicet̄ diffuſius infra
capitulo de inuidia. ¶ Item oritur triſticia ex furore iracundie: ⁊
qꝛ ira qnꝫ ſolum ɔſiſtit in corde:qnꝫ prorumpit exterius in ſer
mone:qnꝫ vō demonſtrat̄ in opere. Ideo dicit̄ Eccleſiaſtici.xiiij
Beatus vir qui non eſt lapſus verbo ex ore ſuo:q̄ꝫtū ad iram que
demonſtrat̄ in verbo:⁊ non eſt ſtimulatus triſticia delicti: q̄ꝫtum
ad iram que demonſtrat̄ in opere.felix qui non habuit animi ſui
triſticiā:q̄ꝫtum ad iram que conſiſtit in corde.vide infra diffuſius
de ira. ¶ Item oritur triſticia ex languore accidie.nam accidia eſt
quedā triſticia ſpiritus ⁊ languor mentis.vñ Matth.xxvj.dicit̄.
Inuenit iheſus diſcipulos ſuos dormientes pre triſticia. ¶ Itē
oritur triſticia ex ardore auaritie:ſicut dicit̄ Eccēs.v. Quid prodeſt
auaro qꝫ laborauit in ventū:cunctis diebus comedit in tenebris:⁊
in curis multis:⁊ in erumna atqꝫ triſticia. Ecce ergo qꝫ triſticia in
ſeparabiliter comitat̄ auaritiā:⁊ acquirēdo diuitias:⁊ in poſſidē
do:⁊ in vtendo:⁊ in cuſtodiendo. Qꝫ aūt in dimittendo vel amit
tendo triſticiā habeat cupidus vel auarus. patet Matth.xix.vñꝰ
adoleſcēs ait iheſus. Magiſter bone quid boni faciā vt habeā vi
tam eternā.⁊ cū dixiſſet ei iheſus. Si vis ꝑfectus eſſe vade ⁊ ven
de oīa que habes ⁊ da pauperibus ⁊ cetera. Cū audiſſet adoleſcēs
vba hec:abijt triſtis.erat enī multas poſſeſſiōes habēs. ¶ Itē ori
tur triſticia ex doloſa ſimulatōe. Solēt enī hipocrite ſimulare ma
turitatē:honeſtatē:maciē:⁊ triſtē faciē cū pallore: vt videant̄ ieiu
nijs:vigilijs:⁊ auſteris abſtinētijs macerari:ſic dr̄ Matth.vj. Cū

ieiunatis nolite fieri ſicut hipocrite triſtes. exterminant enĩ facies ſuas vt appareant hoĩbus ieiunãtes. Amen dico vobis receperũt mercedẽ ſuã. de oĩbus predictis triſticijs verũ eſt qđ dicit apl's .ij. Corin. vij. Seculi triſticia mortẽ operat᷑. ¶ Tandẽ oritur triſticia ex imenſa deſolatione: que inſeperabiliter: inceſſanter: ⁊ eternalit᷑ eſt in reprobis in inferno. ſicut dicit᷑ Sap. v. Laſſati ſumus in via iniquitatis ⁊ perditiõis: ambulauimus vias difficiles. viã aũt dñi ignorauimus: qđ nobis ꝓfuit ſupbia: ⁊ diuitiarũ iactantia qđ cõtulit nobis: tranſierũt oĩa tanq̃ʒ vmbra. Sequit᷑. In malignitate aũt noſtra ↄſumpti ſumus talia ↄ iterũt ĩ inferno hi q̃ peccauerũt. Similia verba dicebat ille ſuperbiſſimus antyochus qui etiaʒ in hoc mũdo ſic eſt atrociter cruciatus: vt infernus eius dũ adhuc viueret fuerit inchoatus. In quãtã inquit tribulationẽ deueni: ⁊ in quos fluctus triſticie: quaſi diceret. ⁊ tribulatio quam patior erat mihi inopinabilis ſeu incredibilis: ⁊ fluctus triſticie qui in me diriguerũt irruũt ⁊ opprimũt me: cooperiũt: obruũt: ⁊ ſubmergũt: ſunt inestimabiles ⁊ ineffabiles ⁊ interminabiles. Quare ẽo in tantã triſticiã inciderit recognoſcit ⁊ peccata ſua: ſed tarde ⁊ inutiliter confitet᷑ dicens. Reminiſcor maloꝝ que feci ⁊c. cognoui ĝ ꝙ ꝓpterea inuenerũt me mala iſta ⁊ ecce pereo triſticia in terra aliena. Attende ꝙ dicit pereo nõ dicit perij quaſi ſit preteritũ nec peribo quaſi futurũ: ſed pereo ſemꝑ preſens: q2 dãnatio ſemꝑ eſt p̃ſens impijs in inferno: ⁊ quaſi ſemper in inchoando.

De gaudio. DIS. XXIIII.

DEinde ↄſiderandũ eſt de gaudio. Sciendũ aũt eſt ꝙ gaudiũ et delectatio differũt: ſicut magis cõmune ⁊ minus cõmune. Delectatio enim eſſe poteſt de oĩbus que ↄcupiſcimus: ſiue ſm̃ ſenſum: ſiue ſm̃ rõnẽ. gaudiũ aũt ꝓprie nõ eſt niſi de his que ſm̃ rõnẽ appetimus. Unñ in brutis aĩalib᷒ bñ eſt delectatio nõ aũt gaudiũ. in habentibus ẽo rõnẽ de oĩbus de quibus põt eſſe gaudiũ: põt eſſe delectatio: ſed nõ ecõuerſo. Nñq̃ʒ enĩ aliquis ſentit delectationẽ ſm̃ corpus: de qua tñ nõ gaudet ſm̃ rõneʒ. ⁊ ſic patet ꝙ delectatio eſt in plus q̃ʒ gaudiũ. ¶ Sciendũ aũt qualiter nos habeam᷒ et habere debeamus circa paſſionẽ ſeu affectionẽ gaudij. Notandũ eſt ꝙ multiplex eſt gaudiũ. Eſt enĩ gaudiũ reſpuendũ. ſ. gaudiũ mundanoꝝ: ⁊ gaudiũ ↄſeruandũ. ſ. gaudiũ iuſtoꝝ: ⁊ gaudiũ appetendũ. ſ. beatoꝝ. Primũ eſt reſpuendũ: q2 ſecũ habet annexã vanitateʒ. vñ nõ eſt verũ gaudiũ: ſed ſophiſticũ. de hoc dicit᷑ Job. xx. Gaudium hipocrite ad inſtar puncti. ¶ Iteʒ habet admixtã anxietatẽ. Joel. j. Cõfuſũ eſt gaudiũ a filijs hoĩuʒ. plus enĩ eſt ibi de labore: ſollicitudine: ⁊ tedio q̃ʒ de bono. vñ nõ eſt purũ gaudiũ: ſed multis ↄtrarijs ſociatũ. ¶ Itẽ habet ſociã fatuitatẽ. ſepe enĩ fiũt in iſtis gaudijs multe fatuitates q̃ al's non fierent. ⁊ qñ redit hõ ad ↄſcientiã ſuam: non inuenit ibi niſi fatuitatẽ. Prouer. xv. Stulticia gaudiũ ſtulto. ¶ Itẽ frequẽter habet ſecũ iniquitatẽ. gaudent enĩ aliqui de ſimplicũ oppreſſione. Yſa. xxxij. Gaudiũ onagroꝝ paſcua gregũ: id eſt gaudẽt ſupbi diuites ſe rapere bona de quibus paſci deberent ſimplices: tale fuit gaudiũ iudeoꝝ qui de traditione chriſti gauiſi ſunt: ⁊ pacti ſunt pecuniaʒ ſe daturos Matth. xiiij. Alij de ruina vel de infortunio ꝓximoꝝ. contra qđ ait ſap. Prouer. xxiiij. Cũ ceciderit inimicus tuus ne gaudeas: ⁊ in ruina eius ne exultet cor tuũ: ne forte videat dñs ⁊ diſpliceat ei. Ideo Job. xxxj. Si gauiſus ſum ad ruinã eius qui me oderat: quaſi diceret non. Alij de morte. Cõtra qđ Eccĩ. viii. Noli de mortuo inimico tuo gaudere: qñ oẽs morimur. Alij etiã qđ longe deterius eſt de iniquitatib᷒ ſuis gaudent. ſicut ſcriptũ eſt Prouer. ij. Letant᷑ cũ malefecerint. ⁊ exultant in rebus peſſimis. ſed ſicut Prouer. xix. dicit᷑. Qui gaudet in iniquitate. denotabit᷑ id eſt diffamabit᷑: vl' infamis efficiet᷑: vel denotabit᷑ id eſt de nota ſeu ſcriptura libri vite delebit᷑. ¶ Alij inique agentibus ↄgaudent adulando qđ eſt ↄtra deũ ⁊ charitatẽ. Quia ſicut ait apl's. j. Corin. xiij. Charitas nõ gaudet inιqtate. congaudet aũt veritati. Hec oĩa predicta gaudia malo fine ↄcludunt᷑. ſicut dicit᷑ Prouer. xiiij. Extrema gaudij luctus occupat. Itẽ poſt illud Job. xxi. Tenẽt tympanũ ⁊ cytharã gaudẽt ad ſonitũ organi. Sequit᷑. Ducũt in bonis dies ſuos: ⁊ in puncto ad inferna deſcendunt. ad vitandũ tam horrendũ finẽ hortat᷑ apl's. j. Corin. vij. Qui gaudẽt tanq̃ʒ non gaudentes: ⁊ qui emũt tanq̃ʒ nõ poſſidentes: et qui vtunt᷑ hoc mũdo tanq̃ʒ non vtant᷑. Et Jacob. iiij. Riſus veſter in luctũ ↄuertat᷑ ⁊ gaudiũ in merorẽ. Itẽ Jere. xlv. dictũ eſt ad baruch. Ecce quos edificaui ego deſtruo: ⁊ quos plãtaui ego euello: ⁊ tu queris tibi gaudia: noli q̃rere.

¶ De gaudio ſpũali.

¶ Dicto de gaudio mũdiali. Sequit᷑ dicẽdũ de gaudio ſpũali: qđ etiam eſt multiplex. prouenit enĩ gaudiũ ſpũale. Ex dolore ↄtritionis: ex feruore delectationis: ex merore cõpaſſionis: ex puritate cõſcientie: ⁊ bonoꝝ operũ executione: ex amore iuſticie: ⁊ maloꝝ punitione: ex tentationũ ⁊ tribulationũ paſſione. ¶ Eſt aũt gaudiuʒ ꝓueniẽs ex dolore ↄtritionis. de quo dicit᷑ Prouer. xiiij. Cor qđ nouit amaritudinẽ aĩe ſue in gaudio eius non miſcebit᷑ extrane᷒ id eſt diabolus: vel hõ malignus. Deus enĩ ⁊ tota celeſtis curia cõgaudent ei: ſicut expreſſe dicit᷑ Luce. xv. De oue perdita quaʒ dñs ꝑ deuia queq̃ʒ requirit: ⁊ ſi iuenerit eã: imponit in humeros ſuos gaudẽs. Seq᷑t᷑. Gaudiũ mai᷒ erit ĩ celo ſuꝑ vno petõre pniaʒ agẽte: q̃ʒ ſuꝑ nonagintanouẽ iuſtis q̃ nõ indigent pnia. Tota etiã militans eccl'ia cõgaudere debet. ſicut dicit᷑ Luce. xvj. de filio ꝓdigo reuertẽti. Epulari ⁊ gaudere oportebat: q2 frater tuus hic mortu᷒ fuerat ⁊ reuixit: perierat ⁊ inuentus eſt. Quantũ ergo gaudere debet penitens de ſua ↄuerſiõe cũ inde gaudeat deus altiſſimus: humilitas iuſtoꝝ hoĩuʒ: necnõ etiam ſublimitas angeloꝝ. Debet aũt gaudere penitens ſicut eger de curatione ſua: obſeſſus de ſua euaſione: dãnatus ad mortẽ de ſua liberatiõe. Mirũ eſt aũt ꝙ de dolore gaudiũ: de amaritudine dulcedo: ⁊ de timore ſecuritas oriat᷑. ¶ Itẽ eſt gaudiũ ꝓueniẽs ex feruore dilectiõis. ſicut docet apl's. j Corin. xij. Si patit᷑ inquit vnũ mẽbrũ cõpatiunt᷑ oĩa mẽbra: ſiue gloriat᷑ vnũ mẽbrũ ↄgaudent oĩa mẽbra. Itẽ Ro. xij. Gaudere cũ gaudentibus flere cũ flentibus. ¶ Itẽ eſt gaudiũ ꝓueniẽs ex merore cõpaſſionis: id eſt ex memoria dñice paſſionis: cũ amaritudine recordate: orit᷑ gaudiũ deuotiõis. ſicut dicit᷑ Yſa. xij. Haurietis de ꝓfundo myſterio diuine pietatis. Aquas. i. abundantiã lachrymarũ in gaudio deuotiõis. De fontibus. i. de vulneribus abundãter ſanguineʒ ſemel ꝓducentibus: indeficienter ẽo gratiam ꝓmerentibus. Saluatoris. i. chriſti. Itẽ baruth. v. Gaudẽtes in dei memoria. ¶ Itẽ eſt gaudiũ ꝓueniẽs ex puritate ↄſcientie ⁊ bonoꝝ operũ executiõe. Quãtũ ad primũ dicit᷑ Eccĩ. xxx. Non eſt cenſus ſuꝑ cenſum ſalutis corporis: ⁊ nõ eſt oblectamẽtũ ſuꝑ cordis gaudiũ. Item Ro. xiiij. Non eſt regnũ dei eſca ⁊ potus: ſed gaudiũ et pax in ſpũſancto: q̃ʒtũ ad ſcđm poteſt intelligi illud Eccĩ. i. Religioſitas cuſtodiet ⁊ iuſtificabit cor: iocũditatẽ ⁊ gaudiũ dabit. ¶ Itẽ eſt gaudiũ ꝓueniẽs ex amore iuſticie ⁊ punitiõe maloꝝ. de hac ait ſap: Prouer. xxi. Gaudiũ eſt iuſto facere iudiciũ qñ. ſ. exercet᷑ iuſticia: nõ ex libidine vindicte ſed ex amore iuſticie: ſine qua reſpublica nõ poſſet ſtare: ⁊ pauci opantibus iniquitatẽ. De iuſticia enim gaudẽt iuſti ꝓpter vtilitatẽ reipub. ſicut ait Pſal. lvij. Letabit᷑ iuſtus cũ viderit vindictã. Mali aũt videntes vel audientes iuſticiã exerceri terrent᷑: vt ex terrore pene ⁊ ſi nõ ex amore dei: vel iuſticie deſiſtant a malis: ⁊ a ſuis prauis voluptatibus cõpeſcant᷑. ¶ Iteʒ eſt gaudiũ ꝓueniẽs ex tolerantia paſſionũ. Jaco. j. Oẽ gaudiũ exiſtimate: cũ in tentatiões varias incideritis: ſciẽtes ꝙ ꝓbatio fidei nr̃e patientiã opat᷑. patientia aũt opus pfectũ hʒ. Itẽ Ro. xij. Spe gaudentes in tribulatiõe patiẽtes. Itẽ Marci. v. Bti eſtis cũ maledixerint vobis hoĩes: ⁊ pſecuti vos fuerint: ⁊ dixerint oẽ malum aduerſũ vos mẽtientes ꝓpter me gaudete ⁊ exultate: qñ merces vr̃a copioſa eſt in celis. Iđ dicebat apl's Colo. ij. Gaudeo in paſſionib᷒. Exẽplo xp̃i q̃ ꝓpoſito ſibi gaudio ſuſtinuit crucẽ. Hebre. xij. Cõicantibus igit᷑ xp̃i paſſionibus gaudete: vt in reuelatiõe glorie eius gaudeatis exultantes.

De gaudio beatoꝝ.

¶ Dicto de gaudio mũdiali ⁊ ſpirituali: dicendũ eſt aliquid breuiter de gaudio celeſti. Eſt aũt illud puriſſimũ ſine ↄtrarij pmixtiõe: pleniſſimũ oĩmoda pfectione: pfectiſſimũ eterna duratione. Eſt igit᷑ gaudiũ celeſte puriſſimũ ſine ↄtrarij pmixtiõe. Yſa. lj. Gaudiũ ⁊ leticiã obtinebũt: ⁊ fugiet dolor ⁊ gemitus. Itẽ apoc. xxj. Abſterget deus oẽm lachrymã ab oculis eoꝝ: ⁊ mors vltra non erit neq̃ʒ clamor neq̃ʒ dolor erit vltra que prima abierũt. ¶ Item eſt pleniſſimũ oĩmoda perfectiõe. Johã. xvj. Petite ⁊ accipietis: vt gaudiũ veſtrũ ſit plenũ. Item Yſa. lxv. Ecce ego creo hieruſalẽ exultationẽ ⁊ populũ eius gaudiũ. Notate verba. Non dicit dñs creo in hieruſalem exultationẽ: vel hieruſalẽ plena erit exultatione: vel aliq̃d tale: ſed ipſa ciuitas erit exultatio. Nec dicit dabo populo ei᷒ gaudium: vel populus eius erit gaudioſus: ſed ipſũ gaudiũ. Sic auteʒ loquit᷑ ad ĩmenſitatẽ gaudij plenius exprimendã: ⁊ expreſſius deſignandã. Exemplũ. ſicut lamina ferri in medio fornacis ardentiſſime tota ⁊ totaliter penetrat᷑ ab igne: ita ꝙ de lamina ⁊ de qualibet eius parte poteſt dici ꝙ non tñ eſt ignita: ſed ignis. nec tñ lamina ↄtinet in ſe nec cõprehẽdit totũ ardorẽ fornacis: ſic quelibet aĩa beata ſic vndiq̃ʒ tota ⁊ totaliter penetrat᷑ a gloria vel gaudio. ꝙ vere põt dici quelibet aĩa non tñ glorioſa: ſed ipſa gloria non tñ gaudioſa: ſed ipſũ gaudiũ. Nec tñ eſt aliqua adeo glorioſa q̃ totam gloriã cõprehendat. Sicut ſignãter deſignat dñs Matth.

xxv. Intra in gaudiũ dñi tui. quaſi dicat: non in te intrabit gaudiũ q2 tu nõ poſſes illud cõprehendere. ſed tu itrabis in illud ſicut in abyſſum impenetrabilẽ ꝛ imenſam. ¶ Iſtẽ eſt pfectiſſimũ duratione: q2 eternũ. vñ Ioh. xvj. ait ſaluatoꝛ diſcipulis ſuis. Uidebo vos ꝛ gaudebit coꝛ veſtrũ: ꝛ gaudiũ veſtrũ nemo tollet a vobis.

De paſſionibus iraſcibilis. DISTIN. .XXV.

POſt conſiderationẽ de paſſionibus cõcupiſcibilis. Cõſequẽter dicendũ eſt de paſſionibus iraſcibilis. Et primo de ſpe ꝛ deſperatiõe Scđo de timoꝛe ꝛ audacia. Tertio de ira. ¶ Circa primũ qrunt octo. Primo vtrũ ſpes ſit idẽ qḋ deſideriũ vel qḋ cupiditas. Scđo vtruʒ ſpes ſit in vi apprehenſiua vel in vi appetitiua. Tertio vtrũ ſpes ſit in brutis aĩalibus. Quarto vtrũ ſpei cõtrariet deſperatio. Quinto vtrũ cauſa ſpei ſit experiẽtia. Sexto vtrũ in iuuenibꝰ ꝛ ebrioſis ſpes abũdet. Septimo de oꝛdine ſpei ad amoꝛẽ Octauo vtrũ ſpes ꝯferat ad opationẽ. ¶ Ad primũ. ſ. vtrũ ſpes ſit idẽ qḋ deſideriũ vel cupiditas. dicendũ ꝙ ſpes paſſionis ex obiecto ꝯſideraṫ. circa obiectũ aũt ſpei: quattuoꝛ ꝯditiones attendunṫ Primo quidẽ ſi ſit bonũ. Non enĩ ꝓprie loquẽdo eſt ſpes niſi de bono. ꝛ ꝑ hoc differt ſpes a timoꝛe qui eſt de malo. Scđo vt ſit futurũ. nõ enĩ eſt ſpes de pñti iam habito. ꝛ ꝑ hoc differt ſpes a gaudio qḋ eſt de bono pñti. Tertio requiriṫ ꝙ ſit aliqḋ arduũ cũ difficultate adipiſcibile. nõ enĩ aliquis diciṫ ſperare aliquid minimũ: qḋ ſtatim ẽ in ſua ptãte vt habeat. ꝛ ꝑ hoc differt ſpes a deſiderio vel cupiditate q̃ eſt de bono futuro abſolute. vñ ptinet ad cõcupiſcibilẽ. ſpes aũt ad iraſcibilẽ. Quarto aũt ꝙ illud arduũ ſit poſſibile adipiſci. nõ enĩ aliq̃s ſperat id qḋ oĩno adipiſci nõ põt. ꝛ ſm h̃ differt ſpes a deſperatõe. Sic igiṫ patet ꝙ ſpes differt a deſiderio ſicut differũt paſſiones iraſcibilis a paſſionibus ꝯcupiſcibilis. ꝛ ꝓpter hoc ſpes preſupponit deſideriũ. ſicut ꝛ oẽs paſſiones iraſcibilis p̃ſupponũt paſſiões ꝯcupiſcibilis. ¶ Ad ſcđm. ſ. vtrũ ſpes ſit in vi apprehenſiua vel appetitiua. dicẽdũ ꝙ cũ ſpes importet extenſionẽ quãdã appetitus in quoddã bonũ manifeſte ptinet ad appetitiuã virtutẽ. Motus enĩ ad res ꝓprie ptinet ad appetitũ. actio v̓o virtutis cognitiue pficiṫ nõ ſm motũ cognoſcentis ad res: ſed potius ſm ꝙ res cognite ſunt in cognoſcẽte. ſed q2 vis cognitiua mouet appetitiuã repñtando ei obiectũ ſuũ ſm diuerſas rõnes obiecti apphenſi ſubſequunṫ diuerſi motus in vi appetitiua. Aliꝰ enĩ motus ſequiṫ in appetitu ex apprehenſiõe boni ꝛ alius ex apprehenſione mali. ꝛ ſilr alius motus ex apphenſiõe pñtis ꝛ futuri abſoluti ꝛ ardui: poſſibilis ꝛ impoſſibilis ꝛ ſm hoc ſpes eſt motꝰ appetitiue virtutis ꝯſequẽs apprehenſionẽ boni futuri ardui poſſibilis adipiſci. ſ. extenſio appetitus in hmõi obiectũ. ¶ Ad tertiũ ſ. vtrũ ſpes ſit in brutis aĩalibus. dicẽdũ ꝙ interioꝛes paſſiões aĩaliũ ex exterioꝛibus motibus deprehendi poſſunt. ex q̃bus apparet ꝙ in aĩalibus brutis eſt ſpes. ſi enĩ canis videat leporẽ. aut accipiter auẽ nimis diſtantẽ: nõ moueṫ ad ipſã. q. nõ ſperãs ſe eã poſſe adipiſci. Si aũt ſit in ꝓpinquo: moueṫ q̃ſi ſub ſpe adipiſcẽdi. Ut enĩ ſupra dictũ eſt appetitus ſenſitiuus brutoꝝ aĩaliũ. ꝛ etiã appetitꝰ nãlis rerũ ſenſibiliũ ſequunṫ apprehenſionẽ alicuius intellectus. ſicut ꝛ appetitus nature intellectiue q̃ diciṫ volũtas. ſed in hoc eſt differentia. ꝙ volũtas moueṫ ex apprehenſiõe intellectus ꝯiuncti ſed motus appetitus nãlis ſequiṫ apphenſionẽ intellectꝰ ſeparati q̃ nãʒ inſtituit. ꝛ ſilr appetitus ſenſitiuus brutoꝝ aĩaliũ: q̃ etiã quodãmodo inſtinctu nãli agũt. vñ in opibus brutoꝝ aĩaliũ ꝛ aliaruʒ rerũ nãliũ apparet ſilis ꝓceſſus. ſicut in opibus artis. ꝛ ꝑ hũc modũ in brutis aĩalibus eſt ſpes ꝛ deſperatio. ¶ Ad quartũ. ſ. vtruʒ deſperatio ſit ꝯtraria ſpei. dicẽdũ ꝙ ſicut ſupra dictũ eſt in mutationibus inueniṫ duplex ꝯtrarietas. vna ſm acceſſũ ad ꝯtrarios terminos. ꝛ talis ꝯtrarietas ſola inueniṫ in paſſiõibus ꝯcupiſcibilis ſicut amoꝛ ꝛ odiũ ꝯtrarianṫ. Alio mõ ꝑ acceſſũ ꝛ receſſuʒ reſpectu eiuſdẽ termini. ꝛ talis ꝯtrarietas inueniṫ in paſſiõibus iraſcibilis obiectũ aũt ſpei qḋ eſt bonũ arduũ habet q̃dẽ rõnẽ attractiui ꝓut ꝯſideraṫ cũ poſſibilitate adipiſcendi. ꝛ ſic tendit in ipſũ ſpes q̃ importat quẽdã acceſſũ. Sed ſm ꝙ ꝯſideraṫ cũ impoſſibilitate obtinẽdi habet rõnẽ repulſiui. q2 vt diciṫ in. iiij. Ethi. Cũ ventũ fuerit ad aliqḋ impoſſibile: tũc hoĩes diſcedũt. ꝛ ſic reſpicit hoc obiectuʒ deſperatio. vñ importat motũ cuiuſdã receſſus ꝛ ꝓpter hoc ꝯtrariaṫ ſpei ſicut receſſus acceſſui. ¶ Ad q̃ntũ. ſ. vtrũ expientia ſit cã ſpei. dicendũ ꝙ ſicut ſupra dictũ eſt: obiectũ ſpei eſt bonũ futuruʒ arduũ poſſibile adipiſci. Poteſt ergo aliqḋ eſſe ſpei cã. vel q2 facit hoĩ aliqḋ eſſe poſſibile. vel q2 facit eũ eſtimare aliqḋ eſſe poſſibile Primo mõ eſt cã ſpei oẽ illud qḋ auget ptãteʒ hoĩs: ſicut diuitie. foꝛtitudo. ꝛ inter cetera etiã expientia. nã ꝑ experiẽtiã hõ acq̇rit facultatẽ aliq̇d de facili faciẽdi. Et ex hoc ſequiṫ ſpes. vñ Uegetius dicit ĩ libro de re militari. Nemo facere metuit qḋ ſe bñ didiciſſe cõfidit. Alio mõ eſt cã ſpei oẽ illud qḋ facit alicui eſtimationeʒ ꝙ aliqḋ ſit ſibi poſſibile. Et hoc mõ doctrina ꝛ pſuaſio quelibet põt eſſe cã ſpei. ꝛ ſic etiã expientia eſt cã ſpei: inquãtũ ſcilicet ꝑ expientiã fit hoĩ eſtimatio ꝙ aliqḋ ſit ſibi poſſibile: qḋ impoſſibile ante expientiã reputabat. ſed ꝑ hunc modũ experientia poteſt etiã eſſe cauſa defectus ſpei: q2 ſicut ꝑ expientiã fit hoĩ eſtimatio ꝙ aliqḋ ſit ſibi poſſibile: qḋ reputabat impoſſibile. ita ecõtrario ꝑ experiẽtiã fit hoĩ eſtimatio ꝙ aliqḋ nõ ſit ſibi poſſibile: qḋ poſſibile eſtimabat. Sic ergo experientia eſt cauſa ſpei duobus modis. cauſa aũt defectus ſpei vno mõ. ꝛ ꝓpter hoc magis dicere poſſumus eã eſſe cauſã ſpei. ¶ Ad ſextũ. ſ. vtrũ in iuuenibꝰ ꝛ ebrioſis ſpes abundet. dicendũ ꝙ iuuentus eſt cauſa ſpei ꝓpter tria. vt phus dicit in ſcđo Retho. Et hec tria poſſunt accipi ſm tres diuiſiões boni qḋ eſt obiectũ ſpei: qḋ eſt futurũ ꝛ arduũ ꝛ poſſibile: vt dictũ eſt. Iuuenes enĩ multũ habent de futuro ꝛ parũ de preterito. ꝛ iõ q2 memoria eſt preteriti: ſpes aũt futuri: parum habent de memoria ſed multũ viuũt in ſpe. iuuenes etiã propter caliditatẽ nature habent multos ſpiritus. ꝛ ita in eis coꝛ ampliaṫ. Ex amplitudine aũt coꝛdis eſt ꝙ aliqḋ ad ardua tendat. ꝛ ideo iuuenes ſunt animoſi ꝛ bone ſpei. ſilr etiam illi qui nõ ſunt paſſi repulſam: nec experti impedimenta in ſuis conatibus de facili reputant aliquid ſibi poſſibile vñ ꝛ iuuenes ꝛ ꝓpter inexperientiã impedimentoꝝ ꝛ defectuũ de facili reputant aliqḋ poſſibile. ꝛ ideo ſunt bone ſpei. duo etiã iſtorum ſunt in ebrijs. ſ. caliditas ꝛ multiplicatio ſpirituũ ꝓpter vinũ ꝛ verũ inꝯſideratione periculoꝝ vel defectuũ. ꝛ ꝓpter eandẽ rõnẽ etiã oẽs ſtulti ꝛ deliberatione nõ vtentes oĩa tentant ꝛ ſunt bone ſpei. ¶ Ad ſeptimũ. ſ. vtrũ ſpes ſit cauſa amoꝛis. Dicendũ ꝙ ſpes duo reſpicit. poteſt enĩ reſpicere ſicut obiectũ bonũ ſperatũ. ſed q2 bonũ ſperatũ eſt arduũ poſſibile. fit aũt aliq̃n aliqḋ arduũ poſſibile nobis. nõ ꝑ nos ſed ꝑ alios. Ideo ſpes etiã reſpicit id per qḋ fit nobis aliquid poſſibile. Inquãtũ igiṫ ſpes reſpicit bonũ ſperatuʒ ſpes ex amoꝛe cauſaṫ. Non enĩ eſt ſpes niſi de bono deſiderio et amato. inquãtũ v̓o ſpes reſpicit illũ ꝑ quẽ fit nobis aliqḋ poſſibile: ſic amoꝛ cauſaṫ ex ſpe: ꝛ nõ ecõuerſo. Ex hoc enĩ ꝙ ꝑ aliqḋ ſperamus nobis poſſe ꝓuenire bona mouemur in ipſum ſicut in bonũ noſtrũ. ꝛ ſic incipimus ipſum amare. Ex hoc enim ꝙ amemus aliquẽ nõ ſperamus de eo niſi ꝑ accidens: inquantũ. ſ. credimus nos reamari ab ipſo vñ amari ab aliquo facit nos ſperare de eo. ſed amoꝛ eius cauſaṫ ex ſpe quã de eo habemus. ¶ Ad octauũ. ſ. vtrũ ſpes adiuuet opationẽ. dicendũ ꝙ ſpes ꝑ ſe ſemꝑ hʒ ꝙ adiuuet operationẽ intendendo ipſã. ꝛ hoc ex duobus. Primo quidẽ ex rõne ſui obiecti qḋ eſt bonũ arduũ poſſibile. Eſtimatio enĩ ardui excitat attentionẽ. eſtimatio v̓o poſſibilis nõ retardat conatũ. vñ ſequiṫ ꝙ hõ intente opereṫ ꝓpter ſpem. Scđo v̓o ex rõne ſui effectus. ſpes enĩ vt ſupra dictũ eſt cauſat delectationẽ que adiuuat opationẽ vt ſupra dictũ eſt. vñ ſpes opationeʒ adiuuat. ¶ Ex predictis collige ꝙ ſpes ꝛ eſt paſſio et eſt virtus. vna videlicet de virtutibus theologicis. Et ꝯueniũt hec ꝛ illa: q2 vtraq3 eſt quedaʒ expectatio boni futuri: nõ cuiuſcũq3 ſed ardui. deſideriũ enim de quo dictũ eſt ſupra. eſt reſpectu boni futuri cuiuſcũq3 magni vel parui: ardui vel nõ ardui. ꝛ timoꝛ eſt reſpectu mali futuri cuiuſcũq3 magni vel parui. ſed ſpes eſt reſpectu boni futuri ardui. Differũt aũt ſpes ſcđm ꝙ eſt paſſio: ꝛ ſcđm ꝙ ẽ virtus. q2 ſpes ſm ꝙ ẽ virtꝰ eſt certa expectatio future btitudinis: ex gr̃a ꝛ meritis ꝓueniens. ſed ſcđm ꝙ eſt paſſio: eſt expectatio non certa alicuius boni futuri ex rõne vel ꝯiectura ꝓbabili cũ ꝯfidentia diuine bonitatis ꝓueniẽs. Ex his intellige differentias inter ſpem ſcđm ꝙ eſt virtꝰ ꝛ ſcđm ꝙ eſt paſſio. nam vna eſt expectatio certa: alia non certa. vna eſt de bono increato ꝛ eterno: alia de bono creato ꝛ tpali. vna ꝓuenit ex gratia ꝛ meritis: alia nõ. ¶ Sciendũ aũt eſt ꝙ ſpes aliq̃n accipiṫ large ꝑ expectatiõe boni futuri cuiuſcũq3 ardui vel nõ ardui. ſicut dicimus ꝙ agricola laboꝛat ſpe fructus percipiendi. ꝛ mercatoꝛ in ſpe lucri acquirẽdi. ꝛ generaliter oĩs artifex operatur in ſpe finis ſui operis aſſequẽdi. Alio mõ diciṫ ſpes ꝓprie ꝑ expectatione boni futuri ardui vt dictũ eſt. que videlicet expectatio ꝓuenit ex aliqua ꝓbabili rõne: que tñ eſt minus principalis. ꝛ ex cõfidentia adiutoꝛij diuine bonitatis miſericoꝛditer affuturi. ſicut videmus ꝙ aliq̃s iuuenis delicatus ꝯſtanter artiſſimã religionẽ ingrediṫ. Nã ſue debilitatis oblitus ſperat diuinũ ſibi adiutoꝛiũ affuturũ. Alius auſterã aſſumit penitentiã. aliꝰ longas peregrinationes ꝛ duras. alius laboꝛes ꝛ picula: q̃ oĩa videnṫ excedere vires eoꝝ qui ꝓpter firmã ſpem quã habẽt in dño talia aggredi nõ ve-

rent. Hoc modo decet oēs hoīes eſſe bone ſpei: vt videlicet ſperēt
ſperāda de diuina miſericordia confidendo: ⁊ ei principaliter inni
tendo: ſm illud Pſal. In deo ſperauit coꝛ meū ⁊ adiutus ſum. Ad
hanc hoꝛtat̄ Sap. Eccl. ij. Reſpicite filij nationes hominū: ⁊ ſcito-
te quia nullus ſperauit in dn̄o ⁊ cōfuſus eſt. Maxime vō decet ⁊
expedit reges ⁊ principes eſſe magne ſpei in magnis arduis ⁊ peri
culoſis negocijs: preſertim cū pro iuſticia conſeruanda: ⁊ vtilitate
reipublice pcurāda vel defendenda hec attētant. ⁊ tāto magis de-
cet eos eſſe bone ſpei: quanto negocia iuſtioꝛa ſunt ⁊ magis cōia:
quanto etiā poteſtas ciuilis: abundantia diuitiarū: ⁊ nobilitas ge-
neris eis ampliꝰ ſuffragant̄: dūmodo nō nimis in iſtis confidant.
ſed hoc quaſi pro nihilo habētes diuine miſericoꝛdie pncipaliter
innitant̄. Exēplo illius nobiliſſimi principis Jude. ſ. machabei: de
quo ſic dicit̄. ij. Mach. xv. Machabeus ſemꝑ cōfidebat cū omni
ſpe auxiliū ſibi a dn̄o affuturū. ⁊ hoꝛtabat̄ ſuos ne foꝛmidarēt ad
aduentū nationū: ſed in mēte haberēt adiutoꝛiū ſibi factū de celo:
⁊ nūc ſperarēt ab omnipotēte ſibi victoꝛiā affuturā. Exemplū etiā
habemꝰ. ij. paral. xiij. Q cū Hieroboam rex iſrael cum octingētis
milibus veniſſet ad pugnandū cōtra Abya regē iuda: dixit Abya
ad Hieroboam ⁊ exercitū eiꝰ Habetis grādē populi multitudinē:
in exercitu autē noſtro dux deus. Filij iſrael nolite pugnare cōtra
dn̄m: quia vobis nō expedit. Sequit̄: Perterruit deꝰ Hieroboam
et omnē iſrael qui ſtabat ex aduerſo iuda ⁊ abya: ⁊ coꝛruerunt ex
iſrael vulnerati quingēta milia viroꝝ foꝛtiū. humiliatiꝗ ſunt filij
iſrael in tp̄e illo: ⁊ vehemētiſſime cōfoꝛtati ſunt filij iuda: eo ꝙ ſpe
raſſent in dn̄o deo patrū ſuoꝝ. Ad h̄ etiā ſunt exēpla innumera in
ſcriptura ſacra: q̄ cā breuitatꝪ omitimꝰ. ¶ Sed de mūdanis hoībꝰ
dicit̄ Sap. iij. Uacua eſt ſpes illoꝝ: nec mirū quia non in deo ſed
in vanitate confidūt: videlicet in opulentia diuitiarū tp̄aliū. Sicut
de impio dicit̄ in pſal. Ecce homo qui non poſuit deū in adiutoꝛē
ſuū: ſed ſperauit in multitudine diuitiaꝝ ſuarū. Propter qꝺ Apl's
Thimoteū admonet dicēs. j. Thi. vij. Diuitibꝰ huiꝰ ſeculi pcipe
nō ſublime ſapere: nec ſperare in incerto diuitiaꝝ: ſed in deo viuo.
Et Sap. ait Eccl. xxxi. Beatꝰ diues qui inuētus eſt ſine macula: ⁊
qui poſt aurū nō abijt: nec ſperauit in pecunie theſaurꝪ. Alij in po-
teſtate ciuili: ſicut reges ⁊ principes ſolent ꝯfidere in multitudine
viroꝝ militariū. cōtra quos Pſal. ait: In te inimicos noſtros vēti
labimꝰ coꝛnu. ⁊ in noīe tuo ſpernemꝰ inſurgētes in nobis. non enī
in arcu meo ſperabo: ⁊ gladius meus nō ſaluabit me. q. d. ſperent
alij in multitudine bellatoꝝ: ſed ego in deo meo ſperabo. Idē etiā
dicit: In deo ſperaui: nō timebo quid faciat mihi hō. Nō enī ſal-
uatur rex ꝑ multā virtutē: ⁊ gigas nō ſaluabit̄ in multitudine vir-
tutis ſue. ¶ Alij ſperāt in multitudine amicoꝝ carnaliū: affinitate
ꝯſanguinitate: ſeu quocūꝗ federe ꝯiūctoꝝ. Cōtra tales ait dn̄s ꝑ
ꝓphetā Hiere. xvij. Maledictus hō qui cōfidit in hoīe: ⁊ ponit
carnē brachiū ſuū: ⁊ a dn̄o recedit coꝛ eiꝰ. Itē Iſa. xxx. Ue filij de-
ſertoꝛes dicit dn̄s ſperātes auxiliū in foꝛtitudine pharaonis: ⁊ ha
bentes fiduciā in vmbꝛa egypti. ⁊ erit vobis foꝛtitudo pharaonis
in cōfuſionē: ⁊ fiducia vmbꝛe egypti in ignominiā. Aduerte ꝙ qn̄
cūꝗ filij iſrael in neceſſitatis tp̄e quaſi de dn̄o diffidentes ad hu-
manū auxiliū recurrebāt: dn̄s humiliabat eos coꝛā inimicis ſuis.
Qn̄ vō ꝯuertebant̄ ad eū de ſua miſericoꝛdia confidentes libera-
bat eos: ſicut patet exemplis innumeris in ſcriptura. ¶ Alij ſperāt
in excellentia naturaliū: videlicet iuuētute: foꝛtitudine: pulchꝛitu-
dine: ſanitate: nobilitate generis: ⁊ huiuſmodi. Ex his enī quedaꝫ
ſpes vana cōſurgit: qua ꝓmittit homo ſe diu victurum. Magna
quidē: ſed nō ita ſcito facturū: honoꝛes ⁊ diuitias adepturū: mun-
di bonis vſurū: ⁊ ſua iuuenilia deſideria impleturū: ante moꝛtē pe
nitentiam ſalutarē acturū: ⁊ in moꝛte ſenſum viuacē: oꝛdinatā me
moꝛiā: vſum loquele: ⁊ actū diſcretionis neceſſarie ac debite ꝓui-
dentie habiturū. ſed reuera vaniſſima: falſiſſima: imo nimis erro-
nea eſt ſpes iſta: cū ſit cōtra deū: cōtra rationē: ⁊ cōtra quotidianā
experientiā. ſicut diligēter intuenti luce clarius innoteſcit. Ait enī
Sapiēs Sap. iij. Spes impij quaſi lanugo eſt: que a vento moue-
tur: ⁊ tanꝗ̄ ſpuma gracilis que a ꝓcella diſpgit̄: ⁊ tanꝗ̄ fumus q̄
e vēto diffuſus eſt: ⁊ tanꝗ̄ memoꝛia hoſpitis vniꝰ diei pretereun-
tis. Hec ſpes adeo ſeducit hoīes: vt vix inueniat̄ aliquis q̄ in moꝛ-
tis articulo poſitus: ⁊ iam extremo ſpū cōſtitutus: ⁊ ab oībꝰ deſpe
ratus nō ſperet adhuc euadere: ⁊ recuperare coꝛpoꝛis ſanitatē. q̄
ſpe ſtultiſſima circumuentꝰ negligēter agit ea que anime pertinēt
ad ſalutē. Huius exēplū habemꝰ. ij. Mach. ix. de impijſſimo An-
tiocho: q̄ a deo percuſſus plaga inſanabili: ita vt de coꝛpoꝛe impij
vermes ſcaturirēt: ac viuētes in doloꝛibꝰ carnes eiꝰ effluerēt: odo-
re etiā illius ⁊ fetoꝛe exercitus grauaret̄. dicebat tn̄: Ego infirmita
te graui appꝛehēſus neceſſariū duxi pro cōi vtilitate curā habere:
nō deſperās memetipſum. ſed multā ſpem habēs effugiēdi infir-
mitatē: ecce in deſperato ſtatu poſitus non deſperabat. Itē de ne-
gocijs extrinſecis curam habēs: de ſalute anime nō curabat. Iſto
modo decipiunt̄ ⁊ excecant̄ pene oēs hoīes in extremis. ¶ Ex ꝑ
miſſis ſatis patet quid ſit de deſperatiōe dicendū. Sicut enī expe
dit omni homini pcipue regibꝰ ⁊ principibꝰ ſperare ſperāda: ſic
expedit nō ſperare nō ſperāda. Et ſicut ſperare nō ſperāda eſt pre
ſumptuoſa temeritas: ſic deſperare ſperāda eſt meticuloſa timidi
tas. ⁊ ſi nullos hoīes decet eſſe timidos ⁊ puſillanimes: multomi-
nus decet reges ⁊ principes: quos opoꝛtet magna ⁊ ardua tracta-
re negocia: ⁊ gratia interdū ſubire pericula pro republica conſer-
uāda. vnde in eis periculoſa eēt deſperatio. Sicut dicit̄. ij. Reg. ij
An ignoꝛas ꝙ periculoſa ſit deſperatio. Uere periculoſa: qm̄ ante
aggreſſionē negocij deijcit animū ⁊ eneruat virtutē: vt nullum bo
nū negociū audeat attētare. Sicut dicit̄ ꝓuer. xxiiij. Si deſpera-
ueris in die anguſtie iminuet̄ foꝛtitudo tua. Poſt aggreſſionē vō
aut deſperatio facit deſiſtere ab incepto ⁊ totū dimittere imperfe-
ctum: ⁊ terga vertere inimicis in pꝛelio: aut ruptis diſcretionis ha
benis: ⁊ pꝛoꝛſus iudicio rationis oblito adinſtar belue rabie ſeuiē
tis. interdum in moꝛtē pcipitat miſerū peccatoꝛē: et perditionis
abyſſum. Un̄ Ephe. iiij. Deſperātes ſemetipſos tradiderūt impu-
dice in operationē oīs imūdicie. Et Hiere. xviij. Dicunt impij dn̄o
eos miſericoꝛditer reuocanti: Deſperauimꝰ: poſt cogitationes no
ſtras ibimꝰ: ⁊ vnuſquiſꝗ prauitatē coꝛdis ſui mali faciemꝰ. Nō-
nunꝗ̄ etiā hoīes deſperati ⁊ ipſa deſperatione cecati i ſeipſos cru
deliter ſeuiētes in moꝛtē ſe pcipitāt coꝛpoꝛalem. Alij nāꝗ flam
mis ſe perimūt. alij in aquis ſe ſubmergūt. alij gladio ſe trucidant
alij pcipitāt ſe collidūt ⁊ pereunt. alij laqueo ſe ſuſpēdūt. aliiſꝗ
modis varijs vitā ſibi miſerā extoꝛquētes: irremediabiliter ſibi tā
coꝛpoꝛum ꝗ̄ animarū eternam perditionē acquirunt. De deſpera
tione require infra libro tertio.

¶ De timoꝛe ⁊ audacia DIS. .XXVI.

DEinde conſiderandū eſt de timoꝛe ⁊ audacia.
Circa timoꝛē ꝯſiderāda ſunt q̄ttuoꝛ
Primo de ipſo timoꝛe. Secūdo de obiecto eius. Ter-
tio de cauſa. Quarto de eiꝰ effectu. ¶ Circa primū que
runt̄ q̄ttuoꝛ. Primo vtrū timoꝛ ſit paſſio aīe. Secūdo vtrū ſit paſ
ſio ſpecialis. Tertio vtrū ſit aliquis timoꝛ naturalꝭ. Quarto de ſpe
ciebus timoꝛis. ¶ Ad primū. ſ. vtrū timoꝛ ſit paſſio anime. Dicen
dū ꝙ inter ceteros anime motus poſt triſtitiā timoꝛ magis ratio-
nē obtinet paſſionis. Ut enī ſupꝛa dictū eſt: ad rationē paſſionis
pꝛimo quidē pertinet ꝙ ſit motus paſſiue virtutis: ad quā. ſ. com-
paret̄ ſuū obiectū ꝑ modū actiui mouētis: eo ꝙ paſſio eſt effectus
agētis. ⁊ ꝑ hūc modū etiā ſentire ⁊ intelligere dicit̄ pati. Secundo
modo magis pꝛopꝛie dicit̄ eſſe paſſio motus appetitiue virtutis.
et adhuc magis pꝛopꝛie motus appetitiue virtutis habentes oꝛga
nū coꝛpoꝛale: qui ſit aliqua cum trāſmutatione coꝛpoꝛali. ⁊ adhuc
pꝛopꝛiiſſime illi motus paſſiones dicunt̄: qui impoꝛtant aliq̄ꝺ no
cumentū. Manifeſtū eſt autē ꝙ timoꝛ cū ſit de malo: ad appetiti-
uam potentiā pertinet: que ꝑ ſe reſpicit bonū ⁊ malū: pertinet aūt
ad appetitū ſenſitiuū. ſit enī cū quadā trāſmutatiōe. ſ. cū ꝯtractiōe
vt Dam. dicit. Et impoꝛtat etiā habitudinē ad malū ſm ꝙ malum
habet quodāmodo victoꝛiā ſuꝑ aliquē. vnde veriſſime ſibi cōpe-
tit ratio paſſionis: tn̄ poſt triſtitiā que eſt de malo pꝛeſenti. nā ti-
moꝛ eſt de malo futuro: quod nō ita mouet ſicut pꝛeſens. ¶ Ad ſe
cundū. ſ. vtrū timoꝛ ſit paſſio ſpecialis. Dicēdū ꝙ paſſiones aīe re-
cipiunt ſpeciē ex obiectis. vnde ſpecialis paſſio eſt que habet ſpe-
ciale obiectū. timoꝛ autē habet ſpeciale obiectū ſicut ⁊ ſpes. Sicut
enī obiectū ſpei eſt bonū futurū arduū poſſibile adipiſci: ita obie-
ctum timoꝛis eſt malū futurū difficile: cui reſiſti nō poteſt. vnde ti
moꝛ eſt ſpecialis paſſio aīe. ¶ Ad tertiū. ſ. vtrum ſit aliquis timoꝛ
naturalis. Dicendū ꝙ aliquis motus dicit̄ naturalis: quia ad ipm
inclinat natura. Sed hoc cōtingit dupliciter. Uno modo qn̄ totū
perficit̄ a natura abſꝗ aliqua operatione appꝛehenſiue virtutis.
ſicut moueri ſurſum eſt motus naturalis ignis: ⁊ augeri eſt motꝰ
naturalis aīaliū ⁊ plantarū. Alio modo dicit̄ motus naturalis ad
quē natura inclinat: licꝫ nō perficiat̄ niſi ꝑ appꝛehenſionē. quia ſic
ſupꝛa dictū eſt motus cognitiue ⁊ appetitiue virtutis reducunt̄ in
naturā ſic in pꝛimū pꝛincipiū. ⁊ ꝑ hūc modū etiā ipſi actus appꝛe-
henſiue virtutis: vt intelligere: ſentire: ⁊ memoꝛari. Et etiā motus
appetitus animalis qn̄ꝗ dicunt̄ naturales. ⁊ ꝑ hūc modū poteſt
dici timoꝛ naturalis. ⁊ diſtinguit̄ a timoꝛe nō naturali ſm diuerſi-
tatē obiecti. Eſt enī vt ph̄s dicit in. ij. rheto. timoꝛ de malo coꝛru-

priuo qđ natura refugit ꝓpter naturale deſideriū eſſendi ⁊ talis timoꝛ dicit̃ naturalis. Eſt iterū de malo ɔtriſtatio qđ non repugnat nature: ſed deſiderio appetit᷑. et talis timoꝛ nō eſt naturalis: ſicut etiā ſupꝛa amoꝛ: ɔcupiſcentia ⁊ delectatio diſtincta ſunt ꝑ naturale ⁊ nō naturale. Sed ſm pꝛimā acceptionē naturalis ſciendū eſt ꝙ quedā de paſſionibus aīe quīq̄ʒ dicunt̃ naturales: vt amoꝛ: deſideriū ⁊ ſpes. alie vō naturales dici nō poſſunt. ⁊ hoc ideo qꝛ amoꝛ ⁊ odiū deſideriū ⁊ fuga impoꝛtāt inclinationē quādā ad ꝓſequēdū bonū ⁊ fugiendū malū. que quidē inclinatio ꝑtinet etiā ad appetitū naturalē. ⁊ ideo amoꝛ quidē naturalis eſt: ⁊ deſiderium vel ſpes poteſt quodāmō dici etiaʒ in rebus naturalibus cognitione carentibus. Sed alie paſſiones aīe impoꝛtant quoſdā motus: ad quos nullo mō ſufficit inclinatio naturalis: vel qꝛ de ratiōe harū paſſionū eſt ſenſus ſeu cognitio: ſicut dictū eſt ꝙ appꝛehenſio requirit̃ ad rationē delectationis ⁊ doloꝛis. vn̄ q̄ carent cognitione nō poſſunt dici delectari vl' dolere: aut qꝛ huiuſmodi motus ſunt ɔtra rationē inclinationis naturalis: puta ꝙ deſperatio refugit bonū ꝓpter aliquā difficultatē: ⁊ timoꝛ refugit impugnationē mali contrarij ad qđ eſt inclinatio naturalis. ⁊ ideo huiuſmodi paſſiones nullo modo attribuunt̃ rebus inanimatis. ¶ Ad quartū. ſ. de ſpeciebus timoꝛis. dicendū ꝙ Damaſc. lib. ij. aſſignat quinq̄ʒ ſpecies timoꝛis. videlicet: ſegniciē: erubeſcentiā: verecundiā: admirationē: ſtupoꝛem. Quoꝝ numerus ⁊ differentia ſic ſumit̃: qꝛ timoꝛ ſicut dictū eſt. eſt de futuro malo qđ excedit poteſtatē timentis: vt ſ. ꝙ ei reſiſti nō poſſit. ſicut aūt bonū hoīs ita ⁊ malū poteſt ɔſiderari vel in operatione ipſius vel in exterioꝛibus rebus. In operatione aūt ipſius hoīs poteſt dupliciter malū timeri. Pꝛimo quidē laboꝛ grauans naturā. ⁊ ſic cauſat̃ ſegnicies: cum aliquis refugit operari ꝓpter timoꝛē excedentis laboꝛis. Scđo turpitudo ledens opinionē: ⁊ ſic ſi turpitudo timeat̃ in actu cōmittēdo eſt erubeſcētia. ſi aūt ſit de turpi iam facto eſt verecūdia. Malū aūt qđ in exterioꝛibus rebus ɔſiſtit triplici rōne pōt excedere hoīs facultatē ad reſiſtendū. Pꝛimo quideʒ rōne ſue magnitudinis. cum. ſ. aliquis ɔſiderat aliqđ magnū malū: cuius exitum ɔſiderare nō ſufficit. et ſic eſt admiratio. Scđo rōne diſſuetudis. quia. ſ. aliqđ malū incōſuetū noſtre ɔſiderationi offertur: ⁊ ſic magnū eſt in noſtra reputatione. ⁊ hoc mō eſt ſtupoꝛ qui cauſat̃ ex inſolita imaginatione. Tertio modo ratiōe impꝛouiſionis. qꝛ. ſ. pꝛeuideri nō poteſt: ſicut futura infoꝛtunia timent̃. ⁊ talis timoꝛ dicit̃ agonia. Et nota ꝙ admiratio ⁊ ſtupoꝛ ſpecies ſūt timoꝛis: ſed admiratio que eſt de magno malo ⁊ ſtupoꝛ qui eſt de malo inſolito. vn̄ poteſt dici ꝙ ſicut ſegnicies refugit laboꝛē exterioꝛis operatiōis: ita admiratio ⁊ ſtupoꝛ refugiunt difficultatē ɔſiderationis rei magne ⁊ inſolite ſiue ſint bona ſiue mala: vt hoc mō ſe habeant ſtupoꝛ ⁊ admiratio ad actum intellectus. ſicut ſegnicies ad exterioꝛē actū. Admirans enī refugit in pꝛeſenti dare iudiciū de eo ꝙ mirat̃. timens defectū: ſed in futurū inquirit. Stupens autē timet ⁊ in pꝛeſenti iudicare: ⁊ in futuro inquirere. vn̄ admiratio eſt pꝛincipiū philoſophandi. ſed ſtupoꝛ eſt phice ɔſiderationis impedimentū. ¶ Iteʒ aſſignant̃ a magiſtris ⁊ ſanctis ſeptē ſpecies timoꝛis. Eſt enī timoꝛ naturalis: mūdanus: humanus: ſeruilis: initialis: filialis ſiue caſtus ⁊ reuerētie. ¶ Timoꝛ naturalis eſt quo naturaliter hoꝛret hō quicq̄d eſt nature ɔtrariū vel nociuū: iſte non eſt meritoꝛius vel demeritoꝛius: ſed indifferens: qꝛ non ſubijcit̃ libero arbitrio. hoc timoꝛe oīs hō timet in mari ⁊ in oī periculo pꝛecipue in moꝛte. vn̄ chꝛiſtus vt verū coꝛpus humanū ſe habere oſtenderet: iminente paſſione cepit pauere ⁊ tedere. ſicut dicit̃ Marci. xiiij. Et ex vehemētiſſimo paſſionis hoꝛroꝛe. factus in agonia ſudoꝛē ſanguineū emiſit: qn̄ fact᷑ eſt ſudoꝛ eius tanq̄ʒ gutte ſanguinis decurrentis in terram Luce. xxij. Quia lʒ ipſe ardentiſſimo deſiderio ꝓ ſalute nr̄a quereret paſſionē ſm iudiciū rōnis ⁊ imperiū diuinitatis: tn̄ ſenſualitas naturaliter hoꝛrebat moꝛtē. vn̄ ſm motū ſenſualitatis oꝛabat. Pater ſi fieri pōt trāſeat a me calix iſte Matth. xxvj. ſed ſm iudiciū rōnis dicebat: verūtn̄ nō ſicut ego volo ſed ſicut tu. Iſto timoꝛe fugit helyas a facie iezabel. iij. Reg. xix. Iſtū timoꝛē etiā viri ſancti cōiter hn̄t in moꝛte: vt ſiquid eſt in eis purgandū ipſo pauoꝛe purget̃ vl' qꝛ timet aīa ſepari a carne: ⁊ īrare regionē ſibi pꝛius ignotā. Vn̄ in vitis patꝝ legit̃. ꝙ cū q̄dā pater deſideraret videre quō aīa iuſti de coꝛpe egrederet̃. trāſiēs ꝑ quādā villā vidit quēdā ꝑegrinū ſolū in platea iacētē: ⁊ q̄ſi in extremis laboꝛātē: ⁊ michaelē ⁊ gabꝛielē de celo deſcēdētes: ⁊ ei aſſiſtētes: vn᷑ ad dexterā: alter aūt ad ſiniſtrā ⁊ rogabāt aīaʒ de pꝛecepto dei vt a coꝛpe egrederet̃: q̄ timēs nolebat coꝛp᷑ relinq̄re. ⁊ dixit michael ad gabꝛielē: ſume hāc aīaʒ vt regrediamur. Rn̄dit gabꝛiel. miſſi ſumus a dn̄o vt ſine doloꝛe et violentia eijciat̃. Cū hec clamarēt ad dn̄m: miſit dn̄s cytbariſtā dauid cū cantoꝛib᷑ celeſtis hieruſalē. Quoꝝ cantus audiēs anima peregrini inter man᷑ angeloꝝ exilijt: ⁊ cū gaudio in celū deducta fuit. Notandū ꝙ nō eſt mirū ſi ſcī ⁊ iuſti moꝛtē timēt. De quibus ꝓuer. xxviij. Iuſtus quaſi leo cōfidit. Et. xxx. eiuſdē: Leo foꝛtiſſimus beſtiarū ad nullius pauebit occurſum. cū ipſe leo vt dicūt naturales ſeptē timeat: vt patet ex libro Iſidoꝛi ⁊ hyſtoꝛia trāſmarina. ſ. ſtratā publicā: ſtrepitū rotarū: ⁊ ignē: ⁊ quoddā aīal qđ dicit̃ lazaimi. a cui᷑ ferocitate vix poteſt aliq̄ beſtia eſſe tuta. ⁊ quoddaʒ aīal paruū qđ dicit̃ leotopholos. de cui᷑ carnib᷑ comedens leo intoxicat̃ a venatoꝛib᷑ ⁊ occidit̃. vn̄ illud aīal maxime odiūt leones. et ſi poſſunt illud inuenire occidūt: quia paruū eſt. non tn̄ inde guſtāt. Itē timet leo venatoꝛ ingenia ſiue artificia: vt pedicas ⁊ choꝛdas. vn̄ cauda delet veſtigia ſua. Itē timēt leones ſuoꝝ cuſtodum flagella. vn̄ aliqn̄ catulos innoxios verberāt coꝛā eis vt diſcant timere. Silr̄ iſta ſeptē debēt timere hoīes. ſ. ſtratā moꝛtis publicā: ꝑ quā neceſſe eſt oēs incedere. ſtrepitus rotarū. ſ. cōminationes ⁊ vba vtriuſq̄ʒ teſtamenti: ignē inferni ⁊ purgatoꝛij: feritatē ſūmi iudicis. Toxicū pcī venatoꝛ. i. demonū aſtutiā: flagella pn̄tia bonorū ⁊ maloꝝ. Timoꝛ mūdan᷑ eſt quo timet hō amittere tpalia q̄ habet: vel non cōſequi que deſiderat ⁊ nō habet. intantū ꝙ pꝛeelegit aliquid facere cōtra deū q̄ʒ habita perdere vel deſiderata nō ɔſeq. Pꝛimo modo peccauit pharao oppꝛimens filios iſrael iniuſte ne multiplicarent̃ ⁊ adderent̃ inimicis ſuis: ⁊ dānificarēt eū in reb᷑. Exo. j. Silr̄ herodes occidēs pueros volēs occidere iheſum: timēs ne auferret ei regnū Math. ij. Itē iudei Ioh. xi. Ne foꝛte veniant romani ⁊ tollant locū ⁊c̄. Silr̄ pilatus timēs amittere pꝛīdētie dignitatē xp̄m tradidit ad moꝛtē: cū tn̄ pꝛius ꝑ multas vias conatus fuiſſet liberare eū. Audito enī Scđm legē debet moꝛi: quia filium dei ſe fecit: timuit. ſicut dicit̃ Ioh. xix. Sed tn̄ audito poſtea: Si hūc dimittis nō es amicus ceſaris. tradidit eū vt crucifigeret̃. De hoc Iob. vj. Qui timet pꝛuinā irruet ſup eū nix. Grego. Aliq̄s peccatoꝝ ſuoꝝ conſcius: ea que poſſidet indigētib᷑ largiri deſiderat: ſed tn̄ ne datis rebus egeat ipſe foꝛmidat. Cūq̄ʒ carnis ſubſidia reſeruāda trepidus pꝛeparat: ab alimētis miſericoꝛdie animā necat. et cū in terra pati inopiam metuit: eternā ſibi abundantiā ſuperne refectionis abſcidit. Nō ſic tobias faciebat: q̄ potius volebat amittere tpalia q̄ʒ opera miſericoꝛdie dimittere Tobie. j. Sancti iſta tempoꝛalia quaſi nihil reputabāt: ideo ea amittere propter deū non timebāt. Hiere. iiij. Aſpexi terrā: ⁊ ecce vacua eſt ⁊ nihil. Iob. j. Dn̄s dedit dn̄s abſtulit. Itē in dyal'. xx. Cū quidā malicioſus incēdiſſʒ oīa bona ſtephani viri dei: ⁊ quidā diceret ei hic plangens: ⁊ diceret: ve pater quid tibi cōtigit. Ille q̄ſi nihil ſe amiſiſſe reputās reſpōdens ait: Quid cōtigit mihi: plangēs eius qui fecerat peccatū: nihil reputās damnū ſuum: ſed ſe potius reputās exoneratū eſſe. Itē dicit̃ ꝙ cū q̄dā phs ī ciuitate obſeſſa amiſiſſet oīa bona ſua: adductus nudus coꝛā rege qui ciuitatē ceperat ridebat. ⁊ cū quereret̃ quare hoc: reſpōdit: eo ꝙ nihil amiſerat: quia ſenſum ſuū et bona interioꝛa ſua adhuc integre habebat. Et cū dicerēt aſſiſtētes īmo vxoꝛē ⁊ filias ⁊ diuitias: dixit: non eſt tuū quod foꝛtuna facit tuū. Iſta enī erāt foꝛtune: nō mea. Itē timoꝛ mūdan᷑ eſt qn̄ aliq̄s propter timoꝛē quē habet ne deficiant ei tpalia deū nō timet amittere: ea vel iniuſte acquirēdo vel retinendo. vt villicus iniquitatis qui timēs defectū boꝝ defraudabat dn̄m ſuū Luc. xvj. Itē ſeru᷑ inutilis: qui talentū dn̄i abſcōdit in terra Math. xxv. Itē de co᷑q mnam repoſuit in ſudario Luc. xix. Scire autē debēt mūdani: ꝙ deus eſt timētib᷑ ſe theſaurus oīuʒ bonoꝝ indeficiēs. Vn̄ Pſal. Nihil deeſt timētib᷑ deū. Iſa. xxxiij. Timoꝛ dei ipſe theſaur᷑ eius Itē ſicut paradiſus vbi eſt abundātia ſine defectu. Eccl. xl. Timoꝛ dei ſicut paradiſus dei in benedictionib᷑. inſup omnē gloꝛiā operuerunt illū. ſ. timentē deū benedictiones. vn̄ poſſumus dicere qđ dicit̃ in pſal. Inquirētes autē dn̄m nō mi. o. bo. Et Tobie. x. Oīa in te vno hābētes non debuim᷑ te dimittere ire a nobis. Aug. Felix xp̄iana religio: que oīa poſſidet in omniū poſſeſſoꝛe. Itē in vita Iohānis elemoſynarij dicit̃: ꝙ cū quidā redarguerēt eū ꝙ ita largas elemoſynas faciebat: ⁊ ꝙ nō poſſet ſufficere dicerēt: ait ꝙ totus ppl's alexādrie ſi daret ei: imo totus mūdus nō poſſet euacuare infinitos theſauros miſericoꝛdie dei. Idē q̄nto plus dabat: tanto plus abundabat. ¶ Timoꝛ human᷑ eſt qn̄ nimis timet hō pelliſue. ⁊ naſcit̃ ex nimio amoꝛe coꝛpis ꝓpꝛij ⁊ vite pn̄tis. iſte eſt culpabilis: quia plus vellet hō peccare q̄ʒ vitā ꝑdere: vel q̄ʒ grauē doloꝛē coꝛpis ſuſtinere. A tali timoꝛe nos reuocat dn̄s Math. x. dicens: Nolite timere eos qui occidūt coꝛpus: animā aūt nō pn̄t occidere. ſed poti᷑ eū timete qui pōt coꝛp᷑ ⁊ animā ꝑdere in gehēnā.

Item ꝓuer.xxix. Qui timet hominē cito corruit. Criſo. Facile de-
uiat a iuſticia: qui in cauſis plus hominē ꝙ̃ deū formidat. Ideo
dicebat Pſal. Non timebo qd faciat mihi hō. Qui hoc timore ter
rent̃ ſimiles ſunt ade Gen̄.iij. qui plus voluit facere volūtatē vxo-
ris ſue ꝙ̃ dei: timens vt dicit Augu. eā cōtriſtari. Itē petro q̄ timo
re mortis vel incōmodi tꝑalis ter negauit deū. Itē diſcipulis: qui
hic timore ihesu relicto fugerūt Math.xxvj. Mar.xiiij. Luc.xxij.
Cōtra quos Math.x. Lu.ij. Nolite timere eos qui occidūt corp⁹
¶ Et nota ſeptē rationib⁹ nō ſunt timēde pene vel mors corporis
propter deū illata. ¶ Prima ratio propter diuinā volūtatē: q̄ hoc
dicit Nolite timere ⁊c̃. vt ſupra. Et ſup Gen̄.xxij. dicit ioſephus ꝙ
yſaac audiens ꝙ deus preceperat hec patri: ⁊ ꝙ vellet eū mori: ille
qui eū patri dederat libēter voluit ligari ⁊ īmolari. ¶ Secūdo pro
pter dei fidelitatē ⁊ largitatē: a quo corpus ⁊ mēbra habem⁹: ⁊ q̄
debet ⁊ ꝓmiſit iſta cū multo premio reſtituere: ſi propter eū amiſe
rimus. Sic dicebāt illi boni ſeptē fratres: de quibus.j. Mach.vij.
Quoꝝ vn⁹ dixit: E zelo iſta poſſideo: ſed propter dei leges hec ipſa
deſpicio: quia ab ipſo me ea receptura ſpero. hec dicebat membra
exponēs martyrio. Itē quidā dicebat: Nō debeo timere aſinū mi
ſerū amittere in ſeruitio dn̄i fideliſſimi: qui pro eo amiſſo in ſerui-
tio eius reddet mihi nobiliſſimū dextrariū. ¶ Tertiō propter eiuſ
dem dn̄i ſeueritatē. quia aut tradem⁹ ei carnē puniendā propt̃ ea
que fecit tꝑaliter: aut ipſe puniet eā eternaliter. Itē quidā paterfa-
milias bene ſe torquebat: de quo in vitiſpatrū dicit̃: ꝙ cū ſeruare-
tur mortuus: circa mediā noctē reſurgens terruit oēs qui aderant
vadēs ad eccleſiā deo grās agens: res ſuas in partes tres diuidēs.
vnā vxori relinquēs: aliā filijs: tertiā pro deo diſtribuēs. Hinc fu-
git ad heremū: cellam faciēs iuxta fluuiū cōgelatū: ⁊ veſtit⁹ ſe bal
neabat. ⁊ egrediens veſtimēta ſinebat cōgelari ad carnē. poſtea in
balneū calidiſſimū intrabat. ⁊ hoc ſuſtinebat ſucceſſiue quantum
poterat vſq̄ ad mortem. ⁊ cum de his ⁊ de alijs ab aſpectantibus
argueret̃ dicebat: Si vidiſſetis que vidi: eadē vel ampliora mecum
faceretis. ⁊ referebat ꝙ in exitu ſuo a corpore vir lucidus duxit eū
cōtra ortū ſolis vſq̄ ad vallē infinite magnitudinis. cui⁹ vnū lat⁹
plenū erat flāmis feruētib⁹: aliud gelu ⁊ furēti grādine. ⁊ erāt ipſa
latera plena aīalib⁹: q̄ cū nō poſſent ſuſtinere ignis vehemētiā: trā
ſibant ad gelu: ⁊ ecōuerſo. Poſt duxit eū p tenebras denſiſſimas.
poſt diſparuit ibi: ⁊ vidit globos ignium de baratro aſcēdentiū. ⁊
inde aſcēdētes ⁊ reincidētes homines ignitos ad fauillarū modū.
et fetorē ſenſit inde exalantē intollerabilē. ⁊ fletū audiuit: etiā eiu-
latū incomparabilē: ⁊ teterrimos demones forcipes igneos ⁊ fa-
ſcinulas tenētes: ⁊ eū capere volentes ⁊ proijcere in fornacē. Tūc
is qui eū dimiſerat apparuit ei in medijs tenebris quaſi ſtella inhi
bens demonib⁹ ne eum tangerēt: quia iudex preceperat eū reduci
ad corpus: vbi ſi vellet penitētiā ageret. Quē poſtq̄ duxit ad loca
requiei reduxit eum ad corpus. ¶ Hoc etiā factū vel ſimile refert
Beda in geſtis angloꝝ.v.li.xiij.ca. Et hūc patrēfamilias vocat Dri
ctioelmē. ⁊ accidit vt ait ab incarnatione dn̄i.d.c.⁊.j.c.vj. De cui⁹
etiam viſione plura alia refert. Idem vere refert Grego. dial.iiij.li.
xxxij.ca. de quodā petro facto heremita: qui anteq̄ heremū pete-
ret: in infirmitate grauatus defunct⁹ eſt. ſed protin⁹ vite reſtitutus
inferni ſupplicia ⁊ innumera flammarū loca ſe vidiſſe teſtabat̃. ⁊
quoſdā potētes huius ſeculi ibi ſuſpenſos vidiſſe. vbi cū mergere
tur ꝓhibuit angelus corpus eius dicēs: egredere: ⁊ qualiter tibi vi
uendū ſit attende. Qui ad vitam rediens adeo carnē ſuam vigilijs
et ieiunijs affligebat: vt ſi lingua taceret que viderat ⁊ audierat et
timuerat: cōuerſatio loqueret̃. ¶ Quarto propter carnis cōtrarie
tatē: quā habet cū ſpū. Gal.v. Hec enī ſibiinuicē aduerſant̃: vt ia-
cob ⁊ eſau. Gen̄.xxv. Collidebantur in vtero eius paruuli. Hiero.
Quocūq̄ me verto meū inimicū porto. Unde quidā ſāct⁹ abbas
cū eſſet excecatus dicebat: Gratias ago deo: qui vindicauit me de
aduerſario meo: qui tot mala mihi ſolebat facere p iſtos duos ꝓ-
ditores ⁊ raptores. ſ. oculos quos deſtruxit. Tren̄.iij. Oculus me⁹
depredatus eſt animā meā. ¶ Quinto propter anime precioſitatē
⁊ corporis vilitatē.ij. Corin.iiij. Habem⁹ theſaurū iſtū in vaſis fi-
ctilibus. Multi autē ſunt vt ruſticus quidā: qui vadens ad forum
ocreas viliſſimas portabat ſuper humeros ſuos: magis volens nu
dos pedes ledere ꝙ̃ ocreas. ¶ Itē fuit quidā prepoſitus: cui vt di
cit̃ parabolice: quidā rex cōmēdauit filiā ſuā vt eam delicate nu-
triret ſub periculo vite ſue. ⁊ canē ſuū: vt eum qualitercūq̄ in vita
ſeruaret: ⁊ ligatū teneret ne in filiam inſurgeret. Qui ecōtrario ita
canē omnib⁹ delicijs impinguauit: ⁊ filiam ita fame ⁊ miſeria af-
flixit: ꝙ canis rupto vinculo puellam non valentē reſiſtere interfe-
cit. Canis iſte eſt corpus: filia aīa: rex deus: prepoſitus hō: vinculū
eſt obedientia. Bern̄. Sic ſtulti eſtimatores de minimis maximā
⁊ de maximis minimā curā gerūt. ¶ Sexto ꝓpter peccatis aduer
ſarie modicitatē ⁊ durationē: q̄ mométanea eſt virtute qui nihil
pōt niſi ꝑmiſſa. Joh.xix. Nō haberes in me ꝑtātē niſi datū fuiſſet
tibi deſup. vn̄ vt dicit Pe.alfon. Cū quidā rex cōminaret̃ cuidā
phō. Rn̄dit. O rex ꝑtātē tuā nō oportet me timere. Nō pteritā: q̄
illa iam nō eſt nec erit. nō preſentē: q̄ momētanea: ſi eſt ſtatim nō
eſt. Nō futurā: q̄ illa nōdū eſt: ⁊ dubiū eſt vtrū erit. Un̄ btūs hy-
larius pictauen̄. vt legit̃ in vita eius. reſpondendo leoni pape Arri
ano rome in ↄcilio: cōminātī ei ꝓpter hoc ꝙ ſtabat ꝓuide ſic. cum
venero ↄterā ſupbiā tuā. Rn̄dit. ⁊ ſi non veneris: qui ſecedens ad
camerā priuatā mortuus eſt. Silr̄ q̄ mali ad modicū bonos tor-
quēt: in eternū torquebunt̃ ab eis. Pſal. Exultabūt ſancti ī gloria
⁊ poſt. Gladij ancipites in manibus coꝝ ⁊c̃. Mal.vlti. Calcabitis
impios ⁊c̃. Hoc ſignatum eſt Joſue.x. vbi fecit ioſue calcare filios
iſrael pedibus capita regū inimicoꝝ. De hoc infra de pena matrici
darū: ⁊ diuerſis ↄſolationibus martyꝝ. ¶ Septimo ꝓpter premij
īmenſitatē. de quo infra loquemur.ij. Corin.iiij. Id enī qd̄ in pñti
eſt momentaneū ⁊ leue tribulationis noſtre: eterne glorie pondus
operat̃ in nobis. ⁊ Gen̄.xlix. Yſachar videns terrā ꝙ eſſet bona: ⁊
requiē ꝙ eſſet optima: ſuppoſuit humeros ad portandū. Yſachar
interpretat̃ vir mercedē vidit. q̄ qui videt premiū: portat oīa pa-
tienter. Stephanus videns celos apertos poſuit genua ad marty-
riū ſuſcipiendū Actuū.vj. Quaſi nō timēs tortores. Qui enī prepo
nūt carnē ſpiritui ſimiles ſunt illi q̄ preponūt aſinū ſuū ſibi: ⁊ plus
de eo cogitat. ⁊ ſiles ſunt illi militi qui elegit hoſpitiū vbi ꝓuide-
ret̃ equo ſuo ⁊ ipſe negligeret̃. ¶ Un̄ dicit̃ ꝙ tres milites ↄdixe-
rūt adinuicē ꝙ quererēt fortunā: que dicit̃ auenture. ⁊ cū ingrede
rent̃ ciuitatē quādā dictū eſt eis: ꝙ nō erant ibi niſi tria hoſpitia.
In vno equi bn̄ procurabant̃: ⁊ equites fame moriebant̃. In alio
erat ecōtrario. In tertio aūt eques ⁊ equus bene. ſed vix erat quin
in exitu eques bn̄ verberaret̃. Tres ergo tria hoſpitia acceperūt: et
inuenerūt vt eis dictū fuerat: tertio excepto qui nō fuerat verbera-
tus. ⁊ cū quereret cām quare nō fuerat verberatus: dictū eſt ei ꝙ
dn̄o domus bn̄ obediens in oībus fuerat. Ciuitas eſt mundus in
quo ſunt tres hoſpites: quidā ſunt qui nimiā curā gerūt de equo
ꝓcurando: neglecto milite. equus corpus: miles aīa ſiue ſpūs. De
his Job.xxiiij. Obliuiſcat̃ eius miſericordia dei. qui ſterilē. ſ. car-
nē pauit. ⁊ vidue. i. aīe nō bn̄fecit. Alij ſunt qui indiſcreto zelo cor
pus atterūt: ⁊ ſpūs ⁊ ſpūalium curā tn̄ gerūt. Tertij ſunt qui vtrūq̄
diſcrete intendūt. ⁊ p oīa deo obediūt. Hi ſine flagello cū recedunt
a mūdo ꝑtranſeūt. ¶ Cōtra illos q̄ timore mortis vel carnali pec-
cant legit̃ in vitis patrū. ꝙ cū quidā monachus penetraſſet interi
orē heremū inuenit paruū tuguriū: ⁊ intus hoīem nudū orantē: q̄
poſt plura verba dixit ei ꝙ fuerat ep̄s: ⁊ tpe ꝑſecutiōis timore mor
tis ſacrificauerat idolis. ⁊ pre dolore tormētoꝝ fugerat ad ſolitudi
nē illā in qua fuerat ſolus ꝑ octuaginta ānos: viuēs de fructu pal-
me cuiuſdā: que ferebat fructus ꝑ mēſes ſingulos: ⁊ de aqua fon-
tis ↄiūcti bibens: ⁊ cū ꝑſeueraſſet ibi tanto tpe in pn̄ia ⁊ orōne nō
recepat ↄſolationē a dn̄o ſue ſalutis: niſi āno illo vltimo: quo orā-
te facies eius fit vt ignis. aliū timentē ↄſolat̃ rogās vt eū ſepeliat
quo mortuo ⁊ ſepulto tuguriū ſtatim cecidit: fons defecit: palma
aruit. Nō ſic eleazarus. de quo.ij. Mach.vj. dicit̃ ꝙ cū magis vo
luit mori ꝙ̃ fingere ſe comedere carnes ſuillas ↄtra legem dicens
Nō enī etatē noſtrā dignū eſt fingere vt multi adoleſcētes ꝓpter
meā ſimulationē: ⁊ ꝓpter modicū corruptibilis vite tēpus decipi-
ant̃: ⁊ ꝑ hoc maculā atq̄ execrationē mee ſenectuti ↄquirā: ſed ſe
nectute dignus apparebo: ⁊ adoleſcētibus exēplū forte relinquā.
¶ Timor ſeruilis ſm̄ Aug. eſt qn̄ aliqs timore gehēne nō peccat:
nō habens reſpectū ad amorē iuſticie vel offenſam dei. Aug. Ina
niter inquā ſe putat victorē eſſe peccati: qui timore nō peccat: q̄ ſi
non impleuit foris negociū male cupiditatis: ipſa tn̄ mala cupidi-
tas intus eſt hoſtis. Idez. inimicus iuſticie eſt q̄ ſolo timore pene
nō peccat. amicus aūt eius eſt qui eius amore nō peccat. hūc timo
rē forſitan habent illi de quibus apoc̃.xviij. dicit̃. ꝙ ꝓpter timorē
tormētoꝝ plangēt penā ciuitatis babylonis: vidētes fumū incen-
dij eius. Et ſap.v. dicit̃. Uidētes turbabunt̃ timore horribili. Ta-
les ſunt mirabiliter fatui qui magis timēt penā incurrere ꝙ̃ deum
offendere: vel amittere: q̄ ex illo timore īordinato fit vt penas q̄s
timent non euadant: ⁊ peccatū nō deponant: ⁊ deū ⁊ regnū eternū
amittant: qd̄ nō facerent ſi timorē offenſe dei preponerent: ⁊ cum
amore qd̄ faciūt facerent. videt̃ ꝙ magis velint eſſe exules ꝙ̃ here
des. Serui peccati ⁊ diaboli ꝙ̃ filij dei: filij ancille ꝙ̃ libere. nō enī
eſt heres filius ancille cum filio libere. Gen̄.xxj. Gal.iiij. Talis au-

tem timor nõ liberat a pena inferni. Dicit̃ ꝙ cũ quidã ſcholaris
videret̃ pariſius mori valde penitens ⁊ cõpunctus: apparuit poſt
mortẽ magiſtro ſuo habens cappam de cedulis ↄſcriptã diuerſis
ſophiſmatibus. ⁊ cũ quereret magiſter qualiter eſſet ei. Rñdit. ꝙ
cappa iſta plus ponderaret eũ q̃ȝ aliqua turris de mũdo: ⁊ ꝙ itus
incõpabiliter vreret̃. ⁊ cuȝ alius diceret quõ hoc eſſet: cũ ita mori
cõpunctus viſus eſſet ait: ꝙ ille lachryme potius ex timore mortis
⁊ gehẽne ꝓceſſerant: q̃ȝ ex amore dei vel ex amiſſione eius. ⁊ cum
diceret magiſter ꝙ nõ videret̃ ita torqueri: extendit ille manũ ſuã
⁊ vnã guttã ſudoris ſui proiecit ſuꝑ manũ eius: que ſtatim pfora-
ta eſt: ⁊ ipſe euanuit. Tũc ipſe dicẽs. Linquo coax ranis: cras cor-
uis: vanaq; vanis. Ad logicam pergo que mortis non timet ergo.
Apud clarãuallẽ vadens ibi habitũ religionis aſſumpſit. ⁊ arta pe
nitentia ſe ibi afflixit. Non ſolum aũt ſm aliquos: ſeruilis timor
eſt dimittere peccare timore gehẽne: ſed timore alicuius tẽporalis
pene. vñ ibi ſuꝑ Pſal. Confige timore. t. car. m. glo. Aug. Uiuit in
hoĩe peccãdi volũtas ⁊ ſequeret̃ opus ſi ſperaret̃ impunitas. In
hoc erant iudei ſeruãtes legẽ timore nõ amore. Deutro. xxxiij. In
manib⁹ eius ignea lex. vñ lex data eſt cũ timore ⁊ terrore. Exo. xx.
Ut ꝓbaret vos dñs venit ⁊c̃. et vt terror eius eſſet in vobis. Silr
antyochus in flagello ſuo orabat ſceleſtus deo a quo nõ eſſet mi-
ſericordiã ↄſecuturus ⁊c̃. ij. Mach. ix. Silr pharao cuȝ releuaret̃
ab eo plaga dicebat: neſcio dñm: ⁊ iſrael nõ dimittã. Qñ autẽ fla-
gellabat̃: promittebat ſe dimittere filios iſrael Exo. x. Qui aũt ti-
more aduerſitatis a peccato abſtinent ſunt ſimiles pyrrhatis: qui
tpe tẽpeſtatis timore pterriti vouent multa: facta trãquillitate red
dere nõ curant: ſed ſtatim currũt ad ludos. Item ſiles ſunt cuidã
britoni: qui cũ duceret ad montẽ ſancti michaelis ad forum vaccã
ſuã ⁊ vitulũ vt eã venderet ibi. videns fluctus maris refluere: ⁊ ti-
mens vouit vitulũ beati michaeli ſi euaderet. Poſt recedente flu-
ctu dixit michaeli: ꝙ fatuus eſſet ſi crederet ꝙ ei ſuũ vitulũ daret.
Poſt redeũte fluctu magis de ꝓpe magis timẽs: vouit vtrũq; di-
cens. michael ſi totũ vis totũ habebis. Retrocedẽte iterũ fluctu cũ
nõ crederet de cetero fluctũ poſſe eũ attingere clamauit. michael
michael neq; vaccã neq; vitulũ de cetero habebis. Sic eſt de his
qui ſeruiliter timẽtes in periculis mortis vouẽt ꝑmo aliena reſti-
tuere: poſtea religionẽ intrare vel aliq̃d ſile. Sed cũ crederet brito
eſſe in tuto loco: venit fluctus ſubito: ⁊ eum ⁊ vaccã ⁊ vitulũ inuol
uit. Silr mors ſubito aufert talibus pecuniã: corpus ⁊ aĩaȝ q̃z dũ
dicũt pax ⁊ ſecuritas: tũc repentinus ſuꝑuenit interitus. ¶ Timor
initialis eſt quo quis timet penã ⁊ erubeſcit culpam cõmiſſã: ſed
plus dei offenſam. Prouer. j. Ecc̃i. j. Principiũ ſapiẽtie timor dñi
Prouer. viij. Timor dei odit malũ. plus amore iuſticie q̃ȝ timore
pene. Hic timor habet duos oculos. dextrũ amoris iuſticie ad de-
clinandũ mala culpe. ſiniſtrũ ad infernũ: hic figit cũ abrahã taber-
naculũ ſuũ inter bethel ⁊ hay. Geñ. xij. ⁊. xiij. Inter amorẽ paradi-
ſi ⁊ timorẽ inferni. Hic eſt yſachar habitans inter hos terminos.
Geñ. xlix. Iſte ſunt ille due ancille que introducũt heſter ad aſſue
rũ. Heſter. xv. Timor eleuat ⁊ cõprimit deffluẽtia veſtimẽta virtu-
tũ: amor enĩ eam ſuſtentat. Hi ſunt duo diſcipuli philippus ⁊ an-
dreas qui gentiliter viuẽtes introducũt ad iheſũ Ioh. xij. Hi ſunt
duo ſimul currẽtes ad monumentũ. Iohã. precurrit. Iohã. xx. He
ſunt due ale date mulieri: ꝑ quas volat in deſertũ penitẽtie ⁊ vite
eterne. Iſte tres puelle. ſ. timor: pudor: ⁊ amor: date ſunt. Thaydi
meretrici: timor pene future eã a malo retraxit: pudor culpe cõmiſ
ſe veniã ꝓmeruit ⁊ a peccato eam extraxit: amor iuſticie eã ad ſu-
pna trãſuexit ⁊ ad bonũ ꝑduxit. He ſunt tres puelle que viſe ſunt
facere in celo lectũ eius. de qua dicit̃ in vitis patrũ: ꝙ erat ſpecio-
ſiſſima meretrix in quadã ciuitate: ꝓpter quã multi ſe occidebant
multi ſe depauperabãt. ⁊ audiens abbas pafnutius mala q̃ facie-
bat. ſeculari habitu venit ad eã: ⁊ dato ei ſolido ꝓ ſcorti precio pe
tiuit locũ obſcurũ vbi nõ poſſet videri: ⁊ ſine verecũdia peccaret: ⁊
cũ duxiſſet eũ ad plura loca: ⁊ iſte ſemꝑ diceret ꝙ timebat videri:
duxit eũ ad obſcuriſſimũ locũ dicẽs: ꝙ nõ poſſet eũ ibi videre niſi
de⁹ aut diabol⁹. De quo v̄bo facto ei ſermõe: ⁊ oñſo quõ deberet
a ſpectũ dei formidare: ↄuertit eã: q̃ vocauit oẽs amatores ſuos: ⁊
fecit oĩa q̃ lucrata fuerat ab eis ꝑ penũ cõburi ĩ medio vrbis: ad va
lorẽ. cccc. librar̃ auri. dicẽs: ꝙ magis volebat hoc ibi cõburi q̃ȝ in
futuro cõbureret̃ ab eis: poſt ad deſertũ venit vbi dictus pr̃ ĩ pua
cellula eã incluſit: vbi erat ſola feneſtra parua: ꝑ quã ꝓpinabat̃ ei
parũ panis ⁊ aq̃: ſingulis dieb⁹ in q̃ vrinã iuxta ſe ⁊ alia neceſſaria
faciebat: q̃ nõ audebat nomẽ dei noĩare: vel manus vel oculos ad
celũ leuare q̃ſi polluta: ſed ↄuerſa ad orientẽ dicebat. Qui plaſma-
ſti me miſerere mei. Poſt tres aũt ãnos cõpaſſus ei dictus abbas
fuit ad beatũ antoniũ querẽs ſi adhuc poſſet eã emittere: ⁊ eſſet ei
dimiſſum peccatũ ſuũ. Qui fecit pro hoc orare. Tũc paulus maior
diſcipulus antonij in extaſi vidit lectũ ſpecioſiſſimũ in celo a trib⁹
puellis ſpecioſiſſimis ſeruatũ ⁊ paratũ. ⁊ cũ quereret ſi eſſet locus
beati antonij: reſpõſum eſt ei non: ſed thaydis. Cũq; eſſet excluſa
dixit: ꝙ in dicto triennio habuerit peccata ſua ſemꝑ ante oculos
q̃ſi quandã ſarcinã: flens ſuꝑ illa quotidie largiter. ⁊ dixerũt pr̃es
ꝙ nõ propter penitẽtiã quã ſuſtinuerat: ſed propter peccator̃ me-
moriã ⁊ confuſionẽ fuerãt ei hec dimiſſa. Trãſactis autẽ poſt hoc
quindecim dieb⁹ quieuit in pace. ¶ Timor filialis ſiue caſtus eſt
de quo dicit̃ Ro. viij. Nõ accepiſtis ſpm̃ ſeruitutis in timore: ſed
ſpiritũ adoptionis. in quo clamam⁹ abba pater: iſte timor eſt per-
fectorũ. Notandũ ꝙ iſte timor eſt in quinq;. Timẽt enĩ pfecti ne
ſponſus venire nimis differat ad eor̃ cõſolationẽ. Itẽ vel cũ vene
rit ne cito diſcedat vel nunq̃ȝ. Treñ. j. Idcirco ego plorans: ⁊ ocul⁹
meus deducẽs lachrymas: quia lõge factus eſt a me cõſolator. Et
ſilr in eodẽ ca. ſupra. Depoſita eſt vehemẽter nõ habẽs cõſolatorẽ
Iſa. lxiiij. Utinã diſrũperes celos ⁊ deſcẽderes: a facie tua mõtes
effluerent. ſ. ſpeciali dulcedine. Gilbert⁹: Timore ſeruili ⁊ filiali ti
metur ſponſus. Seruili ne veniat iudicaturus. Filiali ne tardet:
et cũ venerit ne diſcedat. Itẽ timet hõ perfectus celeſtis patrie ira
cundiã: licȝ penã ſenſus vel damni ſibi infligendã nõ metuat. Uñ
Luc̃. xxj. Uirtutes celor̃ id eſt angeli mouebunt̃: licȝ non timeant
ſibi. Idẽ: Timeat bonus filius ne in aliquo patri celeſti diſpliceat
Iob. ix. Uerebar oĩa opera mea. Uñ legit̃ in hyſtoria tripartita
li. vj. Mos ſolebat eſſe romanor̃: ꝙ in magnis feſtiuitatib⁹ impa
tores facerẽt ante ſe poni pro honore imperiali arulam: ⁊ thus ap
poni. ⁊ dabant̃ apponentib⁹ munera. Julian⁹ apoſtata imperator
volẽs quoſdã chriſtianos fieri idolatras: occultatis idol' ibi iuſſit
chriſtianis thus igni apponere. Illi aũt nõ aduertẽtes idola thus
appoſuerũt igni pro amore imperiali: ⁊ aurũ datũ receperũt. Cum
autẽ in cõuiuijs chriſtũ benedicerẽt ⁊ inuocarẽt: riſerũt idolatre
Quõ eũ modo inuocaſtis: quẽ pauloante negaſtis. Tũc idolũ ad-
uertẽtes aurũ reiecerũt imperatori. ⁊ clamauerũt dexteras ſibi de-
bere amputari: quib⁹ thus in igne poſuerãt ⁊ aurũ receperant: licȝ
neſcirẽt idola: nec ĩ honore eor̃ hoc feciſſent ſed ignorãter: cũ eẽnt
veri chriſtiani. Hi tanq̃ȝ boni filij plus volebãt (vt ibi legit̃) decapi
tari q̃ȝ in modico patrẽ offendere: vel ei diſplicere. Sic machabei
magis volebãt inter feras habitare: ⁊ fenũ comedere q̃ȝ habitare
cũ ſacrilegis: ⁊ in aliquo ab eis inquinari. ij. Macha. v. Silr autẽ
iohãnes baptiſta fugit ad deſerta puer cũ feris: ne leui ſaltẽ macu-
lare vitã famine poſſet. Luc̃. j. Itẽ hunc timorẽ habet: qui pro ali-
quo incõmodo quod ſibi timet ĩminere nõ dimittit quin dei volũ
tatẽ faciat: vt thobias. id eſt qui nec timore mortis: aut rerum pri-
uatione dimittebat mortuos ſepelire. Item hunc forſitan habet ti
morẽ: qui poſtpoſito timore zelo ſuccenſus offenſam dei nõ ſuſti-
net videre impunitã: vt mathathias. j. Mach. ij. Qui occidit idola
trã in periculo corporis ⁊ rerũ. ¶ Septim⁹ eſt timor reuerẽtie. Tũ
quidã dicũt ꝙ iſte eſt filialis: ⁊ ꝙ huiuſmodi vſus habet̃ ĩ patria
Pſal. Timor dñi. ſ. per. in. ſ. ſ. Et notandũ ꝙ iſte timor eſt qñ infe-
rior creatura reſpicit dei magnitudinẽ vel ſuperioris. ⁊ in ſuã reſi-
liens paruitatẽ pertimeſcit ⁊ obſtupeſcit. Sic Ioh. Apo. j. Uidẽs
filiũ hoĩs cecidit. Sic diſcipuli tres in monte thabor Math. xvij
Et abraam Geñ. xviij. loquar ait ad dñm meũ cum ſim puluis ⁊ ci
nis. Silr cũ tres videns ꝓcidẽs vnũ adorauit. Silr angelica natu-
ra in celo videns ſummã maieſtatẽ tremit ⁊ admirat̃ ⁊ ſtupet de
ſua paruitate ad ſummã magnitudinẽ: que in infinitũ maior eſt.
Silr ⁊ aĩa ibi vel in contẽplatione hic. Hoc ſignatũ eſt in ſtupore
regine ſaba: ⁊ admiratione ſalomonis. iij. Regũ. x. Itẽ in caſu He
ſter. xv. Uere admirabil' es dñe. Silr iohãnes baptiſta cõtremuit
baptiſans dñm: ſicut cantat̃ de ipſo. Hũc timorem bene habebat
ille pater beatiſſim⁹ ſyſoi: de quo dicit̃ in vitiſpatrũ: ꝙ cũ inſtaret
migratio beatiſſimi ſyſoi ↄuenerũt multi patres. ⁊ ſubito facta eſt
facies ei⁹ q̃ſi quodã fulgore radians: ⁊ dixit: Cõſolamini frẽs ecce
abraam venit ad vos. ⁊ poſt: Ecce chorus prophetarũ. ⁊ poſt: Ecce
ſci apl̃i. ⁊ poſt: Ecce ſci angeli. Et cũ videret̃ loq̃: ⁊ quererent q̃d lo
queret̃: reſpõdit: Uenerũt ſci angeli tollere animã meã a corpore
ſupplico eis: vt paululũ propter penitentiã agendã ſuſtineant. Et
cũ dicerẽt Abba tu non indiges penitẽtia: ait: In veritate dico vo-
bis: ꝙ necdum principiũ penitẽtie feciſſe me memini. Et cognoue-
runt ꝙ perfectus eſſet in timore dñi: bene in ſuam reſiliẽs paruita
tem. quo migrante totus loc⁹ odore mirabili eſt repletus. Ad hũc
timorẽ inducit conſideratio ſingulorũ mirabiliũ dñi ⁊ miraculor̃
Sic timebãt filij iſrael Exo. xix. ⁊. xx. Uidẽtes mirabilia ⁊ audien

tes que faciebat ſup montẽ ſynai. Pſal. Turbabunt a fig. t. q̃ ha. t. Ioñ. j. Uidentes viri q mare quieuiſſet a feruore ſuo timuerũt valde dñm. Luce. vij. Reſuſcitato mortuo accepit oẽs timor: ⁊ magnificabant deũ. Matth. ix. Uidentes turbe paraliticũ ambulantem timuerũt ⁊ glorificauerũt deũ ⁊c. Marci. iiij. Uidentes diſcipuli q impaſſet vẽtis ⁊ mari: facta trãqllitate timuerũt valde ⁊c.

De obiecto timoris. DIS. XXVII.

DEinde ↄſiderandum eſt de obiecto timoris. Et circa hoc ↄſideranda ſunt octo. Primo videndũ eſt vtrũ obiectũ timoris ſit bonũ vel malum. Scd̃o vtrum maluꝫ nature ſit obiectũ timoris. Tertio vtrum timor ſit de malo culpe. Quarto vtrum ipſe timor timeri poſſit. Quinto vtruꝫ inſolita vel repentina magis timeant. Sexto vtrum illa contra que non eſt remediũ magis timeant. Septimo de deo timendo. Octauo de timẽdis periculis huius mũdi. ¶ Ad primũ. ſ. vtrum obiectũ timoris ſit malum vel bonũ. dicendũ q timor eſt motus quidã appetitiue virtutis. ad virtutẽ autem appetitiuam pertinet proſecutio ⁊ fuga. vt dicit in. vj. Ethi. Eſt aũt proſecutio boni: fuga auteꝫ mali. vnde quicũq; motus appetitiue virtutis importat proſecutionẽ habet aliquod bonũ pro obiecto. quicũq; autem importat fugam habet malum pro obiecto. Unde cuꝫ timor importat fugam quandã. primo ⁊ per ſe reſpicit malum ſicut propriũ obiectum. Poteſt autem etiam reſpicere bonũ ſm q habet habitudinẽ ad malum. quod quidaꝫ poteſt eſſe dupliciter. Uno quidẽ modo inquantũ per malum priuatur bonum: ex hoc autẽ ipſo eſt aliquid malum qđ eſt priuatiuũ boni. vnde cum fugiatur malum quia malum eſt. ſequit vt fugiatur quia priuat bonum: qđ quis amando ꝓſequit. Et ſm hoc dicit Aug. q nulla eſt cauſa timendi niſi amittat bonũ amatũ. Alio modo bonũ comparatur ad malum vt cauſa ipſius. inquãtũ. ſ. aliquod bonũ ſua virtute poteſt inducere aliquod nocumentũ in bono amato. Et ideo ſicut ſpes vt ſupra dictum eſt ad duo reſpicit. ſ. ad bonũ in quod intendit: ⁊ ad illud per quod ſperat ſe bonũ concupitũ adipiſci: ita etiam timor ad duo reſpicit. ſ. ad malũ qđ refugit: ⁊ ad illud bonũ qđ ſua virtute poteſt infligere malum. Et per hunc modum deus timetur ab hoĩe inquantũ poteſt affligere penaꝫ vel ſpiritualẽ vel corporalẽ. per hunc etiam moduꝫ timetur poteſtas alicuius hoĩs maxime qñ eſt leſa: vel qñ eſt iniuſta: quia ſic in promptu habet nocumentũ inferre: ita etiam timetur ſuper alium eſſe: id eſt inniti alij. vt. ſ. in eius poteſtate ſit conſtitutũ nobis nocumentũ inferre: ſicut ille qui eſt conſcius criminis timetur ne crimẽ reuelet. ¶ Ad ſecundũ. ſ. vtrum malum nature ſit obiectum timoris. dicendũ q ſicut philoſophus dicit in ſecũdo rethorice: timor prouenit ex fantaſia futuri mali corruptiui vel contriſtatiui. Sicut autẽ contriſtatiuũ malum eſt qđ ↄtrariat voluntati: ita corruptiuũ malũ eſt qđ ↄtrariat nature: ⁊ hoc eſt malum nature. vnde de malo nature poteſt eſſe timor. Sed ↄſiderandũ eſt q malũ nature qñq; eſt a cauſa naturali: ⁊ tunc dicit malũ nature: non ſolum quia priuatur nature bonũ: ſed etiam quia eſt effectus nature: ſicut mors naturalis ⁊ alij huiuſmodi defectus. Aliquãdo võ malum nature prouenit ex cauſa non naturali: ſicut mors que violenter infert a ꝑſecutore ⁊ vtroq; modo malũ nature quodãmodo timet ⁊ quodãmõ non timetur. Cum enĩ timor ꝓueniat ex fantaſia futuri mali. vt philoſophus dicit. illud qđ remouet futuri mali fantaſiam excludit ⁊ timorẽ. Qꝫ aũt non apparet aliqđ malũ vt futurũ: poteſt ex duobus ↄtingere. Uno quidẽ modo ex hoc q eſt remotum ⁊ diſtans. hoc enim ꝓpter diſtantiã imaginamur vt non futurũ: ⁊ ideo vel nõ timemus: vel parum timemus. vt enĩ philoſophus dicit in ſecundo rethoꝛ. que valde longe ſunt non timent. ſciunt enĩ oẽs q morient ſed qꝛ non prope nihil curant. Alio modo eſtimat aliqđ malũ qđ eſt futurũ vt nõ futurũ ꝓpter neceſſitatẽ que facit ipſum eſtimare vt preſens. vnde philoſophus dicit in. ij. rethoꝛ. q illi qui iam decapitant non timent videntes ſibi neceſſitatẽ mortis ĩminere. ſed ad hoc q aliquis timeat oportet adeſſe aliquã ſpem ſalutis. Sic igit malũ nature nõ timet: qꝛ non apprehendit vt futurũ. ſi võ maluꝫ nature qđ eſt corruptiuũ apprehendat vt ꝓpinquũ. ⁊ tñ cum aliq̃ ſpe euaſionis tunc timebit. ¶ Ad tertiũ. ſ. vtruꝫ timor ſit de malo culpe. dicendũ q ſicut ſupra dictũ eſt: ſicut obiectũ ſpei eſt bonuꝫ futurũ arduũ. ⁊ qđ quidẽ poteſt adipiſci: ita timorẽ de malo futuro arduo qđ nõ põt de facili vitari. Ex quo põt accipi q illud qđ oĩno ſubiacet poteſtati ⁊ volũtati noſtre nõ habet rõnẽ terribilis: ſed id ſolum eſt terribile qđ habet cauſam extrinſecã. malũ auteꝫ culpe ꝓpriam cauſam habet. ſ. voluntatẽ humanã: ⁊ ideo proprie non habet rationẽ terribilis. Sed qꝛ voluntas humana ab aliquo exteriori poteſt inclinari ad peccandum: ſi illud inclinãs habebat magnã vim inclinãdi. ſm h̃ poteſt eſſe timor de malo culpe inquãtũ eſt de exteriori cauſa. puta cũ aliquis timet cõmorari in ſocietate malorũ ne ab eis ad peccandũ inducat. Sed proprie loquendo in tali diſpoſitione magis timet hõ ſeductionẽ q̃ꝫ culpam ſm propriã rationẽ. i. inquantũ eſt voluntaria. ſic enĩ nõ habet vt timeat. ¶ Ad quartũ. ſ. vtrũ ipſe timor timeri poſſit. Dicendũ q ſicut iam dictũ eſt: illud ſolũ habet rationẽ terribilis quod ex cauſa extrinſeca ꝓuenit: non autẽ quod ꝓuenit ex volũtate noſtra. Timor autẽ partim ꝓuenit ex cauſa extrinſeca: ⁊ parti ſubiacet volũtati. Prouenit quidẽ ex cauſa extrinſeca inquantũ eſt paſſio quedã conſequens fantaſiam ĩminẽtis mali. ⁊ ſm hoc poteſt aliquis timere timorẽ: ne. ſ. ĩmineat ei neceſſitas timẽdi propter ingruentiã alicuiꝰ excellentis mali. Subiacet autẽ volũtati inquantũ appetitus inferior obedit rationi. vnde hõ poteſt timorẽ repellere. ⁊ ſm h̃ timor timeri non poteſt. ¶ Ad quintũ. ſ. vtrũ inſolita ⁊ repẽtina magis timeant. Dicẽdũ q ſicut ſupra dictũ eſt: obiectũ timoris eſt maluꝫ ĩminẽs: quod nõ de facili repelli poteſt. Hoc autẽ ex duobꝰ cõtingit. ſ. ex magnitudine mali: ⁊ ex debilitate timẽtis. ad vtrũq; autẽ horꝫ operat q aliquid ſit inſolitũ ⁊ repentinũ. Primo quidẽ facit ad hoc q malũ ĩminẽs magis appareat. Oĩa enĩ corporalia bona et mala quãto magis ↄſiderant tãto minora apparẽt. ⁊ ideo ſicut ꝑ diuturnitatẽ dolor preſentis mali mitigat: vt patet per tulliũ in tertio de tuſcul. queſti. Ita etiã ex premeditatione minuit timor futuri mali. Secundo aliquid eſſe inſolitũ ⁊ repentinũ facit ad debilitatẽ timẽtis inquãtũ ſubtrahit remedia: que homo poteſt preparare ad repellẽdũ futurũ malũ: que eſſe nõ poſſunt qñ ex improuiſo malũ occurrit. ¶ Ad ſextũ. ſ. vtrũ illa que nõ habent remediũ magis timeant. Dicendũ q obiectũ timoris eſt malũ. vñ illud qđ facit ad augmentũ mali: facit ad augmentũ timoris. Malũ aũt augetur nõ ſolũ ſm ſpeciẽ illius mali: ſed etiã ſm circũſtantias: vt ex predictis apparet. Inter ceteras aũt circũſtantias diuturnitas vel etiam perpetuitas magis vident facere augmentũ mali. Ea enĩ q̃ ſunt in tpe ſm durationẽ tp̃is quodãmodo menſurant. vñ ſi pati aliquid in tanto tpe eſt malũ: pati idem in duplo tpe apprehẽdit vt duplatũ. ⁊ ſm hanc rationẽ pati idem in infinito tpe: quod eſt perpetuo pati: habet quodãmodo infinitũ augmentũ. Mala aũt que poſtq̃ꝫ deuenerint nõ poſſunt habere remediũ: vel nõ de facili accipiunt vt perpetua vel diuturna. ⁊ ideo maxime reddunt timẽda. ¶ Circa ſeptimũ de deo timendo ſciendũ: q deũ eſſe timendũ oſtendũt. Primo que intra nos ſunt. Secũdo que extra nos. Tertio que infra nos. Quarto que ſupra nos. ¶ Intra nos ſunt duo q̃ deũ oſtendũt eſſe timendũ. Primũ eſt lex nature: quam intra nos gerimꝰ. Ratio nãq; natural dictat ſũme magnũ ſũme eſſe timẽdũ Si ratio naturalis dictat patrẽ dñm ⁊ regẽ tp̃alẽ ⁊ carnalẽ eſſe timendũ: ſicut videmꝰ ad ſenſum. quãto magis timẽdus eſt ſũmus ille pater: de quo dicit Ephe. ij. A quo oĩs paternitas in celo et in terra eſt. Et Deu. xxxij. Nũquid ipſe eſt pr̃ tuus: qui poſſedit ⁊ fecit ⁊ creauit te. Ideo dicit Leui. xix. Patrẽ tuũ timebis. Si dñm tẽporalẽ: q̃nto magis dñm dñoꝝ: Uñ Deutro. x. Quid dñs deus tuus petit a te: niſi q timeas eũ ⁊c. Et ſubiũgit rationẽ dicẽs: Ipſe eſt deus deorũ ⁊ dñs dñantiũ: deꝰ magnꝰ potẽs ⁊ terribilis. Itẽ ſi regẽ mortalẽ timemꝰ: q̃nto magis timẽdꝰ ẽ rex regũ. ſ. rector piorũ regũ: ⁊ vltor impioꝝ. Ideo Hiere. x. Quis nõ timebit te o rex gentiũ. ¶ Secũdo intra nos oſtendũt deũ eſſe timendũ peccata q̃ facimus. Hier. ij. Arguet te malicia tua ⁊c. Sequit: Scito ⁊ vide quia malũ ⁊ amarũ eſt te reliquiſſe dñm deũ tuũ: ⁊ nõ eẽ timorem eius apud te. Sap. iiij. Ueniẽt in cognitione pctõꝝ ſuoꝝ timidi. ¶ Itẽ extra nos oſtendũt deũ eſſe timẽdũ creature generaliter: ⁊ ſcripture multipliciter. Omnes inquã creature ſuadent nobis deũ eſſe timendũ: quia nos inuitant ad amandũ deũ: qui creauit hec oĩa ad obſequiũ noſtrũ. ſicut dicit Augu. reſpexiſſe celũ ⁊ terrã ⁊ oĩa que in eis ſunt: ⁊ omnia mihi clamant vt diligã te dñe. Cũ igit omnis amans timeat: inuitãt nos oĩa ad timendũ deũ. Unde Apoc. xiiij. Angelus habens euangeliũ eternũ clamabat omnibꝰ gentibus: timete dñm ⁊ adorate eũ qui fecit celũ ⁊ terrã mare ⁊ omnia que in eis ſunt. Similiter. xv. Sancti qui vicerũt beſtiam cantabant: magna ⁊ mirabilia ſunt opa tua dñe: quis nõ timebit te: Itẽ creature inuitãt ad timendũ deũ: quia oĩa elemẽta ⁊ ea q̃ in eis ſunt: punita ſunt in pctõ primi hoĩs. Uñ Geñ. iij. Maledicta terra in opere tuo: ſpinas ⁊ tribulos germinabit tibi. Quod videt innuere Apl̃s Ro. viij. Oĩs creatura ingemiſcit ⁊ parturit vſq; adhuc que liberabit a ſeruitute corruptionis in libertatẽ glĩe filioꝝ dei. Si ſic punitur creatura que nõ peccauit: quantũ debet timere ille q̃ hãc penã

inflixit illi creatori.ille qui contra illũ iudicē peccauit: qui vt dicitᷓ
Sap.v.armabit creaturā in vltionē inimicoꝝ. Qui vt dicitᷓ eiuſdē
ix.fecit hominē vt dn̄aretᷓ vniuerſe creature: ⁊ diſponeret orbē ter
rarū in equitate. ¶ Secūdo extra nos oſtendūt ſcripture multipli
citer ꝙ deū timēre debeamꝰ.videlicet ſuadendo: ꝓmittēdo:cōmi/
nādo: ⁊ flagella ſeu punitiones peccantiū recitādo. ¶ Primo q̄dē
oſtendūt ſcripture deū eſſe timēdū ſuadendo ſeu p̄cipiendo. Le
uiti.xix. Timebis dn̄m deū tuū:quia ego ſum dn̄s tuus. Ibidem
Time dn̄m deū tuū. Deutro.xvj. Dn̄m deū tuū timebis: ⁊ illi ſoli
ſerues. Vel.x. Quid petit dn̄s a te:niſi vt timeas eum ⁊c̄. Eccs.xij
Deū time ⁊ mandata eius obſerua. Hec eſt oīs hō. Pſal. Timete
dn̄m oēs ſc̄i eiꝰ ⁊c̄. Eccs.vij. In tota aīa tua time deū.j. Pe.ij. Deū
timete ⁊c̄. ¶ Secundo ſuadent nobis ſcripture timere deū multa
bona timētibꝰ ꝓmittēdo. Deutro.v. Quis mihi det ait dn̄s eos ha
bere talē mentē vt timeant me: ⁊ bene ſit eis in ſempiternū. Tobie
iiij. Habebimꝰ multa bona ſi timuerimꝰ deū. Eccl.j. Multa ꝓmit/
tunt timēti deū. Eiuſdē.xxxiij. Timēti deo nō occurrēt mala:ſed
in tētatione deus illū liberabit. Pſal. Timete dn̄m oēs ſancti eiꝰ:
qm̄ nō eſt inopia timētibꝰ eū.vñ dicitᷓ eē theſaurꝰ bonoꝝ ſpūaliū.
Iſa.xxxiij. Timor dn̄i ipſe theſaurꝰ eiꝰ.ſ.bona ſpūalia in tuto loco
ꝯſeruās. Prouer.xxij. Timor dn̄i diuitie ⁊ glīa. Et nō ſolū in p̄n̄ti
ꝓmittuntᷓ bona:ſed etiā in futuro ꝓmittuntᷓ eterna. Pſal. Dedi/
ſti hereditatē timētibꝰ nomē tuū. Et Eccl.j. Timor dn̄i glīa ⁊ glo/
riatio ⁊ leticia ⁊ corona exultationis. Bern̄. Scribit dn̄s propoſi/
tū pacis ſup metuētes eū:diſſimulans mala:remunerans bona:vt
miro modo ⁊ bona ⁊ mala coopantᷓ eis in bonū. ¶ Tertio ſuadet
nobis ſcriptura timere deū cōminādo mala nō timētibꝰ eū. Deu.v
Dn̄m deū timebis.⁊ ſequitᷓ poſt: Neq̄n iraſcatᷓ furor eiꝰ cōtra te:
⁊ auferat te de ſupficie terre Prouer.j. Increpationes meas negle
xiſtis. Ego quoq̄ȝ in interitu veſtro ridebo ⁊c̄. Et poſt. Tūc inuo/
cabūt ⁊ nō exaudiā:mane cōſurgēt ad me ⁊ nō inuenient me ⁊c̄. Et
poſt ſubiungitᷓ cauſa: Et timorē dn̄i nō ſuſceperūt. Hiere.ij. Scito
malū ⁊ amarū eſſe te reliquiſſe dn̄m: ⁊ non eſſe timorē eiꝰ apud te.
Quarto ſuadet ſcriptura timere deū flagella dei ſup nō timētes
eū recitādo. Ut enī nobis timorē incutiat:recitat quō deus peccā
tes angelos p̄cipitās condēnauit.vñ.ij. Pe.ij. Si enī angelᷓ pec/
cantibꝰ nō pepercit:primos parētes exheredauit:humanū genꝰ in
diluuio fere deleuit:ſodomitas ſubuertit ⁊ ſuccēdit: iſraelitas pec
cantes multis flagellis attriuit: ⁊ ſic de alijs.nec ſolū timenduȝ eſt
qꝛ in p̄n̄ti flagellat multipliciter pctōres: ſȝ etiā magis quia flagel/
lis multis bonos exponit in p̄ſenti. ⁊ maxime p hoc ꝙ filiū ſuuȝ
vnigenitū tot ⁊ tātis flagellis expoſuit. Iuxta quod ipſe dixit Lu
ce.xxiij. Si in viridi ligno hoc faciūt:in arido q̄d fiet: ¶ Itē oſten
dunt nobis deum eſſe timendū que infra nos ſunt.ſ.purgatoriū ⁊
infernꝰ. De quibus require multa inferiꝰ in locis ſuis. ¶ Itē deū
oſtendunt eſſe timendū que ſupra nos ſunt.i.multe conſideratio/
nes attributoꝝ dei: que ſūme ſunt in deo: ⁊ deū probant eſſe ſūme
timēdū: ⁊ eius offenſam eſſe ſūme cauēdā: q̄ ſunt eius ſūma eſſen
tia:potentia:ſapiētia:iuſticia:puritas ſeu bonitas: ꝓuidētia ⁊ mu
nificentia. Primū quidē ſumma eius eſſentia:quia ipſe eſt cauſa
prima ſiue cauſa cauſarū omniū:dans omnibꝰ eſſe per quod ſunt.
Sic nominat ſe moyſi Exo.iij.cū quereret moyſes:quod eſt nomē
tuū:reſpōdit dn̄s: Ego ſum qui ſum. Cuius eſſentia nō habet cau
ſam aliam:ſed alia ab eo ſunt. Unde Ariſto. ⁊ alij ph̄i vocant deū
cauſam primā: que imota mouet alias vt ſint ⁊ efficiant ad quod
ſunt. Bern̄. de cōſideratione li.v. Quid eſt deus qui eſt. Merito
quidē nihil cōpetentius certificat quid deus eſt.ſi enī bonū:ſi ma/
gnū:ſi beatū:ſi ſapientē dixeris:vel aliud aliquid in hoc verbo in/
ſtauratᷓ quod eſt. Ideo ſūme timēdus eſt:a quo ſumus qō ſumꝰ.
ne ſi eū peccādo offendimꝰ ſe ſubtrahat a nobis: ⁊ nihil ſimus qō
ſunt hoīes cū peccāt:vt dicit gloſa ſup Ioh.j. Sine ipſo factū eſt
nihil. Peccatū nihil eſt:p qō nihil ſiūt hoīes cū peccāt. Uñ de illo
lucifero tali ⁊ tanto:de quo in Ezech.xxviij.dicitᷓ: Tu ſignaculuȝ
ſimilitudinis dei ⁊c̄. Poſt multas glorioſas laudes eius ſubditur
Inuēta eſt iniquitas in te:peccaſti ⁊ eieci te de mōte ſancto dei: ⁊
in fine nihil factus es: ⁊ nō eris imperpetuū. In paſſione gordiani
et epimachi cū dixiſſet gordianꝰ Ego adoro chriſtū q̄ fecit oīa: nō
idola. Clemētius preſes ait: Si fecit oīa: q̄re ab impatore iuliano
ꝓiectus eſt: Reſpōdit gordianꝰ: Magis ab eo iulianꝰ ꝓiectus eſt
quia deū non timet: ideo a deo ꝓiectus eſt. Saul a deo proiectus
demonibus expoſitus eſt ⁊ in nihilū redactus: ſimiliter ⁊ impera/
tor apoſtata iulianus. ¶ Secūdo ſūme timēdus eſt deus propter
immenſitatē potentie. Iob.xlij. Scio ꝙ omnia potes. Math.x.et
Luc.xv. Eum timete qui poſtq̄ȝ occiderit habet poteſtatē corpus
⁊ animaȝ mittere in gehēnā. Alij potentes qui poſſunt in corpus
nō tñ in anima:nec ſemp ⁊ vbiq̄ȝ:hic aūt in oībus ſemp ⁊ vbiq̄ȝ: ⁊
quō ⁊ qn̄ ⁊ quantū vult ⁊ ſtatim cuȝ vult. Bern̄. ſup can. Qui oīa
ſolo verbo creauit corpora ⁊ ſpūs cui de ſola volūtate celeris ſup/
petit efficientia tam in creandis rebus q̄ȝ in ordinandis prout vo/
luerit:valet cum vult:quantū vult:quō vult. Idem ſup can.ſermo
ne.lj. Huius oīpotentis arbitrio preſto eſt incunctanter qō volue/
rit:oē opus altum inclinat: oē aduerſum cedit: docet ſine lingua:
prebet ⁊ tenet ſine manibus:ſine pedibus currit ⁊ ſuccurrit pereū/
tibus ſolo ſpūali nutu cum vult:ad quecūq̄ȝ vult agenda cū tēpus
eſt. Idē in expoſitione ſup miſſus eſt. ſoli deo idē eſt facere qō lo/
qui.idem loqui qō velle:ſiquidē apud deū nec verbuȝ diſſidet ab
intentione:qꝛ veritas eſt:nec factū a verbo:qꝛ virtus eſt:nec modꝰ
a facto:qꝛ ſalus eſt. De huiuſmodi oīpotentia dicebat Clodoueus
rex francoꝝ cū audiret tonitrua ⁊ tremeret. Iſte eſt recte dicendus
rex potentiſſimus qui ſolo nutu ſuo alios reges facit tremere ⁊ ti/
mere. ¶ Tertio ſūme timendus eſt ꝓpter claritatē ſapie: qꝛ ſicut
poteſt oīa ita ſcit oīa. Iob.xlij. Oīa potes: ⁊ nulla te latet cogitatio
vñ dicit Ioh. Damaſc. Deus grece theos dicitᷓ:a theaſte qō eſt cō
ſiderare ſiue videre:qꝛ ꝯſiderat ⁊ videt oīa facta vel cogitata a no/
bis.vñ totꝰ videt ⁊ totū videt.vñ Bern̄.dicit eū totū oculū: ⁊ totuȝ
lucem.in lib.v.de ꝯſolatiōe. Solus deus ſolā neſcit ignorantiā:to
tus lux totus oculus qui minime fallitᷓ:qꝛ minime clauditᷓ: qꝛ ex/
tra ſe nō querit lumen vt videat:ipſe eſt qui videt: ipſe eſt vnde vi
det. Iō Eccl.xxiij.arguit adulterū dicentē. Quis me videt tenebre
circūdant me: parietes cooperiūt me: delictoꝝ meoꝝ nō memora/
bitᷓ altiſſimus: ⁊ nō intelligit ꝙ oīa videt oculus illius:iſte expellit
a ſe timorē dei: ⁊ poſt nō cognouit:qm̄ oculi dn̄i multoplus lucidi
ores ſole:circūſpicientes oēs vias hominū: ⁊ ꝓfundū abyſſi ⁊ ho/
minū corda.ad hoc facit exemplū ſupra poſitū de thayde.vñ bene
dicit Boetius. Magna,vobis indita eſt neceſſitas bonitatis duȝ
cuncta agitis ante oculos iudicis cūcta cernētis. Et quidam verſifi/
cator. Cum quid turpe facis qō me ſpectante ruberes:cur ſpectan
te deo nō magis ipſe rubes. ¶ Quarto:timēdus eſt deus ꝓpter ſe
ueritatē iuſticie:que ſicut dicit Aug. Nō ſinit dedecus culpe ſine
decore vindicte. de quo Apoc̄.xix. Qui veniebat ad iudiciū voca/
batᷓ fidelis ⁊ verax: ⁊ in iuſticia iudicat ⁊ pugnat. cui in p̄ncipio ca
pituli clamāt voces celeſtes:iuſta ⁊ vera iudicia eiꝰ: qui iudicauit
de meretrice ⁊c̄.quia nec dono nec precio nec amore vel fauore:vl̄
odio flectitᷓ ab equitate:nec timore. Pro.vi. Zelus ⁊ furor viri nō
parcet ī die vindicte:nec acquieſcet cuiuſquā precibꝰ: nec accipiet
ꝓ redēptione dona plurima. Bern̄.in ſermone de ephia. In exilio
manſuetus ⁊ amabilis:in iudicio iuſtus ⁊ terribilis: in regno glo/
rioſus ⁊ admirabilis.H rector ē momētū. In iudicio diſcretor me
ritoꝝ:in regno diſtributor premioꝝ. Hic aūt timendus eſt nō ſolū
qꝛ iuſte iudicat:ſed etiā qꝛ dure vindicat torquēs eternaliter in in
ferno.vñ ſequitᷓ apoc̄.xix. Ipſe calcat torcular ire dei. Eiuſdē.xiiij
dicitᷓ. O: filius hoīs ſedēs ſup nubē candidā miſit falcē ſuā acutā
⁊ vindemiauit botros vinee terre: ⁊ miſit eos in lacum ire dei ma/
gnū ⁊ calcatꝰ lacus. Iſte lacus infernꝰ eſt: vbi mali p̄ciſi dei ſnīa
irreuocabili ⁊ inflexibili a ꝯſortio beatoꝝ ꝓiicientᷓ et ꝯculcabuntᷓ
a demonibus ⁊ ſupplicijs de diuerſis appmentᷓ ⁊ atterentᷓ vt aci
nū in torculari:in quoꝝ ſupplicio deus terribilis ⁊ horribilis ap/
parebit. Pſal. Tu terribilis es ⁊ quis reſiſtit tibi. Aug. Deus eſt in
ſeipſo alpha ⁊ o id eſt principiū ⁊ finis:in mundo creator ⁊ rector:
in angelo decor ⁊ ſapor:in electo liberator ⁊ adiutor:ī reprobo ter/
ror ⁊ horror. ¶ Quinto ſūme timēdus eſt deus ꝓpter ſūmā puri/
tatē bonitatis. Sūma eſt eius puritas mūdicia ⁊ bonitas. Ad cuiꝰ
cōparationē bona noſtra ſordida apparēt. Iſa.lxiiij. Facti ſumus vt
īmūdi oēs: ⁊ q̄ſi pānus mēſtruate vniuerſe iuſticie nr̄e. Iob.xxv.
Nunq̄d iuſtificari pōt hō cōparatus deo aut apparere mūdus na
tus de muliere.ecce luna nō ſplēdet: ⁊ aſtra nō ſunt mūda in ꝯſpe
ctu eius:quātomagis hō putredo ⁊c̄. vel qꝛ ſūme bonꝰ odit īpios
⁊ impietatē. Sap.xiiij. Odio ſunt deo īpius ⁊ īpietas eius. Iō ſm
Ioh. Damaſ.tertio theos grece dicitᷓ ab ethin qō eſt ardēs.i.ꝯſu/
mens mala.ſ. Deutro.iiij. Dn̄s deus tuus ignis ꝯſumēs eſt: deus
emulator. Sexto propter ſūmā ꝓuidentie bonitatē:q̄ eſt cauſa
cauſaꝝ omniū: ⁊ omniū eoꝝ effectuū. ab ipſa enī res oēs ꝓuidentᷓ
ab eterno: ⁊ in tpe creantᷓ:ordinantᷓ ⁊ diſponuntᷓ: ⁊ ornantᷓ res in/
feriores:ad eius nutū generantᷓ:fouentᷓ:nutriuntᷓ: augmentantᷓ et
multiplicantᷓ: ⁊ diſponuntᷓ: ⁊ adminiſtrantᷓ. Ipſa eſt cauſa omniū
corporaliū ⁊ ſpiritualiū motuū:actuū:effectuū meritoꝝ: ⁊ premio/
rū. Ipſa adminiſtrat nobis bona tp̄alia:naturalia:gratuita ⁊ eter/
na. Ipſa creat/⁊ ornat: ⁊ gubernat: ⁊ cōſeruat ſubuenit:liberat:iu/

ſtificat:magnificat:⁊ ſaluet deū timētes:⁊ ſupra ꝯdignū remune/
rat. Ipſa merito dicit̃ ſūma ⁊ prima cauſa:ipſa dicitur ipſe deus.
Ipſa grece theos dicit̃ vl'a thein qḋ eſt currere vel fouere.vt dicit
Ioh.Damaſ.q2 ipſa velociter ſubuenit gubernat ⁊ diſponit ⁊ fo/
uet vniuerſa.Sap.vi. Ipſa ſūma ſapia circuit querēs dignos ſe:⁊
in vijs ſuis oſtendit ſeipſis hilariter:⁊ in oī ꝓuidētia occurrit illis
Ideo ſūme timēdus qui nobis oīa ꝓuidet:ne ſi nō timeat̃ ipſe ſe
⁊ ſua bñficia nobis ingratis ſubtrahat: ⁊ oīa amittamus. Ecc̃s.v.
Ne dicas nō eſt ꝓuidētia:ne forte iratus dñs ſup ſermones tuos
diſſipet cūcta opera manuū tuarū: vel timēda eſt ei ꝓuidentia: q2
quāto plura ⁊ maiora exhibet tanto maiorē ⁊ artiorē rationē exi/
get.Gre.Quātomagis creſcūt dona:tantomagis creſcūt rōnes do
noꝝ. Idē quātomagis quiſq3 accepit in munere:tantomagis obli
gat̃ in reddenda rōne.Ecc̄i.xij. In bonis ſit cor tuū ⁊c̃. ⁊ poſt. Et
cito pro oībus iſtis adducet te deus ad iudiciū. Hec eſt vna cauſa
ſm ꝙ aſſignat glo. Immo ꝑcipua que diuitē epulonē in inferno
tradidit:q2 in felicitate ſua timidus nō fuit.Qui plus habent plus
timere debent.De huius ꝓuidentie bñficijs dicit Bern̄. in lib.v.
de ꝯſideratiōe.Amat vt charitas: nouit vt veritas:ſedet vt eq̄tas:
dñat̃ vt maieſtas:regit vt principiū:tuet̃ vt ſalus:operat̃ vt virtus
rutilat vt lux:aſſiſtit vt pietas.Quid ergo eſt deꝰ: ꝙ ad vniuerſos
ſpectat finis:ꝙ ad electionē ſalus:quid querit̃ ad ſe nouit ipſe:q̄d
eſt deus voluntas oīpotens:beniuolentiſſima virtus:lumē eternū
⁊ incōmutabilis ratio.ſūma beatitudo:creans mentes ad ſe parti
cipandū:viuificans ad ſentiendū:efficiens ad appetēdū:iuſtificās
ad ꝓmerendū:dilatans ad capiendū:accendens ad zelū fecundās
ad fructū:dirigens ad equitatē:informās ad beniuolentiā:mode/
rans ad ſapientiā:roborans ad virtutē:viſitans ad ꝯſolationē:illu
minans ad cognitionē:ꝑpetuans ad īmortalitatē: implens ad feli
citatē:circūdans ad ſecuritatē.Hec oīa ſūma dei ꝓuidet beniuolē
tia. Ideo ſūme reuerenda ⁊ timenda ⁊ diligenda.¶ Septimo: ꝓ
pter munificētie largitatē:ſūme timēda eſt eius irritatio:⁊ ſui mu
neris priuatio.de cuius liberalitatis īnumere.dicit Dionyſiꝰ.Sū/
ma liberalitas dñi dat donū equale ſibi.ſūma decent dare ipſam.
Heſter.ij. Rex aſſuerus largitꝰ eſt dona iuxta magnificentiā prin
cipalē. donū autem equale ſibi non poſſet ipſe dare niſi ſe daret:
dat aūt ſe timentibus ſe:in preſenti per gratiā: in futuro per glo/
riam.Ecc̄i.i. Timor dñi iuſtificabit ⁊ cuſtodiet cor. iocunditatem
atq3 gaudiū dabit eternum.ſ.iuſtificat ⁊ ſeruat cor in preſenti per
gratiam:dat iocunditatem ⁊ gaudium quando timentibus ſe dat
deus in premiū. Pſal.Qui timent te videbūt me o pater ait filius
⁊ letabunt̃:q2 viſio diuinitatis chriſti ⁊ humanitatis eſt tota mer
ces.vt dicit Augu.Uidere eſt tota merces.Gen̄.xv.Apparuit dñs
abrae per viſionē dicens.ego protector tuus ⁊ merces tua magna
nimis.Ex premiſſis colligit̃ ꝙ ſūme timendus eſt non ſolū quia
vbiq3 eſt:ſed q2 oībus preſens eſt: nec ita timendus eſſet eius pre/
ſentia:ſi ignoraret que agunt̃ vbi preſens eſt: ſed ipſe videt et ſcit
oīa:nō ita timendus eſſet ſi oīa ſciret: ⁊ oīa non poſſet que vellet:
ſed ipſe poteſt oīa:quomō ⁊ qñ et quotiens vult: vel ſi poſſet oīa
⁊ eſſet excluſus ab aliquo loco poſſet eius potētia euitari:ſed ipſe
in oībus ⁊ ſuper omnia eſt: vt non ſit qui manus eius poſſit effu/
gere:vel cum oībus antecedentibus non ita eſſet timendus ſed eſ
ſet mutabilis de loco ad locum: de ſcientia in ignorantiā ⁊ obliui
onem:ab oīpotentia in impotentiā:ſed ipſe ſemper idem manens
⁊ īmutabilis:Nec ita timēdus eſſet ſi nō ꝓuideret oīa:ſi poſſemꝰ
habere alium omniū prouiſorē: vel ſi antecedētia ꝯcurrerēt oīa ⁊
eſſet in aliquo malus poſſet maliciā non odire ⁊ amare: ſi nō eſſet
iuſtiſſimus poſſet dedecus culpe impunitū relinquere:ſi non eſſet
ſūme liberalis ⁊ largus:nō poſſet nos ſūmo bono ⁊ dono priuare
quo priuat peccantes ſe nō timētes:qḋ ꝯfert ſolū timētibus ſe:q2
tanto dono ⁊ bono ſoli illi digni ſunt de quibus dicit̃.Dediſti he
reditatē timētibus nomen tuū dñe. Pſal. Michee.vj.Salus erit
oībus timētibus nomē tuū. Joſephus in ꝓlogo libri antiquitatū
ait:pre oībus doceant̃ hoīes:q2 pater oīum eſt dñs deus exiſtēs
⁊ vniuerſa reſpiciens:timētibus ⁊ ſequētibus ſe vitam feliciſſimā
prebet a virtute diſgredietes maximis calamitatibus ſubdit. Ex
predictis patet verū qḋ legit̃ Ecc̄i.xxiij. Nihil melius q̄3 timere
deū:qḋ nobis ꝑſtare dignet̃ ipſe deus amē.¶ Circa octauū.ſ.de
periculis huius mūdi timēdis.ꝯſideranda ſunt ſeptē:quoꝝ ꝯſide/
ratio ⁊ freq̄uēs meditatio multū eſt vtilis ad retrahendū hoīem a
pctō:videlicet locus habitatiōis:tēpus pegrinatiōis:ſtatꝰ ꝯuerſa/
tionis:ꝯditiōis hūane fragilitas:affectiōis hūane fatuitas:maloꝝ
boīū euitāda ſocietas:⁊ demonū execrāda puerſitas.¶ Locꝰ ha
bitatiōis eſt mūdus q̄ in ſcriptura ſacra vocat̃ mare. vocat̃ etiam

exiliū vel deſertū.vnde mūdus iſte periculoſus eſt ad modū mari
et ad modum deſerti. Mūdus quippe dicit̃ mare: ſicut ait Pſal.
Hoc mare magnū nō ſolū ſpacioſum:ſed ſup oīa maria periculo/
ſum.Ecc̄i.xliij. Qui nauigēt mare enarrent pericula eius. De quo
Bern̄.ait:Periculū probat tranſeuntiū paucitas ⁊ pereuntiū mul
titudo. In magno mari marſilie de quattuor nauibꝰ tranſeuntibꝰ
vix nō periclitat̃ vna. In hoc mūdo vix de quadraginta trāſeunti
bus euadit vnꝰ a periculo. Itē in magno periculo ſunt hoīes in h̄
mari nō ſolū propter pereuntiū multiplicitatē:īmo propter pericu
loꝝ pluralitatē ⁊ īmenſitatē.Sunt enī tot ⁊ tā magna pericula:ꝙ
qui vult euitare vnū incidit in aliud.Unde:Incidit in ſcyllam cu/
piens vitare carybdim. Frequēter volens vitare periculū luxurie
abſorbet̃ a voragine vel vertigine auaricie quaſi a carybdi.j.Thi.
vj.Qui volūt diuites fieri incidūt in tētationē ⁊ in laqueū diaboli
Et ſequit̃:Mergūt hominē in interitū ⁊ perditionē.¶ Lōge plu
ra ſunt pericula in mūdo q̄3 in mari. Inter que ſunt octo pericula:
que Paulꝰ enarrat.ij. Corin.xj. Periculis fluminū.i.voluptatū q̄
currūt ad amaritudinē gehēne.Ecc̃s.j.Oīa flumīa intrāt mare ⁊c̃.
Latrones ſunt demones latēter inſidiātes ⁊ ſpoliantes deſcendē/
tem a hieruſalē in hiericho.⁊ ſic de alijs.Cōtra hoc orat dauid in
pſal.Saluū me fac deus:qñ intrauerūt aq̄ ⁊c̃.Et poſt: Nō me de
mergat tēpeſtas aque ⁊c̃. Itē in magno periculo ſunt hoīes ī hoc
mari propter vētoꝝ vehemētiā ⁊ cōtrarietatē. Dan̄.vij. Quattuor
vēti pugnabent in mari.ſ.vanus timor:vana ſpes:vanus dolor:et
vanū gaudiū:vel preſens ꝓſperitas:vt auſter: aduerſitas.ſ.aquilo
nis:orientalis.i.inſpiratio gratie: occidētalis.ſ.ſuggeſtio malicie.
¶ Itē quarto periculoſum eſt hoc mare propter monſtroꝝ diuer
ſitatē.que monſtra deſignant̃ Dan̄.iiij.per q̄ttuor beſtias que ſur
gebāt de mari. Prima que ſilis erat leoni : ſignificat ſupbiā vite.
Secūda vrſo ſil'is ſignificat voluptatē carnalis cōcupiſcētie. Ter/
tia ſil'is pardo ſignificat auariciā vel terrenā concupiſcētiā.Quar/
ta habēs dentes ferreos terribilis ⁊c̃.ſignificat crudelitatem mali
cie ⁊c̃. Itē in hoc mari ſunt ſyrenarū cantus.quos vt dicit Hiero.
debemꝰ ſurda aure trāſire: ad modū vlixis ſapiētis:qui dicit̃ pice
aures obturaſſe ne has ſyrenas audiret. He ſyrene habētes facies
femineas ⁊ voces blandas ſunt adulatores ⁊ blandi maloꝝ ſuaſo
res.ad quoꝝ cantus blandos proijciūt ſe hoīes in pericula mūdi:
niſi obturauerint aures ſuas cōſideratione deformitatis ⁊ fetoris
peccati tanq̄3 pice.Eſt ibi ſcylla.i.ſaxa latrātia vt canes.i.detracto
res bonis oblatrātes.Eſt etiā ibi de hoc mari cōſurgēs illa beſtia
malicie ⁊ nequicie ⁊ inobedietie.De qua Apoc̃.xiij. Uidi beſtiam
de mari aſcendentē:que habebat ſeptē capita ⁊ decē cornua.i.ſe/
ptē capitaliū vitioꝝ:⁊ decē tranſgreſſionū decalogi:p que pugnat
contra nauigātes p hoc mare. Itē ſunt ibi ſyrtes loca ſabuloſa in/
terciſe ⁊ aquoſa ꝓfūda nimis:hic ⁊ ibi ſine aqua ex ſuccedēte ad/
uerſitate ⁊ proſperitate.¶ Itē quinto ſunt in hoc mari peccatores
in magno periculo propter peccatorū ponderoſitatē:cū quibꝰ ſunt
et conant̃ natare p ꝓfūdiſſimū mare.Quibꝰ expediret potiꝰ vt di/
citur Math.xviij.ꝙ ſuſpēderet̃ mola aſinaria ad colla eoꝝ ⁊ de/
mergerent̃ in ꝓfūdū q̄3 demergerent̃ vt lapis molaris ꝓiectꝰ in
mare.i.in ꝓfūdū inferni.Apo.xviij.Et ſuſtulit angelus lapidē mo/
larē ⁊c̃.¶ Itē ſexto ſunt in magno periculo propter vaſis in quo
nauigant qualitatē.Eſt enī corpus humanū fragilꝰ ⁊ paſſibilꝰ oī
vitro.¶ Itē eſt nauis perforata ita ꝙ intrāt aq̄ tētationū ⁊ mala/
rū delectationū vſq3 ad animā p foramina quinq3 ſenſuū. Pſal.
Saluū me fac deꝰ qñ intrauerūt aque vſq3 ad animā meā.Tren̄.
iij. Inundauerūt aque ſup caput meū.rationis.ſ.⁊c̃. Nauigāt pec
catores perculoſius q̄3 ille eps ⁊ ſui : de quibus dicit Grego.in.ij.
dial̃.xxxiiij.de maximiano epo.qui cū rediret de conſtantinopoli
romā:eius nauis in adriatico mari in rimas fuſa:ex vehemētia vn
darū ⁊ ventoꝝ replera eſt vndis vſq3 ad ſuperiores tabulas nauis.
tunc munierūt ſe confeſſione ⁊ cōione corporis ⁊ ſanguinis chri/
ſti:⁊ cōmēdatione animarū ſuarū. Cū aūt hic nauis vſq3 ad octo
dies ſic permanēs ſuū iter ageret:nono die exonerata hoībꝰ ⁊ vlti
mo maximiano epo:in mari ſubmerſa eſt.¶ Item ſeptimo in ma
gno periculo ſunt in hoc mari peccatores propter defectū neceſſa/
rioꝝ ⁊ ad nauigandū ⁊ ad viuendū. Ipſi enī peccatores carēt vir/
tutibus:p quas quaſi per velū ⁊ malū ⁊ alia inſtrumēta nauis ha/
bent duci.Carent vēto grate aure ēt ſpūſancti:ſine quo nauis nō
poteſt ꝓcedere in bonū.carent ſpūaliū conſolationū nutrimēto et
ſuſtentamēto.¶ Itē timēda ſunt pericula huius mūdi ad ſimili/
tudinē periculoꝝ que in deſerto ſunt. Mundus enī eſt deſertum
periculoſſimū.Deutro.viij.Ductor tuus fui in ſolitudine:in q̄ erat
ſerpens flatu adurens:⁊ ſcorpio:⁊ dipſas. Serpēs flatu adurens

eſt mūdana cupiditas. Scorpio primo blandiens: in fine autē pungens ē carnal' ꝯcupiſcētia. Hipſas latēter interficiēs ē ſupbia vite. Secūdo ſilis eſt illi deſerto p qḋ filij iſrael tranſierūt ad terrā promiſſionis: vbi tot pericula inuenerūt: ꝙ de tota multitudine q̄ de egypto exiens deſertū intrauit: mortis periculū non euaſit: nec ad terrā ꝓmiſſionis puenit: niſi caleph ⁊ ioſue. ¶ Tertio periculoſus eſt: quia eſt fornax vitiorū: in qua mali ſuccēdētes eā ſeptēpliciter cū chaldeis comburunt'. Dañ. iij. i. Joh. v. Mūdus in maligno poſitus eſt. ideſt malo igni expoſitus. ¶ Quarto quia carcer periculoſiſſimus: in quo cū piſtore pharaonis reſeruant' mali ad mortē: qui nunq̄ vellent exire hūc carcerē: qui in exitu ſunt ſuſpendendi et occidendi. Geñ. xxxix. Item Act. xij. Herodes ſeruabat petrū in carcere occidendū ⁊ tradendū hoſtib⁹ poſt paſcha. id eſt tranſituꝫ tranſit⁹ a mundo. ¶ Quinto quia ibi eſt via periculoſiſſima: quia tenebroſa eſt: ſic vt pauci in ea vias ſuas aut ſe cognoſcēdo videāt. Itē lubricoſa: ita vt pauci ſint qui in ea mortaliter non corruant. Itē irretita: ita ꝙ pauci ſunt qui in ea hoſtes euadant. De his tribus in Pſal. Fiant vie illoꝝ te. ⁊c. fi. vi. il. te. ⁊ lu. ⁊ an. d. dil. ¶ Sexto eſt domus ruinoſa: de cuius tota die parietib⁹ cadunt lapides ſubito iuxta vel ſupra homines opprimendo eos. ſ. caſus ſubiti et improuiſi. ⁊ tñ hoīes ſunt vt porci: qui licꝫ clamēt ⁊ gruniant: cum vnus ſubito ſecuri percutit': perterriti parū: tā cito obliti ad paſtuꝫ redeunt: vbi ſilr ſubito occidunt'. ¶ Itē legi: ꝙ cū quidā inter iudeos audiret doctrinā gamalielis: in qua ſcriptū eſt ꝙ non eſt habitandū in domo ruinoſa propter multa pericula: vt lapidum aut lignoꝝ ſubito cadentiū: aut ſerpentiū: cogitās ꝙ hoc eſſet iudea derelicta a deo: vt dicit' Math. xxj. Ecce relinquet' dom⁹ veſtra deſerta: fugit ab ea ad eccleſiā. ¶ Itē eſt domus plena laqueis ad capiendū viros ſpūales per ſpūales tētationes. Ecci. ix. In medio laqueorū ingredieris. Hiere. v. Inuēti ſunt in pplo meo ponētes laqueos ⁊c. Poſt ſequit': Sicut decipula plena auib⁹: ſic dom⁹ eoꝝ plene ſunt dolo. Item eſt plena muſcipulis ad capiendū illos qui ad modū muriū adherent terre. Sap. xiiij. Creature dei facte ſunt in odiū: ⁊ in muſcipulā pedib⁹ inſipiētiū. Itē ſeptimo eſt rota molendinaria ⁊ fortune: que q̄diu tēpus fluit vt aq̄ ſemp voluit'. ⁊ vt dicit Grego. qui labēti innitit' neceſſe eſt vt cū labēte labat'. ¶ Secundo timere debemus: quia tempus eſt periculoſum: quia requirit a nobis dñs qualiter illud expēdim⁹. Oia enī momēta cōceſſa ſunt nobis ad agendā penitentiā: ad impetrandā gratiā: ad acquirenda merita: ⁊ gloriā ꝓmerendā. Et ideo diſtricte requiret dñs a nobis oē tēpus nobis impenſū: q̄liter fuerit expenſū. ⁊ exiget illud a nobiscum vſuris: ſicut oſtēdet' infra de iudicio. Eſt autē temp⁹ modernū maxime periculoſum: quia valde aptū eſt ad generādas ſpūales infirmitates: que ducūt ad mortē eternā: vt dicit'. i. Thi. iij. In nouiſſimis diebus inſtabūt tēpora periculoſa: quia ſimul ⁊ ſemel eſt tēpus nimis calidū ſiccū ⁊ humidū ſpūaliter. ex his cōtrahuntur oēs infirmitates: ex eo ꝙ iſte qualitates nimis abundant. eſtuat temp⁹ ardore inordinato. ſ. deſiderio peccādi. Iſa. ix. ſuccēſa eſt q̄ſi ignis impietas. Itē abūdat frigiditas ex defectu caloris vitalis ⁊ ordinati. ſ. charitatis. De vtroq; Math. xxiiij. Abūdabit iniquitas ⁊ frigeſcet charitas multoꝝ. hoc. ſ. eſt in nouiſſimis temporib⁹. Hoc etiā oſtendit Apls. ij. Thi. iij. Erunt in nouiſſimis diebus tēpora periculoſa: hoīes ſeipſos amātes ⁊c. Ubi oſtēdit' quō quaſi extinguit' ignis charitatis ⁊ ſuccēdit' ignis abundātis iniq̄tatis: vt patet cū dicit' Seipſos amātes. Uix enī in mūdo iam aliquid pure amat' propter deū: ſed propter propriū cōmodū. Unde amor modernus reflectit' in ſeipſum. quia in eo ꝙ amāt: non deū ſed ſeipſos amāt. Quō abundet iniquitas patet cū ſubdit' Cupidi elati ſuperbi ⁊c. Itē periculoſum eſt temp⁹ ex abundātia ſiccitatis ſpūalis: q̄ fit p ingratitudinē: q̄ deſiccat humorē vitalē in h' mūdo. Uñ Berñ. Ingratitudo eſt ventus vrens rorē grē: fluenta miſericordie: venas pietatis exiccās. vñ ſubdit' in ſupradicta auctoritate. ij. Thi. iij. Ingrati celeſti ſine affectione ⁊c. Ingratitudo fuit cā deſtructionis hieroſolimoꝝ: vt dicit' Luc. xix. Eo ꝙ nō cognouerint temp⁹ viſitationis ſue ⁊c. Hier. viij. Miluus cognouit in celo tps ſuū ⁊c. ppls āt meus me nō cognouit. Berñ. Recolēs ī corde meo torporē teporēq; miſerabiliū horū tempoꝝ: in memetipſo cōfundor. cui enī modernoꝝ tantū gaudiū ingerat tantoꝝ beneficiorū exhibitio: quantū antiquis patrib⁹ ſola ꝓmiſſio. Uidet' ꝙ mundus ſit iam in pedib⁹ ſtatue: de q̄ Dañ. ij. dicit': ꝙ ꝯiungebat' ferrū teſte. quod ſignat ꝙ in fine erūt ſine federe: ⁊ ſicci ab humore grē. Itē periculoſū eſt tps ex ſupabundātia noxij humoris. ſ. voluptatū carnaliū: in quib⁹ hoīes pro virib⁹ ſuis abūdāt. vñ ſequit' in ſupradicta auctoritate Thi. Uoluptatū magi amatores q̄ dei. ij. pe. ij. voluptatē exiſtimantes diei delicias coinquinationis ⁊ macule delicijs affluētes. ¶ Tertio timere debemus rōne ſtatus: qꝛ ſtat⁹ huius mūdi eſt valde piculoſus. vndiq; enī iminet piculū. ſ. ſuperius ⁊ inferius: interius ⁊ exterius. Superius nanq; ſunt pctōres in maximo periculo: qꝛ dei iuſticia habens euaginatū gladiū ſup capita eoꝝ vult eos ſcindere per mediū. Johā. viij. Qui incredulus eſt verbo dei nō habet vitam in ſe manentē: ſed ira dei manet ſup eum. Ro. j. Ira dei de celo ſup omnē impietatē ⁊ iniuſticiā. ¶ Itē ex parte inferiori eſt peccatoribus aptū os putei infernalis: ⁊ draconis qui vult eos abſorbere ⁊ ſecurius mortis eſt ad radicē arboris vitam ſcindens de die in diem. Et nota ꝙ peccator ſimilis eſt hoī de quo dicit barlaam ioſaphat. vt dicit Johā. Damaſ. Qui cū timeret vnicornē ſequentē cecidit in foueā qui in caſu ſuo adheſit arbori que de fundo fouee ꝯſcendebat: cum inferius aſpiceret videt ad pedem arboris puteum teterrimū abyſſalē: ⁊ draconē flammiuomū arborem cingentē: ⁊ eius caſum ore aperto expectantem. Item videt duos mures maximos: vnū albuꝫ ⁊ aliū nigrū: arborē inceſſanter in radice corrodentes: ſentit etiam arborē iam vacillare ⁊ titubare. videt etiaꝫ quattuor viperas a quattor partibus ſpelunce ꝓcedere: ⁊ totam ſpeluncā flatu mortifero intoxicare. videt etiam in ramis arboris pomula quedam mortifera: ſed guſtui aliquantulū delectabilia ⁊ apparentia exterius pulchra: quibus delectatus periculi ſui obliuiſcit'. Quidā autē amicus audiens caſum eius occurrens ei ex oppoſito porrigit ei ſcalam per quā egrediat' a periculo: inculcans ei periculū: ⁊ ꝙ inde exeat. Iſte aūt cum diceret ſe prius ſinū pomis implere: ⁊ differret: arbore corroſa ⁊ cadēte: a flatu dictarum viperarū corruptus cecidit in os draconis: qui deſcendens in puteū eum ibi vorauit. Hic homo eſt peccator: vnicornis eſt mors tēporalis: fouea mūdus: arbor vita peccatrix: poma eius delectationes peccatoꝝ: puteus infernus: draco diabolus mus albus dies: niger nox: quattor vipere quattuor qualitatuꝫ intemporantie: amicus iheſus chriſtus aut predicator: ſcala eſt cōſiliū penitentie faciende. dum aūt differt homo acquieſcere ſalutari ꝯſilio ſubito vita deficiente in os diaboli cadit: qui euꝫ in inferno rapit deuorat ⁊ depaſcit. ¶ Item ex parte interiori eſt in magno periculo: qꝛ eius ꝯſcientia eſt lacus leonū cum quibus oportet eū morari q̄diu eſt in peccato mortali. Ecci. xxi. Dentes eius dentes leonis interficientis aīas hoīum: in maiori periculo eſt q̄ daniel ꝓiectus in lacum leonū. Dañ. vj. ⁊ xiiij. Qui dñm hēbat ſecuꝫ cōſolantē ⁊ ꝯcludentē ora leonū. horum aūt deus eſt aduerſarius. Aug. Audacior eſt qui in vno peccato mortali dormit q̄ qui cum ſeptem hoſtibus de morte ſua inuicem obligatis. ¶ Item ex parte interiori q̄ſtū ad ſtatū vndiq; eſt peccatori periculū: qꝛ vt dicit' Job. xiij. nunq̄ in eodē ſtatu ꝑmanet: qꝛ mō ſanus: mō eger: mō diues: modo paup: modo letus: modo triſtis: modo timet: modo ſperat ex his que exterius ſūt. Uñ in magno periculo eſt: ⁊ in magno timore debet eſſe qui turrim habet edificare octo laterum: in qua neceſſe habet q̄diu vixerit habitare. Que talis eſt ꝯditionis: qꝛ q̄cito edificauerit vnū latus eius: cadit ⁊ aliud: vſq; quo turris tota cadat: ⁊ habitantē ꝓſternat ⁊ atterat. hec turris vita preſens eſt: octo latera eius ſunt ſanitas: infirmitas: diuitie: paupertas: leticia: triſticia: timor ⁊ ſpes de rebus preſentibus ⁊ vanis: quorum quātomagis aſcendit alterū cadit reliquū: vſq; quo corpus obruant: ⁊ aīa in caſu eius opprimant'. ¶ Quarto in maximo periculo ſumus in hoc mūdo ꝓpter ꝯditionis humane fragilitatē: habitamus in domo lutea que terrenū habet fundamentū. Job. xiij. Homo natus de muliere bre. vi. tempore ⁊c. ibi ſatis notat' fragilitas conditionis humane. patet ꝙ ex qualitate humane cōditionis eſt homo in magno periculo: qꝛ cum moret' in domo fragilis corporis cum eo pugnāt quattuor pugiles aſſidue ſibi aduerſantes. Ita ꝙ ſi vnus oīno a facie alterius ſuccubuerit dom⁹ lutea corruat et in puluerem reuertat': ⁊ habitator capiat': vt ad ſuſpendiū eternū trahat'. Hec domus eſt corpus luteū in quo cōpugnāt ſm quattuor cōplexiones eius: calidū: frigidū: ſiccum: humidū: ſi alterū iſtorum oīno ibi ſuccubuerit: neceſſe habet homo mori: corpus incinerari: aīa ad patibulū trahi. ¶ Et nota ꝙ cum quidā rex quereret a quodā philoſopho q̄nq; queſtiones. reſpondit ad ſingulas ſic. ¶ Prima fuit quid eſt homo. Reſpondit mancipiū mortis: hoſpes loci: viator tranſiens. Mancipiū dicit' quia manū mortis euadere nequit: ⁊ qꝛ mors oēs dies eius ⁊ labores rapit: ⁊ quia in fine ſm ꝙ homo meruerit premiū ei ſoluitur. Item dicitur hoſpes loci quia cito obliuioni traditur: lꝫ cum gaudio recipiatur. Item qꝛ paſcens ⁊ potans ⁊ gratos in mane de hoſpicio nihil de rebus hoſpicij ſecum portare permittitur: ⁊ in hoſpicij introitu multa ei ꝓmittun-

tur q̄ non ſoluit̄. Item eſt viatoꝛ tranſiens nec ad momentū ſiue doꝛmiendo ſiue comedendo a curſu ad moꝛtē acquieſcēs. ¶ Secunda q̄ſtio fuit. cui ſimilis ē homo. Rn̄dit aceruo niuis. roſe matutine: pomo nouo. Qꝛ vt aceru⁹ niuis modico caloꝛe cito ī aquā de qua fuerat cito reſoluit̄: ſic hō genit⁹ de putredine modica īfirmitate in eā reuertit̄. Roſe matutine qꝛ in iuuentute habens calorem viuidū: in veſpere ſenectutis habet marcidū. Pomo nouo. qꝛ dū in arboꝛe pendens ad crementū debitū ꝑuenire credit̄ modico verme interius exoꝛto coꝛrodit̄: ⁊ ſubito coꝛruēs inutile efficit̄: ſic hō in pueritia ſua ſubita infirmitate ⁊ moꝛte ꝑueuent⁹ inutilis ſuis efficit̄: ⁊ ita pꝫ ꝙ vt dicit̄ in pſ. Hō vanitati ſi. f. eſt. di. e. ſi. vm. ꝑteri. ¶ Tertia queſtio fuit quō ſe habet hō. Rn̄dit vt lucerna ad ventū que cito extinguit̄: vt ſcintilla in mari q̄ abundis cito abſoꝛbet̄: ⁊ vt dicit̄ in li. Sap̄. v. vt ſpuma gracilis q̄ cito a ꝓcella diſpergitur: vt lanugo que ſubito a vento rapit̄: vt fum⁹ qui cito diffundit̄ ⁊ ad nihilū redigit̄. ¶ Quarta queſtio eſt: vbi eſt hō. Rn̄dit ꝙ in bello multiplici ⁊ diuerſo: Intra ſe habet bellū inteſtinuꝫ remoꝛdentis ꝯſcientie vt ſi ē in peccato a deo auertat̄. In ſe. i. ī ꝓꝑꝛio coꝛꝑe habet bellū ciuile ⁊ vicinū. quatuoꝛ elemētoꝝ que ſibi cōpugnant adinuicem ꝑ ꝯtrarias qualitates. calida. n. cōpugnant in humano coꝛpoꝛe frigidis ⁊ humentia ſiccis: quodlibet quatuoꝛ elementoꝛum vult eū ſibi vindicare de alio. ꝓ hoc pugnat cum alijs vt ei ꝑdominetur: vel vt eū ad nihiluꝫ redigat: terra pugnat vt ei ꝑdominet̄ ꝑ melācoliā. aqua vt fiat flegmaticus. aer vt fiat ſanguineus. ignis vt fiat colericus: quodlibet hoꝝ in hoīe ⁊ ꝓ homine acquirendo ꝯtra alium pugnat: ⁊ quodlibet alteri ꝓ viribus repugnat. Tertium bellum eſt extra reꝝ. ſ. ꝯcupiſcibiliū: ⁊ eſt vt a deo auertant. ⁊ ad ſe illicito amoꝛe ꝯuerti eum faciant. ¶ Quinta queſtio eſt cū quibus ſocijs eſt hō. Rn̄ſio eſt ꝙ cū ſeptem ſocijs ē hō. qui eū aſſidue moleſtant qui ſunt fames: ſitis: caloꝛ: ⁊ frigus: laſſitudo: infirmitas: ⁊ moꝛs: ⁊ vt iſtis ſatiſfaciat deū frequenter peccatoꝛ moleſtat. ¶ Quinto in magno ꝑiculo ſunt hoīes ꝑꝑ coꝝ manifeſtam fatuitatem que luculenter apparet in ſeptem. Primo qꝛ vt balaam aſſuetus monſtris monſtra viſa nec ſtupebat nec timebat. Ipſa ipſi ꝑiclitantiū viſa ꝑicula nec vitant nec foꝛmidant: ⁊ ſunt ſimiles latronibus: qui cū vident ſuſpendi aliquē de ſocijs ſuis nō ꝑꝑ hec dimittunt furta ſua. ſed videntes eū ſuſpenſum dicit vnus alteri: hoc eſt territoꝛium inertiū. ¶ Item nō ſolū videt̄ ꝙ nō metuāt. imo videt̄ ꝙ nō ſentiāt ꝑicula ī quibus ſunt ad modū ebꝛioꝝ ⁊ doꝛmientium. Sunt. n. ſimiles ione ꝑꝑ cuius peccatū nauis ꝑiclitabat̄. alij oēs clamabant ⁊ timebant. ipſe ſolus in tempeſtate ⁊ ꝑiculo doꝛmiebat. eiuſdē. ij. ⁊ ideo alijs inocentibus euadentibus ipſe ſolus in ꝑiculo remanſit. ꝓuer. xxiij. Eris quaſi doꝛmiens in mari ⁊ quaſi gubernatoꝛ amiſſo clauo. ¶ Item nō ſolū nō ſentiunt ꝑiculū immo ēt ipſum diligunt adeo ꝙ in illud ſcienter ſe impingunt. ⁊ immergūt: ut qui in mari ſaliūt ſcienter: ad cātus ſyrenaꝝ. ita hoīes currūt ad loca que ſciunt ſibi ꝑiculoſa ad loca vbi ſunt occaſiōes peccandi in ſpectaculis mulieꝝ. ꝓuer. vij. De feneſtra domus mee ꝓſpexi: ⁊ ecce video vecoꝛdē iuuenem: ⁊ ecce mulier occurrit ei in habitu meretricio: ⁊ poſt: ſtatiꝫ ſequit̄ eaꝫ q̄ſi bos ductus ad victimaꝫ ⁊ q̄ſi agnus laſciuiēs: ⁊ poſt: velut ſi auis feſtinet ad laqueū ⁊ neſcit ꝙ de ꝑiculo aīe ei⁹ agat̄. Eccl̄i. ix. Propter ſpecieꝫ mulieris multi ꝑierunt. Itē Eccl̄i. iij. Qui amat ꝑiculū ꝑibit in illo. ¶ Quarto nō ſolum ꝑicula amant immo ꝑiclitantib⁹ ſe ſic illaqueant vt ab eis euelli nequeant: ad modum coꝝ qui ſubmerſi in aquis extinguunt̄. ¶ Quīto qꝛ cuꝫ deberent exonerare ⁊ explicare ab impedimentis in ꝑiculo admodū materialiter ꝑicula aquaꝝ timentiū vt nudi ⁊ expediti liberius poſſent nare ⁊ euadere. ecōuerſo ſe magis implicant ⁊ onerant rebus tꝑalibus ⁊ nociuis. Item thy. vj. Qui volūt diuites fieri ⁊c̄. ſunt ſimiles illis qui derelicta libera ⁊ clara aqua. eligunt ꝑ herboſam ⁊ limoſaꝫ aquā fluuium tranſuadere: qui q̄ſi ſe credunt magis expedire. magis ſe impediunt onerant ⁊ illaqueant: vnde ſubito impediunt̄ ſubmergunt̄ ⁊ extiguūt̄. ¶ Itē ſexto qꝛ cū ſint in ꝑiculo deū nō excitant nec adiutoꝛium eius inuocant ſine quo euadere nequeunt: ſed potius iracundiam eius ꝓuocant. dum volentem eos a periculo reuocare ⁊ liberare contēnunt: ⁊ etiam eos quos videns ſibi acquieſcere. ⁊ ꝑicula fugere ad eius monita irrident ⁊ ꝯtēnunt. ij. coꝛin. j. Verbum crucis ꝑeūtib⁹ ſtulticia eſt. eis āt qui ſalui ſiunt. i. nobis dei virtus eſt. ¶ Iteꝫ dicit̄ ꝙ cū quidā paterfamilias haberet duos filios ꝑꝑ foꝛe: factuꝫ ſuuꝫ in medio maris ꝓiectos. ⁊ videret eos in ꝑiculo maris in medio palpitantes. non īmemoꝛ paternoꝝ viſceꝝ nauicula ſumpta: ⁊ manus poꝛrigēs eis. cū clamoꝛe ⁊ fletu nitebat̄ eos a ꝑiculo reuocare ⁊ liberare. Alter autem manū patri poꝛrigēs liberatus nauicule impoſitus eſt. Alius aūt verba patris contemnēs ⁊ ꝑiculū ꝑuipendēs. ⁊ cū ſpuma maris ludēs ab vnda ſubito oppꝛeſſus ſubmerſus. extinct⁹ eſt. Sic ihs veniens in mundū manib⁹ in cruce extenſis vult liberare naufragos: q̄ acq̄eſcūt ei. ⁊ adherent ei ⁊ cruci. a ꝑiculo liberat̄. q̄ aūt ꝯtēnūt ⁊ vanitatē diligūt ſubito ꝑiclitant̄. Nō ſic fecit heſt. xiiij q̄ ꝯfugit ad dn̄m pauēs periculū. Nō ſic diſcipuli Math. iiij. Cū nauicula coopiret̄ fluctibus ſed excitauerūt ihꝫ dicētes. dn̄e ſalua nos ꝑim⁹. Itē nō ſic petrus. Math. xiiij. q̄ cū cepiſſet mergi clamauit. dn̄e ſaluū me fac. Itē. vij. Nō ſolū adiutoꝛiū diuinū vl̄ ſanctoꝝ nō aduocāt: ſed eos ad iracundiā ꝯtumelijs ꝓuocāt. ⁊ vt maris delphines in tēpeſtate ſaltāt. ⁊ vt frenetici ⁊ inſani in ſuis ꝑiculis exultāt ⁊ eos quos ſecū nō vidēt īuolui in ꝑiculis inſenſatos ⁊ īſanos reputāt. Sap̄. v. Nos inſenſati vitā illoꝝ reputabam⁹ inſaniā ⁊ fineꝫ ſine honoꝛe. ¶ Sexto: timere debem⁹ qꝛ ꝑiculoſa eſt ſocietas maloꝝ quā multi diligunt ⁊ ſequunt̄. que maxie eſt declināda hoī deſiderāti ſuaꝫ ſalutē. exēplo iohis baptiſte qui poſtq̄ꝫ venit ad adultā etatē magis elegit habitare inter feras q̄ꝫ inter hoīes. Sen̄. Quotiēs inter hoīes fui min⁹ hō redij. Itē exemplo machabeoꝝ magis elegerūt habitare in deſertis cū feris q̄ꝫ cū gentib⁹. ij. mach. v. Itē exemplo dn̄i. qui poſtq̄ꝫ ſurrexit a moꝛtuis nō legit̄ habitaſſe vl̄ ꝯuerſatus fuiſſe cū aliquib⁹ malis. ſicut fecit tꝑe illo quo cōuerſat⁹ eſt in terris. licet legat̄ ſepe apparuiſſe ⁊ fuiſſe cū bonis. Item in viti ſpatrū legit̄ ꝙ cū arſenius adhuc moꝛaret̄ in ſeculo in palatio ⁊ rogaret ꝓ ſua ſalute vox ad eū ait. fuge hoīes ⁊ ſaluaberis. qḋ ītelligit̄ de malis ⁊ mūdanis. ⁊ qꝛ multa mala facit mala ſocietas: de quibus coꝝ aliqua oſ̄dam⁹. ¶ Et notandū ꝙ mala ſocietas q̄ndecim mala facit. Primo ab hereditate excludit. angelos a celo. hoīeꝫ a paradiſo: roboā a regno. De primo Apoc. xij. Draco traxit ſecū tertiam partē ſtellaꝝ cū cauda. prima pars eſt eoꝝ qui voluerunt deo cōtēplando aſſiſtere. Scd̄a eſt eoꝝ qui ei miniſtrādo parati fuerūt deo obedire. hi nō ceciderūt ſed in veritate ſteterūt. Tertia pars fuit eorū qui fuerūt pati dyabolo ꝯſentire. hi cū lucifero ceciderūt. Adaꝫ plus vxoꝛi q̄ꝫ deo obediens exulat a paradiſo. Roboaꝫ qꝛ magis credidit ꝯſilio iuuenū ſocioꝝ q̄ꝫ ſenioꝝ amiſit regnū iſrl̄. ¶ Scd̄o ſpoliat ⁊ ꝯſumit bona tꝑalia. nāl̄ia. ⁊ gratuita. Qui incidit in malā ſocietatē: ſimilis eſt illi qui incidit in latrones. Spoliat̄ gratuitis bonis Luc̄. x. Itē ſimilis eſt filio ꝓdigo cuius bona meretrices cōſumpſerūt Luce. xvj. ¶ Item tertio ꝑuertit. ſibi ſimiles efficit. pſ̄. Cū ꝑuerſo ꝑuerteris ⁊c̄. Eccl̄i. xiij. Ois caro ad ſibi ſimilē ꝯuertet̄. Ibidem. qui ꝯmunicat ſuꝑbo induet ſuꝑbiā. ꝓuer. xiij. amic⁹ ſtulti ſibi ſimilis efficiet̄. Exo. xxiij. deut̄. vij. Non inibis cū eis fedus. Sen̄. Ex ꝯuictu enī moꝛes foꝛmant̄. Cādido ⁊ īnocenti ſocio rubiginē ſuā malignus comes affricuit. Dicit̄ ꝙ alexāder non poterat ſe cohibere quin īcederet ad modū leonidis hyſtriōis cuꝫ quo nutritus fuerat. ¶ Quarto inficit ⁊ coꝛrumpit vt grex moꝛbidus īuidet leꝓſi ſanū vel mundū. Itē fructus putridi ſanū. toxicū cibū. maſſa fermentū. ij. coꝛin. v. Modicū fermentū totā maſſam coꝛrūpit. vinū coꝛruptū coꝛrumpit bonū. flatus malus vt baſiliſci aerem vicinum. j. coꝛin. xv. Coꝛrumpunt bonos moꝛes colloquia praua. ¶ Quinto maculat ⁊ pollut. vt pix ⁊ carbo manū tāgentis. Leuit̄. v. Aīa que tetigerit aliquid īmūdū rea erit. Numeri. xix. Quicq̄d tetigerit īmūdus īmundū erit. Agg. ij. Si tetigerit pollut⁹ in aīa ex oībus his nūquid contaminabit̄ ⁊c̄. ¶ Sexto apoſtatare facit. vt ſalomonem. iij. regū. xj. Mulier petrum ſe calefacientē cum miniſtris Ioh̄. xviij. Eccl̄i. xix. vinum ⁊ mulieres ⁊c̄. ¶ Septimo ſeducit. Ezech̄. iij. Cum ſcoꝛpionib⁹ habitas. Oſee. vij. Effraym quaſi columba ſeducta nō habens coꝛ: id eſt pꝛudentiā declinandi prauā ꝯſoꝛtia. Fac̄ dyabolus vt aucupes qui ponūt columbas q̄ habent cōſutos oculos in decipula ſua. ad quas accedentes alie non aduertunt eas captas nec laqueos ⁊ capiunt̄ cum eis. iij. regū. xiij. de ꝓpheta dn̄i quem quia falſus ꝓpheta ſeduxit. vt ſequeret̄ euꝫ occiſus eſt a leone. Item Hiere. xviij. Seduxerunt te viri pacifici tui. dimiſerunt te in ſceno ⁊ in lubꝛico pedes tuos. ⁊ receſſerūt a te hoc dicit̄ de ſedechia. qui qꝛ credidit falſis ꝓphetis a nabuchodonoſoꝛ eſt captus. ⁊ exoculatus. ⁊ in babilonē ductus eſt. De ſeductione male ſocietatis refert petrus alfonſi multa exempla. Vnuꝫ eſt tale. dicit enī. Cum quidā vellet ire apud methā ꝑ deſerta egypti ꝯmendauit cuidam bone fame pecuniā quā redeunti negauit: qui conſilio cuiuſdam ſapientis fecit fieri deceꝫ cophinos plenos ſabulo ⁊ pulcherrimos ab extra. vnus preceſſit cum muliere ⁊ ſeruo. Alij nouem ſequebantur a longe. ⁊ dixit mulier illi qui negauerat depoſitum: ꝙ quidam magnus diues de conſilio ſuo volebat bone fidei eius illos cōmittere decē cophinos plenos pecunia

cui occurrit ꝛ ꝑpendens eum eē cui negauerat depoſitū.ait.amice
nimis diu dimiſiſti pecuniā tuā apud me.qꝺ cū recepiſſet cophi-
nos ꝛ pecuniā receſſit. Itē idez dicit ꝙ cū quidā iuuenis haberet
domū iuxta diuitē quēdā.nec vellet ei vendere ꝑ voluntate ſua ꝑ
cio dato:poſuit in ea decē tonellos.quoꝝ qnqꝫ pleni erūt oleo.alij
quinqꝫ ſemipleni oleo.ꝛ alia pars erat plena aq̄.quē accuſauit di-
ues corā iudice de fraude ꝛ oleo furato.q̄ per ɔſiliū cuiuſdā phi q̄
dicebat̄ auxiliū miſeroꝝ liberat̄.dum docuit iudicē ꝙ faceret fe-
ces mēſurari:qꝛ feces rīderēt oleo. Idē phs ait. Nō emas domū
anteqꝫ cognoſcas vicinū.ꝛ ſi eſt ei malus etiā emptā vēde:qꝛ q̄ hꝫ
malū vicinū hꝫ malū matutinū.vt patet in ꝑdicto exēplo. Itē is q̄
ſupꝛadixit:ꝙ qdā diues hn̄s ſaccū plenū aureis amiſit in quo erat
ſerpens aureus:ꝛ cū faceret clamari a ꝑcone ꝙ q̄ redderet amiſſū
ꝙ inde haberet decē aureos.paup qui eā pecuniā inuenerat īuita
vxoꝛe reddidit eā.diues aūt dolens ꝑ decē aureis quos paup ha-
bebat.accuſauit pauperē corā iudice dicens ꝙ in dicto ſacco erāt
duo ſerpentes aurei.ad h̄ ɔſultus phs dixit.diues ꝓbus hō videt̄
ꝛ videtur ꝙ nō debeat mentiri.paup qui cū poſſet retinere reddi-
dit.videt̄ fidelis ꝛ veridicus:ſed tn̄ ſm dictū diuitis nō eſt iſte ſac
cus ſu⁹.retine ḡ hunc.ꝛ fac clamari ꝙ q̄ inuenerit ſaccū in quo ſūt
duo ſerpentes aurei reddat diuiti.ꝛ iſtū reddes cū inueneris cui⁹
eſſe debeat. Quo audiens diues detexit dolū ſuū. ¶ Itē ad idez fa
cit exemplū de duob⁹ ſapientib⁹ ꝛ tertio ſimplici.qui volentes ſe
decipere ſic decepti. Cū irent ꝑ deſertū ꝛ nō haberēt niſi modicam
farinā:duo eoꝝ aſtuti ɔdixerunt quō deciperēt tertiū qui ſimplex
videbat̄.ꝛ dixerūt ꝙ de farina facerent libū.ꝛ cū coqueret̄ in igne
dixerūt duo tertio.ꝙ dormirent ꝛ q̄ mirabilius ſomniaret panem
comederet ſupꝛa dictū. Tūc ſimplex fingebat ſe dormire ſtertēdo.
ꝛ alij duo dixerūt adinuicē.tu dices ꝙ ſomniaſti te moriturū.ꝛ ꝙ
angeli poꝛtarēt te in paradiſuz.ꝛ ego ꝙ eram moꝛtu⁹.ꝛ demones
volebāt me poꝛtare in īfernū. Alius poſt attēdens ꝙ duo dormi-
rēt ſurrexit ꝛ comedit libū.duo excitati dixerūt adinuicem ꝙ ſic ſo
mniauerāt excitātes tertiū q̄rūt ſomniū ei⁹. Ego ſomniaui ait.ꝙ
te moꝛtuū angeli ferrēt in paradiſuz:demōes te in īfernū. ideo ſur
rexi ꝛ libū comedi. ¶ Octauo:famā ledit ꝛ v̄tutes ꝛ bōa opa occi
dit. Eccī.xlvij. Poſtq̄ȝ in multꝭ mirabiliter ɔmēdatus eſt ſalomon
de eo ſubdit̄. Incuruaſti femoꝛa tua mulierib⁹.dediſti maculā in
gloꝛia tua. Ideo iacob eſau dicenti Geñ.xxiij. Gradiamur ſimul.
ego ero ſoci⁹ itineris tui.dixit:ꝙ ſi iret cū eo moꝛerent̄ vna die cun
cti greges ꝛ paruuli ſimul. ¶ Nono:a deo diuidit. Ioſue.x. Non
ero vltra vobiſcū.ſ.q̄ȝdiu amoꝛreus eēt cū eis. Itē in vitiſpatruȝ
legit̄:ꝙ quidā petēs locū ſolitudinis.ꝛ rogans dn̄m vt oñderet ſi-
bi locū aptū.videt aquilā quā ſequit̄ q̄ſi angelū ſibi miſſuȝ.ꝓcedit
eū vſqꝫ ad locū in quo erat palma ꝛ fons in pede.in quo loco mā-
ſit plurib⁹ ānis oꝛōni iſtās.de fructib⁹ palme comedēs ꝛ de folijs
ſe veſtiēs.tunc dyabolus in foꝛma curſoꝛis accedens cepit eū ad-
mirādo inſpicere dicēs.ꝙ eū queſierat ꝑ heremū multo tꝑe:qꝛ pa
ter ſuus moꝛtu⁹ erat in ſeculo ꝛ hereditas ei ɔpetebat:ꝑ qua mul
ti parati erāt pugnare qui ei acquieſcens eū ſecutus eſt cū ea intē
tione vt res diſtribueret.ꝛ poſt rediret. Quo cū veniret dyabolus
diſꝑuit.ꝛ ille parentes viuos īuenit.ꝛ ſocietate illoꝝ illectus ibi re
manens.ꝛ multis flagitijs ſe īmiſcens.in eis miſerabiliter moꝛtu⁹
eſt. ¶ Decim:deū offendit.pſ.odi.ec. malig.ij.paral̄.xix. Impio
ꝑbens auxiliū ꝛc̄. ¶ Undecimo:lites ꝛ iurgia nutrit. Geñ.xiij. Fa
cta ē rixa ꝛc̄.ꝓuer.xiij. Inter ſupbos ſemper iurgia ſunt. ¶ Duo-
decimo:in malū ſuccēdit.pſ. Ignis exarſit ī ſinagoga eoꝝ. Eccī.x.
A modica ſcintilla augetur ignis. Iob.xxx. Frater fui draconum
qui ſunt flāmiuomi. Tertiodecimo:in periculo inuoluit. Geñ
xviij. Surge exi de ſodomis.ꝛ ſubditur ne pereas in ſcelere ꝛc̄.
Perierunt generi loth qui exire noluerunt.ſicut ibidem dicit̄ Nu
meri.xvj. Diſcedite a tabernaculis eoꝛum. ſimiliter.j. regum.xv.
¶ Quartodecimo:ad moꝛtem tempoꝛalem adducit. Seneca. Al-
ter alterum tradimus in moꝛtez. Phs. Non eſt tranſeundū per ſe
dem gentis inique. Dicit petrus alſonſi.ꝙ duo clerici euntes per
ciuitatem audierunt dulciſſime cantantes in taberna cū fiſtulis.in
uitantes eos ad potum.tunc vnus dixit alteri.dicit phs. Non eſt
tranſeundū per ſedem gentis inique.nō ibo ad eos.ꝛ his dictis ſe
ceſſit. Inde alius illectus tam dulcedine cātus q̄ȝ auiditate potus:
cum declinaſſet ad eos venit prepoſitus cuiuſdam ville in qua fe-
cerant homicidium.ꝛ cepit omnes ꝛ ſuſpēdit.ꝛ clericū illū cū illis
tunc cum ſuſpenderent̄ moto experimēto ſuo ꝛ tarde.doleo ꝙ fa
tuus eſt qui nō credit ſapienti de vitādo ɔſoꝛtio prauoꝝ. ¶ Quin
todecimo:in infernum cōburit. Math.xiiij. Colligite zizania ꝛ li-
gate in faſciculos ad cōburendum. Eccī.xxj. Stupa collecta ſyna-
goga peccātiū:ꝛ ɔſumatio eoꝝ ignis.vnus ticio in igne ɔburit̄ ali
um:ſic vnus malus hic aliū:ꝛ in futuro cū alio comburet̄. ¶ Se-
ptimo:timēda ē demonū impietas:q̄ ſumme timēdi ſunt multis
de cauſis:videlicet ꝑꝑ localē ꝓpinquitatē:ꝓpinq̄tatis inuiſibilita
tē:voluntatis malignitatē:intētiōis ꝑuerſitatē:actionū crudelita-
tē:crudelitatis inſatiabilitatē:poteſtatis impietatē:īpietatis īmē-
ſitatē:ſubtilitatē nature:antiq̄tatē experiētie.ſagacitatē fallacie:ſtu
dioſitatē malicie:ꝑſumptiōez audacie:ꝓcacitatē impudētie.mul-
tiplicitatē obtētē victoꝛie:auiditatē nocēdi: varietatē fallēdi. aſſi
duitatē tētandi:īpoſſibilitatē placādi:ꝛ defoꝛmitatis hoꝛroꝛē. De
eoꝝ crudelitate ſpāliter dicit̄ Iob.xvj. Collegit furoꝛē ſuū in me:
ꝛ cōminās mihi infremuit ɔtra me dentib⁹ ſuis hoſtib⁹ meis ter
ribilib⁹ ꝛc̄. Et p⁹. In manib⁹ ipij tradidit me ꝛc̄.ꝓuer. v. Ne des
alienis honoꝛē tuū ꝛ annos tuos crudeli.yſaie.xix. Tradā egyptū
in manibus impioꝝ dominoꝝ crudeliū. Hiere.vj. Crudelis ē ꝛ nō
miſerebit̄. Ideo crudelis ē iuſtis crudelioꝛ ſuis.crudelib⁹ ſibipſi.
Qꝫ crudelis ſit iuſtis patet ī flagello. Iob.ij.percuſſit Iob vlcere
peſſimo a planta pedis ꝛc̄. Ita in flagello antonij quē in pꝛīcipio
ſue ɔuerſionis verberauerūt demones ad moꝛtez. Itez crudelioꝛ ē
ſuis in inferno eos deuoꝛādo Hiere.lj. In ꝑſona dānati. comedit
me.deuoꝛauit me.abſoꝛbuit me.ſicut draco repleuit teneritudine
mea ventrez ſuū. Et dyal̄.xl.exemplū de theodoro ꝛ de monacho
guloſo.q̄ videbat̄ valde religioſus ꝛ abſtinens:ſed comedebat in
occulto qui in fine hoc clamauit:ꝙ dyabolus abſoꝛberet aīaȝ ei⁹
vt draco:ꝛ ꝙ pedes eius ꝛ genua iā ligauerat:ꝛ aīaȝ eius abſoꝛbe
bat os ſuū habens in oꝛe ſuo:hec dicens:moꝛtu⁹ eſt. De eoꝝ pote
ſtate Iob.xl. Nō eſt poteſtas ſup terrā q̄ ei poſſit comparari ꝛc̄.
Eccī.xxxix. Sūt ſpirit⁹ ad vindictā creati ꝛ in furoꝛe ſuo ɔfirma-
uerūt toꝛmenta ſua:ꝛ in tꝑe ɔſumationis effundent virtutez ꝛ fu-
roꝛez ei⁹ qui fecit eos. Ioelis.j. Dētes eius vt dētes leonū:ſi ſic cō
tra deū foꝛtis fuit eū in cruce occidendo. Hiere.xlvj. Foꝛtis impe
git in foꝛtē ꝛ ambo pariter coꝛruerunt:q̄ȝtomagis ɔtra hoīes ꝑua
lebit. Geñ.xxxij. Item abac.j.ipſe de regibus triūphauit ꝛ ſup oēȝ
munitionez ridebit. ¶ De multiplici arte nocēdi vel tentādi.j.pet.
v.aduerſari⁹ veſter dyabolus ꝛc̄. Legit̄ in vita beati marcialis ꝙ
cū quidā ſanct⁹ adiuraret demonez q̄ mirabiliter affligebat quen
dā arreptū vt diceret quō vocaret̄:dixit ꝙ mille artifex: eo ꝙ ha-
beret infinitos modos fallendi ꝛ nocendi. Iob.xx. Pluet ſup eos
bellū ꝛc̄. Ideo in apoc.xij. Draco dicit̄ habere ſeptē capita ꝛ decē
coꝛnua. Ideo in vitiſpatꝝ ſub ſpecie diuerſaꝝ feraꝝ beato ātonio
apparebat:vñ aliqñ fingebat dyabolus leonū rugit⁹:aliqñ ſibiloſ
ſerpentū: vt ſic eum ab heremo fugaret. Itez dyal̄.iiij. Dicit̄ ꝙ cū
dati⁹ mediol̄.epiſcop⁹ coꝛinthū aduenīſſet:intrauit domū quam
multis annis demōes inhabitātes inhabitabilez reddiderāt: ꝛ cū
vellet ibi de nocte quieſcere cepit audire magnis clamoꝛib⁹ rugi
tus leonū:balat⁹ pecoꝝ:ſibilos ſꝑentū:rugit⁹ aſinoꝝ poꝛcoꝝ ꝛ ſo-
ricū huiuſmodi:tūc epiſcop⁹ ait. Bñ tibi ɔtigit miſer tu es ille q̄
dixiſti ponā ꝛc̄. Ero ſimilis altiſſimo: ecce ꝑ ſuperbiā tuā his be-
ſtijs ſimilis fact⁹ es:ad hec q̄ſi erubeſcens dyabolus receſſit. De
defoꝛmitate eoꝝ hoꝛribili dr̄ Iob.xx.vadēt ꝛ venient ſup eos hoꝛ-
ribiles. Sap.xj Potens eras mittere illis multitudinez vrſoꝝ: aut
audaces leones:aut noui generis ira plenas ꝛc̄.poſt quaꝝ nō ſo-
lū leſura poterat eos exterminare:ſed etiā aſpectus occidere. Qui
dā ſanct⁹ in vitiſpatꝝ dicebat:puto ꝙ ſi q̄s videret demones in il
la defoꝛmitate in qua vident eos dānati nō poſſet viuere. Naū.ij
Aſpectus eoꝝ q̄ſi lāpades ꝛ q̄ſi fulgura diſcurrentia ꝛc̄. Igit̄ ſm
ꝙ in paſſione beati Bartolomei legit̄: ꝙ angelus volens oñdere
dyabolū illis q̄b⁹ beat⁹ Bartolome⁹ pꝛedicauerat.pꝛecepit eis in
frōtibus fieri ſignum crucis:ꝛ tunc oſtendit eis ingentem maurū
nigrioꝛem fuligine:facie acuta:barba pꝛolixa:crinibus vſqꝫ ad pe
des pꝛotenſis:de oculis igneis ſcintillas emittentem:ex oꝛe ꝛ nari
bus ſulphureum ignem ſpirantem:iunctis retro manibus. Item
Grego.dyal̄.xl.dicit de criſaurio ꝙ cum infirmaret̄ vidit multitu
dinem demonum hoꝛribiliuȝ:ꝛ cū clamaret inducias vel vſqꝫ ma
ne:ꝛ ſe huc illucqꝫ verteret ne eos videret:nec poſſet eos non vide
re in terroꝛe illo moꝛtuus eſt: Item beatus ſebaſtianus ait in ei⁹
legenda. peccatoꝛ a moꝛte perpetua capietur ꝛ tenebitur in qua ē
iugiſ flāma ꝑſeuerās tribulatio:ꝛ pena perpetua:huic attroceſ an
geli commoꝛantur:quoꝛum bꝛachia capita draconum ſunt.quoꝝ
oculi ex ſe igneas ſagittas iaculāt: quoꝝ dētes ſicut elephantis ꝓ
minent ꝛ ſtimulant ad toꝛmentū:velut cauda ſcoꝛpionum. quo-
rum voces vt leonum fremitus:ſonant: quoꝛum aſpectus tremo
rem inducit patitur doloꝛem ꝛ moꝛtem ad hoc ibi viuitur vt vita
cruciatibus exponatur.ꝛ ad hoc vita reintegratur vt ſerpentum

moribus membra iteratis ſubinde ⁊ reparatis poſtea attrectētur.

¶ De cauſa timoris. DIS. XXXVIII.

DEinde conſiderādū eſt de cauſa timoris. Et circa hoc ꝯſiderāda ſunt duo. Primo vtrū cauſa timoris ſit amor. Scḋo vtrū cauſa timoris ſit defectus. ¶ Circa primū ſciendū: ꝙ obiecta paſſionū aīe ſe hñt ad eas tanꝗ̄ forme ad res naturales vel artificiales: qꝛ paſſiones aīe ſpeciē recipiunt ab obiectis. ſicut res ꝓdicte a ſuis formis Sicut igiꝛ quicq̄d eſt cauſa forme eſt cauſa rei ꝯſtitute ꝑ ipſaꝫ. ita etiā quicq̄d ⁊ quocūꝙ modo eſt cauſa obiecti eſt cauſa paſſionis Cōtingit aūt aliquid eſſe cauſaꝫ obiecti. vel ꝑ modū cauſe efficientis. vel ꝑ modū diſpoſitionis materialis. ſicut obiectū delectatiōis eſt bonū apparēs. ꝯueniēs ꝯiunctū cuius cā efficiens eſt illud qḋ facit ꝯiunctionē. vel qḋ facit ꝯuenientiā vel bonitatē vel apparentiā hui⁹ boni. Cauſa aūt ꝑ modū diſpoſitionis nālis eſt habit⁹ vꝉ quecūꝙ diſpoſitio. ſcḋm quā ſit alicui ꝯueniēs aut apparens illḋ bonū qḋ ē ei ꝯiunctū. Sic igiꝛ in ꝓpoſito obiectū timoris eſt eſtimatū malū futurū ꝓpinquū cui reſiſti defacili nō pōt. ⁊ ideo illud qḋ pōt inferre tale malū eſt cauſa effectiua obiecti timoris. ⁊ ꝑ cōſequens ipſi⁹ timoris. illud aūt ꝑ qḋ aliquis ita diſponiꝛ vt aliq̄d ſit ei tale: eſt cā timoris ⁊ obiecti eius ꝑ modū diſpoſitōis materialis. ⁊ hoc mō amor eſt cauſa timoris. Ex hͦ enī ꝙ aliq̄s amat aliqḋ bonū ſequiꝛ ꝙ priuatiuū talꝰ boni ſit ei malū. ⁊ ꝑ ꝯſequēs ꝙ timeat ipſuꝫ tanꝗ̄ malū. timor enī ꝑ ſe ⁊ primo reſpicit ad malū qḋ refugit. qḋ oppōiꝛ alicui bono amato. ⁊ ſic ꝑ ſe timor naſciꝛ ex amore. vñ dicit Aug. in li. lxxxiij. queſti. nulli dubiū eſt nō aliaꝫ eſſe metuendi cām. ne illud qḋ amamus aut amittamus adeptū: aut non adipiſcamur ſperatū. Secūdario timor reſpicit ad illud ꝑ quod ꝓuenit tale malū. ⁊ ſic qūꝙ per accidens inducit timor amorē īquātū. ſ. hō qui puniri timet a deo ſeruat eius mādata. ⁊ ex obſeruantia mandatoꝝ incipit ſperare vt ſpes inducit amorē. ⁊ hoc eſt qḋ dicit Auguſ. ſup. j. cano. ioh. Qḋ ſicut ſeta introducit filum. ſic timor introducit amorē. hoc tñ eſt ꝑ accidens vt dictum eſt. ¶ Circa ſcḋm. ſ. vtrum defectus ſit cauſa timoris. dicendū ꝙ ſicut dictū eſt. duplex cauſa timoris accipi pōt. Una ꝑ modū diſpoſitōis materialꝭ ex parte eius qui timet. alia ꝑ modū cauſe efficientis ex parte eius qui timeꝛ. Quātū igitur ad primum defectus ꝑ ſe loquēdo eſt cauſa timoris ex aliquo enī defectu virtutis ꝯtingit ꝙ non poſſit repellere iminens malum. ſicut enī diuitie temporales: ⁊ robur corporis: multitudo amicoꝝ. ⁊ poteſtas ⁊ huiuſmodi excludunt timorem: ſicut diciꝛ in ſcḋo rethorice. ſic ex defectu iſtoꝝ cauſaꝛ timor: ſed tñ ad cauſandum timorē requiriꝛ defectus cum aliqua menſura. minor eſt enī defectus qui cauſat timoreꝫ futuri mali ꝗ̄ defectus conſequēs malum preſens de quo eſt triſticia. ⁊ adhuc eſſet maior defectus ſi totaliter ſenſus mali auferreꝛ vel amor boni cuius cōtrariū timetur. Quantū vero ad ſcḋm virtutis ⁊ robur per ſe loquendo eſt cauſa timoris. ex hoc enī ꝙ aliquid quod apprehendiꝛ vt nociuū eſt virtuoſum: cōtingit ꝙ eius effectus repelli non poteſt. contingit tamen per accidens ꝙ aliquis defectus ex iſta parte cauſat timorem inquantum ex aliquo defectu contingit ꝙ aliquis velit nocumentum inferre. puta propter iniuſticiam: vꝉ quando ante leſus fuit vel quia timet ſe ledi.

¶ De effectu timoris. DIS. XXIX.

DEinde conſiderādū eſt de effectu timoris. Sciēduꝫ eſt aūt ꝙ timor ſedecim effectus habet in anima. Primo nāꝙ timor diſcutit cōſcientiam. ſicut hō timens ne latrones ſint in domo diſquirit ⁊ ſcrutatur omnia latibula ne ipſuꝫ ſpoliēt vel iugulent dormientē. ſicut obſeſſi in caſtro vndiꝙ circūeūtes inſpiciūt ne ſubintrare poſſint aduerſarij. ⁊ ipſos dum nō aduertūt occidant. ſicut ꝑſidens in monaſterio omnes officinas viſitādo circuit omni ſero. ne quid ꝯtra religionis honeſtatē fiat ibi. ſic homo deū timens redit ad cor ſuum ne quid in eo lateat. quod oculos diuine maieſtatis offendat. Ideo diciꝛ Eccī. xxj. Qui timet deū cōuertiꝛ ad cor ſuū. ⁊ eiuſdem ꝓmo. timor dñi ſcientie religioſitas. ¶ Secūdo timor inducit penitentiā. ſicut patet de niniuitis Jone. ij. Qui ad ꝑdicationeꝫ ione timuerūt ⁊ penitētiā egerūt. Et de paulo Actuuꝫ. ix. Qui tremens ac ſtupēs ait. dñe quid me vis facere? Et de gabaonitis Joſue. ix. Qui audiētes cuncta que fecerat Joſue ⁊c̄. callide cogitātes tulerunt ſibi cibaria ⁊ omnia que ꝑtinent ad veros penitētes. ⁊ ſubditur. Timuimus enī valde ⁊ ꝓuidimus animabus noſtris. Iſta penitentia delet peccatū. Eccī. j. Timor dñi expellit peccatū. Ibidem Nam qui ſine timore eſt nō poterit iuſtificari. Item Eccī. ij. Qui timent dñm ꝑparabunt corda ſua. ⁊ in cōſpectu illius ſanctificabunt aīas ſuas. Dicit phi. ꝙ ceruus ī anguſtia poſitus ⁊ timore inter canes ⁊ ſpicula venatoꝝ nō habens effugium recurrit ad lachrymas quas abundāter emittit. ¶ Tertio timor inducit vigilātiā: ne. ſ. hō recidiuuꝫ patiaꝛ. ꝓuer. xiiij. Timor domini fons vite ī quo. ſ. vita gratie cōſeruatur. peccatum abluitur aīa renouaꝛ: feruor fomitis refrigeraꝛ: vt declinet a ruina mortis. ſpiritualis videlicet ⁊ eterne. Itē ꝓuer. xv. Per timorem dñi declinat oīs a malo culpe ⁊ pene. auis ſemel capta ſi pōt euadere diligenti⁹ timet laq̄os: ceruus canes: lupus pedicā: ⁊ hō ꝑ incuriā ſuā infirmitatē īcurrēs: poſtquā ꝯualuit. vigilātius cauet ſibi. Ideo ꝓuer. viij. timor dñi odit malū: vñ de Job qui interꝑtaꝛ dolēs diciꝛ Job. j. Erat timēs deū. ⁊ recedēs a malo. ⁊ Exo. xx. dixit moyſes filijs iſrahel: venit deus vt terror eius eſſet in vobis: ⁊ nō peccaretis. Exemplū in dyalꝰ. xl. De theodoro qui cū in regiōe neceſſitate cōpulſus ſecutus eēt fratrē ſuū. iuramento firmabat ꝙ nunꝗ̄ aſſumeret habitū ſed diſſolute viuēs infirmitate arripiꝛ. in extremis laborās clamauit fratribus preſentib⁹ ⁊ orātibus. recedite quia datus ſuꝫ draconi ad deuorandum: qui iā me abſorbet: ſed impeditus orationib⁹ veſtris: qui cū magis orarent clamauit deo gratias: qꝛ veſtris orationibus liberatus ſuꝫ: ⁊ ex hoc vitā ſuā emendauit. ¶ Quarto excludit extollētiā. Exēplū de rege niniue. qui audita cōminatiōe de ſubuerſione ciuitatis depoſuit veſtimēta regia. ſurrexit de ſolio. īdutus eſt ſacco ⁊c̄. Itē de achab. iij. regum. xxj. Cū audiſſet achā cōminationē domini ſcidit veſtimenta ſua. ⁊ operuit cilicio carnē ſuā ieiunauit ⁊ dormiuit in ſacco. ⁊ ābulauit demiſſo capite. ſimiliter Luc. xxiiij. Mulierꝭ cū timerēt ad ſepulchrū declinauerunt vultus ſuos in terrā. ⁊ Geñ. xviij. Cū audiret abrahā cōminatiōeꝫ dei ꝯtra ſodomā ait. loq̄r ad dominū meū cuꝫ ſim puluis ⁊ cinis. Quō pauo circūſpiciēs eleuationē caude ſuꝑbit de pulchritudīe rote. vidēs aūt turpitudinē pedū dimittit eā: ⁊ horribiliter clamat: ſic hō reſpiciēs finē ſuū humiliaꝛ. ¶ Quinto timor ꝑſtat in temptatione reſiſtentiā. Eccī. ij. Fili accedēs ad ſeruitutē dei ſta ī iuſticia ⁊ timorꝭ: ⁊ prepara aīaꝫ tuā ad tētationē. Nota ꝙ̄ timet ⁊ amat dominū ſuū legitimū: ſi ab eius aduerſario tentaꝛ de dāno de dehonoratione vel ꝓditiōe domino ſuo faciēda. nō ei ꝯſenſit. ſic ī ꝓpoſito exemplū de ioſeph. qui tētatus ab egyptia noluit aſſentire. Geñ. xxxix. Unde xp̄s tētatus a demōe Math. iiij. reſpōdit. Scriptū ē: dñꝫ deū tuū timebis ⁊c̄. ⁊ merito qui tētaꝛ timere nō debet qꝛ ſicut diciꝛ Eccī. xxxiij. Timēti deū nō occurrēt mala: ſed in tētatione deus illū ꝯſeruabit ⁊ liberabit a malo. ¶ Sexto timor dei dat in afflictiōe ſuſtinētiā. qꝛ ſicut dicit Grego. Timor dñi in via dñi opaꝛ fortitudinē: in via ſeculi debilitatē: nec mir: qꝛ ſicut ait. ꝑs. firmamētū ē domin⁹ timētib⁹ eū. ⁊ Eccī. xxxiiij. Qui timet deum nihil trepidabit ⁊ nō timebit. qm̄ ipſe ē ſpes eius ⁊c̄. Sequiꝛ Oculi domini ſuꝑ timētes eū ꝓtector potētie firmamētū virtutis tegimē ardoris. vmbraculū meridiani deꝑcatio offenſiōis ⁊ adiutoriū caſus: exaltans aīam ⁊ illuminās oculos. dās ſanitatē ⁊ vitā ⁊ benedictionē. Ideo dicebat ꝑs. Domin⁹ mihi adiutor non timebo q̄d faciat mihi hō. Idē: ſi ambulauero ī medio vmbre mortis. nō timebo mala: qm̄ tu mecū es. ¶ Septimo: timor dei facit ī oratione clamoris vehemētiā. Solēt. n. hoīes clamare qm̄ timent ꝑiculū. Math. xiiij. diſcipuli timētes ꝑ timore clamauerūt. Hiero. Incerta vox ⁊ ꝯfuſus clamor magni timoris ē indiciū. ⁊ Math. xiiij. Cepit petr⁹ ambulare ſuꝑ aquas vt veniret ad ihm. vidēs vero ventū validū veniētē timuit: ⁊ cū cepiſſet mergi clamauit dicēs Dñe ſaluū me fac. ꝑs. Adorabo ad tēplū ſanctū tuū in timore tuo ꝑs. volūtatē timētiū ſe faciet. ⁊ deꝑcatiōeꝫ eoꝝ exaudiet ⁊c̄. Octauo: timor dei dat de dei condeſcenſione ꝯfidentiam. Quia ſicut timor ſeculi generat diffidentiā: ita timor dei ꝯfidentiā. ꝓuer. xiiij. Timor dñi fiducia fortitudinis ꝑs. beneplacitū eſt dño ſuꝑ timentes eū: ⁊ in eis qui ſperāt ſuꝑ miſericordia eius. Et bñ ꝑs. iſta duo ꝯiungit ſpem videlicet ⁊ timoreꝫ. quia nec timor ſine ſpe: nec ſpes eſſe debet in hoīe ſine timore. ne timor in deſpationē deijciat: nec ſpes ſine timore in preſumptiōeꝫ extollat: vnde Deuꝛ. xxiiij. Non accipies loco pignoris inferiorē ⁊ ſuꝑiorē molā. Mola inferior ē timor. Mola ſuꝑior ē ſpes: quaꝝ neutra debet homo carere. In figurā huius diciꝛ Geñ. xlix. De benedictionib⁹ celi deſuꝑ ⁊ abyſſi iacentis deorſuꝫ. erit benedictio tua. In bene. ce. figuraꝛ ſpes celeſtiū: q̄ ē de celeſtibus bonis. In bñ: abyſſi: figuraꝛ timor qui ſurgit ex penis inferni: inter iſta duo debet eſſe ſemꝑ vita iuſti: vt ſēꝑ habeat ꝑ oculis gaudia celi de quib⁹ ſpet: ⁊ penas inferni quas timeat: cuius figuram abrahā gerit: de quo legiꝛ Geñ. xij. ꝙ tetendit tabernaculum ſuum habens ab occidente bethel: ⁊ ab oriente hay. id eſt in aduerſis debet habere ſpem que eſt de gaudijs pa

radiſi qui figit̃ in bethel qđ interꝑtat̃ domus vel habitaculū dei.
In ꝓſpis aũt debet habere timorē peccatoꝝ ſuoꝝ vel futuri iudicij
vel tormētoꝝ inferni. qđ figurat̃ in hoc noīe hay. interpretat̃ enī
vita valliū q̄ ē vita ſordiū. vita peccatoꝝ: vel q̄ſtio vite q̄ erit in iu⸗
dicio vbi totꝰ vite ratio exiget̃: vel interpretat̃ abyſſus: in quo no
tat̃ timor inferni. ¶ Nono: timor dei facit in opatiōe diligentiā:
timor enī ſolicitat: ſicut patet timētes inopiam ſolliciti ſunt acqui
rere: timentes ſua amittere ſolliciti ſunt ea cuſtodire: timētes mor
tē ſollicite cauēt q̄ poſſunt mortē inducere: ſic hō timēs deū ſolli⸗
citus ē quō deo placeat: ⁊ q̄d agere debeat: vn̄ Job. ix. Cōſiderās
eū timore ſollicitor. Eccs. vij. Qui timet deū nihil negligit. iō dice⸗
bat rex ioſaphat. ij. paral̃. xx. ſit timor dn̄i vobiſcū: ⁊ cū diligentia
cūcta facite. Seq̃t̃. Agetis in timore dn̄i fideliter in corde ꝑfecto.
Eccī. j. Qui timēt dn̄m cuſtodiūt mādata illius: ⁊. xv. Qui timet
deū faciet bona. ⁊ Eccī. ij. Qui timēt dn̄m inq̄rēt q̄ bn̄placita ſunt
illi. ¶ Decimo: timor dei inducit ſapiētiā. Eccī. j. ⁊ ꝓuer. j. Initiū
ſapiētie timor dn̄i. ⁊ Eccī. j. Radix ſapiētie timere deū: nec ſolū ra
dix imo ēt plenitudo: ſicut dicit̃ Eccī. j. plenitudo ſapiētie timere
deū. Inſup Job. xxviij. timor dn̄i ipſe ē ſapiētia. ¶ Undecimo
timor dei facit v̄tutū obſeruātiā. cuſtodit n. hominē ⁊ oīa bona
eius ꝑs. Immittit angelus dn̄i in circuitu timentiū eū. Eccī. j. Ti⸗
mor dn̄i ſcientie religioſitas. religioſitas cuſtodiet ⁊ iuſtificabit
cor: ⁊. xv. Timor dn̄i ſup oīa ſe ſupponit: videlicet ſicut bonus cu⸗
ſtos. vn̄ Bern̄. ſup can. ī veritate cōperi nihil eē ita efficax ad gra
tiā ꝓmerēdā retinēdā ⁊ recupādā q̄ʒ ſi corā deo inueniaris nō al⸗
tū ſape ſed timere. vn̄ de Job dixit dyabolus. Nūquid Job fru⸗
ſtra timet deū. nōne tu vallaſti eū ⁊ oēm ſubſtātiā eius. ¶ Duode
cimo: timor dei dat bonoꝝ oīuʒ abūdantiā Ideo ꝑs. Timete dn̄ʒ
oēs ſancti eius: qm̄ nō eſt inopia timētibus eū: ⁊ Tob. iiij. Habe⸗
bis multa bona ſi timueris deū. ¶ Tertiodecimo: timor dei facit
interdū ⁊ culpe ⁊ pene īdulgētiā. ꝑs. Quō miſeret̃ pater filioꝝ mi
ſertus ē dn̄s timētibus ſe. Job. xli. territi purgabūt̃: vn̄. iiij. dyal̃.
xlviij. dicit. Grego. ꝙ aliq̄ ſancti timēt in morte vt pauor ille ꝑur
get ſi aliq̄d ē in eis purgādū: ⁊ ponit inde duo exēpla. Unū ē exē⸗
plū de quodā ſancto q̄ mirabiliter in morte timuit. qui poſt appa
ruit cuidā in ſtola ſplēdidiſſima: ⁊ r̄ndit q̄renti q̄re ſic timuerat: ꝙ
pauor ille oīo eū purgauerat. Itē aliud ſubiūgit de fratre antonio
qui ſecū ī eodē monaſterio morabat̃ q̄ in ſcripturis quottidie me
ditāſ nō verba ſciētie. ſed ꝯpunctiōis ⁊ deuotiōis lachrymas: que
rebat ī eis quibꝰ affluebat iugiter. cui dictū ē ꝑ nocturnā viſionē.
paratus eſto q̄ dn̄s iuſſit te migrare. cūq̄ʒ ille nō habere ſe ſum⸗
ptus ad migrādū diceret. Reſpōſuʒ ē ei. ſi de peccatis tuis agit̃ di
miſſa ſunt: veni. Qđ dū ſemel audiſſet ⁊ adhuc magno metu trepi
daret nocte alia eiſdē verbis ē ammonitus: ⁊ quīta die ꝓoſt febre
correptus corā fratribus flētibuſ ⁊ orātibus emigrauit. Itē ō bea
to Bernardo dicit̃ ꝙ in exitu mirabiliter timuit. Itē timor penā
euadit ne infligat̃. iij. regū. xxj. Nōne vidiſti achab humiliatū co⸗
rā me: nō inducā malū hoc ī diebus eius: ⁊ yſa. xxxviij. de ezechia
ſenato: ⁊. iiij. regū. xxij. Cū oſtēderet dn̄s mala q̄ inferre volebat ha
bitātibꝰ in hieruſalē ſubiūxit ꝓ eo ꝙ ꝑterritū ē cor tuū ⁊c̃. non vi
debūt oculi tui mala q̄ īducturꝰ ſuʒ ⁊c̃. Itē Exo. xxix. Qui timue
runt deū de ſuis pharaonis nō ſunt leſi a plaga grādinis. Iteʒ ti⸗
mor a pena iā inflicta liberat ne ſentiat̃. vn̄ tres pueri qui timore
dn̄i noluerunt ydolū adorare: ſunt ab ignis incēdio liberati Dan̄.
iij. Item daniel de dentibus leonuʒ Dan̄. vj. ⁊. xiiij. Item ſuſanna
a falſo teſtimonio ⁊ a morte Dan̄. xiij. Item Gen̄. xx. Poſtq̄ʒ com
minatus eſt dominus morteʒ abymelech ⁊ ſeruis eius pro vxore
abrahe quam abſtulerat timuerunt valde: reddidit eis dominꝰ ſa
nitatē ⁊ fecunditatem ablatam. ¶ Quartodecimo timor dei dat
delectationis affluentiam. Eccī. i. Timor domini dabit delectatio
nē cordis ⁊ gaudiuʒ ⁊ leticiam. ꝑs. Quā magna multitudo dulce.
t. domine quam abſcondiſti ti. te. ⁊c̃. Eccī. xxvij. Timor domini q̄
ſi paradiſus in benedictionibus. ¶ Quintodecimo timor dei pre⸗
bet deo reuerentiam. vnde Luc̃. vij. Uiſa mortui ſuſcitatione ac⸗
cepit omnes timor ⁊ magnificabant deuʒ. Luc̃. xxiij. videns centu
rio q̄ fiebant glorificauit deum: ⁊ actuum. xix. cecidit timor ſuper
oēs ⁊c̃. Item Math. xvij. Tres diſcipuli videntes gloriam domi
ni trāſfigurati timuerūt valde: ⁊ ceciderunt in terraʒ ⁊c̃. Itē apoc̃.
j. Johannes cecidit quaſi mortuus ante pedes filij hoīs. Item da
niel viſo gabriele corruit Dan̄. viij. ⁊. x. ¶ Sextodenimo: timor
dei meretur eternaʒ gloriaʒ: ſicut ait ꝑs. Dediſti hereditateʒ timē⸗
tibus nomen tuum. Eccī. xiiij. Timentis deum beata erit aīa eius
Ideo dicit ꝑs. Beati oēs qui timent dominum.

De audacia. ¶ DIS. XXX.

Deinde conſiderandū eſt de audacia. Et circa h̄
cōſideranda ſunt quinq̄ʒ. Primo vtruʒ
audacia ſit ꝯtraria timori. Scđo quō audacia ſe habe
at ad ſpeʒ. Tertio de cauſa audacie. Quarto de effectu
eius. Quinto de ſpeciebꝰ vel differētijs ipſiꝰ. ¶ Ad primū. ſ. vtruʒ
audacia ſit ꝯ̃ria timori. dicendū ꝙ de ratiōe ꝯ̃rioꝝ eſt ꝙ maxime a
ſe diſtent. vt dr̃ in. x. meth. illud aũt qđ maxīe diſtat a timore ē au
dacia. timor enī refugit nocumentū futuꝝ ꝓpter eius victoriā ſup
ipſuʒ timentē: ſed audacia aggredit̃ periculū īminens ꝓpter victo
riā ſui ſuper ipſum ꝑiculū. vn̄ manifeſte timori ꝯtrariat̃ audacia.
¶ Ad ſcđm. ſ. quō audacia ſe habeat ad ſpem. dicendū ꝙ ſicut iā
pluries dictū eſt. Oēs hm̄oī aīe paſſiones ad appetitiuā potētiā ꝑ
tinent: oīs motus appetitiue potentie reducit̃ ad ꝓſecutionē vl̃ fu
gam. Proſecutio aũt vel fuga eſt alicuiꝰ per ſe ⁊ ꝑ accidens. per ſe
q̄dē eſt ꝓſecutio boni. fuga vo mali. ꝑ accidens aũt poteſt eē ꝓſe⸗
cutio mali ꝓpter aliqđ bonū adiunctū: Quod aũt eſt ꝑ accidēs ſe
quit̃ ad id qđ eſt per ſe. ⁊ ideo ꝓſecutio mali ſequit̃ ꝓſecutioneʒ
boni. ſicut ⁊ fuga boni ſequit̃ fugā mali. Hec aũt q̄ttuor ꝑtinēt ad
quattuor paſſiōes. nā ꝓſecutio boni ꝑtinet ad ſpem. fuga aũt ma⸗
li ad timorē. Inſecutio mali terribilis ꝑtinet ad audaciaʒ. fuga aũt
boni ꝑtinet ad deſpationē. vn̄ ſequit̃ ꝙ audacia ꝯſequat̃ ad ſpeʒ.
Ex hoc enī ꝙ aliq̄s ſperat ſuperare terribile īminēs. ex h̄ audacter
inſequit̃ ipſuʒ. ad timorē vo ſequit̃ deſperatio. Ideo enī aliq̄s de
ſperat q̄ timet difficultatē q̄ circa bonū ſperandū eſt. ¶ Ad tertiū
ſcʒ de cauſa audacie. dicēdū ꝙ ſic̃ dictū eſt audacia ꝯſequit̃ ſpeʒ.
⁊ cōtrariat̃ timori. vn̄ quecūq̄ʒ ſunt nata cauſare ſpeʒ. vel exclude
re timorē ſunt cauſa audacie: q̄ vo timor ⁊ ſpes. ⁊ etiā audacia cū
ſint paſſiōes quedā ꝯſiſtunt in motu appetitus. ⁊ ī quadā trāſmu
tatione corporali. Dupliciter pōt accipi cauſa audacie. ſiue q̄ītū ad
ꝓuocationē ſpei. ſiue q̄ītū ad excluſionē timoris. Uno quidē mō:
ex parte appetitiui motus. alio mō ex parte trāſmutationis corpo
ralis. Ex parte quidē appetitiui motus q̄ ſequit̃ apprehenſionē ꝓ
uocat̃ ſpes cauſans audaciā ꝑ ea que faciunt eſtimare ꝙ poſſibi⸗
le eſt adipiſci victoriā. vel ſcđm ꝓpriā potentiā. ſicut fortitudo cor
poris experiētia in ꝑiculis. multitudo pecuniarū. ⁊ alia hm̄oī. ſiue
per potentiā alioꝝ. ſicut multitudo amicoꝝ vel quoꝝcūq̄ʒ auxiliā
tium. ⁊ ꝑcipue ſi hō confidat de auxilio diuino. Un̄ illi qui ſe hn̄t
bene ad diuina audaciores ſunt. vt etiā phs dic̃ in ſcđo rethorice.
Timor aũt excluditur ſcđm iſtum modū per remotionē terribiliū
appropinquātium. puta q̄ homo non hʒ inimicos: q̄ nulli nocuit
q̄ non videt aliqđ periculū īminere. Illis enī videnť maxime peri
cula īminere. qui alijs nocuerunt. Ex parte vo tranſmutatiōis cor
poralis cauſat̃ audacia ꝑ ꝓuocationē ſpei ⁊ excluſionē timoris: ex
his que faciūt caliditatē circa cor. vnde phs dicit in libro de parti
bus aīaliuʒ. ꝙ illi qui hn̄t paruū cor ſm̄ quātitatē ſunt magis au⸗
daces. ⁊ aīalia habentia magnū cor ſcđʒ quātitatē ſunt timida: q̄
calor naturalis nō tm̄ poteſt calefacere magnū cor ſicut ꝑuū. ſicut
ignis nō poteſt tātū calefacere magnū domū ſicut ꝑuaʒ. ⁊ in libro
de ꝓbleumatibꝰ dicit. ꝙ habentes pulmonē ſanguineum ſunt au
daciores ꝓpter caliditatē cordis exinde cōſequentē. ⁊ ibidē dicit:
ꝙ vini amatores magis ſunt audaces propter caliditatē vini. vn⸗
de ⁊ ſupra dictum eſt ꝙ ebrietas facit ad bonitatem ſpei. caliditas
enim cordis repellit timorem. ⁊ cauſat ſpem propter cordis exten⸗
ſionem ⁊ amplificationem. ¶ Ad quartum. ſ. de effectu audacie.
dicendum: ꝙ audacia cum ſit quidam motus appetitus ſenſitiui.
ſequit̃ apprehenſionē ſenſitiue virtutis. Uirtus aũt ſenſitiua non
eſt collatiua. nec inquiſitiua ſinguloꝝ que circūſtāt rem: ſed ſubi⸗
tum habet iudiciū. cōtingit aũt quādoq̄ʒ ꝙ ſcđm ſubitam appre⸗
henſionē non poſſunt cognoſci omnia que difficultateʒ in aliquo
negocio afferunt. vnde ſurgit audacie motus ad aggrediendūʒ pe
riculum. Unde quādo iam experiunt̃ ipſuʒ periculū ſentiūt maio
rem difficultatem q̄ʒ eſtimauerūt ⁊ ideo deficiunt: ſed ratio eſt di⸗
ſcurſiua omniū que afferunt difficultatē negocio. ⁊ ideo fortes q̄
ex iudicio rationis aggrediunt̃ pericula in principio videnť remiſ
ſi: quia nō paſſi. ſed cum deliberatione debita aggrediunt̃. quādo
aũt ſunt in ipſis periculis nō experiunt̃ aliquid improuiſum: ſed
quādoq̄ʒ minora illis que ꝑcogitauerūt. ⁊ ideo magis ꝑſiſtūt. vel
etiā quia propter bonū virtutis ꝑicula aggrediunt̃ cuiꝰ boni vo⸗
luntas in eis ꝑſeuerat. quātacūq̄ʒ ſint pericula. audaces eniʒ ſunt
propter ſolam eſtimationē facientē ſpem ⁊ excludentē timorem.
ſicut dictum eſt. ¶ Ad quintum ſcʒ de differentijs audacie. dicen⸗
dum ꝙ quedam eſt audacia aſſumenda. ⁊ quedā deteſtanda. Au
dacia aſſumenda eſt in debellando hoſtes per potentiaʒ. ſicut ſcri
ꝑtum eſt. ij. paral̃. xvij. de rege ioſaphat ⁊ aduerte q̄ʒ prudenter

⁊ ordĩatate ſumpſit audaciaꝫ. Primo.n. ſumẽs audaciaꝫ in ardua
ſanctitatis opa faciẽdo. ſumpſit audaciã exterminãdi mala ⁊ ma/
los de regno ſuo: ⁊ poſtmodũ inſerẽdi bona: ⁊ tãdẽ adeo factꝰ ẽ
audax ꝯtra hoſtes: vt nullus rebellare pſumeret ꝯtra eũ: dicit᷑. n.
ibi. ꝯſtituit militũ numeros in ꝯctis vrbibꝰ ⁊c̃. Sequit᷑. Ambula/
uit ioſaphat in vijs dauid patris ſui: ⁊ ſpauit in deo patris ſui. ⁊
precit in pceptis illius. Sequit᷑. Cũq; ſumpſiſſet coꝛ eius audaci/
am ꝓpter vias dñi ẽt excelſa ⁊ lucos abſtulit. miſitq; de principi/
bus ſuis q̃ erudiebãt populũ. Itaq; factꝰ ẽ pauor dñi ſup oĩa re/
gna terraꝝ. nec audebãt rebellare ꝯtra ioſaphat. Studeat igit᷑ pn
ceps vite bonitatẽ acquirere: qꝛ ꝓpter peccatũ principis legimus
aliqñ populũ coꝛruiſſe. j. regum vlt̃. ⁊. ij. regũ vlt̃. ⁊ in multis alijs
locis. ¶ Scđo de ſola dei bonitate ꝯſidere nõ de meritis ſuis nec
ð ſua poteſtate: ſicut faciebãt moyſes. ioſue. dauid ioſaphat: ⁊ alij
reges ante ingreſſuꝫ plij beneplacitũ dñi pquirẽtes. plus in deuo/
tis precibꝰ q̃ꝫ in armatoꝝ multitudine ꝯfidentes. Exẽplũ ſpecialit᷑
habemus. j. macħ. iiij. ait iudas viris q̃ ſecũ erant. Ne timueritis
multitudinẽ coꝝ. memẽtote quomodo ſalui facti ſunt patres no/
ſtri: ⁊ nũc clamemꝰ in celũ. ⁊c̃. Et ceciderũt ex aduerſarijs quinq;
milia. Et infra dicit᷑ ꝙ ꝯgregauit Liſias viroꝝ electoꝝ. lx. milia: ⁊
eqtũ quinq; milia. Et occurrit eis iudas cũ decẽ milibꝰ viris: ⁊ oꝛa
uit iudas ⁊ dixit. Bñdictꝰ es dñe ſaluãs iſrael ⁊c̃. Sequit᷑. Da il/
lis foꝛtitudinẽ ⁊ tabefac audaciã virtutis coꝝ. Sequit᷑: ⁊ cõmiſe/
rũt pliũ ⁊ ceciderũt de exercitu lyſie quinq; milia viroꝝ: vidẽs ãt ly
ſias ſuoꝝ fugã ⁊ iudeoꝝ audaciã abijt. Itẽ aſſumẽda ẽ audacia
puniẽdo malos de regno ſuo p iuſticiã. dicit᷑. n. ecc̃i. x. Noli q̃rer᷑
fieri iudex niſi valeas virtute irrũpe iniq̃tates: ſic. n. exercenda eſt
iuſticia in punitiõe maloꝝ vt oẽs mali videntes ⁊ audiẽtes time/
ant: ⁊ timoꝛe ſaltẽ pene. ſi nõ amoꝛe iuſticie. reſipiſcãt: vnde dicit᷑
Deut᷑. xix. auferes malũ de medio tui vt audiẽtes ceteri timoꝛ̃ ha
beãt. ⁊ nequaq̃ꝫ talia audeant facere. ¶ Audacia deteſtãda deter
reri ⁊ cõpꝛimi habet p iuſticiã: de hac dicit᷑ Job. xij. abũdãt taber
nacula pdonũ ⁊ audacter ꝓuocãt deũ. Greg. Plerũq; mali eo ma
gis ſupbiũt. quo ab eiꝰ largitate ẽt ꝯtra meritũ ditãt᷑. ⁊ qui ex bo/
nis pceptis ad melioꝛa ꝓficere debuerunt. donis peioꝛes fiũt. Se
quit᷑. Cũ ipſe dederit oĩa in manibꝰ coꝝ. Sed quomõ dat deꝰ q̃ð
hi qui pdones ſunt nequiter tollũt. Sed ſciẽdũ nobis ẽ ꝙ aliud ẽ
q̃ð oĩpotẽs miſericoꝛditer tribuit. aliud q̃ð iratꝰ haberi ſinit. Nã
q̃ð pdones iiuſte faciũt. h̃ diſpẽſator equiſſimus nõ niſi iuſte fie/
ri pmittit. vt ⁊ ille qui rape ſinit᷑ cecatus mẽte culpã augeat: ⁊ ille
qui rapinã patit᷑ i ipſo dãno rapine ꝓ alio culpa quã ante ppetra
uerat: finaliter ille purgat᷑ qui opp̃mit᷑ in iſto reatus auget᷑ qui
oppꝛimit: vt vel de ꝓfundo nequitie vſq; ad penitentiam redeat:
vel nõ reuertens tanto grauius eterna damnatione feriat᷑. quan/
to diutius eſt in ſua iniquitate toleratus.

De ira. DIS. XXXI.

DEinde dicendũ ẽ de ira ſm ſe. Secũdo de cau/
ſa effectiua. Tertio de effectu eius. Cir/
ca primũ ꝯſiderãda ſunt octo. Primo vtꝝ ira ſit paſſio
ſpecialis. Secundo vtꝝ obiectũ ire ſit bonũ vel malũ.
Tertio vtrũ ira ſit ĩcõcupiſcibili. Quarto vtꝝ ira ſit cũ ratiõe. Qui
to vtꝝ ira ſit naturalioꝛ q̃ꝫ cõcupiſcentia. Sexto vtꝝ ira ſit grauioꝛ
q̃ꝫ ꝯcupiſcentia. Septimo vtꝝ ira ſit ſolũ ad illos ad quos ẽ iuſti/
cia. Octauo de ſpeciebꝰ ire. ¶ Ad primum. ſ. vtꝝ ira ſit paſſio ſpe/
cialis. dicendũ ꝙ aliquid dicit᷑ generale dupliciter. vno mõ p p̃re/
dicationẽ. ſicut animal ẽ generale ad oĩa animalia. alio modo per
cauſam. ſicut ſol eſt cauſa generalis omnium que generant᷑ i his
inferioꝛibus ſcđm Dyoni. iiij. capitulo de di. no. Sicut. n. genꝰ cõ
tinet multas differentias poteſtate ſm ſimilitudinem materie. ita
cauſa agens continet multos effectus ſm virtutem actiuam. ꝯtin
git ãt aliquem effectũ ex ꝯcurſu diuerſaꝝ cauſaꝝ ꝓduci: ⁊ qꝛ oĩs
cauſa aliquo modo manet in effectu. Poteſt ẽt dici tertio modo:
ꝙ effectus ex congregatione multarum cauſarum productus. ha/
bet quandã generalitatem inquãtũ ꝯtinet multas cauſas quodã/
modo in actu. Primo ergo modo ira non eſt paſſio generalis ſed
condiuiſa alijs paſſionibus vt ſupꝛa dictum eſt. Similiter ãt nec
ꝯo modo: non enĩ eſt paſſionum aliarum cauſa: ſed per hunc mo/
dũ põt dici generalis paſſio amoꝛ: vt patet per Augu. xiiij. de ciui.
dei. Amoꝛ enĩ ẽ pꝛima radix oĩum paſſionũ: vt ſupꝛa dictum eſt.
Sed tertio modo ira poteſt dici paſſio generalis inquantũ ex cõ/
curſu multaꝝ paſſionum cauſat᷑. nõ enĩ inſurgit motꝰ ire niſi pp
aliquam triſticiam illatã: ⁊ niſi aſſit deſiderium ⁊ ſpes vlciſcendi:
quia vt philoſophus dicit in ꝯo rethoꝛice. Iratus habet ſpem pu/
niendi. Appetit enim vindictam vt ſibi poſſibilem: vnde ſi fuerit
multum excellens perſona que nocumentũ intulit nõ ſequit᷑ ira:
ſed ſolum triſticia: vt auic̃. dicit in libꝛo de aĩa. ¶ Ad ſecunduꝫ. ſ.
vtrũ obiectũ ire ſit malum. dicendũ ꝙ motus appetitiue v̈tutis ſe
quit᷑ actũ v̈tutꝭ appꝛehẽſiue. Uis aũt appꝛehẽſiua duplicit᷑ aliq̃d
appꝛehendit. vno modo p moduꝫ incõpleri. vt cũ intelligimus q̃d
eſt homo. alio modo p modũ ꝯpleri. ſicut cũ intelligimus albũ in/
eſſe homini. vtroq; mõ vis appetitiua põt intendere in bonũ ⁊ ma
lum. p modũ quidẽ ſimplicis ⁊ incõpleri. cũ appetitus ſimpliciter
inheret bono ⁊ fugit malũ. ⁊ tales motus ſunt deſideriũ. ſpes ⁊ de
lectatio. triſtitia ⁊ hmõi: per modũ aũt completi: ſicut cũ appetitꝰ
fertur in hoc ꝙ aliq̃d bonũ vel malum inſit. vel fiat circa alterũ. vt
tendendo in hoc vel refugiendo ab hoc. ſicut manifeſte apparet in
amoꝛe ⁊ odio. amamus enĩ aliquẽ quãtũ volumus ei ineſſe aliq̃ð
bonũ. odimus aũt aliquẽ inquantũ volumus ei ineſſe aliq̃ð malũ
⁊ ſimiliter eſt in ira. quicũq; enĩ iraſcit᷑ querit vindictã de aliquo
⁊ ſic motus ire tendit in duo. ſ. in ipſaꝫ vindictã quã appetit ⁊ ſpe/
rat. ſicut quoddã bonum. vñ ⁊ de ipſa delectat᷑. tendit etiam in illũ
de quo querit vindictam. ſicut ꝯtrariũ ⁊ nociuũ q̃ð ptinet ad rõnẽ
mali. Eſt tñ duplex differẽtia attẽdenda circa hoc. puta ire ad odi
um ⁊ ad amoꝛẽ. Quaꝝ pꝛima eſt ꝙ ira ſemp reſpicit duo obiecta.
amoꝛ vero ⁊ odium q̃nq; reſpiciũt vnum obiectum tm̃. Sicut enĩ
dicit᷑ aliquis amare vinũ vel aliq̃d hmõi aut etiam odire. Secũda
eſt qꝛ vtrũq; obiectoꝝ q̃ð reſpicit amoꝛ eſt bonuꝫ. vult enĩ amans
bonũ alicui tanq̃ꝫ ſibi ꝯuenienti. vtrũq; vero coꝝ q̃ reſpiciunt odi
um hñt rationẽ mali. vult enĩ odiens malũ alicui tanq̃ꝫ cuidã incõ
uenienti: ſed ira reſpicit vnũ obiectũ ſm rõnẽ boni. ſ. vindictã quã
appetit. ⁊ aliud ſcđm rationẽ mali. ſ. hoĩeꝫ nociuũ de quo vult vin
dicari. ⁊ ideo eſt paſſio quodãmodo ꝯpoſita ex ꝯtrarijs paſſiõibꝰ.
¶ Ad tertiũ. ſ. vtruꝫ ira ſit in vi ꝯcupiſcibili. dicendũ ꝙ ſicut ſupꝛa
dictũ eſt. paſſiones iraſcibilis in h̃ differunt a paſſionibꝰ ꝯcupiſci
bilis: ꝙ obiecta paſſionũ cõcupiſcibilis ſunt bonũ ⁊ malũ abſolu/
te. obiecta aũt paſſionũ iraſcibilis ſunt bonũ ⁊ malũ cũ quadã ele
uatiõe vel arduitate. dictũ eſt aũt ꝙ ira reſpicit duo obiecta. ſ. vin
dictã quã appetit. ⁊ eũ de quo vindictã querit. ⁊ circa vtrũq; quã
dã arduitatẽ ira requirit. Nõ enĩ inſurgit motꝰ ire niſi aliq̃ magni
tudine circa vtrũq;. quecũq; aũt nihil ſunt aut modica valde nul/
lo digna eſtimamꝰ. vt dicit phs in. ij. rethoꝛice. vñ manifeſtũ eſt ꝙ
ira nõ eſt in ꝯcupiſcibili ſed in iraſcibili. ¶ Ad quartũ. ſ. vtrũ ira
ſit cũ ratione. dicendũ ꝙ ſicut ſupꝛa dictũ eſt. ira eſt appetitꝰ vin/
dicte. hec aũt collationẽ ĩpoꝛtat pene infligẽde ad nocumentũ ſibi
illatũ. vñ in. vij. ethi. vt dicit phs ꝙ ſyllogiſans: q̃ñ opoꝛtet totali
ter oppugnare. iraſcit᷑ ꝯfeſtim. ꝯferre enĩ ⁊ ſyllogiſare rõnis eſt: ⁊
ideo ira ẽ quodãmodo cũ rõne. ¶ Ad q̃ntũ. ſ. vtrũ ira ſit nãlioꝛ q̃ꝫ
cõcupiſcentia: dicẽdũ ꝙ nãle dicit᷑ id q̃ð a natura cauſat᷑. vt patet
in ſcđo phiſi. vñ vtrũ aliq̃ paſſio ſit magis vel minus nãlis ꝯſidera
ri nõ põt niſi ex ſua cauſa. Cauſa aũt paſſionis vt ſupꝛa dictũ ẽ du
pliciter accipi põt. vno mõ ex pte obiecti: ⁊ alio modo ex pte ſubie
cti. Si igit᷑ ꝯſideret᷑ cauſa ire ⁊ ꝯcupiſcentie ex pte obiecti. ſic ꝯcu/
piſcẽtia ⁊ maxĩe ciboꝝ ⁊ venereoꝝ nãlioꝛ eſt q̃ꝫ ira. inquãtum iſta
ſunt magis nãlia q̃ꝫ vindicta. Si aũt ꝯſideret᷑ cauſa ire ex pte ſub
iecti. ſic quodãmodo ira eſt nãlioꝛ. ⁊ quodãmodo q̃ꝫ ꝯcupiſcentia
Poteſt enĩ natura alicuiꝰ hoĩs ꝯſiderari. vel ſcđm naturã generis
vel ſcđm nãm ſpeciei. vel ſcđm complexionẽ ꝓpꝛiam indiuidui. ſi
igit᷑ ꝯſideret᷑ natura generis que eſt natura huiꝰ hoĩs inquantum
eſt animal. ſic naturalius eſt cõcupiſcentia q̃ꝫ ira. qꝛ ex ipſa natura
cõmuni habet homo quãdam inclinationẽ ad appetẽdum ea que
ſunt conſeruatiua vite. vel ſcđm ſpeciem vel ſcđm indiuiduũ. Si
aũt ꝯſideremus naturã homĩs ex pte ſpeciei. ſ. inquantum eſt ra/
tionalis. ſic ira eſt magis naturalis homĩ q̃ꝫ ꝯcupiſcẽtia. inquãtũ
ira eſt cũ ratiõe magis q̃ꝫ ꝯcupiſcentia. vnde phs dicit in. iiij. ethi.
ꝙ humanꝰ eſt magis punire q̃ð pertinet ad iram q̃ꝫ mãſuetũ eſſe
quia vnũquodq; naturaliter inſurgit cõtra cõtraria ⁊ nociua. Si
vero conſideret᷑ natura hmõi indiuidui ſm ꝓpꝛiam complexionẽ
ſic ira naturalioꝛ eſt q̃ꝫ cõcupiſcentia: quia. ſ. habitudinem natura
lem ad iraſcendũ que eſt ex cõplexiõe: magis defacili ſequit᷑ ira q̃ꝫ
concupiſcentia. vel aliqua alia paſſio. Eſt enĩ homo diſpoſitus ad
iraſcendum ſcđm ꝙ habet colericã complexionẽ. colera aũt inter
alios humoꝛes citius mouet᷑. aſſimilat᷑ enĩ igni. ⁊ ideo magis eſt
in ꝓmptu: vt ille qui eſt diſpoſitus ſm naturalẽ cõplexionẽ ad irã
iraſcatur. q̃ꝫ de eo qui eſt diſpoſitus ad concupiſcendũ ꝙ concu/
piſcat. Et propter hoc phus dicit in. vij. ethi. ꝙ ira magis traduci/
tur a parentibus in filios q̃ꝫ cõcupiſcentia. ¶ Ad ſextum. ſ. vtrum
ira ſit grauioꝛ q̃ꝫ odium. dicendũ ꝙ ſpẽs paſſionis ⁊ ratio ipſius
ex obiecto penſatur. eſt autem obiectum ire ⁊ odij idem ſubiecto.

Nam ſicut odiens appetit malū ei quē odit: ita iratus ei ɔtra quē iraſcit᷑: ſed nō eadē rōne: ſed odiēs appetit malū inimici inquātū eſt malū. Iratus aūt appetit malū ei⁹ ɔ̄ quē iraſcit᷑. nō inquātū ē malū: ſed īquātū hȝ quādā rōnē boni. ſ. put eſtimat illud eē iuſtū inquātū ē vindicatiuū. Vñ ſupra dictū ē ꝙ odiū ē p applicationē mali ad malū. Manifeſtū eſt aūt ꝙ appetere malū ſub rōne iuſti min⁹ hȝ de rōne mali ꝙ̄ velle malū alicui ſimpliciter. velle enī malū alicui ſub rōne iuſti pōt etiā eē ſcḋm v̄tutē iuſticie. ſi p̄cepto rationis obtēperet᷑: ſed ira in h̄ ſolū deficit ꝙ nō obedit rōnis p̄cepto in vlciſcēdo. vñ mātfeſtū ē ꝙ odiū ē multo deteri⁹ ⁊ graui⁹ ꝙ̄ ira. Nec obſtat qḋ dr̄ puer. xxvij. Ira nō hȝ miāȝ nec erūpēs furor. ppter qḋ in deo poſſet ira grauior eē ꝙ̄ odiū qḋ hȝ q̄ꝗ miāȝ: qꝛ in ira ⁊ odio duo poſſunt ɔſiderari. ſ. ipſuȝ qḋ deſiderat᷑ ⁊ intēſio deſiderij. Quātū igit᷑ ad id qḋ deſiderat᷑ ira mag̃ hȝ miſericordiā ꝙ̄ odiū: qꝛ enī odiū appetit malū alteri⁹ ſm ſe. nulla mēſura mali ſatiat᷑. Ea enī q̄ ſcḋm ſe appetunt᷑ ſine mēſura appetunt᷑. vt ph̄s dic̄ in p̄mo politice ſicut auar⁹ diuitias. vñ dr̄ Eccl. xij. Inimic⁹ ſi inuenerit tēpus nō ſatiabit᷑ ſanguine: ſed ira nō appetit maluȝ niſi ſub rōne iuſti vindicatiui. vñ qñ malū illatū excedit menſuraȝ iuſticie ſcḋm eſtimationē iraſcētis tūc miſeret᷑. vñ ph̄s dicit in. ij. rethorice ꝙ irat⁹ ſi ſiāt multa miſerebit᷑. odiēs aūt p nullo. ꝙ̄tū v̄o ad intentionē deſiderij. magis excludit miāȝ ꝙ̄ odiū: qꝛ motus ire ē impetuoſior ppter colere inflāmatū. vñ ſtatim ſubdit᷑. Impetū ɔcitati ſpirit⁹ ferre q̄s poterit. ¶ Itē differt ira ⁊ odiū in h̄ ꝙ iratus appetit malū alicui⁹ inquātū hȝ rōnē iuſti vindicatiui. vindicta autē fit p illationē pene. Eſt aūt de rōne pene ꝙ ſit ɔtraria volūtati. ⁊ ꝙ ſit afflictiua. ⁊ ꝙ p aliqua culpa inferat᷑. ⁊ ideo iratus hoc appetit vt ille cui nocumētuȝ infert p̄cipiat ⁊ doleat. ⁊ ꝙ cognoſcat ppter iniuriā illatā ſibi hoc puenire: ſed odiēs de hoc nihil curat: qꝛ appetit malū alteri⁹ inquātū hmōi. Nō eſt aūt verū ꝙ id de quo q̄s triſtat᷑ ſit peius. Iniuſticia enī ⁊ īprudentia cū ſint mala: qꝛ tñ ſūt volūtaria. nō ɔtriſtāt eos q̄bus inſunt. vt dicit ph̄s in ſcḋo rethorice. ¶ Ad ſeptimū. ſ. vtrū ira ſit ſolū ad illos ad quos eſt iuſticia. dicēdū ꝙ ſicut ſupra dictū eſt: ira appetit malū īquātū hȝ rōnē iuſti vindicatiui. ⁊ ideo ad eoſdē eſt ira ad quos eſt iuſticia ⁊ iniuſticia. nā inferre vindictā ad iuſticiā ptinet. ledere aūt aliquē ptinet ad iniuſticiā. Vñ tā ex pte cauſe que eſt leſio illata ab altero: ꝙ̄ etiam ex pte vindicte quā appetit iratus. manifeſtū eſt ꝙ ad eoſdē ptinet ad quos iuſticia ⁊ iniuſticia. Quāuis aūt ira ſit cū rōne vt dictū eſt. tñ poteſt eſſe in brutis aīalibus que rōne carent. inquātuȝ naturali inſtinctu per imaginationē mouent᷑ ad aliqḋ ſimile operibus rōnis. Sic igit᷑ cū in hoīe ſit ⁊ ratio ⁊ imaginatio: dupliciter in homine poteſt motus ire inſurgere. Vno modo ex ſola imaginatione nunciante leſionē. ⁊ ſic inſurgit aliquis motus ire etiaȝ ad res irrationales ⁊ inanimatas. ſcḋm ſimilitudinē ipſius motus q̄ eſt in animalibus cōtra quodlibet nociuū. Alio modo ex ratione nunciante leſionem. ⁊ ſicut ph̄s dicit in ſcḋo rethorice. nullo modo poteſt ira ad res inſenſibiles neqȝ ad mortuos aptari. tūȝ quia non dolent. qḋ maxime querunt irati in eis quibus iraſcunt᷑. tum etiam quia non eſt vindicta ad eos cum eorum non ſit iniuriaȝ facere. Item nota ꝙ ſicut eſt quedam iuſticia vel iniuſticia hominis ad ſemetipſum methaphorice loquendo ſicut ph̄s dicit in quinto ethicorum inquantum ſcȝ ratio regit iraſcibilem ⁊ concupiſcibilē. Sm hoc etiam homo dicit᷑ de ſeipſo vindictam facere. ⁊ per conſequens ſibipſi iraſci. proprie autem ⁊ per ſe non conuenit aliquem ſibi iraſci. ¶ Ad octauum ſcȝ de ſpeciebus ⁊ gradibus ire. Require infra vbi agitur de tertio vitio capitali.

¶ De cauſa effectiua ire. DIS. XXXII.

DEinde cōſiderādū eſt de cauſa effectiua ire. Et circa hoc queruntur quatuor. Primo vtrū motiuū ire ſemp ſit aliqḋ factū ɔtra illū qui iraſcitur. Scḋo, vtrū ſola puipenſio vel deſpectatio ſit motiuum ire. Tertio de cauſa ire ex pte iraſcētis. Quarto de cauſa ire ex pte eius ɔtra quē aliquis iraſcit᷑. ¶ Ad primū. ſ. vtrum ſemper iraſcit᷑ quis ppter aliqḋ ɔtra ſe factum. dicendū ꝙ ſicut ſupra dictum eſt. Ira eſt appetit⁹ nocendi alteri ſub ratione iuſti vindicatiui. Vindicta aūt locum nō habet niſi vbi p̄ceſſit iniuria. nec iniuria omnis ad vindictā puocat: ſed illa ſola que ad euȝ ptinet qui vindictā querit. Sicut enī naturaliter vnūquodqȝ appetit ppriuȝ bonum. ita etiā naturaliter repellit pprium maluȝ. Iniuria aūt ab aliquo facta non ptinet ad aliquem niſi aliquid fecerit qḋ aliquo modo ſit ɔtra ipſum. vnde ſequit᷑ ꝙ motiuū ire alicui⁹ ſemp ſit aliquid ɔtra ipſum factū. ¶ Ad ſcḋm ſcȝ vtrū ſola puipenſio vel deſpectatio ſit motiuū ad irā. dicendū ꝙ omnes cauſe ire reducuntur ad puipēſionē. Sūt. n. tres ſpecies puipenſionis. vt dicit᷑ in. ij. retho. ſ. deſpect⁹. epyrreaſmus. i. impedimentū volūtatis īplēde: ⁊ ɔtumeliatio: ⁊ ad hec tria oīa motiua ire reducunt᷑. Cui⁹ ratio pōt eē duplex. Prima ē qꝛ ira appetit nocumētū alteri⁹: inquātū hēt rationē iuſti vindicatiui. ⁊ ideo intñ q̄rit vindictā inquātū videt᷑ eē iuſta. iuſta āt vindicta nō ſit niſi de eo qḋ ē iniuſte factum: ⁊ ideo puocatiuū ad irā ſemp ē aliq̄d ſub ratiōe iniuſti. vnde dic̄ ph̄s in. ij. rethorice. ꝙ ſi hoīes putauerūt eos q̄ leſerūt eē iuſte paſſos nō iraſcunt᷑: nō. n. ſit ira ad iuſtū. Cōtingit āt tripliciter nocumentū inferri. ſ. ex ignorātia. ex paſſiōe: ⁊ electiōe. Tūc. n. aliquis iniuſtū facit qñ ex electiōe: vel ex induſtria vel certa malicia nocumentū infert: vt dicit᷑ in. v. ethi. Et ideo maxime iraſcimur ɔtra illos quos putamus ex induſtria nobis nocuiſſe. ſi. n. putemus aliquos vel p ignorantiā vel ex paſſiōe nobis intuliſſe iniuriā. vel nō iraſcimur ɔtra eos vel multominus: agere. n. aliq̄d ex ignorantia vel ex paſſiōe diminuit rationē iniurie: ⁊ ē quodāmodo puocatiuū miſericordie ⁊ venie. Illi āt q̄ ex induſtria nocumentū inferunt ex ɔtēptu peccare vident᷑. ⁊ iō ɔtra eos maxīe iraſcimur vñ ph̄s dic̄ i. ij. reth. ꝙ his q̄ pp irā aliq̄d fecerīt aut ñ iraſcit᷑. aut min⁹ iraſcunt᷑. nō. n. pp puipenſionē vident᷑ egiſſe. Scḋa rō eſt qꝛ puipenſio excellētie hoīs opponit᷑ q̄. n. hoīes putāt nullo digna eē puipēdūt: vt dr̄ in ſcḋo retho. ex oīb⁹ āt bonis noſtris aliquā excellētiā q̄rimus. Et ideo quodcūqȝ nocumentū nobis inferat᷑ inquātū excellētie derogat: videt᷑ ad puipēſiōeȝ ptinere. ¶ Ad tertiū. ſ. vtꝝ excellentia ſit cā q̄re aliq̄s magis iraſcit᷑. dicendū ꝙ cā ire in eo q̄ iraſcit᷑ dupliciter accipi pōt. Vno mō ſm habitudinē ad motiuū ire: ⁊ ſic excellētia ē cā vt aliq̄s de facili iraſcat᷑. Eſt. n. motiuū ire īiuſta puipēſio vt dictū ē. Cōſtāt āt ꝙ quāto aliq̄s ē excellētior: iniuſti⁹ puipendit᷑ in hoc in quo excellit: ⁊ ideo illi q̄ ſunt ī aliq̄ excellentia maxime iraſcunt᷑ ſi puipēdunt᷑. puta ſi diues puipēdit᷑ in pecunia ⁊ rethor in loquēdo: ⁊ ſic de alijs. Alio mō pōt ɔſiderari cā ire ī eo q̄ iraſcit᷑ ex pte diſpoſitiōis q̄ in eo relinq̄t᷑ ex tali motiuo. manifeſtū ē āt ꝙ nihil mouet ad irā niſi nocumētū qḋ ɔtriſtat. ea āt que ad defectū ptinēt maxime ſunt ɔtriſtantia. qꝛ hoīes defectib⁹ ſubiacētes facili⁹ ledunt᷑. ⁊ iſta ē cā q̄re hoīes q̄ ſunt īfirmi vel in alijs defectib⁹ facili⁹ iraſcāt᷑: qꝛ facili⁹ ɔtriſtāt᷑. ¶ Ad q̄rtū. ſ. vtꝝ defectus alicui⁹ ſit cā q̄re ɔtra ipſuȝ facili⁹ iraſcimur. dicendū ꝙ ſic̄ ſupra dictū eſt: indigna deſpectatio ē maxime puocatiua ire defectus: igit᷑ vel puitas ei⁹ ɔtra quē iraſcimur facit ad augmētū ire inquātū auget indignā deſpectationē. Sic̄. n. ꝙ̄to aliq̄s ē maior tāto indigni⁹ deſpicit᷑: in ꝙ̄to aliq̄s ē minor tāto indigni⁹ ɔ̄ſpicit: ⁊ ideo nobiles iraſcunt᷑ ſi deſpiciant᷑ a ruſticis. ⁊ ſapiētes ab īſipientib⁹: vel dñi a ſuis: ſi vero puitas vel defect⁹ diminuat deſpectationē indignā: talis puitas nō auget ſed diminuit irā. Et hoc mō illi q̄ penitēt de iniurijs factis ⁊ ɔfitent᷑ ſe male feciſſe: ⁊ humiliantur ⁊ veniam petunt: mitigant iram ſecundum illud puer. xv. Reſponſio mollis frangit iram: inquantū. ſ. tales videntur non deſpicere: ſed magis magnipendere eos quibus ſe humiliant.

¶ De effectibus ire. DIS. XXXIII.

DEinde ɔſiderandū ē de effectib⁹ ire. Et circa h̄ querunt᷑ quattuor. Primo vtꝝ ira cauſet delectationē. Scḋo vtꝝ maxime cauſet feruorē in corpe. Tertio vtꝝ maxime īpediat vſuȝ rationis. Quarto vtrum cauſet taciturnitatem ¶ Ad primum ſcilicet vtrum ira cauſet delectationeȝ. dicenduȝ ꝙ ſicut ph̄s dicit i. vij. ethi. Delectationes maxime ſenſibiles ⁊ corpales ſunt medicine quedam contra triſticiam. Et ideo quanto per delectationeȝ contra maiorē triſticiā vel anxietatem remediū preſtatur tanto delectatio p̄cipitur: ſicut patet ꝙ quando aliquis ſitit delectabilior ſit ei potus. Manifeſtū eſt āt ex predictis ꝙ motus ire inſurgit ex aliqua illata iniuria contriſtante. Cui quidem triſticie remediū adhibetur p vindictaȝ: ⁊ ideo ad preſentiam vindicte delectatio ſequit᷑: ⁊ tāto maior quāto maior fuit triſticia. Si igit᷑ vindicta fuerit preſens realiter ſit pfecta delectatio que totaliter excludit triſticiam: ⁊ per hoc q̄etat motum ire: Sed anteq̄ȝ vīdicta ſit preſens: realiter ſit iraſcenti p̄ſens dupliciter. Vno mō p ſpeȝ: quia talis nō iraſcit᷑. niſi ſperās vindictam ſit ſupra dictuȝ eſt. Alio modo ſcḋm continuam cogitationem. vnicuiqȝ. n. concupiſcenti eſt delectabile īmorari in cogitatiōe eoꝝ que cōcupiſcit. pp quod etiam ⁊ imaginatiōes ſomniorum ſunt delectabiles: ⁊ ideo cū iratus multuȝ in animo ſuo cogitet de vindicta ex hoc delectatur. tamen delectatio non eſt perfecta que tollat triſticiā. ⁊ pɔ̄ſequēs irā. ¶ Ad ſcḋm vtrum cauſet feruorē in corpe. dicēdū ꝙ ſicut dictū eſt: corpalis tranſmutatio q̄ ē in paſſionibus aīe pportionat᷑ motui appetitus. Manifeſtū ē

āt ꝙ quilibet appetitus ēt naturalis fortius tendit in id qđ eſt ſibi ꝯtrarium ſi fuerit preſens. vnde videmus ꝙ aqua calefacta magis ꝯgelatur. quaſi frigido vehementius in calidū agēte. motus āt appetitiuus ire cauſatur ex aliqua iniuria illata. ſicut ex quodā ꝯtrario imminente: ⁊ ideo appetitus potiſſime tendit ad repellendū iniuriam ꝑ appetitū vindicte. ⁊ ex hoc ſequitur magna vehementia ⁊ impetuoſitas in motu ire: ⁊ quia motus ire nō eſt ꝑ modū retractiōis cui ꝓportionatur frigus: ſed magis ꝑ modū inſecutionis cui ꝓportionatur calor. ꝯſequēter fit motus ire cauſatiuus cuiuſdā feruoris ſanguinis ⁊ ſpirituū circa cor. qđ ē inſtrumentum paſſiōis aīe: ⁊ inde ē ꝙ ꝓpter magnā ꝑturbationē cordis q̄ eſt ira maxime apparent in iratis indicia q̄dā in exteriorib⁹ mēbris. vt .n. Grego. dicit in .v. mor. Ire ſue ſtimulo accenſum cor palpitat. corpus tremit. lingua ſe ꝑpedit: facies igneſcit: exaſperantur oculi: ⁊ nequaq̄ recognoſcuntur noti: ore q̄dē clamorē format: ſed ſenſus q̄d loquatur ignorat. ¶ Ad tertiū. ſ. vtꝝ ira impediat ratiōis vſum. dicēdū: ꝙ mēs vel ratio hōis quāuis non vtatur organo corꝑali in ꝓprio ſuo actu: tñ quia indiget ad ſuū actū q̄buſdā virib⁹ ſenſitiuis quoꝝ actus impediuntur corpore ꝑturbato. neceſſe ē ꝙ ꝑturbatiōes corꝑales etiā iudiciū rationis impediāt. ſicut patet in ebrietate ⁊ ſomno. dictū eſt āt ꝙ ira maxime facit ꝑturbationē corꝑalē circa cor. ita ēt vtuſq̄ ad exteriora mēbra deriuetur. Unde ira inter ceteras paſſiōes manifeſti⁹ impedit iudiciū ratiōis: ſm illud pſal. Cōturbat⁹ ē in ira oculus me⁹. Nec obſtat ꝙ ira ē cū ratiōe vt dictū ē: quia a ratiōe ē principiū ire q̄tum ad motū appetitiuū qui ē in ira: ſed ꝑfectū iudiciū rationis paſſio ire preoccupat q̄ſi nō ꝑfecte rationē audiēs ꝓpter cōmotionē caloris velociter impellentis q̄ eſt materialis in ira: ⁊ quātū ad hoc impedit iudicium ratiōis. nō obſtat ēt qđ dicit phs in .vij. ethi. ꝙ iracūdus nō ē inſidiator ſed manifeſtus. manifeſtatio āt diminueretur ſi ꝑ irā impediretur iudiciū rationis: quia iracundus nō dicitur eſſe manifeſtus: quia manifeſte oparetur: vel quia ſibi manifeſtū ſit quid facere debeat: ſed quia manifeſte opatur nō querēs aliquā occultationē: quod ꝑtim fit ꝓpter impedimentū ratiōis: q̄ non pōt diſcernere q̄d ſit occultādū ⁊ q̄d manifeſtandū: nec ēt excogitare occultandi vias. ꝑtim vero ē ex ampliatiōe cordis q̄ ꝑtinet ad magnanimitatē quā facit ira: vnde ⁊ de magnanimo ita phs dicit in .iij. ethi. ꝙ ē manifeſtus oditor ⁊ amator ⁊ manifeſte dicit ⁊ opatur. Cōcupiſcentia āt dicitur eſſe latens ⁊ inſidioſa: quia vt plurimū delectabilia q̄ ꝯcupiſcuntur habent turpitudinē quādam ⁊ molliciē. in quib⁹ hō vult latere. In his āt que ſunt virilitatis ⁊ excellentie cuiuſmodi ſunt vindicte q̄rit hō manifeſtus eſſe. ¶ Ad quartū. ſ. vtꝝ ira cauſet taciturnitatē. dicendū ꝙ ira ſicut iā dictū eſt ⁊ cū ratiōe eſt ⁊ impedit rationē: ⁊ ex vtraq̄ ꝑte pōt taciturnitatē cauſare. Ex ꝑte quidē ratiōis q̄n iudicium rationis intm̄ viget ꝙ ſi non cohibeat affectū ab inordinato appetitu vindicte: cohibet tñ linguā ab inordinata locutiōe vñ Grego. dicit in quinto mor. aliq̄n ira ꝑturbato aīo quaſi ex iudicio ſilentiū inducit: ex ꝑte vero impedimēti ratiōis: quia ſicut dictū eſt ꝑturbatio ire vſq̄ ad exteriora mēbra ꝓducitur: ⁊ maxime ad illa mēbra in quibus relucet expreſſius veſtigiū cordis: ſicut in oculis ⁊ in facie ⁊ in lingua vñ dictū eſt. lingua ſe ꝑpedit: facies igneſcit: exaſperantur oculi. Pōt ergo eſſe tāta ꝑturbatio ire ꝙ oīo impediatur lingua ab vſu loquendi ⁊ tunc ſequitur taciturnitas. ¶ Item de ira require multa infra tertio libro. vbi agitur de tertio vitio capitali. ¶ De paſſiōe inuidie require i tertio libro ¶ De māſuetudine require infra. ¶ Item de verecūdia require infra.

De zelo. DIS. XXXIIII.

DEinde ꝯſiderandū ē de zelo. Circa quod ſciendū: ꝙ zelus multipliciter accipitur in ſcriptura. Uno mō idē ē ꝙ inuidia. vñ .i. corin. iij. Cū ſint inter vos zelus ⁊ ꝯtētio nōne carnales eſtis: ⁊ ſm hoīem ambulatis. Item zelus idem eſt quod imitatio ⁊ zelare idem eſt quod imitari Pſal. Noli emulari i malignantibus neque zelaueris facientes iniquitatem. Item zelus idē eſt quod amor. Sap. i. Nolite zelare mortem in errore vite veſtre. neq̄ acquiratis eā in operibus manuū veſtraꝝ. Itē zelus dicitur intēſus amor viri ad vxorem qui ſuſtinere non pōt alium ad ipſam accedere. Inde vir dicitur zelotipus vel zelotes. ⁊ mulier etiam dicitur zelotipa. vnde Eccli. xxvj. Dolor cordis ⁊ luctus mulier zelotipa. In muliere zelotipa flagellum lingue omnibus cōicans. Itē zelus idem ē qđ emulatio cum quis ea que bona ſunt nititur emulari: vñ quando videt aliū meliorē ſe dolet non de bonitate illius: ſed quia ipſe nō ē ita bonus. ⁊ ideo quadam emulatione ſancta illum nititur imitari: vel ēt excedere. vnde Eccli. lj. zelat⁹ ſum bonū ⁊ nō ꝯfundar. Ad ſimilitudinē zeli id eſt amoris intēſi q̄ eſt inter viꝝ ⁊ vxorē dicuntur viri ſancti zelare ꝓ ſalute aīaꝝ ⁊ ꝓ honore diuino. Unde zelus dicitur vehemēs motus animi quo q̄s ſalutē aīaꝝ feruēter deſiderat ⁊ procurat ⁊ cōtra peccatores mouetur ꝓ eo ꝙ ꝯtra aīas ſuas ⁊ honorē diuinū faciunt: vel ſalutē impediūt alioꝝ. Iſto zelo motus chrs eiecit vēdētes ⁊ emētes de tēplo: ſic dicitur Ioh. ij. Et nūmularioꝝ effudit es. ⁊ mēſas ſubuertit. Et ſequitur. Recordati vero ſunt diſcipuli ei⁹: quia ſcriptū ē: zelus dom⁹ tue comedit me. ¶ Itē moyſes zelo dei mot⁹ filios iſrahel q̄ fecerāt ⁊ adorauerāt vitulū ꝯflatilem occidit ex eis. xxiij. milia: ſic dicitur Exo. xxxij. Itē cū irat⁹ eſſet dñs cōtra filios iſrahel quia fornicati erāt cū filiab⁹ moab. phinees irā ei⁹ placauit: quia occidit illū impudētiſſimū: q̄ vidēte moyſe ⁊ oī turba filioꝝ iſrahel intrauit ad ſcortū madyanithen. vñ dixit dñs ad moyſen phinees auertit irā meā a filijs iſrahel: quia zelo meo ꝯmot⁹ ē ꝯ ipos vt nō ipe delerē filios iſrl' in zelo. idcirco loq̄re ad eū ecce do ei pacem federis mei. ⁊ erit tā illi q̄ ſemini illi⁹ pactū ſacerdotij ſempiternū: quia zelatus ē ꝓ deo ſuo. Itē helyas zelo occidit ꝓphetas baal. iij. regum. xix. ⁊ dixit zelo zelat⁹ ſū ꝓ dño deo quia dereliq̄runt deū filij iſrl'. Itē hyeu rex iſrahel ex zelo fecit occidi ſeptuaginta filios achab. Et ſequitur. Dixit hyeu ad ionadab veni mecū ⁊ vide zelū meū pro dño. Nota bñ hyſtoriā. Itē pſ. Tabeſcere me fecit zelus me⁹: quia obliti ſunt vba tua inimici mei. ¶ Ex premiſſis aduerte ꝙ ex zelo debēt corripi peccatores: q̄ſi flagello de funiculis: id eſt leniori pena. ſi ſperatur eoꝝ correctio. ſi aūt nō poſſit eos corripere quia forte potētes ſunt vel quia multitudo eſt in crimine: vel nō ſperatur eoꝝ correctio. nō reſtat niſi dolere ⁊ lugere. Ideo dicebat pſ. Tabeſcere me fecit ⁊c. Si aūt imminet ſubuerſio fidei vel ſcādalū plurimoꝝ exterminādi ſunt impij. ne totū corp⁹ eccleſie corrumpatur: ſic patet in exēplis ꝑmiſſis. Cauēdū eſt aūt ne zelo ſancto amaritudo iracūdie vel odij miſceatur: id ē ne hō puniat vel corripiat ex furore iracūdie non amore iuſticie. Iō Iaco. iij. Si zelū amaꝝ hētis. ⁊ ꝯtentiōes ſunt i cordib⁹ vrīs nolite gloriari. ¶ Sciēdū ē etiā ꝙ de⁹ zelare dicitur ⁊ zelotes: quia vere facit aīe ſpūaliter q̄ ſolet hō zelotipus facere circa vxorē. viſitat enī ꝯuerſantē: id ē circūſpicit ⁊ cōſiderat vias ei⁹: audire vult vba videre facta. inq̄rere affectiōes. ſcire intētiōes. vñ Sap. j. Qui loquitur iniq̄ nō pōt latere. nec ꝑteriet illū corripiēs iudicium. In cogitatiōib⁹ enī impij interrogatio erit. ſermonū aūt illi⁹ auditio ad deū veniet q̄m auris zeli audit oīa. Itē excitat negligētē. Zac. j. Hec dicit dñs zelatus ſum hieruſalē ⁊ ſyon zelo magno. Sequitur. Reuertar in hieruſalē in miſericordijs. ⁊ dom⁹ mea edificabitur in ea. Itē zach. viij. zelatus ſū ſyon zelo magno. reuerſus ſū ad ſyō ⁊ habitabo in medio hieruſalē ⁊ vocabitur hieruſalē ciuitas veritatis Itē corripit delinquētē Sopho. j. In igne zeli mei deuorabitur oīs terra. Itē Exo. xx. Ego ſū dñs deus tu⁹ fortis zelotes viſitans iniq̄tatē patrū in filios in tertiā ⁊ quartā generationē. ⁊ faciens miām in milia his qui diligūt me. Itē ſuſcipit reuertētē. Hiere. iij. Fornicata es cū amatorib⁹ multis. tñ reuertere ad me dicit dñs. ⁊ ego ſuſcipiā te. Item deſerit ꝯtēnentem. Eze. vj. auferetur zelus meus a te. Item ꝓuer. vj. zelus ⁊ furor viri nō parcet in die vindicte. nec acq̄ſcet cuiuſq̄ precibus. nec accipiet ꝓ redemptione dona. ¶ De verecundia require infra tertio libro vbi agitur de filiab⁹ inanis glie.

Libri primi Pars ſecunda incipit.

De lege eterna. DIS. I.

POſtquā dictū eſt de principijs intrinſecis actuū humanoꝝ. ordine conſequenti ꝯſiderandū eſt de principijs extrinſecis. Principium extrinſecū inclinans ad malū eſt dyabolus. de cui⁹ tentatiōe dicemus infra in principio tertij libri. Principium aūt extrinſecū mouens ad bonū eſt deus qui nos inſtruit ꝑ legē. ⁊ adiuuat ꝑ gratiā ⁊ virtutes ⁊ alia virtutibus adiuncta. ſ. dona. beatitudinis. ⁊ fruct⁹. Iō de his oībus per ordinē eſt agendū. Primo q̄dem de lege. Scđo de grā. Tertio de virtutibus. Quarto de donis ⁊c. ¶ Primo itaq̄ ꝯſiderādū eſt de lege eterna. Scđo de lege nāli. Tertio de lege humana. Quarto de lege diuina. Quinto de occaſiōe vboꝝ apli Ro. vij. video aliā legē in mēbris meis ⁊c. dicēdū eſt de lege peccati. ¶ De lege eterna cōſiderāda ſunt q̄nq̄. Primo ꝙ ſit. Secūdo quid ſit. Tertio ꝙ eius notio oībus eſt impreſſa. Quarto ꝙ omnes alie leges deriuantur ab ea. Quinto ꝙ ei ſubdantur omnia. ¶ Circa primū ſciendū ꝙ lex nihil aliud eſt q̄ dictamē practice ratiōis in principe qui gubernat. aliquā ꝯmunitatē ꝑfectam. Manifeſtum aūt eſt qđ ſuppoſito ꝙ